

R. P. R.

DOS. Nr. 40005

VOL. Nr. 172

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

ARHIVA OPERATIVĂ

DOSAR

ANCHETĂ

JACOB

ALEXANDRU

Data

1532011

P 000148, Vol. 172

mează Vol. Nr. 173

P 148 / 172

00001

I N D E X

- 1./ Nota sinteza
- 2./ Documentarea activitatii afaceriste
- 3./ Documente despre activitatea din ilegalitate

00002

N O T A S I N T E Z A

N O T A

2.4.1952

00003

FOTO COPIE

=====
Semnata de
Jakab Alexandru

DOCUMENTE

=====
3 pagini

N O T A

=====
extras din re-
gistrele conta-
bile al Uzine-
lor DERMATA

FARKAS EUGEN

=====
Fost functionar
al firmei SANODROG
UNIDROG

Nota adresata Tov. DAN STEFAN / fost pri-
marul orasului Cluj, prin care se cere eliberarea
brevetului Comercial pe numele lui FARKAS MAGDA, in
mod exceptional, fara facerea formelor respective,
motivand ca beneficiul magazinului va fi a Parti-
dului. Pe nota este semnatura lui JAKAB ALEXANDRU
si stampila Partidului Comunist Roman.-

Pagina I-a, repartizarea actiunilor intrep-
rinderii DERMATA Cluj, la data de 19.9.1945.-

Pagina II-a, repartizarea actiunilor intrep-
rinderii DERMATA Cluj, la data de 21.10.1947

Pagina III-a idem

Din aceste documente rezulta cointeresarea
grupului FARKAS in proprietatea Uzinelor DERMATA
si gradul de proprietate.-

In acest extras sunt aratate diferite sume
achitate actionarilor DERMATA, sub titlu " despagubi-
rea evreilor " intre cari figureaza JACOB ALEXANDRU
cu 11.100.000 Lei, stabilizati MAGDALENA JACOB, so-
tia susnumitului cu 9.000.000 Lei, HERMANN LUDOVIC
cu 7.050.000 Lei, si Dr. HELLER IOSIF, cu 1.200.000
Lei. Afara de cei de mai sus figureaza si alte persoa-
ne cu sume ridicate, afirmativ cari reprezenta PCR-
ul. Toate sumele mai susaratare sunt Lei stabilizati.

Fost angajat al firmei UNIDROG- SANODROG,
arata ca firma SANODROG a fost condus de JAKAB
ANDREI, fratele lui JAKAB ALEXANDRU si aceasta figu-
ra ca o intreprindere a PCR-ului, JAKAB fiind rep-
rezentantul acestuia in intreprindere. Firma cu o oca-
zie a primit o cantitate de marfuri dela fosta
firma EMKE, care nu a fost pusa in vanzare, ci din
lipsa de capital s, a recurs la imprumut dela persoa-
ne particulare, cari nu erau altcineva decat rude-
niile lui JAKAB ALEXANDRU, cari astfel au introdus
capitaluri in intreprindere, devenind cooproprietari
Intr, o perioada s, a putut observa la intreprinde-
re o permanenta manevrare de bani si marfuri din
partea acestor persoane, cari figurau ca creditorii
intreprinderii. Intreprinderea fata de celelalte maga-
zine particulare totodeauna figura ca fiind propriet-
tea Partidului, situatie ce a fost exploatata in a-
facerile facute. Dupa unificare cu firma MEDROG, s, a
putut vedea clar ca nu este vorba de un magazin
a Partidului, si aceasta este proprietatea familiei
JAKAB, ce a rezultat si dintr, o discutie a numitului
FARKAS EUGEN, cu JAKAB ANDREI, cand aceasta a spus
ca ei se vor retrage din aceasta intreprindere, inti-
cat Statului Partidului prevede ca exploatatori nu
pot fi membrii de Partid. Astfel grupul reprezentat
de JAKAB ANDREI, a scos din capitalul intreprinderii

./.

bani in valoare de circa 2.000.000 Lei.-

FARKAS EUGEN

complectare la
declaratia an-
tera

Arata, ca cu o ocazie a auzit o discut intre JAKAB ANDREI si un oarecare IZSAK, cunoscut traficant de valute, despre iranici elvetieni, iar mai tarziu tov. KELETI, i-a aratat o lista / in 1952 / pe care figurau mai multi dintre fosti angajati al intreprinderii SANODROG, ca au preschimbato valute / dolar / cu ocazia stabilizarii. Pe lista figura si declarantul cu toate ca el niciodata nu a avut asemenea bani.-

NAGYFALUDI MIHAI

Fost seful-con-
tabil la firma
SANODROG-UNIDROG

Declara, ca dupa ce a fost angajat la firma SANODROG, si s-a adus la cunostinta ca firma numai de forma este proprietatea lui HIRSCH ALEXANDRU, in fond este al Partidului. Din deverul realizat intr, adevar 1 % a fost achitat la Sectia Economica al Partidului. Restul a fost impartit intre proprietari.-

Pentru a mari capitalul in 1945 firma a primit un imprumut de 2.000.000 Lei dela Banca Agricola, care a fost achitat cu cateva zile inainte de stabilizare, deci cu o valoare mult mai mica decat valoarea initiala, Raportul era circa 1 : 1000.-

Dupa unificarea cu firma MEDROG, proprietatea intreprinderii s-a impartit in felul urmator: 70% era in proprietatea vechei grupa reprezentata de JAKAB ANDREI, 20 % al lui VAIDA ALEXANDRU 10 % al lui KERTESZ BELA, afara de aceasta figurau ca creditorii intreprinderii cu sume insemnate diferite persoane particulare, rudeniile si prietenii lui JAKAB ALEXANDRU, cari au avut depuse la firma inainte de stabilizare cantitati mari de marfuri, valoarea carora a fost achitata in Lei stabilizati. Mai tarziu a fost atras in intreprindere numitul NISEL, care a adus un capital de 1.000 Lei, si caruia in schimbul unei sume de 600.000 Lei, grupul JAKAB a predat 10 % din proprietate. Cand s-a pus lichidarea firmei, capitalul in mare parte a fost scos de JAKAB ANDREI, si o parte mica a fost predat si Partidului. Declarantul nu mai cam in anul 1948, a aflat ca firma nu este a Partidului dupa cum au sustinut cei cari au condus, ci era al lui JAKAB ALEXANDRU, inasa in permanenta atat fata de autoritati, cat si fata de personalul intreprinderii a fost sustinut ca este vorba de o intreprindere a Partidului.-

KOROS TIBERIU

Fost functionar
al intreprinderii
SANODROG-UNIDROG

Declara, ca la firma SANODROG, s-au facut specula, cu medicamente intrecare erau medicamente de baza si cari au fost foarte greu gasite in Tara, ca penicilina, etc. speculand astfel populatia. Cunoaste faptul ca sotia lui JAKAB ALEXANDRU, FARKAS MAGDALENA, a investit sume mari in medicamente, din venitul magazinului de incaltaminte ce avea in proprietate. La firma SANODROG, erau musafiri permanenti traficantii cunoscuti de valute si declarantul cu o ocazie in 1947, a vazut cum JAKAB ANDREI, a numarat 2 stocuri de bancnote de dolari.-

HOFFMAN MAURITIU

Fost comerciant
ceva rudenie cu
JAKAB ALEXANDRU

Stie, ca JAKAB ALEXANDRU? a avut stranse relatii de prietenie si de interes material intre anii 1945-51, cu numitii HIRSCH VILHELM si HIRSCH IGNATIU, cunoscuti exploatatori, fosti proprietari ai fabricii de ipsos din Aghires, cari mai tarziu au plecat in Palestina si dintre cari HIRSCH VILHELM, cu o ocazie a afirmat fata de declaranti, ca are in pastrare valori serioase din partea unui om mare, un ministru, originar din Somcuta / JAKAB ALEXANDRU / Aceste persoane au primit pasaportul de plecare in Izrael in 1951, intr-o perioada cand foarte putini au primit asemenea pasapoarte.-

CICEU GHEORGHE

Sotul lui
JAKAB ALEXANDRU
in perioada
1947-50

Arata, ca intimii prieteni ai lui JAKAB ALEXANDRU au fost BALAZS EGON, care in timpul cat petrecea in Bucuresti reintorcandu-se din misiunile din Strainatate a locuit la susnumitul, ministrii VAIDA VASILE, BARLADEANU, GOGU RADULESCU, MALINSCHI si altii. Stie, ca in vara anului 1947, a stat la JAKAB A. cumnata sa FARK AS EDIT, din Franta, impreuna cu barbatul si copilul.-

In Decembrie 1947, JAKAB ALEXANDRU a fost la un banchet organizat de un oarecare GOLSTEIN, mare afacerist, care a doua zi a plecat in Palestina.-

JAKAB A. in Cluj intre anii 1948-50, a locuit in permanenta la Tov. Colonel Petriciu.-

JORDAKI LUDOVIC

Fost secretar
PCR. in prezent
exclus din Partid

Cunoaste pe JAKAB ALEXANDRU din 1937, cand a fost aceasta conducatorul aripei de stanga al Partidului Socialdemocrat, si a afirmat ca este comunist sa lucreze in Partidul Socialdemocrat pe baza Frontului Unic. Mai tarziu in 1939, stie ca a lucrat in Sindicatul Metalurgist, insa avea o comportare necorespunzatoare, inganfata, fata de muncitori. Despre perioada 1941-44, si activitatea lui JAKAB din aceasta perioada nu cunoaste amanuntit, decat numai din afirmatiile altora. Astrel stie, ca JAKAB ALEXANDRU a locuit la Hirsch Alexandru, si a fost foarte precaut pana in primavara anului 1952, cand apoi a inceput sa umble mai fara griji, a cumparat un aparat lingafon si a invatat limba franceza si engleza. A avut multi bani si a trait ca un aristocrat.-

In August 1940, a fost cautat de un agent cu numele de SIMON, care a dat o descriere exacta despre JAKAB, si dupa care data JAKAB a parasit aceasta locuinta. A locuit apoi la mai multe locuri. Afirmat, ca in timpul ilegalitatii JAKAB a fost singurul care nu a depus o activitate mai intensa, in schimb a trait bine, totdeauna i-a reusit sa plece dela locuintele lui inainte de arestare.-

In Septembrie - Octombrie 1944, cand aproape toti conducatorii Partidului au organizat miscarea de rezistenta, JAKAB ALEXANDRU a stat la adpost la un oarecare avocat DR. LORINCZ, si in societatea lor a fost vazut Capitanul HOMONAI, ofiterul de Stat major maghiar pe care JAKAB mai tarziu dupa eliberare a sustinut.

JAKAB ALEXANDRU sustinea, ca el a dirijat toate activitatea si actiunile comunistilor despre care declarantul afirma ca nu corespunde adevarului.-

Dupa eliberare JAKAB este ⁰⁰⁰⁰⁶ membru Regional si se declara ca singurul membru de Partid din ilegalitate, afirmand ca cei cari au fost arestati la Someseni, nu pot primi functiuni de Partid. Arata ca in 1945 in casa lui JAKAB, din Str. Republicii Nr. 12 a fost un lux extraordinar, in timp ce muncitorii rabdau foamea, acolo se manca ciocolata, sunca slanina etc. In acest timp activitatea lui JAKAB era caracterizat prin urmatoarele: S, a rupt de masa, s, a ocupat cu procurarea automobilelor, si in timp ce tovarasii acivisti nu au gasit masini in interes de Partid, el folosea masina cea mai frumoasa pentru plimbari. S, a ocupat cu diferite afaceri, SANODROG, DERMATA, Magazinul de Incaltaminte FARKAS MAGDA, vanzari de case, acaparari de bijuterii etc. Stie ca multi dintre acei cari au avut legaturi de afaceri cu JAKAB au plecat mai tarziu in IZRAEL.-

LUKACS GRUNFELD ILEANA

membra de Partid in ilegalitate, fost arestata la Someseni, in prezent cu situatia de Partid neclarificata

Din 1942, a avut legatura cu JAKAB ALEXANDRU, despre care afirma ca a avut atunci o atitudine de superioritate fata de tovarasi, umbla extrem de elegant si avea mereu bani. Cereea dela tovarasi mereu loquinte, afirmand ca indiferent cat costa.-

Intr-o zi JAKAB a trimis ei o sticla de cerneala de tus cu o culoare speciala, folosita in mod obisnuit de Politia maghiara pentru Buletinele de identitate, cerneala care a fost gasita cu ocazia arestarii susnumitei, insa de nimeni n, a fost intrebata de provenienta cernelei.-

In 1943 cu o ocazie a adus la cunostinta lui JAKAB ca este filata de Politie, si JAKAB a afirmat ca halutineaza, dand in continuare sarcini de a face in aceeiasi zi 15 legaturi cu parola si difuzand diferite materiale ilegale de propaganda.-

Dela MARTON IOSIF a auzit, ca dupa eliberarea orasului Cluj, JAKAB a ridicat actele in legatura cu procesul celor arestati la Someseni.-

SIMANDI ROZALIA

Fost proprietara locuintei, unde a locuit JAKAB intre 1941-43

Pana in anul 1942, vara JAKAB a fost foarte precaut si umbla numai noapte in oras, mai tarziu a devenit mai curajos, statea toata ziua la plaja, umbla in oras, cu autotaxi, avand in acelaasi timp o atitudine de om de superioritate si inganfat. Pe la sfarsitul anului 1942 a cumparat un lingaron, invatand limba engleza si franceza, afirmand ca vrea sa stie ce spun englezii despre rusii. Pe familia HIRSCH la fortat si jecmanit sa invete limba germana. In iulie 1943, JAKAB a fost la Budapesta la conferinta Partidului de Pace. In luna August aceluias an intr-o zi a fost cautat de detectivul SIMON, care a descris semnalmentele lui JAKAB, in timp ce JAKAB in chiloti de bae era in curte si putea sa fie vazut de SIMON, insa nu a arestat. Dupa aceasta JAKAB a plecat dela aceasta locuinta. In timp ce JAKAB a locuit la aceasta locuinta a discutat cu toti vecinii, intre cari era si un Plut, maj sef de Politie, anume OROSZ.-

In Octombrie 1943, a fost arestat HIRSCH ALEXANDRU, care locuia tot in aceeiasi locuinta, care dupa eliberare a fost framantat de gandul ca Politia maghiara de unde a putut afla despre drumul lui ce a facut la Budapesta cu ocazia conferintei de pace.-

O singura data l-a mai vazut pe JAKAB, inainte de eliberare in fata Prefecturii, ziua, cu o femei in blana neagra, lucru ce a surprins pe declaranta.-

VASILEANU GAVRIL

=====
Fost membru de Partid
in ilegalitate, in
prezent neincadrat

Cunoaste pe JAKAB ALEXANDRU, din ilegalitate avand legatura cu el intre anii 1938-43. Afirmă, ca JAKAB a creat in jurul lui o atmosfera de misticism, tinandu-se distantat de masele muncitoresti si colectivul tovarasilor. A favorizat unele persoane pe cari a ridicat foarte repede in posturi, cum a fost BALAZS EGON, SZABO IULIANA, pe care dintr-o celula de intreprindere a ridicat direct in Comitetul Regional ilegal al Partidului.-

Il face pe JAKAB dubios in fata lui faptul, ca in timpul cat a fost declarantul retinut in anul 1944, in lagarul din Sarospatak-Ungaria, discuta cu SZIRMAI STEFAN, fost membru in C.C. al Partidului Comunist Maghiar, acestuia i-a povestit ca atunci cand a fost arestat a fost gasit la el tot materialul tiparit in ceveera zilei de 7 Noembrie. SZIRMAI cand a auzit acestea a fost foarte revoltat, spunand ca el personal a comunicat lui JAKAB, prin sotia lui BALASIU IOSIF, inca in luna Septembrie 1943, ca sa inceteze imediat ori-ce activitate, fiindca tot C.C. a fost arestat si firele de legatura au fost divulgate spre organele inferioare.-

JEDLICSKA GHIZELA

=====
Fost activista la
Comitetul Regional
Cluj, dupa 1944

Cunoaste pe JACOB personal din 1944, dupa eliberare, lucrand la resortul de cadre al PCR-ului unde JAKAB a fost responsabil. Afirmă ca in acest timp in biroul lui JAKAB erau vazuti mereu elemente burgheze, fost comercianti si fabricanti, iar tovarasilor nu raspundea la salut si cand trecea pe scari membrii de Partid se opreau, dand onorul ca in un general din trecut. Persoanele cari au indraznitsa-l critice pe JAKAB, au fost indepartate.-

HEVES FRANCISC, fostul responsabil organizatoric, in prezent in Bucuresti /care a fost in relatii bune cu RAJK, a povestit despre JAKAB numai l ucruri frumoase. Afirmă, ca ei a povestit NYILAS GHEORGHE, in prezent la o scoala Militara in Bucuresti ca a fost exclus din Partid de catre JAKAB, din cauza ciocnirilor ce au avut si schimbat de postul de conducator al Fabricii "ERRA" cu numitul LUNGU STEFAN / Lang / este la Ministerul de externe /care a avut legatura cu englezii si americanii, si ca JAKAB a organizat ca NYILAS sa fie calcat de masina, insa nu i-a reusit. -

Spune ca SIMO GYULA i-a spus, ca JAKAB a dat dispozitii ca la Partid sa fie angajati tovarase tinere si frumoase.-

In anul, 1949 cand a vorbit cu SIMO IULI aceasta i-a spus ca pleaca din tara tot din cauza lui JAKAB, insa nu-si aduce aminte motivele expuse.-

RUSU CORNELIA

Membra de Partid
din ilegalitate

Cunoaste pe JAKAB ALEXANDRU, din perioada cat a locuit in locuinta lui HIRSCH ALEXANDRU / SIMANDI ROZALIA / intrucat a umblat la aceasta familie in mai multe randuri.-

Stie ca JAKAB n,a fost deloc precaut, facea plaje in curte,a invtat limba engleza,si traia ca un burghez inganfat si inchipuit , facand diferite discutii politice si declarand despre Ilja Ehrenburg ca este un sc iitor cu mentalitate mic burgheza.-

Era vesnic nemultumit de felul cum tov. HIRSCH gatea mancarea, spala rufele,si mereu pe aceasta tema facea mizerie , astfel incat HORSCH ROZALIA de mai multe ori a fost gasit plangand din cauza secaturilor lui JAKAB.Deloc nu a avut o comportare unui tovaras din ilegalitate.-

Dupa eliberare stie ca HIRSCH ALEXANDRU a fost proprietarul formal al firmei SANO ROG, de unde apoi a fost sollicitat de familia JAKAB ca sa plece, insa ca firma sa figureze si pe mai departe pe numele lui. Datorita faptului ca nu a vrut sa accepte aceste conditii, sm,a pornit in contra lui o actiune de intimidare, facandu-se intr,o zi o perchezitie domiciliara,cand s,a introdus in locuinta lui in revolver cu toate ca el n,a avut asemenea obiecte.In fata acestei situatii a cedat, si mai tarziu a plecat in Palestina,afirmand fata de tov. cari au incercat sa convinga ca sa renunte la plecare, ca el pleaca de frica ,caci IACOB ALEXANDRU, creea sa-l distruga.HIRSCH a mai afirmat,ca el a aflat dela sotia tovarasului EIHORN, ca el trebuia sa fie arestat, lucru ce a fost refuzat de susnumitul.-

Dela FRIED OLGA,casatorita LEB,a auzit, ca a fost predat la Partid bijuteriile giuvargierului STOSSEL, si din aceste bijuterii a vazut pe bratul lui JAKAB, unul dintre ceasornicele predate.-

00009

D O C U M E N T A R E A
=====

ACTIVITATII AFACERISTE
=====

Copie

Traducere din limba
maghiara de pe fotocopia
anexata

00010

T O V

D A N S T E F A N

C L U J

Draga Stefan,

Te rog sa rii bun si sa aprobi
cererea lui FARKAS MAGDA, in privinta eliberarii bre
vetului comercial imediat si in asa fel, ca la forma-
litatile respective va face rata ulterior. Cea mai
mare parte a beneficiului magazinului este al Partidu-
lui / ultima propozitie este scrisa *de mana* /

Cluj, la 4 Ianuarie 1945

Cu salutari

ss. Jakob Alexandru

Stampila Particului
Comunist Roman

00011

Dán István elvtársnak,

Kolozsvár.

Kedves Pista!

Kérlek, hogy légy szives a Farkas Magda kérését az ipari-gazolvány kiadása tárgyában teljesíteni azonnal és azzal, hogy a formalításoknak utólagosan fog eleget tenni. *Mr. üzlet jövedelmének magyarázta a Párté.*

Kolozsvár, 1945. jan. 4.

Üdvözlettel:

Juhász Péter

Copie

Traducere din limba maghiara

BANCA GENERALA DE CREDIT UNGAR
Sucursala Cluj

Cluj, la 19 Noembrie 1945

00012

Onor
U Z I N E L E D E R M A T A
Fabrici de Pielerie si Incaltaminte S.A.
C l u j

Ca raspuns la scrisoarea Dvs. din 16.1.c.Va comunicam, ca la sucursala noastra dela 23 Iulie 1942, am avut in "Depozit sindical blocat" actiunile firmei Dvs. proprietatea familiilor decedatilor Dr. Farkas Mozes si Farkas Iosif, cari impreuna cu toate celelalte valori in depozit in legatura cu dispozitiunile de aparare antiaeriana, in urma dispozitiei centralei noastre data la 18 August 1944 au fost transportata la Centrala.-

Numerii actiunilor regretam, nu vi le putem comunica ele nefiind in prezent manipulate de noi:-

Sotia lui Dr. Klein Andrei, n. Farkas Magda Cluj	6257 buc
Sotia lui Dr. Bargeton Daniel, n. Farkas Edit, Paris	7258 "
Minor Farkas Stefan " Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	4228 "
Sotia lui Dr. Sebestyen Nicolae " Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	3000 "
Sotia lui Hermann Rudolf " Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	13299 "
Sotia lui Heller Iosif " Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	13298 "

Cu toata stima :

BANCA GENERALA DE CREDIT UNGAR
Sucursala Cluj

Pentru conformitatea traducerii
Cluj, la 21. Noembrie 1945

ss. Ronai Nicolae

Cluj, la 21 Octombrie 1947

Repartizarea interna
a stocurilor de actiuni sindicalizate:

00013

Grupul sindicalizat ANHAUCH :

Dionys Anhauch	Bucuresti	6.007	buc	
Albert Anhauch	Timisoara	4.668	"	
Gertrud Strakosch	Denver	10.000	"	
Raul Aghion	New-york	10.000	"	30.675 buc

Grupul sindicalizat EISIG:

Beniamin Eisig	Bucuresti	18.674	buc	
Adalbert Lunca	Medias	5.000	"	
Alex. Roman	Bucuresti	1.800	"	
Miron Lupan	Bucuresti	1.600	"	
Iosip Hancu	Bucuresti	2.500	"	
Leonel Onciu	Bucuresti	1.100	"	30.674 buc

Grupul sindicalizat FARKAS:

s.l.dr. Heller Iosif		10.283	buc	Telaviv
s.l.dr. Hermann Rudolf		10.284	"	"
Farkas Stefan		3.244	"	Timisoara
s.l.Schwartz Paul, Ella F.		2.507	"	New-york
Edita Bargeton		4.524	"	Paris
Magdalena Jakob, n, Farkas		20	"	Bucuresti
Dr. Heller Iosi		1	"	
Dr. Ludovic Hermann		1	"	
Se pastreaza in depozit sindical total				30.674 buc
				92.023 buc

=====

Copie

Cluj, la 21 Octombrie 1947

N O T A

00014

In ziua de azi, impreuna cu d. Dr. Iosif Heller, am facut revizuirea cantitatilor respective a stocurilor de actiuni Dermata, aflate in depozit la safeul Uzinelor Dermata.

Am constatat ca sunt in depozit urmatoarele actiuni din emisiunea anului 1941 :

pe numele grupului Anhauch	29.169 buc
" " " Eisig	31.028 "
" " " Farkas	31.826 "

Total : 92.023 "

Potrivit conventiunii sindicale, cele trei grupuri de actionari trebuie sa aibe un numar egal de actiuni. Prin urmare, am facut o repartizare proportionala a actiunilor, dupa cum urmeaza :

Fiecare grup de actionari va avea cate 30.675 buc.
cele trei grupuri vor avea total 92.023 buc

Repartizarea s-a facut dupa cum urmeaza :

Grupul Anhauch :			
avea in depozit sindical		29.169 buc	
si se atribue total			
din grupul Farkas	1.152		
" " Eisig	354	1.506 "	30.675 buc

Grupul Eisig :			
avea in depozit sindical		31.028 buc	
cedeaza grupului Anhauch		354 "	30.674 buc

Grupul Farkas :			
avea in depozit sindical		31.826 buc	
cedeaza grupului Anhauch		1.152 "	30.674 buc

Se pastreaza in depozit sindical total 92.023 buc

N O T A

00015

Novac Ernest	Lei. 5.256.000.
Miron Lupan	" 4.615.000.
Deutsch Emeric	" 2.236.000.
Onciu Lionel /Lei 32.416/	" 5.413.416.
Roman Alexandru	" 5.443.000.
Stroescu Ioan	" 5.270.000.
Hancu Iosif	" 5.427.000.
Croitoru Samoila	" 5.256.000.
EISIG BENIAMIN /Sa mai achitat la 6.II.1948 Lei 5.000. Eisig si la 4.II.Lei 14.781 Lörinez./	" 5.884.000.
Bermann Jacques	" 5.524.000.
Anhauch Dionis	" 900.000.
Luncan Adalbert/S,a mai achitat Lei 537.222 pt.dif.chel- tueli,mai ales diferente de salar si ore supli- mentarelin sarcina acestui cont.Lei.5.122 s,au platit croitorului D.Crainciova.	" 5.208.000.
	<u>56.432.416.Lei Total</u>

Conturile Hermann Ludovic Cluj,Dragos Pop,Mihail Baldovin,Albert Anhauch,Ioanovici Ludovic,Mendelovici Eugen,Diamantstein Ernest Dr.Fekete Gheorghe,nu au fost utilizate si soldurile lor creditoare au fost lichidate recontabilizandu-se.

In sarcina contului "Despagubirea Evreilor" s,au efectuat urmatoarele plati:

Pe numele Hermann Ludovic	Lei 7.050.000.
" " Iacob Alexandru Bucuresti	" 11.100.000.
" " Magdalena Iacob "	" 9.000.000.
" " Dr.Heller Iosif "	" 1.200.000.
	<u>Total Lei28.350.000.</u>

Pe langa aceste sume s,a mai achitat pe numele Dr.Heller Iosif Cluj 3.150.000. Lei tot in sarcina contului "Despagubirea Evreilor" inea din cauza absentei numitului,nu am putut afla destinatia acestei sume.

In timpul inflatiei,s,a platit in sarcina contului "Biroul Bucuresti"pentru cumparare de chimicale "O" cu titlul de "Suprapreturi la diferite chimicale"suma de Lei 316.806.000.000.- suma ce s,a contabilizat la 14.VIII.1947,in baza insemnarilor mai vechi.

Mai figureaza plati destul de mari pe urmatoarele conturi:Import Aprovizionare II.Aprovizionare III.Piei Miei,Carbunaru II.,Star II.,Star III.,Star V. ,Sectia de Aprovizionare decontare, Sectia de Aprovizionare decontare VI.,si Decontare Piei.Aceste sume se cifreaza in Total la circa 400 miliarde,dar nu am posibilitatea de a constata,daca ele s,au utilizat intr,adevar pentr

acoperirea cumparaturilor pe piata neagra, sau au servit altor scopuri. Dr. Klein Andrei ar putea sa dea eventual lamuriri in aceasta privinta.

La Fabrica de Piel Rendor s, au achitat Lei 3.000.000./trei milioane/ in contul Fabricii Karres S.A. Medias, din care 400.000 Lei au fost compensati prin diferite masinatii. Restul de 2.600.000 s, a trecut in creditul contului, ca suma platita pentru diferite retete. Pe langa aceasta la indrumarea Tov. Lunca, s, au achitat Lei 82.120 in sarcina Fabricii de Mezeluri S.A. Cluj, dar pe urma s, a trecut si s, a compensat tot pe contul Fabricii Karres. Aceasta suma era necesara Fabricii amintite pentru achitarea unor taxe urgente.

Cluj la 1 Iulie 1948

ss. Bergner Zoltan

DECLARATIE

Subsemnatul FARKAS EUGEN, din Cluj, tr. Paul Erlich Nr.2. an ajat la intreprinderea Centrofarm din Cluj, Str. 6 Martie Nr.4. declar urmatoarele despre firma UNIDROG, agentie comerciala de medicamente in engros.-

La 15 Iulie 1945 m, am reintoars din deportare si prima mea lucru a fost sa -mi caut serviciu. Deaceia m, am prezentat la cunoscutii mai vechi, despre care am stiut ca sunt acasa. Asa am ajuns si la tov. Luncan / Leb / Adalbert, care si-a manifestat bucuria ca deja sunt acasa, ca de mult ma asteapta pe mine, pentru a-mi ocupa un post. Au nevoie de mine pentru conducerea unei drogherii, deoarece in prezent este condus de un tovaras JAKAB BANDI, si care nu conduce corespunzator, ar trebui un alt tovarasi. Asa am ajuns eu acolo dupa 5 zile dupa reintoarcerea mea.-

In primul moment deja cand am ajuns acolo am observat ca intr, adevar nu s, a priceput la conducerea magazinului, insa s, a silit din rasputeri sa mentina legaturile cu Organizatia de Partid Judetean, pe care in totdeauna fraatele ei JAKAB ALEXANDRU a reprezentat. In orice caz, cand au fost neintele eri, eu m, am dus la tov. Luncan, iar JAKAB BANDI la tov. JAKAB ALEXANDRU. Obiectiul discutiilor au fost de mai multe feluri, insa unul care a fost ca niciodata nu s, a gasit la locul lui de munca, din care cauza eu a trebuit sa lucrez de doua ori mai mult. Cu o ocazie, cand a lipsit mai mult timp, si cand s, a reintoars deja din usa a zambit si a spus, ca JENO, "acum nu te certa cu mine, caci acum am facut o afacere mult mai mare, decat ar fi stat eu o saptamana aici". A scos o lista, pe care au fost scrise numele mai multor medicamente, pretioase, cari si astazi ar prezinta o suma importanta. M-a rugat sa ma duc imediat in Str. Cudai N, Antal in garajul partidului ca sa fac inventarul, cari sunt in 2 boxuri inmagazionate, si care marfa a fost proprietatea firmei SMKE, pe cari Trupe e Sovietice au predat Partidului, iar PARTIDUL preda firmei SANODROG.

Imediat ne-am apucat de inventariere si in mai multe cantitati am transportat la Sanodrog.-

Eu am avut parerea ca intrucat aceste marfuri intrec necesitatea noastra, sa-l vindem o mare parte din medicamente le o firma care are nevoie de acesta, si din banii primit sa cumparam medicamente de specialitate. JAKAB BANDI, a avut parerea ca sa mentinem medicamentele si sa luam mai bine imprumuturi. Au si aranjat ca am primit un imprumut dela Banca Agricola, despre modalitatea aranjarii acestui imprumut nu stiu multe. Ar putea sa dea informatii precise o tovarase, care a fost la Banca Agricola, in prezent este la B.R.P.R. numele caruia insa nu stiu, insa m, am intalnit de multe ori cu ea la Banca.-

Mai tarziu s, a ivit ca sa luam din nou imprumut, intrucat magazinul se marea. Cu toate ca am fi primit acest imprumut dela Banca Agricola de Credit, deoarece acum am avut acoperire / in marfa / totusi au decis asa ca o sa ia imprumut dela particulari, dea emensa " du a directiva de Partid "caci deoarece cand au vrut sa face orice au afirmat

ca " directiva partidului "Insa preturile s, au schimbat in permanenta si deaceia imprumuturile luate a trebuit sa masuram la preturi. Natural ca am facut inventar, care atunci a fost 20.000.000 Lei, sau ~~20.000.000~~ 80.000.000 Lei nu-mi amintesc precis. In tot cazul ei au introdus in bani atat, cat a fost valoarea marfurilor, ca prin aceasta sa fie asociati in Sandorgro 50 %. Insa esentialul este, ca Banca Agricola in loc sa fi eliberat imprumuturile dupa intocmirea inventarului imediat sau dupa 1-2 doua, aceste imprumuturi am primit cu mult mai in urma dupa intocmirea inventarului, cand banii au valorat numai ~~1/4~~ 1/4 parte pentru care am primit.-

Dupa aceasta pravalia si-a luat aspectul unei banci de preschimbarea banilor. Cand au adus, cand au dus, in permanenta au fost manevre de bani, pe care nici angajatii nici mediul inconjurator nu a uitat cu ochi buni.-Banii luati in imprumut au adus sau au dus JAKAB BANDI, sau prima sotie al lui JAKAB ALEXANDRU, tov. KALMAN, sau sotia a ~~si~~ doua FARKAS MAGDA. Natural ca mie nu mi-au placut lucurile si pentru acest fapt de multe ori m, am dus la tov. LUNCAN, si i-am spus ca eu nu vreau sa raman acolo si pe mai departe, insa el a afirmat ca ramai si pe mai departe acolo, ai grija de toate, ca este responsabil moral.-

Asa ca am ramas mai departe linistit pana la unificare. Discutiile in jurul unificarii au fost foarte furtunoase, noi am fost contra unificarii si mai mult pentru faptul, deoarece noi SANODROG-ul am considerat proprietatea Partidului, si pe de alta parte nu am gasit just, ca SANODROG, care a fost rezultatul muncii noastre sa divizam rezultatele cu o firma particulara, sau cu o firma ca de ex., firma Butyka, care a fost vestit ca cuib reactionar. Cu toate cerintele de a sistea tratatele, acestea s, au continuat mai departe, si natural in totdeauna asa au dus tratativele ca ei sunt incredintat de Partid, si aceasta a venit foarte favorabil pentru fiecare firma particulara ca sa fie asociat cu o pravalie al Partidului. Tratativele cu firma BUTYKA nu pentru momente politice s, au intrerupr, ci privind interesele materiale si problemele ivite in jurul conducerii nu s, au putut rezolva. Asa ca unificarea s, a facut pe alta cale cu firma MEDROG, si firma noua unificata, au fost inregistrat sub numele de "Unidrog".

Cu toate ca acum s, a vazut clar ca pravalie nu depinde de Partid, totusi si pe mai departe i toate locurile asa a fost inregistrat ca pravalie al Partidului. Pentru aceasta dupa unificare din nou m, am dus la tov. LUNCAN, si i-am povestit ca am presintirea ca aceasta este o firma particulara si sa ma lese pe mine sa parasesc firma. Tov. LUNCAN a spus ca sa raman acolo si pe mai departe, deoarece este datoria mea morala, sa riu linistit si sa riu atent la toate ceace se intampla acolo. Dupa discutia avuta cu tov LUNCAN, si pe alta cale m, am lamurit ca pravalie intr, a devar nu este al Partidului, am ramas acolo si pe mai departe, nefiind alta rezolvare pentru mine.-

Cu o ocazia JAKAB BANDI mi-a povestit confidential ca a aparut Statului in legatura ca cine poate ri membru de Partid, si deca ce statutul arata ca acei cari sunt exploitatori nu pot sa fie membrii de Partid.

si ei nu vor sa ramana acolo pe mai departe si mai bine parasesc firma. Cu toate ca nu ei sunt proprietari, insa toata lumea pe ei priveste ca proprietari si mai bine parasesc firma. Eu nici nu am putut sa concep importanta acestuia si m-am si bucurat putin insa cand am auzit ca aceasta parasire al Unidrog-ului ar periclita serviciile noastre nu prea ne-am bucurat. Chiar si eu am facut apel la tov. VAIDA, ca daca vrea sa iese de la firma, poate insa capitalul sa lase acolo. Deoarece in acel timp mai ales dupa stabilizare nu s-au facut completari de marfuri. In fiecare luna din medicamentele vandute s-au putut plati angajatii, si regia, insa marfuri pt. completarea stocului nu s-au putut cumpara. Asa ca capitalul a scazut din zi in zi. Daca ar fi scos deodata o suma mai mare firma ar fi simtit si angajatii ar fi pierdut cu o zi mai repede painea, dupa cum am socotit noi. Insa cu toate acestea ei si-au scos banii, circa 2.000.000 Lei stabilizati. Dupa acest timp firma numai din vanzari a trait pana la lichidarea definitiva in Decembrie 1948.-

Ca ce legaturi au avut prin toate partile dovedeste si faptul, ca cu ocazia verificarii organizatiei de baza Centrofarm, chiar in ziua verificarii s-a prezentat tov. JAKAB BANDI, ca sa ia parte la verificari. A si luat parte pana cand au fost verificati fosti patroni ai UNIDROG-ului. In pauza JAKAB BANDI, s-a dus la tov. VAIDA / Veisberger / si a declarat, ca cred ca eu pot sa plec, numai afirmativ Jenö / adica eu / sa nu spuna ceva prostie.-

De atunci nu m-am intalnit cu el oficial / numai asa ugitiv, nu in mod oficial /

Alte date pe cari eventual am uitat pot sa dau oricand in completare.-

Cluj, 24, III.1952

ss. Farkas Eugen
Centrofarm

Copie

00020

D E C L A R A T I E

=====

Subsemnatul FARKAS EUGEN, Călugător din Cluj, Str. Paul Erlich Nr.2., la declarația mea data din 24. Martie, dau următoarea completare :

Cu această ocazie nu-mi amintesc precis data, după masa pe la orele 5 am intrat în localul întreprinderii SANODROG / Unidrog / și acolo am găsit pe tov. JAKAB BANDI, care a discutat cu un tovarăși, care a venit destul de des în magazin. Dacă îmi amintesc bine, îl cheamă tov. IZSAK. Au discutat despre francii elvețieni, ca ce anume nu am auzit bine, deoarece nu m-a interesat. Când acest tovarăși a plecat, JAKAB BANDI, m-a rugat să nu vorbesc nimănui de pre cele discutate.-

Circa în 1951, am fost audiat de tov. KALSI, care afirmativ ar fi audiat înainte pe scel tovarăși.-

Tot atunci tov. KALSI m-a întrebat, căci cu ocazia preschimbării banilor, câte dolare am schimbat la Banca Națională / în 1947 / deoarece pe lista Bancii și numele meu figurează. Tot atunci mi-a citit o listă pe care au figurat angajații iri ei SANODROG, cari ar fi preschimbau dolare, printre care am fost și eu, Markovits Olga, și dacă bine îmi amintesc Markus Bela și Hirsch Alexandru.-

Eu din partea mea, în toată viața n-am avut niciodată dolare, și nici alte valute străine. M, am interesat la tov. MARKOVICS, că el câte dolare a preschimbau, la care și ea a început să rada.-

Cluj, la 25.III.1952

ss. Farkas Jenő

DECLARATIE
=====

00021

Subsemnatul NAGYFALUDI MIHAIL, cu domiciliul în Cluj, Str. Traian Nr.47. seful contabil al întreprinderii Comerciale de Stat Centrofarm despre întreprinderile lichidate SANODROG- UNIDROG. declar următoarele :

În 1946 Iunie 15, am fost angajat la Societatea Comerciale de Medicamente SANODROG, în calitate de sef-contabil, la propunerea tov. LUNCAN ADALBERT, / în prezent cu domiciliul în Bucuresti / Contractul am încheiat cu tov. JAKAB ANDREI, Mi s, a adus la cunoștință ca societatea numai de forma este proprietatea lui Hirsch Alexandru, domiciliu în prezent în Telaviv, în realitate însă este proprietatea " organizației " Conducatorul administrativ al întreprinderii este JAKAB ANDREI, responsabil tehnic FARKAS EUGEN farmacist. Natural însă sarcinile nu au fost strict determinate, deoarece în chestiuni mai serioase au decis împreună cu HIRSCH ALEXANDRU. Întreprinderea a avut și o secție de detail, care a fost condusă de numitul MARKUS BELA, în prezent angajat la Comtextil, când am intrat în serviciu a fost deja acolo numita MARKOVITS OLGA? cine era în postul de casiera, însă a avut și o sarcină generală de control din partea / organizației respective / Deci colectivul de conducere s, a compus din JAKAB ANDREI / în prezent în Bucuresti FARKAS EUGEN, / în prezent directorul Centrofarm-ului și Hirsch Alexandru, precum și MARKUS BELA, cari afara de salariul lunar fix, au primit și un procentaj de 1 % din deverul întreprinderii. Deasemenea s, a achitat lunar la 1-a a fiecărui luni 1 % din dever la ~~organizației~~ secției economice al organizației respective, iar restul beneficiului a marit capitalul întreprinderii.-

Societatea Comercială SANODROG a luat ființă în vara anului 1945, din stocurile de marfa rămase din proprietatea firmei EMKE de sub patronarea CASBI-ului. Imediat după înființare a primit un credit de Banca dela Banca Agrara / Mezőgazdasági Bank / pe baza unei cambii girate de soția numelui JAKAB ALEXANDRU, născută FARKAS MAGDA, care a acoperit suma ridicată cu imobilul ce avea în proprietatea sa.-

Nu am în posesia registrele contabile ale firmei SANODROG, și astfel nu-mi aduc aminte precis de mărimea sumei împrumutate dela Banca Agricolă, era circa 2.000.000 Lei care atunci în anul 1945 era un capital considerabil. Acești bani au fost restituiți în August 1947 înainte de stabilizare, deci în Lei nestabilizați, deci împrumutul a fost achitat numai o porțiune mică în valoarea inițială de ridicare, circa în proporția de 1 la 1000 Lei.-

Aceasta a fost situația până în 31. Decembrie 1946.-

Dela 1 Ianuarie 1947 întreprinderea s, a transformat. Firma inițială SANODROG a continuat să funcționeze ca o magazie de detail, pe Piața Libertății Nr.29. sub conducerea lui MARKUS BELA, secția engros s, a marit, deoarece a intrat ca acompaniat VAIDA ALEXANDRU, proprietarul magazinului de medicamente MEDROG, și KERTESZ BELA, voyajeur-ul unei fabrici de medicamente din Bucuresti.-

Procentul de proprietate se prezenta in felul urmator :
 70 % era in proprietatea proprietarilor
 vechi, a caror grup era reprezentat singur de JAKAB ALEXANDRU
 20% al lui VAIDA ALEXANDRU, lax
 10 % al lui KERTESZ BELA.-

Societatea Comerciala astfel transformata
 a functionat mai departe sub denumirea UNIDROG, proprietarul
 formal era VAIDA ALEXANDRU, Am facut balanta de verificare
 lunara stabilind pe baza deverului cu cheie de beneficiu
 fica, beneficiul brut,, din care am scazut cheltuelile, si
 astfel am facut situatia beneficiului net. La Organizatia "
 am achitat si pe mai departe cota de 1 % din deverul realizat
 pe care si pe mai departe am contabilizat ca cheltueli. Benefi-
 ciul net astfel realizat a fost impartit intre beneficiarii
 pe baza cheilor rice stabilite cum am aratat mai sus, si 50 %
 a fost achitata proproetarului iar restul de 50 % a fost
 intrebuintat pentru marirea capitalului. Atet la firma
 SANODROG cat si la UNIDROG, proprietarii cari nu erau for-
 mali au rogurat pe lista salariatilor, cu salarii maxime, Aceas-
 ta era situatia pana la 15 August 1947. pana la stabilizare.

In balanta facuta cu ocazia stabilizarii
 a fost fixat inregistrata situatia reala materiala a intrep-
 rinderii, inainte de stabilizare adica la 1 Ianuariem 1947,
 cand societatea s, a transformat pe baza balantei de verifica-
 re de atuncea, am stabilit si repartitia capitalului intre
 proprietari, astfel datorita faptului ca capitalul vechi
 gnuperi / JAKAB ANDRE / a depasit partea de 70 % in valoare
 fata de capitalul intreprinderii, partea capitalului acestei
 grupari care a depasit proportia de 70 % a ramas inafara prop-
 rietatii intreprinderii si aceasta a fost tratata ca o da-
 torie fata de JAKAB ANDREI, si care a fost fixata pentru a
 ii stabil in valuta de marfa, ca astfel sa fie aparata de
 inflatie, Aceasta surplus de capital provenea de acolo, ca
 creditul primit dela Banca Agrara, datorita inflatiei valoric
 s, a redus foarte mult, si natural si beneficiile realizate
 intre timp au contribuit la marirea acestui capital.-

La 15 August balanta stabila a intreprinde-
 rii era urmatoarele : Capital net 8,940.000 Lei, ~~capital net~~
 Capital brut 10.060.000 Lei

Intre pasivele a figurat partea mai sus-
 mintiva care apartinea grupului vechi SANODROG, in valoare
 de 969.000 Lei, sub numele numitului NISTOR ALEXANDRU, in
 prezent cu domiciliul in Bucuresti, precum si rudeniile
 lui JAKAB ALEXANDRU, cu urmatoarele sume :

pe numele lui JAKAB ANDREI	400.000.	Lei
" " FARLAS MAGDA	146.000.	"
" " KALMAN ILONA	104.000	"
toata sotia al lui JAKAB		
" " Dr. KLEIN ENDRE	8.000	"
primul sot al lui JAKAB MAGDA		

Toate aceste sume figurau ca credite
 date intreprinderii in masa. Aceste creante figurau deja insin-
 te ce stabilizare in sa au fost recalculatate dupa stabili are,
 fara a tine cont de inflatie.-

Afara de creantele celor de mai sus, au
 mai figurat ca creditorii intreprinderii urmatorii, a caror
 creante la rel au fost recalculatate fara a tine cont de infla-
 tie:

Goldstein E Cluj	9.000 Lei
Perl Fulop Cluj	48.000 "
Dr. Simon Satu Mare	127.000 -

Barna Francisc Cluj	55.000 Lei
Markovits Olga	25.000 "
Kertesz Bela Cluj	152.000 "
Dr. Imreh Istvan Cluj	33.000 "
Dan Stefan Cluj	20.000 "
Simon D. Cluj	71.000
Dr. Hodos Cluj	35.000
Dr. Menyasz	330.000
Jakab Endre Cluj	16.000
Banca Agrara	65.000
Farkas Jozsef Cluj	6000

Totalul pasivelor era 2.310.000 Lei.-

Tot acesti creditori pana in Septembrie 1948, ziua po, au fost achitati cu exceptia lui FARKAS MAGDA, caruia a ramas neachitat inca o suma de 83.000 Lei

In Decembrie 1947, a intrat in asociatia ca acompaniat numitul NISSEL MATYAS, membru al societatii Comerciale engros ROZSA MOR, ginerele lui ROZSA MOR, care a adusa cu sine marfa ramasa din intreprinderea lichidata ROZSA, intrand cu marfa adusa ca creditorul intreprinderii primind un salar fix de 8000 Lei lunar.-

Trebuie sa mentionez, ca achitarea datorilor mai susaintite de 2.310.000 Lei au slabit situatia materiala a intreprinderii, din care cauza era necesar intrarea lui NISSEL.-

NISSEL a intrat cu un capital de 1.000.000 Lei stabilizati. din acest suma s,asi achitat 400.000 Lei, iar restul de 600.000 Lei, s, a transformat in creanta de capital, in asa fel ca din vechiul grup SANODROG JAKAB ANDREI s, a abzis din proprietate de 70 % la 10 % in favoarea lui NISSEL, in schimb suma de 600.000 Lei in rate a fost ridicata de JAKAB ANDREI.-

Dupa stabilirea firme UNIDROG a lucrat cu deficit. Situatia materiala a intreprinderii a slabit. JAKAB ANDREI, invocand ca motiv hotarirea vechiului grup SANODROG ca si cum aceste ar fi " dispozitie de sus " a cerut lichidarea intreprinderii, la sfarsitul lunii August 1948, astfel s, a hotarit lichidarea intreprinderii cu termenul de 30 Septembrie. Lichidarea s, a facut pe baza urmatoarelor principii : Intrucat cu ocazia Hotaririi lichidarii societatii vechiul grup SANODROG a mai avut un capital de 1.500.000 de Lei, s, a hotarit ca 1.000.000 Lei va fi achitat lui JAKAB ANDREI. Restul sumei adica 500.000 Lei, cu partile de capital si beneficiile care au fost reduse la 20 % vor fi achitate la sectia economica a " organizatiei respective " Deci conform intelegerii VAIDA a achitat 1.000.000 lei lui JAKAB ANDREI si a chitat la sectia economica 675.000 Lei.

SANODROG astfel a lichidat la 31. Aug. 1948 la fel la dispozitia lui JAKAB ANDREI. Sumele nete obtinute astfel au fost achitate de MARKUS BELA la sectia economica al " organizatiei respective.-

Mentionez, ca resturile de marfuri cari nu au putut fi vandute au fost cuse la societatea comerciale de medicamente Butyka S.A. si acolo au fost manipulate de VAIDA. Cu ocazia nationalizarii la 2 Aprilie 1949, din aceste marfuri mai existau marfuri circa in valoare de 400.000 Lei vandute.

In Septembrie 1948, firma UNIDROG a facur

contestatie pentru reducerea impozitului. Batorita ca organele fiscale au considerat forma UNIDROG ca proprietatea " organizatiei " formale au fost arajante foarte repede, mentionez ca motivarile au fost absolut legale. La Curte, recursul a si fost castigat si a fost returnat intreprinderii suma de 436.000 Lei. Dupa achitarea cheltuelor si avocatilor, suma ramasa a fost distribuita intre coproprietarii. Din aceasta suma n, a primit nimic grupul reprezentat de JAKAB ANDREI. Pe baza intelegerii suma ce revenea l r, a fost achitata la Sectia economica a organizatiei, si aceasta suma era impusa in suma 675.000 Lei, pe care am aratat mai sus.-

Dela stabilizare si pana la lichidare acompaniatii au ridicat circa 1.000.000 de Lei, in calitate de creditori, pe care au impartit in felul urmator :

Grupul Jakab	70 %
Vaida	20 %
Kertesz	10%

iar ~~daca~~ din Aprilie 1948, JAKAB 60 % si NISSEL 10 %.

Cu privire la gruparea JAKAB, in privavara anului 1948, am auzit ca aceasta nu mai este identica cu grupul initial din Ianuarie 1. 1947, proprietatea organizatiei respective, ci reprezeninta proprietatea lui JAKAB ALEXANDRU. Aceasta informatie nu am putut sa controlez, datorita faptului ca organele au tratat aceasta problema in mod conspirativ, este cert, ca JAKAB ANDREI, tot timpul s, a comportat in asa fel, ca si cum nu ar fi reprezentantul unei persoane particulare. Numai in cadrul intreprinderii s, a comportat in acest fel si inafara fata de autoritati.-

Dupa stabilizare am folosit si creditele acordate de Banca rdelena, precum si de Banca de Credit, cari au fost achitate la timp. Fata de Banca de Credit FARKAS MAGDA, a figurat ca girant. Creditele de Banca erau necesare pentru a acoperi lipsurile de capital ce s, au ivit in urma ridicarilor de capital de catre grupul JAKAB.

Cluj. 29. Martie 1952.

ss Nagyfaludi Mihai

DECLARAȚIE

=====

Subsemnatul KÖRÖSI TIBERIU, locuitor din Cluj, Str. Balassa Nr.11 nascut in Cluj, la 25 Iunie 1905, fiul lui Acatiu si Ghizela, angajat la Directia Regionala a Transporturilor Auto, Cluj, Str. Budai N. Antal Nr. 8, prin prezenta declar urmatoarele :

De la 1 Ianuarie 1947 pana la 15 Octombrie 1947 am fost angajat la firma " Udrog " din Cluj, Piata Libertatii, proprietatea lui Weisberger Alexandru si altii.-

Aceasta firma in aceasta perioada a desfasurat o activitate mare de comert negru cu medicamente. Stiu ca in acest timp s, au facut diferite asigurari de capital prin cumparare de medicamente, intre ele si penicilina, si alte materii de baza de medicamente, din partea unor persoane cari au fost apropiate de proprietarii firmei. Astfel stiu ca din venitul provenit din pravalia de incaltaminte, proprietatea sotiei lui Jakob Alexandru, Markas Magdalena, s, a investit in asemenea medicamente sume importante si apoi s, a facut specula cu acestia, facand vanzari de mai multe ori, chiar si in valute straine ca dolari etc.-

Este de mentionat ca in general diferitele calcule s, au facut in valute straine si cunoscutii speculanti de valute din Cluj, la aceasta firma erau musairi permanenti.-

Inainte de stabilizarea din 1947, cca luna Iulie sau August, am ramas la locul meu de munca si dupa ore de inchidere. JAKAB ANDREI a fost la parteriar eu sus la coridor. Cand am coborit prin crepte am auzit ca IACAB ANDREI, am zarit ca JAKAB ANDREI are inaintea lui pe birou 2 stocuri de bancnote de dolari dintre care un stoc l-a numarat. Auzind pasii mei, le-a ascuns in sert-

./.

- 2 -

rul biroului, intreband pe mine: pentru ce am ramas in
biroul dupa ora de program.-

Aceasta declaratia mea o sustin si semnez
cu mana mea proprie.-

Cluj, la 29. Martie 1952

ss. Körösi Tiberiu

00026

Copie

00027

DECLARATIE

Subsemnatul HOFFMANN MAURITIU, domiciliat in Cluj, Calea Horea Nr.18, declar urmatoarele la cele intrebate :

1./Stiu si anume chiar din gura numitilor HIRSCH VILHELM si HIRSCH IGNATIU, ca JAKAB ALEXANDRU a avut stresa relatii de prietenie si de interes material intre anii 1945-51 cu ambii de mai sus.-

2./Aceste relatii a avut ~~ca rezultat~~ faptul ca atat HIRSCH VILHELM, si IGNATIU, / cari erau rude / sunt originari din comuna Somcuta de unde este original si fostul Ministru IACOB ALEXANDRU. Dar legaturile intre ei au avut baza de afaceri financiare.-

3./Eu in August 1951 am intalnit pe strada cu Hirsch Vilhelm, care mai inainte mi-a povestit ca are sa emigreze in Palestina, apoi a mai spus ca este intr-un mare necaz, deoarece are asupra sa valori serioase cari nu sunt proprietatea sa si pe care trebuie sa restituie proprietarului inainte de plecarea sa. Eu am intrebat atunci ca cine anume este proprietarul acestor valori. La aceasta dupa o scurta sovaire Hirsch Vilhelm a spus ca "este un om foarte mare, un ministru din Somcuta a lui sunt aceste valori si el mi-a dat in pastrare. Ma apasa chestiunea aceasta, nu mai pot sa tiu la mine si cumva am sa restitui lui ". Desi Hirsch Vilhelm nu a spus cu aceasta ocazie numele lui JAKAB, totusi este de sine inteles ca era vorba de el, deoarece era un bun prieten si inainte si dupa 1945.-

4./ Mentionez ca Hirsch Vilhelm in trecut era proprietarul unei firme de exploatare de padure, iar ruda sa Hirsch Ignatiu era proprietarul fabricii de ipsos din Aghires, ambii fiind oameni foarte bogati.-

5./ In cadrul acelei convorbiri Hirsch Vilhelm cu referire la acele valori a spus ca acele au fost depuse la el "acel om mare care este ministru "dar nu a spus cand a fost depus.-

Accentuat insa ca sunt niste valori mari si serioase.-

6./ Stiu ca pe la sfarsitul 1951 mai inainte Hirsch Ignatiu, apoi si Hirsch Wilhelm au primit pasapoartele lor pentru Izrael si anume pe neasteptat ca atunci aproape nimeni nu a primit pasaport din Cluj.-

Cluj, la 26. Martie 1952

00028

ss. Hoffmann Mauritiu

Copie

00029

DECLARATIE

=====

Subsemnatul CICEU GHEORGHE, nascut in 1921 Oct.12. in comuna Borsa-Cluj, fiul lui Simion si Ludovica, cu domiciliul in Cluj, Piata Libertatii Nr.25, declar urmatoarele :

1./ Am fost angajat al Ministerului de ^{calitate} Finante si al Departamentului Livrarilor, si in aceasta am fost soferul tov. IACOB ALEX. din 1947 pana in 1950. Am locuit in aceasta perioada in acelasi cu susnumitul.-

2./ Intimii prieteni ai susnumitului era in primul Tov. BALAZS EGON, care il vizita totdeauna cand s, a intors din strainatate si chiar in aceasta perioada locuia la dansul. Musafirii permanenti au mai fost tov. Ministri Vaida Vasile, Barladeanu, Gogu Radulescu, Malinschi si altii.-

2./ Stiu ca in vara anului 1947 a fost in vizita la tov. JACOB cumnata sa FARKAS EDIT din Franta, impreuna cu barbatul si copilul, care a stat aproape doua luni, barbatul a plecat dupa 2 saptamani in Bulgaria. Cand a plecat inapoi in Franta eu am dus cu masina pe aeroportul Baneasa

3./ In Decembrie 1947 stiu ca un comerciant care in mod obisnuit furniza pentru Dep. Livrarilor Animale si alte marfuri, a organizat un banchet, la care a participat tov. IACOB, tov, VAIDA VASILE si Tov. NISTOR ALEX. Aceasta a doua zi a plecat la gara cu masina proprie. In Bucuresti acest comerciant nu s, a mai intors, si soferul lui mi-a povestit ca a plecat in Palestina. Nu sunt sigur, poate ca pe respectivul l-au chemat GOLDSTEIN.-

4./ Tov. IACO in mod obisnuit cand venea la Cluj in 1947 a locuit in imobilul din Str. Republicii Nr.12.-

./.

00030

- 2 -

In 1948-50, cu exceptia a 2 cazuri a locuit
la tov. Colonel Patrîciu.-

Imi amintesc ca in iarna la 1949 spre 1950,
chiar o saptamana intreaga a stat la tov. Patrîciu, fiind
bolnav.-

Altceva in legatura cu acest caz nu am de dec-
larat. Cele de mai sus sustin si semnez.-

Cluj, 26. III. 1952

ss. Ciceu Gheorghe

00031

D O C U M E N T E

=====

DESPRE ACTIVITATEA DIN ILEGALITATE

=====

Copie

DECLARATIE
=====

00032

Subsemnata LUCACIU , GRUNWEL ILEANA, nasc
in Lugna de Jos, 1901, Aug.19, fiica lui Solomon si Iozefin
/Pepi / casatorita cu Lucaciu Avram, domiciliata in Cluj,
Str. Republicii Nr.12. declar :

In anii 1924 tov. IOZSA BELA / mort / a ceru
dela mine locuinta pentru miscarea muncitoreasca, odata a
fost la mine cu un totvaras pe care in inchisoare am af-
lat ca era JAKAB ALEXANDRU. Intimpul cercetarilor am fost
intrebat despre JAKAB.-

In anul 1942 pe cateva luni de zile a trebui
sa sistam activitatea din punct de vedere a conspiratiei,
cand intr, o zi s, a prezentat la mine JAKAB A EXANDRU,
si mi-a dat legatura cu HOVANY ILONA, BALAZS BLATT EGON,
HOLLANDER V / mort// cu cari am inceput activitatea din
nou.-

In acest timp JAKAB de mai multe ori a fost
in locuinta mea si a avut totdeauna o atitudine pe care eu
nu am vazut niciodata la tov. nostrii in ilegalitate.-

Era extrem de elegant, avea totdeauna aere
de om superior si avea la dispozitie sume enorme de bani,
pe care purta asupra lui, pe care nu le secundea ci se lau
da parca vroia sa emeteasca pe noi cu banii. In mai multe
cazuri am vazut la el mai multe legaturi de bancnote de
loo de Pengö.-

Mereu cerea dela noi noi, si noi locuinte,
spunand ca indiferent cat costa. Dupa cat stiu schimba
locuinta saptamanal.-

Dela tov. TARR CAROL, in prezent Maior in
armata am auzit, ca aceasta fiind soldat din armata
hortysta, a escortat pe JAKAB sub baioneta ca pe un de-
tinut dela o locuinta la alta.-

./,

Intr,o zi JAKAB mi-a trimis o sticla de cerneala tus cu o culoare speciala, adica cele ce folosea Politia maghiara pentru buletinele de identitate. Mentionez ca la arestarea mea politia a gasit, nefiind ascunsa, insa din motive necunoscute de mine, niciodata n,am fost intrebata de provenienta acestei cernele.-

In anul 1943 prin legatura avuta i-am adus la cunostinta lui JAKAB, ca orisi unde merg sunt filat: Acest lucru nu a fost luat in considerare JAKAB a spus ca haluzionez, si am primit sarcini incontinuuare de exemplu circa 15 legaturi cu parola, intr,o singura zi pe diferite colturi de strazi, unde am pred t tov. necunoscut de mine material ilegal, in aceeiasi zi a trebuit sa expediez 150 plicuri prin posta, aruncand in diferite cutii ostale.-

Dupa eliberare am aflat dela locuitori din casa Nr. 22 pe Bt.ro Pop / Paris. ca intr,adevar am fost filat si filorul era ascuns intr,un atelier din Curte,in cat dela pronirea din casa m-a filat.-

Dela tov. Marton Iosif m auzit ca imediat dupa eliberare orasului Cluj, a ridicat actele in legatura cu arestarile sau procesul dela Someseni din localul contra-spionajului maghiar.-

Atat declar si semnez

Cluj, la 24.III.1952.

ss. Lucaciu Grünfeld Ileana

Copie

00034

DECLARATIE

=====

Subsemnata SIMANDI ROZALIA, vanzatoare la Intrepr. de Panificatie Cluj, nascuta la 6.III.1905 in com. Plaiesti, Reg Cluj, fiica lui Cristina, domiciliat in Cluj, Str. Alexandru Vlahuta Nr.13, declar dupa cum urmeaza :

In 1941 am locuit impreuna cu Hirsch Alexandru si familia lui / in prezent in Izrael / la adresa de mai sus.-

In luna Septembrie 1941 seara cand m, am dus acasa am gasit in camera mea pe Hirsch Alexandru cu un barbat / despre care dupa eliberare am aflat ca este Jakab Alexandru /Dupa cateva zile Jakab a venit inapoi si s,a instalat in casa, locuind in camera cu Hirsch si sotie. Hirsch mi-a spus ca este varul lui din Dej care este bolnav si sta la ei pana cand este sub tratament medical.-

Subsemnata care mai inainte am avut legaturi cu miscarea muncitoreasca ilegala prin tov. Dr. Stern Ignatiu, imediat am dat seama ca JAKAB este un tov. in ilegalitate.-

Inintelegere cu Hirsch aveam un imprimat al biroului pop. pregatit in totdeauna ca in caz de nevoie sa spune ca tocmai vroiam sa inscriem la Bir. Pop.-

La initiativa si din banii lui JAKAB am cumparat un radio pe numele meu, necesar pentru a asculta JAKAB stirile.-

Cam pana la mijlocul anului 1942, JAKAB toata ziua statea in casa si pleca in oras numai seara si intorcea noapte.-

In casa in acest timp umbla Ferenczi Laszlo, in prezent la " Varga Katalin " care era logodnicul fetei lui Hirsch, care a discutat cu JAKAB si despre politica. Mentionez ca Ferenczi a avut o atitudine de simpatizant si putea sa fi stiut ca JAKAB ~~era~~ era un ilegalist.-

./.

Mai umbla acolo ZSIGMOND, domiciliat în Borovagas, Nr.15, salariat la Clujul.-

TURTA GHERA, luc eaza la ICS. Alimentara si alti cari nu mai traesc.-

In acest timp JAKAB a fost foarte precautos si fricos.-

Nu stiu din ce motive, dar dela mijlocul anului 1942, JAKAB a devenit mai curajos, statea la baie de soare in curte si citea toata ziua sau umbla in oras, multeori venea acasa cu autotaxi, chiar am iesut cateodata obiectivni " printul a sosit "avea aceasta atitudine de om superior, inganfat, pentru care eu nu am simpatizat si nu am putut sa inteleg ca un comunist sa fie asa cum era el.-

Cei cari au umblat in casa, cat si eu, cunosteam ca si el are numele de Hirsch Alxandru.-

In timpul cand inca avea atitudinea de fricos, amintesc ca a fost calatorit undeva si cand s,a intors a povestit ca era sa fie prins. Cand s,a intors din acest drum, am avut ca are acte pe numele de BALOGH SANDOR.-

Mai tarziu, cand umbla deja fara frica, a povestit ca aproape ca a fost recunoscut de " bestia de Szabo Juci "

Pe la sfarsitul anului 1942 JAKAB a comandat prin posta dela Budapesta un lingafon cu placi de curs de limba engleza si s,a pus la invatat limba engleza, spunand ca vrea sa tie ce spun englezii despre rusii. A invatat si limba franceza, folosea si dictionar. A jactant mereu si pe familia Hirsch sa invete si ei limba germana.-

JAKAB m-a incredintat sa procur o stampila a Bit. populatiei pe care am facut prin tr, un cunoscut, dar nu a fost folosit pt. ca nu avea rama dubla,-

JAKAB mi-a oferit bani imprumut ca sa cumpar carucior de copil, dar nu am primit si astfel mi-a dat in cadou un carucior, care mi-a adus Hirsch Magdalena dela Parkas Magdalena, sotia actuala al lui JAKAB.-

In anul 1943 luna Iulie am fost eu cu familia Hirsch la Budapesta, a venit separat si JAKAB, care a locuit la verisoara mea DAMO IULIANA, Kispest. Str. Panonia 42, etaj I. usa 7. Mai multe ori a fost cu noi la petrecere si excursii - insa avea intodeauna drumurile separate, cand lipsea din societatea noastra cate 2 ore, si ceva. In acest timp purta numele de NAGY SANDOR.

Cand ne-am intors dela Budapesta, Hirsch Rozalia mi-a povestit ca JAKAB a fost la conferinta partidului de pace.-

In luna August 1943 intr-o dupa masa de duminica, cand eram cu totii in curte si jucam carti / era acolo si familia Rusu / a sunat la poarta / mentionez ca gardul era din Sarma / si a putut sa vada pe noi de pe strada, eu m-am dus la poarta, am deschis, barbatul care era acolo s-a prezentat ca detectiv jandarm si m-a cautat pe mine dupa numele, cand am spus ca eu sunt a spus ca are ceva discret de intregat, daca locueste in casa Hirsch Alexandru, am spus da ! A intregat cine locueste la el, la raspunsul meu negativ in care am aratat ca cu circa de 1 an mai devreme a locuit acolo varul lui Rudolf Alexandru, care a fost inscris la Bir. Pop, atunci detectivul a scos hartie batuta la masina si a intregat daca JAKAB SANDOR locueste acolo, a citit toate semnamentele si imbracamintea, a mai intregat daca la 20 Aprilie a locuit acolo. La raspunsul meu negativ m-a incredintat ca daca vine acest individ sa-i comunic prin telefon, mi-a dat numarul si sa spun ca " a sosit mularul " si sa spun si adresa.-

Nu a vrut sa-mi spuna numele lui, dar mai tarziu eu am arlat printr-o cunoscuta pe care a salutat-o era SIMON si locuia in apropiere pe Str. Rakoczi.-

Detectivul a putut sa vada pe JAKAB prin gard de sarma, cand a plecat dela mine, insa probabil nu a recunoscut fiind in chiloti de baie. Detectivul mi-a atras atentia sa tac din gura.-

Eu imediat am intrat in casa, am chemat pe JAKAB si pe ROZALIA HIRSCH si l-am comunicat cele de mai sus, rugand pe JAKAB sa plece imediat. JAKAB intr-o jumatate de ora si a plecat imbracat altfel.-

Mentionez ca JAKAB a discutat cu toti vecinii, cu Dna, Borbar care si acuma se gaseste acolo, precum si cu plut.maj sef de politie ØROSZ / plecat /deci vecinii cunosteau ca ruda al lui HIRSCH -

In luna Octombrie 1943 din nou au venit detectivii si cel SIMON, care fara vorba au ridicat pe HIRSCH, au intrebat pe mine despre JAKAB si despre femeia cu par rosu, aratandu-mi fotografia.-

Hirsch cand s,a reintors, dupa eliberare amintesc ca era framantat de gandul ca politia maghiara de unde a putut sa stie despre drumul ce am facut noi la Budapesta.-

Mentionez, ca JAKAB a trait foarte bine, cumpara multe conserve, oua si alte bunatati.-

Dupa ce a plecat dela noi JAKAB,am mai vazut odata seara in strada noastra.Am mai vazut intr,o seara pe strada cu o dama, care era in biana neagra,mai urma am vazut ziua in fata prefecturii, lucru care m-a surprins, insa nu am vorbit cu el.-

Atat declar si semnez.-

Cluj, 25.III.1952

ss. Simandi Rozalia

DECLARATIE

Subsemnatul VALEANU GAVRIL, nascut in anul 1914 in comuna Calatele,- Cluj, fiul lui Emil si Irina, domiciliat in Oradea, Str. Nic. Iorga Nr.7.declar, ca cunosc pe JAKAB ALEXANDRU din anul 1938 cand a fost adus din satu-Mare la Cluj, pentru a prelua functia de secretar al organizatiei judetene PCR.-

Stiu, ca incepand din anul 1938 a fost functionar de Partid salariat, fara intrerupere.-

In tot timpul cat l-am cunoscut 1938-43 in miscarea ilegala a fost un om care in totdeauna impingea pe elementele muncitoresti inainte in munca si actiuni, el retrangandu-se si frecventand mediul elementelor mic burgheze si burgheze evreesti.-

A creat in jurul lui o atmosfera de misticism, neavand legaturi apropiate nu numai cu masele muncitoresti dar nici cu tovarasii cei mai apropiati din colectivul de conducere.-

Cunosc, ca intr ,un mod deosebit / a favorizat pe BALAZS EGON, pe care intr,un mod foarte rapid, ridicand in erarchia de Partid fara sa fi depus o activitate deosebita si indelungata .

Deasemenea a fost favorita al lui Jakab si SZABO IULIA, care din celula de intreprindere a fost ridicata de JAKAB direct in Comitetul Regional ilegal PCR.

L-am cunoscut ca unul care s,a imbracat in totdeauna elegant, a trait in timpul cand altii activisti salariati de Partid au faamanzit.-

Cunosc un punct din trecutul lui, care in fata mea il face dubios si anume :

In vara anului 1944 in legarul dela Sarospatak /Ungaria /discutand cu Szirmai Stefan, fost membru al C.C al Partidului comunist Maghiar, am povestit ca am cazut cu materialul tiparit cu o zi inainte in vederea zilei de 7 Noembrie, adica in luna Noembrie 1943.-

Cand Szirmai a auzit acestav, a fost

foarte revoltat si mirat si a spus ca el personal a comunicat lui JAKAB, prin sotia lui BALASIU IOSIF, inca in luna Septembrie 1943, ca sa incetam imediat ori-ce activitate, fiindca tot Comitetul Central a fost arestat si firele de legatura au fost divulgate spre organele inferioare.-

In anul 1949 am cerut prin corespondenta dela Szirmai Stefan din Budapesta sa confirme in scris discutia avuta in lagar cu referire la dispozitia C.C. din Septembrie 1943, pentru suspendarea activitatii. Szirmai Stefan mi-a raspuns numai atata ca sa ma adresez lui JAKAB ALEXANDRU, fiindca el trebuie sa-si aduca aminte cum a fost.-

Atat declar si semnez

G. Valeanu

Copie

00040

DECLARATIE
=====

Subsemnata JEDLIOSKA GIZELLA, nasc MARTON, la Cluj, in 16.X.1913 fiica lui MARTON IOSIF si AGNETA, domiciliata in Oradea, Str. Cipariu Nr.23, declar dupa cum urmeaza :

In ilegalitate l-am vazut o singura data pe strada pe JAKAB ALEXANDRU cu WEIL GABI sau Kohn Hille /nu-mi amintesc precis / numele atunci nu i-am cunoscut, dar stiam ca este unul dintre conducatorii Partidului.-

Ne-am cunoscut personal in 1944 imediat dupa eliberare, cand ne-am dus la sediul Partidului dupa munca.-

Cand am facut autobiografia pt. Partid, cu toate ca sunt cunoscuta ca una care niciodata nu am divulgat nimic la cercetari si ca muncesc de ani de zile pe linia Partidului, nu am trecut in autobiografie ca sunt memora de partid din anul 1936, deoarece tov. Simo Gyula mi-a atras atentia, ca ceace nu pot dovedi sa nu trec in autobiografie ca Jakab priveste foarte sever aceste probleme.-

Eu am fost incadrata ca activista la R.g.POR. Cluj, resorzul de cadre in anul 1945-46, In acest timp responsabilul a fost Jakab A. iar secretarul t. Vaida Vasile. Din acest timp stiu, ca JAKAB, care l-a tinut sub aprobata influenta a lui pe tov. Vaida a dus o politica de izolare al lui Vaida pe care il indeparta de masele muncitoresti. Ori cand m,am dus in biroul lor nu am vazut la ei decat elemente burghize / fost comercianti, fabricanti etc /Cand erau salutati de tovarasii - nu raspundeau la salut, cand treceau pe scari, atat activistii cat si alti membrii de Partid se opreau, dand astfel onorul ca la un general din trecut.-

Numele concrete nu mai pot sa amintesc inasa stiu ca daca cineva a indraznit sa-l critice pe ei in sedinta de partid - eu fost indepartate.-

Imi amintesc ca HEVES FRANCISC, resp. organizatoric de atunci / in prezent in Bucuresti / care a fost in relatii bune cu Rajk, a vorbit despre el numai frumoase, a fost unul dintre sustinatorii lui Jakab. Subsemnata am avut multe ciocniri cu acest cerc al lui Jakab pe diferite chestiuni, pe cari nu le mai pot insira, inasa pe cari eu le-am socotit nepartenice. In urma acestor neintelegeri cu el am

fost indepartat dela sediul m. Partidului sub motivul ca din punct de vedere moral nu corespund, fapt care a fost anchetat mai tarziu de C.C. al PCR. si am fost resabilitata insa fiind un element nepotrivit pentru ei, totusi nu m, au reprimit , lucru despre care stie tov. Ranghet.-

Am fost in contradictie cu Jakab in chestia anchetelor tovarasilor ilegalisti, pe care Jakab la rand vroia sa-i indeparteze din Partid si posturi de raspundere, fara motive reale.-

Un alt caracteristic asupra lui JAKAB, este ceace mi-a povestit Simo Gyula, ca Jakab a spus sa nu fie angajati la Partid decat tovarase tinere si frumoase. ũ

In anul 1949 am vorbit cu Simo, cand mi-a afirmatca el a plecat din tara din cauza lui Jakab, insa in amanunt nu mai amintesc ce mi-a povestiti.-

Propun sa fie interogat tov.Orbok Geza, directorul "Fleacara" Cluj, care stie cum s, a autopropus Jakab, fata de asistenta i i oasa / majoritate membrii tineri de P.in 1946 / sa fie ales secretar.-

Atat declar si semnez
Oradea, la 26.III.1952

ss. Marton Gizella

DECLARATIE

Subsemnata RUSSU CORNELIA, responsabilă ad,
la Regionala Crucea Rosie R.P.R.- Cluj, domiciliată în
Cluj, Str. Molotov Nr. 26 dau următoarea declarație :

La începutul anului 1941 la locuința tov.
Hirsch ALEXANDRU, din Str. Almos vezar Nr. 13 m, am întâl-
nit cu tov. IACOB ALEXANDRU, fiind prezentată ca o rudă
apropiată a tov. Hirsch Alexandru / Cu tov. Hirsch Alexan-
dru eram în relații de prietenie încă din anul 1917 când
am luat parte la organizarea Sindicatului Functionarilor
Particulari, împreună cu dansul și soția lui. La fel și
mai târziu am activat împreună pe linie politică și Sindi-
cala /Tov . IACOB ALEXANDRU, a fost prezentat pe numele de
Hirsch Alexandru și așa l-am știut până după eliberare. N-
a spus că are părinți bogați și că el are nevoie de tra-
tamentul medical [REDACTED] de aceea
a venit la Cluj.-

Clădirea, unde a locuit era compusă din două
camere, bucatărie, baie etc. aici a locuit într-o cameră
cu tov. Hirsch Alexandru și soția acestuia, în cealaltă
cameră a locuit SIMANDI ROZALIA, vânzătoare la papetăria
și librăria " Lepage " și fetița tov. Hirsch Magdalena.-

Vecini avea la Nr. 11 familie românească
/ numele nu-l știu / în dosul grădinii un politist din poli-
ția mortysta, în partea cealaltă a clădirii era un teren
viran, iar după acest teren o clădire, cu mai multe locuin-
țe dar nu am știut cine locuiește acolo. Locuința avea trei
ferestre spre stradă. Grădina nu a fost îngrădită peste tot
cu gard de scândură, ci mai mult cu sarmă ghimpată. Eu și
sotul am fost foarte des la tov. Hirsch. Pe tov. IACOB
l-am considerat ca un membru al familiei Hirsch în care
am avut cea mai mare încredere, așa că înaintea lui am
discutat deschis toate problemele în legătură cu situația
politică și războiul pornit de hitleristi contra Uniunii
Sovietice, la fel și dansul.-

./.

Nu stiu peste zi cu ce se ocupa⁰⁰⁰⁴³ de cateori mergeam acolo in cursul zilei il vedea in gradina facand baie de soare. Nu odata am jucat carti " mariasi " impreuna cu dansul si sotia tov. Hirsch Alexandru.-

In camera unde locuia am vazut un patefon. Cand am cerut sa ne cante ceva mi-a spus ca nu are placi, patefonul este folosit de tov. IACOB, care invata engleze de pe placi. In prezenta noastra insa niciodata nu s-a folosit de el.-

De acasa lipsea, in multe cazuri mai multe zile cand sotia tov. Hirsch imi spunea ca este la o prietena a dansului. Dela tov. Hirsch Rozalia am aflat ca a fost casatorit la Budapesta - spunand ca a mers pentru consultatie medicala. Pleca de acasa de multe ori- mai des seara.-

Problema in legatura cu miscarea muncitoreasca nu am discutat niciodata cu dansul, chiar pentruca nu stiam cine este. Nici nu presupuneam ca ar fi avut vreodata legatura cu miscarea muncitoreasca, deoarece din comportarea lui nu am putut deduce aceasta. Facea impresia ca este om bogat - burghez, era inganfat, inchipuit. Dealtfel era inchis, Numai odata s-a scapat cand am discutat despre o carte a lui Ehrenburg, declarand ca Ehrenburg este un scriitor cu mentalitate mic burgheza.-

Cu familia Hirsch au mai avut relatii de prietenie IEDER MAURITIU / ucis la Someseni / Goldner Mauritiu si sotia dansului Elisabeta, Nagy Gheza / fost secretarul Uniunii de imbracaminte si Pielari / si altii, de care nu-mi aduc bine aminte. Acestia au fost sstatuiti de tov. Hirsch Alexandru sa nu-i viziteze, dar nu le-a spus pentru ce. Numai eu si sotul meu, surorile si cumnatul tov. Hirsch am fost exceptionati.-

Cu SIMANDI ROZALIA, tov. IACOB nu se avea in relatii bune, incontinuu se certau. Exista o ura intre dansii. Tov. IACOB isi manifesta fatis dispretul fata de dansa.-

Dupa caderea unor tovarasi din ilegalitate in anul 1943, tov. IACOB ALEXANDRU s,a mutat dela familia Hirsch. In aceeaasi zi- deoarece pe tov. IACOB nu l-am gasit acolo l-au arestat pe tov. Hirsch Alexandru, si dus la Someseni, iar dupa aceea l-au deportat, impreuna cu mai multi tovarasi.-

Dupa arestarea tov. Hirsch Alexandru, atat sotia lui, cat si noi am banuit pe SIMANDI ROZALIA, ca ar fi avut legatura cu politia hortysta. Dar tot atunci a fost banuit si BALLAUER, care a ea o atitudine neclara ca aceasta vazandu-l pe IACOB stand la geam l-a denuntat.

Intreaga familia al lui HIRSCH ALEXANDRU, a fost deportata la Auschwitz, in vara anului 1944. Dupa eliberare nimeni nu s,a mai intors inafara de tov. Hirsch. Imediat dupa reintoarcere a fost pus in fruntea Uniunii Democ atice Evreesti in calitate de presedinte. Putin mai tarziu a primit si sarcina de a inventaria depozitul farmaceutic a drogueriei "EMKE " proprietarii fascisti rugin in strainatate. Tov. Hirsch fiind de meserie droghist si-a inceplinit aceasta sarcina bine, descopepin intreg materialul ascuns de fostii proprietari. Era un magazin enorm de mare. Dupa terminarea lucrarilor de inventariere din o parte de material a luat fiinta firma " Sanodrog " pe numele lui Hirsch Alexandru, Mai tarziu a intra cu capital FARKAS MAGDA, / sotia lui Iacob Alexandru / totodata si iratele dansului, JACOB ANDREI, care a figurat numai ca angajat, dar de fapt el a preluat conducerea.-

Hirsch Alexandru mi-a s,a plans ca IACOB ALEXANDRU i-a propus sa plece dela firma, ceace dansul a si acceptat, insa cu conditia ca sa nu-i figureze numele pe firma, Tov. IACOB ALEXANDRU nu a vrut acesta. De aici a pornit contra lui Hirsch Alexandru o actiune de intimidare. Odata tov. Hirsch a venit la noi si ne-a spus ca intr, o noapte i s,a facut o perchezitie la domiciliu, cu care ocazie i-au introdus in locuinta un revolver. Fiind

pus intr-o astfel de situatie cedat. A plecat dela firma, care inca si pe mai departe a figurat pe numele lui, din care cauza in repetate randuri i-au sechestrat mobila sotiei sale pentru impozitul neachitat.-

Hirsch Alexandru in anul trecut a plecat in Palestina, argumentand la incercarile noastre de a-l convinge sa renunte la plecare, ca are irica de IACOB ALEXANDRU, care vrea sa-l distruga. Dela sotia lui Bihorn Vili a auzit, ca Bihorn a primit ordin sa aresteze, dar dansul a refuzat executarea acestui ordin.-

In legatura cu JACOB ALEXANDRU, am mai auzit urmatorul caz :

FRIED OLGA, sotia lui LEB IOAN, domiciliat in Cluj Calea Motilor 130 sau 132/ a fost angajata la bijuteria lui Stössel. Acesta i-a predat o cutie cu bijuterii si ceasornice, inainte de a fi ridicat de Gestapo - pentru pastrare. Intre timp si FRIED OLGA a fost deportata. Dupa ce s-a reintors, aceasta cutie a dus la partid, predandu-o tov. IACOB ALEXANDRU. Mai tarziu tov. FRIED OLGA s-a declarat ca a vazut pe bratul lui IACOB unul dintre ceasornicele predate. Amanunte pot sa dea FRIED SAMOIL / planificator la fatul Ppular urban Cluj / si sotia lui.-

In timpul cand a fost secretarul PCR, a avut o atitudine dictatoriala, Tov. Iacob Margareta activista Com. de Partid Raional Cluj, intr-o sedinta publica l-a criticat, spunand " ca cezarii trebuie sa se coboare de pe piedestol "Pe tovarasii care au lucrat in ilegalitate nu ia pus in locuri de raspundere la Partid, ci li s-a dat alte munci. A avut un enturaj compus din BALAJ EGON, Leb Albert, Neumann Alexandru. Cu tovarasii folosea un ton de sus in jos, ceace a demoralizat pe multi.-

Cluj, la 24. Martei 1952

Russu Cornelia

Copie

00046

DECLARATIE

=====

Subsemnata RUSSU CORNELIA, declar in conti-
nuarea declaratiei mele anterioare.-

IACOB MAGDALENA? incepand din primavara anu-
lui 1941 si pana in anul 1943 luna Iunie a locuit la Hirsch
Alexandru. Comportarea lui IACOB, adica cum umbla prin oras
in dupa mese, cum facea bae de soare in curtea neingradita
de loc nu dadea aspectul unui om din ilegalitate si m-a
suprins foarte mult cand dupa eliberare l-am revazut ca un
conducator de Partid. Mentionez ca in tot timpul a fost foar-
te leganat si dispunea de bani. Cand Politia maghiara a ve-
nit sa-l aresteze / cunosc din relatarile lui Hirsch facu-
te in anul 1945 /SIMANDI ROZALIA s, a dus sa deschida poar-
ta, insa cand a vazut agentii de Politie a spus ca cheia
a lasat-o inlauntru ducanduse inlauntru a comunicat ca au
venit agentii de politie, dupa care JACOB a fugit. Iar cand
SIMANDI ROZALIA a descjis poarta l-au arestat pe Hirsch
Alexandru.-

Hirsch Alexandru mi-a povestit in 1945 ca
au banuit ca ori SIMANDI a denuntat pe IACOB ori BALLAUER,
are l-ar fi vazut pe IACOB prin geam. IACOB a fost cautat
pe numele lui adevarat : IACOB ALEXANDRU. Atat la arestari-
le din 1941 cand si din 1943 din comportarea lui IACOB nu
s, a putut observa nimic deosebit. La fel umbla in oras si
facea bae de soare in curte.-

Cred, ca GOLDNER ELISABETA, dom. In Cluj,
str. Andrei Muresanu 55 pensionara, poate sa dea unele lamu-
riri in legatura cu IACOB ALEXANDRU.-

Atat declar si semnez

ss. Russu Cornelia

47

PROCES VERBAL

Astazi 5.VIII.1963 Eu Plt CHIRA CLEMENT, din cadrul Dir.REG.
M.A.I.CLUJ am procedat la scoaterea filelor dela Nr.47 pîna la
Nr-166 care cuprind copia Memoriu- autobiografic a numitului
IORDAKY LUDOVIC, caeau fost introduse la dosarul operativ dos.
actiune activa nr.353. la Serv.III.biroul 2.

LUCRATOR OPERATIV

Plt.Chira C.

Chira

Memoriu - autobiografie

Subsemnatul Jordáky Ludovic, actualmente secretarul literar al Teatrului Maghiar de Stat din Cluj, domiciliat la Cluj, str. Samuil Micu No.2,- prin prezenta descriu in mod critic și autocritic, desfășurarea vieții mele și evenimentele cele mai importante in legătură cu activitatea mea in mișcarea muncitorească. Am luptat in toate viața mea in mod conștient pentru cauza socialismului și a proletariatului in diferite împrejurări. Intr'un timp indelungat însă am activat in Partidul Social-Democrat și in syndicate amsterdamiste, cari n'au fost reprezentanții ideologiei marxiste in sânul mișcării muncitorești, deși mulți dintre membrii P.S.D. și a syndicatelor au luptat foarte cinstit, pentru cauza socialismului. Activitatea mea lungă in aceste organizații cu ideologia mic-burgheză și oportunistă, desigur este insoțită cu multe greșeli și multeori am urmat un drum greșit și am folosit metode greșite, deși am avut intenția totdeauna, ca să servesc cauza mișcării muncitorești revoluționare bazată pe ideile luptei de clasă.

In acest memoriu autobiografic inșir o mulțime de fapte, cu care intr'o măsură mare sau mai mică am fost in legătură in cursul activității mele. Dacă pot să privesc aceste evenimente in mod critic și autocritic, aceste se datorește acelor învățături marxiste-leniniste pe care am însușit până acuma. Sper, că voi reuși să dovedesc cu fapte că merit să fiu din nou membru in rândurile comuniștilor.

In autobiografie chestiunile voi trata in următoarea ordine :

1/ Activitatea mea până la înscrierea mea în Partidul Socialdemocrat din România și în mișcarea sindicală /adică până la 1 Decembrie 1932/ ;

2/ Activitatea mea în Partidul Socialdemocrat din România și în mișcarea sindicală - ca socialdemocrat /adică între 1933-1935/ ;

3/ Activitatea mea în mișcarea socialdemocrată și sindicală ale Partidului Comunist din România /adică între anii 1936-1940/ ;

4/ Activitatea mea în Partidul Social-Democrat din Ungaria, ca socialdemocrat de stângă și în Partidul Păcii, condus de comuniștii din Ungaria /adică între 1940-1944/ ;

5/ Activitatea mea după eliberarea țării noastre, în Partidul Comunist Român /adică între Oct. 1944-Martie 1946/ ;

6/ Activitatea mea în construirea socialismului de la excluderea mea din partid, până în zilele de azi /adică între Martie 1946 - Martie 1952/.

1/ Activitatea până la înscrierea în Partidul Social-Democrat din România /până la sfârșitul 1932/.

Am născut la Cluj în ziua de 6 Septembrie 1913. Tatăl meu a fost muncitor-tipograf și începând din anul 1901 a fost un membru activ al Partidului Social-Democrat din Ungaria și al Sindicatului tipografilor, Secțiunea Cluj - fără întrerupere. A lucrat ca muncitor timp de aproape 40 ani și în jurul anilor 1935-1940 a devenit mic-meseriaș tipograf. În mișcarea socialdemocrată a avut o activitate intensă, a organizat greve și pentru aceasta activitate a fost înscris " în cartea neagră " a capitaliștilor din acest timp. În revoluția din 1918 este unul dintre organizatorii și este reprezentantul

muncitorilor in Comitetul Revoluționar din Ardeal. ~~00169~~ In Partidul Social-Democrat in acest timp se situează la aripa stângă și este unul dintre conducătorii, care luptă contra curentului oportunist condus de Flueraș, Jumanca, Csizsér și alți drădători a mișcării muncitorești. In 1920 și in anii următori este între organizatorii grevelor generale. Deși este socialdemocrat, este pentru colaborare cu sindicatele comuniste - după sciziunea sindicală din 1923. Aceasta se manifestă in faptul, că in tipografia Sindicatul amsterdamiste, ca conducătorul tipografiei soaște mai multe organe ale diferitelor sindicate comuniste între 1923-1929. Este membru in Comitetul Executiv al Partidului Social-Democrat din România, până la anul 1931, când iese din Comitet in urma luptelor cu Flueraș, Jumanca, etc. De atunci este membru simplu in P.S.D.

După părerea mea a fost un luptător cinstit, dar cu mentalitate socialdemocrată mic-burgheză in multe chestiuni. Deși a avut legături comuniste /de ex.tov. Dán István, Nagy Géza/, totuși concepția sa a fost limitată. Iar mai târziu, tocmai acest drum socialdemocrat - a condus pe el la gândirea ca să devie mic-meseriaș. Este adevărat însă, că in timpul când a avut o mică tipografie a tipărit toate cărțile și broșurile legale editate de unele organizațiile de masse ale P.C.R., in unele cazuri, chiar cu deșurarea cenzurei. Astfel a scos între 1937-1940 cărțile lui Nagy István, Józsa Béla, Jordáky Lajos, Balogh Edgár, Szemlér Ferenc, etc. și broșura scrisă de tov. Szenkovics Alexandru: /Nem kapitulálni! Ellenállni!/.

In casa părințească eu am primit o educație socialdemocrată, chiar din copilărie. Intre 1926-1930, in vârstă de 14-17 ani am început unele lucrări ale lui Marx și Engels - /Manifestul Comunist, Origina familiei, a Statului, a proprietății

private, luptele de clase in Franța, etc./, scrierile lui Kautzky Liebknicht, Bebel, Lafarque iu Jaurés și revista "Socialismul" a P.S.D. din Ungaria. In jurul anului 1930 am primit destul de regulat revista "Sarló és Kalapács", care a apărut la Moscova in limba maghiară - de la unii tovarăși comuniști tipografi /Grosz Neumann/, cu cari am avut legături in localul Sindicatului tipografilor.

In acest timp încă n'am avut nici-o legătură organizatorică cu mișcarea muncitorească. Dar datorită educației socialiste din casa părințească și legăturilor cu tovarășii susnumiți - am inceput o propagandă socialistă in Scoala Superioară de Comerț din Cluj, unde am învățat intre 1928-1932. In cercul de Studii a Scolii - a cărui conducător am devenit in 1931, am introdus ideile avansate a poeziei progresiste maghiară și română. Am cultivat literatura lui Petăfi, Csokonai, Vörösmarty, Eminescu și Coșbuc. Pentru o serbare romano-maghiară, când am organizat-o comemorarea lui Coșbuc, și aceasta comemorare am pus in slujba înfrățirii romano-maghiară, profesorii șoviniști maghiari pe o parte /Frána Desideriu/, iar pe de altă parte șoviniștii români /Chirilă, Someșan/ a vrut să mă elimine din școală. Intre elevii școlii am făcut o propagandă socialistă și am dus o luptă aprijă contra ideilor șoviniste și fasciste cari au dominat elevii. Desigur că nivelul meu politic încă n'a fost prea dezvoltat, dar in tot caz a fost o propagandă socialistă, mai ales in privința propagării rolul sindicatelor și a luptei proletariatului german contra pericolului crescând a hitlerismului.

Prima cotutura in viața mea a intervenit la iarna anului 1931, când o adunare a muncitorilor din Cluj a fost atacată de jandarmerie și armata cu o brutalitate uriasă. In mo-

mentul actacului impotriva muncitorimii, noi am avut tocmai ședința cercului de studii în școală. Am ținut o conferință despre poezia lirică. Când am auzit în sala școlii din Str. 1 Mai - loviturile de bastoane și de pușcă, am întrerupt conferința și am ținut un scurt discurs, în care am spus, că nu se poate ține conferință despre poezia lirică, când pe străzi sunt bătute muncitorii, între cari sunt desigur și părinții noștri. Ședința s'a întrerupt, mulți dintre noi, împreună cu mine am eșit pe stradă, însă n'am intervenit în ciocniri, m'am mulțumit cu huiduirea jandarmilor și polițiștilor. În urma acestui incident am fost sancționat, primind ultimul avertisment din partea Direcțiunii școlii. /Despre activitatea mea din școală știu Szabó Pál, Steuer Lajos și Kovács Lajos dela uzina Herbák, Bayer Sándor, profesor de limba rusă la Academia de Agricultură, Csoma Sándor dela Uzilele Electrice, etc./

Ca urmare însă am luat contact cu unii membrii a Uniunii Tineretului Socialist /Suciu Iuliu, Lenghel Samoilă, Neumann József/ și am umblat la ei. În acest cerc restrâns, care n'a avut legături cu masele largi ale tineretului și a numărat în total vreo 10-15 membrii, n'am putut învăța nimic. Conducătorii organizației au fost muncitori cinstiți, dar socialdemocrați fără nici o pregătire ideologică și fără perspectivă politică. Au trăit sub vraja social-democrației germane și au fost dușmanii infocați a comuniștilor. Tineretul a stat într'o poziție de opoziție față de aripa condusă de Flueraș și Jumanca, dar totuși a stat sub influența socialdemocraților de dreapta - aripa Dr. I. Lucian, Kandel Ignác, etc. În organizația Uniunea Tineretului Socialist, Secțiunea Cluj, am început o luptă contra oportunismului social-democrat. Trebuie să subliniez încă, că în acest timp încă am fost departe de comunism, n'am cunoscut

ideile lui Lenin și Stalin. Am avut însă unele legături cu unii intelectuali comuniști și cu unii tovarăși dela U.T.G. Dela ei am primit un ajutor prețios și cu toate ca am fost socialdemocrat in multe chestiuni deja am folosit argumentele primite dela tovarășii comuniști.

Viața culturală marxistă s'a desfășurat in acest timp in localul Sindicatului Angajaților Comerțiali din Piața Libertății /deasupra restaurantului Ursus/, unde in fiecare săptămână au fost conferințe științifice, și in cadrul cercului socialdemocrat "Kautsky", care in acest timp a funcționat in sala mică a Sindicatului metalurgiștilor din Str. Wilson.

In cercul "Kausky" - au ținut conferințe pe lângă socialdemocrați Halász, Kappner, Grün, Schnegg Ferenc, Kohányi și intelectualii ca medicul Elekes și publicistul Salamon László, care a fost considerat că este socialdemocrat de stângă. Conferințele au fost in general foarte slabe și au fost criticate aspru de tinerii comuniști, cari au luat parte la aceste. Amintesc din acest timp la tov. Sándor Imre - care mi-se pare a scris o mică broșură in acest timp, și la Hickel, care in 1936 a mers in Spania. Multeori au fost și bătăi intre socialdemocrați de dreapta și comuniști. Eu tot mai mult am dat dreptatea tov.-lor comuniști, cari mi-au dat publicațiile P.C.R. pe care am citit. Chiar la inceput eu personal m'am situat la aripa stângă a socialdemocrației și am devenit austro-marxist. In aceasta m'a ajutat tov. Salamon László și Erdélyi Kálmán, cari au scos revista "Másik ut", o revistă austro-marxistă, dată de socialdemocrația oficială. Mai târziu am putut constata, că Salamon și Erdélyi sunt niște intelectuali rătăciți, cari n'au legături cu muncitorime și cari nici ei nu știu ce vor. Nu am putut apropia in acest timp la intelectuali așa ziși comuniști,

cari s'au grupat in jurul cercului de Studii a Sindicatului angajaților Comerciali. Tovarășii pe cari am cunoscut acolo și despre cari au spus, că sunt comuniști - au avut o atitudine și o concepție burgheză. Intre ele amintesc la Illés József, funcționarul Löwy, angajatul comercial Heim Tibor, medicul Elekes medicul Gruber, funcționarul Berkovics Simon și ideologul principal Fóris. N'am putut accepta ideile acestor oameni desrădăcinați și aceasta desigur să a contribuit la faptul că am urmărit cu neîncredere activitatea intelectualilor comuniști. A ținut odată o conferință scriitorul Czinczár Miklós și n'am știut pentru ce este apăsau dat, când a vorbit nu numai contra literaturii "l'art pour l'art", dar și contra literaturii cu tendințe. In cercurile intelectualilor "comuniști" despre cari mai târziu am aflat că in majoritatea lor au fost și au rămași burghezi, n'am avut nici o încredere.

In Septembrie 1931 am ținut prima conferință despre Congresul Inter naționalei II. in organizația Tineretului Socialist, in care intre altele am accentuat rolul aripei de stângă - care s'a format in jurul socialdemocraților austriaci și francezi. Linia aceasta in fond a fost o linie autro-marxistă, deci tot așa de greșită ca și a oportuniștilor de dreapta. In acest timp însă a însemnat și a căuzat o ruptură in sânul socialdemocraților și a alcătuit baza, in jurul căruia s'a putut organiza elementele socialdemocrate, cari au fost dușmanii politicii lui Flueraș, Ūmanca, Lucian, Ujhelyi.

Probabil tocmai datorită acestei atitudine au căutat unii comuniști - din mișcarea sindicală și de tineret - să intre in legătură cu noi, cari abia atunci am început organizarea aripei stânga in Partidul Socialdemocrat.

2/ Activitatea mea in Partidul Socialdemocrat
din România și in mișcarea sindicală - ca
socialdemocrat /adică între 1933-1935/.

In luna Decembrie 1932 m'am inscris in Sindicatul Angajaților Comerciali și ai Funcționarilor Particulari din Cluj, iar in Ianuarie 1933 in Partidul Socialdemocrat, Secțiunea Cluj. Am rămas membru in acelaș timp in organizația Tineretului Socialist și am activat in Cercul-Kautsky. In acest timp am lucrat ca funcționar la Uzinele de Apă și Canalizare din Cluj. Muncitorii uzinei au fost toți organizați in Sindicatul Muncitorilor Metalurgiști - și in majoritatea lor au fost sub influența socialdemocraților centriști - conduși de Hoffer Géza și Bruder Ferencz. Funcționarii Uzinei n'au fost organizați și in rândurile ei au avut influența maniste, legionare și șovinite maghiare.

Prima lupta sindicală - in care am luat parte a fost adunarea generală al Sindicatului Angajaților Comerciali în ziua de 1 Februarie 1933. Lista socialdemocraților - in care am fost și eu candidat - a căzut și lista comuniștilor a avut o majoritate zdrobitoară. Kandel Ignác a denunțat pe ovarășii comuniști atât la Federațiunea Sindicatelor Funcționarilor Particulari și la Consiliul Sindicatelor din Cluj, cât și la Siguranța. Eu personal am ținut legături cu noul Comitet și am admirat elanul lor de luptă, cu toate că n'am fost de acord in întregime cu politica lor. In fruntea noului comitet a stat funcționarul Illés /dela drogueria Rózsa/, a fost un element dinamic, dar n'a avut vederi largi și perspectivă politică. Ca rezultat al intrigilor depuse de Kandel Ignác, Federațiunea din București a suspendat Comitetul Sindicatului Angajaților Comerciali, fiindcă aceasta n'a vrut să excludă

dintre membrii ei pe medicul Dr. Gruber și pe tov. Berkovics Simon - fiind cunoscuți ca comuniști în acest timp. În noua comisie de conducere am fost numit și eu. Între Kandel și comuniști m'am situat la centru. Am fost pentru unitatea sindicală, pentru un comitet ales pe baza frontului unic și contra excluderii membrilor de mai sus. În luna Aprilie 1933, într'o nouă adunare generală am reușit să alegem un comitet pe baza frontului unic. Kandel însă a continuat intrigile, comuniștii în acelaș timp au susținut că Kandel este un agent de siguranță. Am început să cred și eu aceasta mai ales după ce la intervenția lui Kandel, Sindicatul a fost exclus din Sindicat în luna Mai 1933. Pretextul pentru excludere a fost, că membrii tineri al Sindicatului au răspândit manifeste comuniste la adunarea de 1 Mai. În acest timp am văzut deja că în locul unității sindicale, oamenii cum a fost Kandel Ignác și alții - de fapt sunt unealta reacțiunii și a burgheziei. În Ianuarie 1933 s'a format un Sindicat nou sub conducerea lui Kandel Ignac. Am fost ales și eu în Comitet; am început o luptă dârză contra tendințelor oportuniste. Kandel și banda lui m'a denunțat ca comunist, totdeauna când am ridicat problema unității sindicale; ca să se împiedece critica în fața membrilor au adus o hotărîre prin care a interzis ca membrii Comitetului să poată aibă altă atitudine, decât al lui Kandel. În acelaș timp când a luptat contra comuniștilor, au început tratative cu o organizație semifascistă - condusă de Chirilă Victor. În organizația sindicală am reușit să organizăm pe funcționarii Uzinei de Apă. În jurul lui Kandel au stat : Bojár Anton, Hollitzer Carol, Jovănel Dimitru, Deutschek Geza, Lobstein Alexandru și încă 2-3 oameni.

Situația n'a fost mai bună nici în Partidul Socialdemocrat la începutul anului 1933. În urma venirii la

00176
putere a hitleriștilor din Germania, analizând deunul rușinos de trădare a socialdemocrației germană în frunte cu Otto Wells, Severing, Leipart, etc. cari au votat încredere lui Hitler - împreună cu câțiva tovarăși de stânga, am hotărât alcătuirea grupării de stângă revoluționară în sânul Partidului Socialdemocrat. Gruparea această încă nu are cadre hotărâte. Incepem propaganda între muncitori. În organizația de Partid se domină însă o teroare gravă ; nu sunt discuții principale, și există două curente șoviniște feroce, pe de o parte stau șoviniștii români în frunte cu Jumanca și Juliu Suciș, pe de altă parte șoviniștii maghiari conduși de Hoffer Géza și de mai mulți metalurgiști și constructori.

În privința politicei frontului-unic numai în organizația Tineretului Socialist avem rezultate. Organizația s'a întărit prin intrarea tinerilor comuniști. Dintre membrii 90% au fost comuniști și numai 10% socialdemocrați. În organizația Tineretului Socialist au lucrat în acest timp tov. Grün, König, Weil. În luna Septembrie 1933 iau parte la Congresul Tineretului Socialist ținut la București. Congresul este dominat de spiritul reformist al lui Lotar Rădăceanu, pe de altă parte de bonții lui Flueraș. Au ținut discursuri Roznovan, Marian, Receanu, Brătfăleanu și Brăgădăreanu, dar nici unul n'a pomenit problema U.R.S.S. și problema unității. Aripa stânga la Congres a fost reprezentat prin tov. Măzgăreanu /Brașov/ Niculescu /Constanța/ Weil și Jordáky /Cluj/. La atitudinea mea austro-marxistă este însă semnificativ, că într'un discurs am stat fără rezervă la platforma dictaturii proletariatulului, arătând trădarea socialșoviniștii și socialfascistă a multor socialdemocrați din țară și din străinătate. Desigur în chestiunea dictaturii proletariatulului iau atitudine exclusive în baza scrierilor lui Marx și

Engels, fiindcă părerile lui Lenin și Stalin prin care s'au dezvoltat și au pus în practică această - n'au fost cunoscute de mine. Am o atitudine hotărâte pentru organizațiile unice în baza politică de front-unic, pentru intensificarea activității antifasciste, - în același timp însă sunt ferm contra participării socialdemocraților în comitete antifasciste, pe care am considerat că sunt organizații comuniste la care nu este nevoie. Ilie Moscovici și Lotar Rădăceanu au declarat, că sunt agenți comunistilor, cu toate că am fost un simplu austro-marxist pe linia lui I. Horodniceanu /Floiești/ și Iancu Iancu /Brașov/, care a avut vederi strânse, sectariste și în unele chestiuni foarte haotice.

În 1934 am fost ales în Comitetul Partidului Socialdemocrat din Cluj. În acest timp deja am legături concrete cu unii tov. comuniști /Szilágyi Aliz - în Sindicat, Pogăceanu Vasile - în U.T.S. și o legătură ilegală cu tov. Hickel/. După luptele din Viena în Februarie 1934, - intervină o nouă etapă în dezvoltarea vederilor mele. Lășitatea burocrației austro-marxiste este o decepție și nu mai cred în ei. În mișcarea sindicală propun mereu frontul unic. La ideile mele caotice din acest timp este semnificativ că în multe convorbiri cu tovarăși susțin, că trebuie desființate atât Internaționala a II-a, și a III-a și în locul lor trebuie înființat în baza unității, o nouă Internațională, din care însă să fie excluși oportuniștii de dreaptă și revizioniștii lui Bernstein, Leipart, etc. Cauzele atitudinii mele caotice au fost, că în practică am văzut prăbușirea rușinoasă a socialdemocrației germane și austriece, în același timp însă am citit mereu cărțile ideologice ale lui Kautsky și Otto Bauer. Tinerii comuniști cu cari am avut legături n'au putut da un ajutor convingător și eficace. Umblând la di-

ferite conferințe /așa zise: Tribunale literare/ organizate de Sindicat și de o organizație sionistă așa zisă "progresistă", haosul a devenit și mai mare. Am început să studiez revista "Korunk", în care am citit studii interesante, dar am găsit o linie nesănătoasă, mai ales în privința propagării freudismului și adlerismului. Când unii dintre tovarăși - mai ales intelectuali au spus, că aceasta este aplicarea liniei leninistă - stalinistă în psihologie, filosofie și literatură, atunci haosul în mine a crescut și mai mult. Și dacă acum răsfoase revista "Korunk" din acești ani, trebuie să constat să în multe privințe sub masca marxismului-leninismului a introdus multe elemente a ideologiei liberală burgheză și chiar elemente mistice a psihologiei freudiene, a esteticii idealiste /B.Croce/ și a filosofiei bergsoniene.

În luna Septembrie 1934 iau parte la Congresul Regional al Partidului Socialdemocrat - pe Ardeal și Banat, ca delegatul organizației din Cluj. Cu sprijinul tov.ilor comunisti /Szilágyi Aliz, Dogăceanu Vasile/ am o atitudine critică hotărâtă contra spiritului reformist și oportunist, care dominează toate politica Partidului ; dovedesc cu fapte concrete că P.S.D. nu mai este un partid muncitoresc, ci este partidul micilor-burghezi lași. Când am ajuns în discursul meu până la această teză, am fost împiedecat de către Hoffer Géza, Lucia Alexandru, Kohányi Samu /bundist/, Kandel Ignac și Kappner Ármín - în continuarea discursului am fost denunțat în fața Siguranței ca un agent al comuniștilor. Accentuez însă, că în acest timp am avut deja legături tovarășești cu comuniști, dar totuși am fost încă socialdemocrat de stângă. N'am mai fost austromarxist, dar am stat sub influența socialdemocraților de stângă-tip Jean Zyromski din Franța și emigrantul austromarxist Otto Bauer, cari în acest timp în cadrul Internaționalei a II-a,

au activat in favoarea frontului unic.

In baza documentelor și revistelor socialiste din Franța și Cehoslovacia /Der Kampf, Sozialistische Revolution, Vorwärts, Weltbühne, etc./ in Decembrie 1934 țin o conferință despre tema "Internaționala II. și unitatea clasei muncitoare". După discutarea subiectului cu tovarășii din stânga din P.S.D. - hotărîm organizarea aripei de stîngă in cadrul P.S.D. - Secțiunea din Cluj. In aceasta conferință am susținut următoarea teza :

"Problema unității clasei muncitoare nu este o chestiune pe care putem vede numai din punct de vedere a tacticei și a politicei P.S.D ... Problema unității este problema întregii clasei muncitoare din toate lumea, a cărui importanță este mult mai mare, decât gîndim noi".

In conferință am luat o atitudine hotărîită in favoarea unității și am îndemnat pe tovarășii socialdemocrați de stînga, ca să se activeze in acest sens, atât in organizațiile sindicale, cât și in Partid, in rândurile femeilor și al tineretului. In concluzii desigur n'am putut trasa destul de clar drumul ce trebuie să urmăm și ca un fel de soluție am propagat ideia ca in locul celor două Internaționale trebuie să fie format o Internațională nouă a cărui centru să fie clasa muncitoare din Franța care in Februarie 1934 a reușit să ungebă frontul unic. Acuma știu că a fost o naivitate aceasta, mai ales că in Internaționala II. rolul dominant a avut reformismul englez și oportunistul partidelor din Scandinavia și Olanda.

In * Aprilie 1935 împreună cu câțiva tovarăși metalurgiști /Neumann Josif, Boros Francisc, Nagy Alexandru/, lemnari /Balogh Albert/, chelneri /Mateanu Jacob, Földes/, angajați comerciali și tinări, formăm și înființăm aripa stânga organizată sub denumirea "Liga socialistă". Aceasta grupare devine foarte activă și ia o poziție de luptă față de socialdemocrația oportunistă. Avem o influență serioasă în unele organizații sindicale și suntem sprijiniți de unii tovarăși comuniști, cari iau parte în gruparea noastră /Szilágyi Aliz, Pogăceanu Vasile/. Încă în acest an spiritul unității domină în organizația de tineret și în organizația femeilor socialiste. În acest timp deja iau parte în organizația femeilor pe lângă Szilágyi Aliz și tovarășele Lautmann Renke, Vörös Klára, și altele.

În dezvoltarea mea reprezintă un pas uriaș citirea materialului ilegal editat de P.C.R. care ajută mai ales în cunoașterea țării socialismului. În acest timp citesc primele lucrări de Lenin /Stângismul, boală de copilărie a comunismului/ și Stalin /Revoluția din Octombrie și problema păturilor mijlocii/ și unele lucrări despre construcția socialismului din U.R.S.S. După congresul al VII.-lea a Internaționalei III-a citesc discursurile lui Dimitrof, Ercoli, Manuilszki, Pieck, etc. și rezoluțiile congresului. Toate acestea au o influență în dezvoltarea mea. Cititura se vede nu numai în poziția tot mai hotărâtă în chestiunea frontului unic, dar și în conferință. În Decembrie 1935, ținând o conferință în organizația femeilor socialiste, am descris situația femeilor în U.R.S.S. și în Germania hitleristă. Între altele am afirmat :

"Rusia de astăzi este un stat proletar, care merge spre socialism; conducătorii lui depun uriașe eforturi și uriașe munci pentru înfăp-

tuirea socialismului. Este singurul stat de pe tot globul pământului, care este condus de către conducătorii muncitorimii socialiste...

Unul dintre rezultatele cele mai mare a sistemului socialist sovietic este fără îndoială emanciparea deplină a femeilor. În U.R.S.S. chestiunea feminină nu mai există în sensul al cuvântului".

În continuare am arătat diferența uriașă care este între soarta femeilor din Rusia țaristă în care femeia a trăit în slăvie și între stările din U.R.S.S. unde a devenit egală în toate privințele cu muncitorii bărbați. Am arătat cu statistici concrete că în U.R.S.S. 1/3-a parte a lucrătorilor constituiesc femeii, a căror număr este aproape de 6 milioane și au un rol activ pe lângă industrie, în viața călhozurilor, în administrația statului, în comerțul de stat și în viața culturală.

"Trebuie să respingem afirmațiile putrede și mincinoase a presei burgheză și a bisericeii, că în U.R.S.S. femeia este un fel de domeniu public. Adevărul este tocmai contrariu, și anume, U.R.S.S. este singurul stat pe lumea întreaga unde femeia are dreptul de autodeterminare în legătură cu ea însuși, unde și în privința iubirii este independentă și nu cunoaște căsătoria de afaceri,

Independența economică are ca consecința sexuală. "La noi nici ca tată, nici ca soț nu poate spune femeilor să el este acela care ține pe ei" - a spus Stalin".

Ca concluzii am tras consecințele asupra stărilor din România, arătând situația mizerabilă în care se găsesc femeile muncitoare dela noi. Am făcut apel la organizare. Influența ideologiei comunistă s'a manifestat și în perspectivele mai largi a conferinței. Înainte de a termina conferința am făcut apel, pentru femeile să se încadreze în frontul luptei contra fascismului și contra tendințelor războinice și anti-sovietice au statelor capitaliste:

"Astăzi când sunte, din nou în pragul războiului, datoria fiecărui femeie este de a veni în rândurile noastre ca să putem împiedeca ca bărbații săi să fie trimiși în război, datoria lor este de a înmulți tabăra proletariatului internațional și să contribuie la formarea societății socialiste pentru înfăptuirea căruia luptă social-democrația".

Noua atitudine hotărâtă s'a manifestat și mai mult în lansarea și răspândirea "Programului Opoziției Socialdemocraților de stânga", pe care am redactat eu, și după ce am discutat punctele cu Szilágyi Aliz și Pogăceanu Vasile, am multiplicat și am prelucrat în organizațiile sindicale, socialdemocrate, de tineret și de femeie. Cu acest manifest

am mers in fața masselor muncitorești socialdemocrate in luna Decembrie 1935. In dezvoltarea mea politică aceasta reprezintă o cotitură insemnată. Până acuma "austro-marxismus" reprezentat de mine a insemnat front unic sub conducerea socialdemocraților de stânga și ne-am diferențiat gruparea noastră atât față de tot feluri de oportuniști de dreaptă, cât și față de comuniști. In acest timp împreună cu mai mulți socialdemocrați de stânga, am ajuns la concluzia că drumul cel mai sănătos spre unitatea clasei muncitoare este drumul arătat de comuniști. Tocmai pentru aceea, de acuma lupta noastră in întregime trebuie să fie îndreptată contra socialdemocrației de dreaptă, care stă in slujba imperialismului. Programul opoziției socialdemocraților de stânga s'a început cu o declarația principală :

"Socialdemocrația de stânga este aripa acela a partidului, care vrea să lucreze in spiritul marxismului, fără deformarea sau falsificarea acestuia, pentru desrobirea proletariatului. Este hotărât contra reformismului, care in diferite țări are diferite infățișări /revisionsismul, neo-socialismul, planismul lui Henri de Man, etc./ și care in unele locuri sub masca naționalșovinismului, in alte țări in mod fâțiș sprijină imperialismul țării lor și cauzează o politică diversionistă in rândurile clasei muncitoare. Socialdemocrația de stângă luptă cu hotărâre contra fascismului și are ca scop cucerirea statului, ca prin die-

tatura proletariatului să se înceapă construirea societății socialiste, care va realiza societatea care va garanta egalitatea oamenilor, bună starea lor și democrația adevărată".

În continuare am arătat esența democrației proletare, a internaționalismului proletar și metodele revoluționare pe care trebuie să folosim. După aceasta am analizat situația economică din România, criza capitalismului, pericolul fascist care este în creștere. În urma analizării opoziției de stânga din Cluj, propun tuturor organizațiilor de partid din țară :

- I. Tactica defensivă care este caracteristică P.S.D.R. să fie înlocuită cu o tactică ofensivă. Partidul să se înceapă în sfârșit o luptă hotărâtă împotriva teroarei care este exercitată de dictatura parlamentară a oligarhiei și împotriva fascismului.
- II. Pe teren ideologic să se înceapă educarea muncitorilor în spiritul socialismului revoluționar.
- III. Pentru a luptă eficientă împotriva fascismului și pentru anafăptuirea statului socialist - imediată mobilizare a unității clasei muncitoare ; în acest scop facem apel la comuniști să nu mai luptă contra socialdemocrației, dar socialdemocrației să nu mai atace U.R.S.S. care este singurul stat proletar.

Opoziția stânga socialdemocrată are ca sarcină realizarea unității proletariatului, și pentru a ajunge la acest scop crede că este necesar înainte de toate realizarea frontului unic de luptă contra fascismului, care este condiția alcătuirii frontului larg antifascist ; paralel cu aceasta trebuie realizat unitatea organizatorică sindicală, care mai târziu trebuie să fie urmată de realizarea unității depline a proletariatului ; aceasta unitate trebuie să aibă ca baza principiul dictaturii proletariatului și trebuie să lupte cu ajutorul acestuia pentru realizarea socialismului.

Ca program minimal în condițiile din anul 1935, opoziție de stângă a propus următoarele :

- luptă contra stării de asediu și cenzură;
- luptă pentru desființarea reală a partidelor fasciste;
- luptă împotriva pregătirilor de război ;
- luptă contra speculei și teroarei de impozit ;
- luptă contra partidelor cari au o politică dușmănoasă față de U.R.S.S. ;
- luptă pentru egalitatea de drepturi a minorităților naționale, cerând pentru ei o autonomie culturală ;
- luptă pentru o colaborare pașnică cu U.R.S.S. ;
- luptă pentru o politică de apropiere între popoarele din bazinul dunărean și pentru formarea Confederației statelor dunărene, care să nu aibă nici o legătură cu statele capitalis-

t e.

In acest program destul de limpede, n'am putut să trecem prin limitele gândirii socialdemocrate în chestiunea națională. Acțiunea întreprinsă însă de gruparea opoziției de stângă a avut rezultate serioase în anul 1936 nu numai la Cluj, dar mai ales în organizațiile socialdemocrate din Oradea, Satu-Mare, Târgul-Mureș și Reșița.

Cu ajutorul efectiv și foarte mare a tov-ilor comuniști, am cucerit poziția în P.S.D. Am reușit să lichidăm influența lui Stroia Gheorghem am reușit să izolăm pe linia partidului S.D. gruparea lui Kandel Ignac; dar a fost mai important realizarea unității în cadrul organizației Tineretului Socialist și în organizația femeilor socialiste. Personal pe lângă aceste iau parte deja în comitetul intelectualilor antifasciști pe lângă tov-ii Deheleanu, Cheresteșiu, Bugnariu, Elekes, etc. am contact cu studenții comuniști conduși de tov.ii Vincze Joan, Ilea, Măzgăreanu, Bunaciu, etc. și colaborez cu scriitorii comuniști în primul rând cu B alogh Edgár, Nagy István, Korvin Sándor.

Dar de acum înainte începe o nouă fază în viața și activitatea mea. Încă este departe timpul când pot să spun cu tărie, că sunt comunist, dar începând cu anul 1936, viața mea este legată tot mai mult de problemele generale a mișcării muncitorești și cu linia P.C.R.

3. Activitatea mea in mișcarea socialdemocrată și sindicală ca socialdemocrat de stângă, in relații cu unele organe ale P.C.R./1936-1940/

De la începutul anului 1936 urmez hotărit și fără șovăiră drumul unității. Lipsuri și slăbiciuni vor fi și in acesta perioadă in munca mea, dar in chestiunea unității c lasei muncitoare și in privința metodelor luptei revoluționare merg hotărit paralel și in cele mai multe cazuri pe linia P.C.R. care este transmisă mie de tov. Szilágyi Aliz, Veress ÉI și pe linie sindicală de Heves Francisc, Léb Albert. Pe linia P.S.D. colaboratorul cel mai apropiat devine tov. Pogăceanu Vasile, care intră și el in P.S.D.

Cetatea unității este organizația Tinerețului Socialist, dar in acest an cucerim toate organizația de partid din Cluj și incepem lupta contra secretariatului C.C. din București, care in frunte cu Lotar Rădăceanu este adeptul neosocialismului antimarxist in acest timp.

Organizăm tot mai multe conferințe pe care transformăm in adunări politice. Astfel in ziua de 28 Debruarie 1936 Sindicatul Angajaților Comerciali organizează un tribunal literar in legătură cu romanul "Fontamara" de Silone. In fața de aproximativ 1000 de oameni, facem o demonstrație in favoarea deținuților tov. Gh. Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, etc. Discursul meu am început cu următoarele fraze :

"Procesul de azi, care se desfășoare in fața noastră este procesul fascismului, cu atât mai mult, fiindcă tot in ziua de azi, intr'un alt loc din capitala țării, poate tocmai in aceste momente este un alt proces,

nu in fața unui tribunal literar, ci in fața unui tribunal militar și i anume este procesul antifasciștilor. Noi facem o discuție literară, acolo vor să închidă in inchisoare 19 antifasciști ; aici și publicul poate să aibă cuvânt in discuție, acolo cine are curajul să meargă la proces ca ascultator - este bătut pe stăzi".

Despre aceasta adunare organul legal al P.C.R. ziarul "Uj Szó" din Târgul-Mureș in numărul din 9 Martie 1936, a scris următoarele :

"Jordáky Lajos, secretarul Sindicatului a luat cuvânt ca apărător. In introducerea discursului a arătat prigonirea brutală a lui Ana Pauker și celor 19 tovarăși ai săi, precum și a celorlalților antifasciști. Tocmai acest atac - a continuat Jordáky - pe care a inceput fascismul contra taberei uriașe antifascistă a muncitorilor, pune in fața noastră ca o necesitate imperioasă ca acest proces literar pe lângă propagarea cărții lui Silone, trebuie să fie in acelaș timp un protest tare impotriva oprimirii fascismului..."

Sperăm - spusese Jordáky - că este foarte aproape timpul când muncitorimea din România, urmându-se exem-

plul marelui ai muncitorilor din Franța și Spania, va lupta în mod unitar contra fascismului, pentru eliberarea socială.

Jordáky este conducătorul tinerețului socialdemocrat din Cluj și tocmai pentru aceea înregistrăm declarațiile sale sincere despre unitatea muncitorească, fiindcă în aceste vedem convingerea hotărâtă al tinerețului socialist împotriva conducătorilor îmbătrâniți, cari au frică că pierd pozițiile.

Primul mare succes avem în adunarea generală a P.S.D. din 22 Martie 1936, cu ocazia alegerii delegaților la Congresul General al P.S.D.R. Comitetul secțiunii din Cluj a pregătit o moțiune în favoarea colaborării cu Partidul Național-Tărănesc. În aceasta moțiune a condamnat în același timp participarea socialdemocraților în frontul antifascist și în frontul unic democratic. A fost o discuție vie în care opoziția de stânga a avut o biruință zdrobitoară. După discuții de câteva ore majoritatea membrilor a acceptat moțiunea opoziției care a pretins politica frontului unic și a frontului popular. Când comitetul partidului a văzut că toate sforțările lor au eșuat - au vrut să amână alegerea delegaților la Congresul General al P.S.D.R. Când n'au reușit nici cu aceasta - au cerut ca să fie delegat un membru din partea comitetului și un membru a opoziției de stânga. Noi am făcut în acest moment o concesie greșită și am admis delegatul comitetului cu condiția că va reprezenta moțiunea noastră aprobată de adunarea generală. Comi-

t etul cu o manevră a acceptat aceasta. Astfel a fost ales Suciu Iuliu și Jrdáky Lajos ca delegați la Congres.

B iruința aceasta a fost datorită politicei combative a cărui exemple am luat dela tov. comuniști. Tactica urmată am discutat -- dacă bine amintesc cu tov. Izsák și cu Szilágyi Aliz. La adunarea generală am avut un ajutor din partea tov. lor comuniști incadrați in Partidul Socialdemocrat / Pogăceanu Vasile, Szilágyi Aliz, Grün, König, etc. / Din partea opoziției socialdemocrate au avut o atitudine hotărâtă tov. Fodorean Pavel, Bodó Francisc /vopsitori/, Nagy Alexandru, și mai mulți metalurg iști, Mateanu Jacob și chelnerii, Jagamos /zidar/, Fülöp Erna, Gebefügi Francisc și dela tineret Samsoniuc. Dreapta a fost reprezentată de Kandel Ignác, de adepții lui Stroia Gheorghie, Elffy Tiberiu și s'a situat in centru Bruder Francisc, care in acest timp a dus tratative mi se pare cu Frieder și Ballauer, cari s'au prezentat la el ca reprezentanții P.C.R.

Despre aceasta adunare ziarul legal al P.C.R. "Uj Szó" din Târgu-Mureș intr'un articol din numărul de 30 Martie 1936 a scris intre altele următoarele :

"Din partea noastră salutăm spiritul de luptă a adunării de partid din Cluj; primim cu bucurie mâna frățescă întinsă spre noi, dar totodată avertizăm pe muncitorii antifasciști din Cluj ca să controleze cu o atenție încăodată activitatea de pe culise a conducătorilor reacționari, fiindcă avem informații precise, că vor face totul ca să găsească vreun pretext pentru anularea rezoluțiilor adunării

generale ; vor face totul ca in locul voința masselor să se biruiască voința lor personală. Acești oameni vor ca congresul general să nu aibă un caracter proletar, ci să fie o conferință a secretarilor plătiți, care să se declare ca in România nu trebuie nici frontul unic, nici frontul popular antifascist, fiindcă P.S.D. și sindicatele reformiste sunt identice cu ele"

In zilele de 5-7 Aprilie 1936 am luat parte la Congresul P.S.D.R. ținută la București in sala I.M.S.E.R. Organizația din Cluj a tipărit un memoriu de 16 pagini in favorul frontului unic și frontului popular antifascist. In acest memoriu am constatat următoarele :

"Examinând situația de azi, trebuie să constatăm că tactica întrebuintată Până acuma, tactica caracteriază de trândăvie și rezervă față de problemele dela ordinea de zi, nu numai că nu e bună, dar e dreadreptul greșită... In tactica urmată de până acum a, comitetul central a săvârșit o greșală fundamentală, anume n'a luat in considerare adevărul de netăgăduit pe care se bazează socialismul științific al marelui nostru învățător Karl Marx că : proletariatul nu poate evita lup-ta...

... Conducerea comitetului a găsit

de bine, ca mișcarea noastră de partid să trândevească ani de-a rânduri

"... Constatăm - și aceasta trebuie să o constate și congresul - că conducerea actuală n'a corespuns nici celor mai elementare cerințe în ce privește activitatea de partid. Drept aceea o spunem fără înconjur că vrem o schimbare în mișcarea noastră de partid.

Din acest motiv ne adresăm Congresului și delegaților secțiunilor, cărora le spunem că acest congres nu poate fi la fel ca uneltele congrese, unde să nu expunem pur și simplu părerile, unde să facem critica activității sau inactivității conducerii partidului nostru, ca apoi - cum se obișnuiește - în virtutea cuvântului de închidere să fim loviți cu ciomagul.

.... Va trebui să alegem o astfel de conducere care să aibă curajul să-și asună, în aceste vremuri de grea cumpănă, conducerea unei mișcări viabile și active de partid" .

Memoriul este o critică aspră a conducerii P.S.D.R., dar a fost îndreptată în primul rând tradatorilor sindicaliști - Flueraș, Jumanca, Mirescu - despre cari am fost convingși că sunt niște bandiți. Cu toate acestea n'am avut rezultate serioase la congres. Până când am îndreptat focul spre Flueraș, Jumanca, Mirescu și E. German, n'am observat că aripa Titel Petrescu, Ilie Moscivici și Lotar Rădăceanu nu se deose-

bește de ei, decât în vorbe. Și așa s'a întâmplat că tocmai Lotăr Rădăceanu a venit să ne lovească cu ciomagul, afirmând, că noi vrem să distrugem partidul. În ajutorul lor au venit toți burocrații : Brătfăleanu, Simion Russu, Bartalis Ioan, Ion Bâzgă, Ion Spârlea, Romulus Dan, S. Gârboveanu, R. Botici și dintre delegații Clujului - Julius Suciș. Suciș a declarat că broșura tipărită de secțiunea din Cluj, nu reprezintă părerea tuturor. L. Rădăceanu a declarat că criticile clujenilor "nu au nici o bază" /Dimineața, 9. IV. 1936/. Ilie Moscovici, G. Grigorovici și L. Rădăceanu au jucat acelaș rol oportunist la acest congres, că Flueraș et comp. în trecut.

A fost o altă greșală că opoziția de stângă din Cluj n'a avut legături organizate cu celelalte secțiuni. Astfel la congres linia contra oportunismului a fost reprezentată doar prin câșiva delegați. Au manifestat pentru front unic muncitoresc și frontul popular antifacist Ilie Horodniceanu /Brașov/, Jellinek /Satu-Mare/, câte un delegat din Reșița, Timișoara, Constanța și mi se pare Jordăchescu din București.

Congresul a ales un comitet central compus exclusiv din oportuniști și revizioniști. În fruntea comitetului central au fost aleși T. Petrescu, Grigorovici, I. Moscovici, L. Rădăceanu, Flueraș, E. Gherman, Bartalis, etc. Singură biruință a fost, că Ion Mirescu și J. Jumanca n'au fost realeși.

La congres eu personal am susținut teza - program al secțiunii din Cluj, pentru care multeori am fost intrerupt în mod ironic de L. Rădăceanu și Grigorovici. Am dezvoltat două probleme : unitatea clasei muncitoare și problema democrației și a dictaturii proletariatului.

În legătură cu acest congres al P.S.D.R. trebuie să mai amintesc legăturile și ajutorul comunistilor. La

Cluj cum am susținut am primit un ajutor foarte mare, atât în privința adunării din Cluj, cât și în privința pregătirii congresului. Cred că au primit același ajutor delegații din Satu-Mare și Constanța. Dar nimic mai mult. Dar și în privința ajutorului primit înainte și după congresului n'am văzut clar toate chestiunile. Așa s'a întâmplat de exemplu că în același rezoluție prin care am propus crearea frontului popular, am criticat pe cei cari sunt organizați în diferite "Ligi" și "Bloc"-uri. Așa amintesc că nici tov. comuniști din Cluj n'au avut o atitudine concretă în privința blocurilor, probabil pentru aceea, fiindcă în Cluj, în acest timp, deja au lucrat în organizațiile sindicale, de tineret, de femei existente. Adevărat, că comitetul antifascist a lucrat sub conducerea tov. F. Bugnariu. Despre mișcarea în favoarea frontului popular condusă în legalitate de Constantinescu-Iași, Scarlat Callimachi, V. Gherasim și alții - noi am știut foarte puțin. Iar după congres am fost zăpăcit de unele articole scrise de Stefan Foris și de L. Pătrășcanu, apărute în ziarul "Atlas" și "Arena". Noi am văzut și am știut că avem unele rezultate la congres, dar rezultate foarte mici. În chestiunile importante oportuniștii au biruit : au respins frontul unic ; au vorbit într'un ton ironic și dușmănos despre propunerea P.C.R. care a fost semnată de Boris Stefanov și pe care nici n'au citit-o în fața congresului /despre aceasta propunere de front unic am știut doar din ziarul Dimineața din 10 Apr. 1936 / ; au vorbit tot așa de dușmănos despre propunerea de front popular ale blocului pentru apărarea libertăților democratice, semnată de Constantinescu-Iași ; Ilie Moscovici a expus ideile oportunistului sindicatelor, L. Rădăceanu a propagat neo-socialismul și a tăgăduit valabilitatea marxismului, G. Grigorovici și Mișa Levin dela

tineret au susținut că în U.R.S.S. nu există dictatura proletariatului ; a fost ales un comitet compus executiv din oportuniști ; etc. Este adevărat că congresul a aprobat o hotărîre în favoarea amnestiei ; dar numai atîta. Deci susțin că noi am venit acasă cu credința că trebuie să întărim munca în masse, trebuie să creiăm legături cu organizațiile socialdemocrate din toate țările și trebuie să luptăm pentru izolarea conducătorilor oportuniști al C.C. al P.S.D.R., sau să presionăm pe ei pentru acceptarea frontului unic și frontului popular antifascist. Și în acest timp citim un articol al lui Stefan Foris /Atlas, 26 IV. 1936/., în care spune că "în primul rînd hotărîrea de luptă pentru a mnestie și regim politic a congresului partidului socialdemocrat - constituie toate premisele unei lupte comune din cele mai largi a tuturor forțelor democratice și nefasciste, pentru amnistie și regim politic și totodată una din verijile principale realizării Frontului Popular Antifascist...."

Tot în acest timp citim articolul lui L. D. Pătrășcanu despre : "Pozitivele rezultate ale Congresului Social-democrat". În acest articol am citit următoarele :

"Pe rîndul activității acestui partid, cele hotărîte în congres și cuprinse în rezoluția votată, înseamnă fără îndoială un pas înainte, deschizător de perspective a străngerii înfățișat pe o singură linie de acțiune, a forțelor proletariatului din România."

"... În ceea ce privește cele două probleme capitale : primejdia fascismului și a războiului, rezoluția găsește în parte și tonul și formu-

~~iarăxjustăxxx~~

formularea justă..."

"... Pasajul din rezoluție prin care se face apelul la unirea forțelor proletariatului mondial dovedește că atât conducerea partidului socialdemocrat, cât și întreg congresul înțelege necesitatea imperioasă a unirii forțelor muncitorești, în fața primejdiei războiului și a fascismului. Aceasta recunoaștere trebuie reținută".

"... Salutăm congresul partidului socialdemocrat pentru că, prin hotărârile luate deschis de perspectivele acestei uniri, atât de mult dorită și așteptată de întreaga clasă muncitoare din România".

Ne-a surprins aceasta atitudine, mai ales că am știut, că o parte a conducerii a vrut alianțe numai cu burghezia din partidul național-țărănesc, iar altă parte a vrut unificarea cu grupările trotskiște /partidul socialist al lui G helerther și Voitec/. Imediat am comunicat aceasta - dacă bine amintesc cu tov. Izsák și cu Szilágyi Aliz, arătând că dacă comuniștii din Cluj vor urma directivele lui Pătrășcanu, atunci aceasta va însemna tratative cu vârfurile de sus reacționare și aceasta va slăbi mult munca noastră între muncitorii socialdemocrați. Am arătat că în rezoluția la raportul tov-lui Ercoli din congresul al VII-lea a Internaționalei III-a în legătură cu chestiunea "Sarcinile Internaționalei Comunistă în legătură cu pregătirea noului război

i mperialist" /bragură pe care am primit tocmai dela tov. com uniști/ - am citit următoarele directive :

"Paralel cu împăptuirea frontului unic cu organizațiile socialdemocrate și reformiste - care servesc scopurile luptei pentru pace - trebuie să fie dus o luptă ideologică contra elementelor reacționare, cari strecurând în rândurile socialdemocrației și văzând pericolul războiului pășesc la drumul alianței cu burghezia"..

Nu știu ce au discutat tov.comuniști și ce hotăriri au luat, dar știu că în munca noastră am fost și mai mult ajutați. Dar am observat că paralel cu munca noastră unii - Ballauer și Havadi Nagy - în mod regulat au dus tratative cu Brude r Francisc și Dr. Deutschek Géza și despre aceste tratative noi n'am fost informați. Nu știu nici acuma, dacă aceste tratative au fost oficiale, dar știu atât, că mai mulțori am atras atenția tov.Szilágyi Aliz, că nu cred, că este sănătos ducerea tratativelor, cari reprezintă linia oportunistă a Partidului. Dacă bine amintesc în acest timp câteodată a luat legătură cu noi și tov. Mețiu.

Au fost momente când n'am știut ce trebuie să facem și au fost momente când n'am știut cari sunt tovarășii cu care aș putea să am încredere. În unele chestiuni nici Pogăceanu Vasile - cu care am lucrat într'un birou și zilnic am discutat tactica ce trebuie să urmărim - n'a știut ce atitudine trebuie să aibă. În tot caz, ziarul "Uj Szó" din Târgu-Mureș a atras atenția noastră ca să fim vigilenți față de

conducătorii reacționari, la congresul P.S.D.R. am văzut auto-demascarea centrului antimarxist, în același timp am citit articolul neprincipal al lui Pătrășcanu.

În luna Aprilie 1936, iau parte la Congresul Sindicatelor Angajaților Comerțului din Ardeal și Banat, ținut la Satu-Mare. Congresul a fost dominat de spiritul lui Kandel Ignác. Cu toate acestea am organizat un grup de stânga care a fost condusă de Szilágyi Aliz, de tov. Messinger Artur din București și de mine. A fost cu noi I. Pecker-Pascu din București, dar așa am fost informați că el reprezintă curentul trotskișt din mișcarea sindicală. Comitetul Regional a fost ales numai dintre oportuniștii din cercul lui Kandel Ignác.

A însemnat un nou pas înainte adunarea de la 1 Mai 1936, când pe lângă oratorii P.S.D. și tineretul socialist a primit cuvânt. În românește a vorbit Samsoniuc, în limbă maghiară Jordáky. Noi în discursul nostru am vorbit contra fascismului, pentru apărarea păcii și pentru unitatea totală de luptă a proletariatului. Ziarul "Zorile" despre această adunare a scris în ziua de 4 Mai 1936.

"D. Jordáky a vorbit de spre succesul democrației în alegerile din Franța. D-sa a cerut muncitorilor să se solidarizeze pentru înființarea unui bloc democratic, care să apere interesele celor opresiiți".

În lunile următoare organizăm o serie de adunări în care cerem alcătuirea frontului democratic antifascist. În Mai 1936 înfăptuim unitatea deplină a tineretului socialist și comunist. La adunarea la care a fost în pătura Mănăștur din Cluj, - au luat parte mai mult de 500 de tineri,

d intre conducătorii - tov. Bunaciu, Ilea, Miclea, Vincze Ioan, Pogăceanu Vasile, Grün, König, Ernszter, Jordáky, etc. După adunare am intrat in oraş cătând cântecele revoluţionare şi am avut o ciocnire cu poliţia in faţa Prefecturii şi in str. Memorandului. Peste câteva zile, in ziua de 10 Iunie 1936, am ținut o mare intrunire a tin eretului socialist in sala Căminu lui muncitorilor constructori, la care a asistat mai mult de 300 tinâri. La aceasta adunare am pretins constituirea imediată a unui front popular. Iată ce scrie intre altele "Adevărul" din 13 Iunie 1936, despre aceasta adunare :

"Ludovic Jordáky şi Vasile Pogăceanu au arătat că tineretul trebuie să fie totdeauna in serviciul progresului, nu al barbarismelor agresive"... "Tineretul din România deasemenea trebuie să lupte pentru un front popular al tuturor forţelor producătoare impotriva exploatatorilor şi lichelelor organizaţi in diferite partide şi grupuleţe de dreapta..."

La adunarea generală a P.S.D. secţiunea Cluj, am reuşit să cucerim majoritatea locurilor din comitet. Au fost aleşi in comitetul partidului tov. Pogăceanu Vasile, Matea nu Jacob, Samsoniuc, Gebefügi, Bindea, Neumann Iosif, Lenghel Samuilă şi Jordáky Ludovic. La adunarea generală acceptăm o moţiune pentru frontul unic şi una in favoarea amnistiei.

In numele comitetului partidului socialdemocrat in luna Mai şi Iunie 1936, incep tratative oficiale cu P.C.R. organizaţia Cluj, cu Madosz /Bányai Ladiszlau, Vincze Ioan şi Rácz/, cu Frontul Plugarilor /Miclea/. In acest timp

intru in legătură cu tov. Veress Pével, care mi se pare a fost secretarul regional al P.C.R.

In adunările populare dela 1 Mai 1936, am introdus cântarea Internaționalei. Socialdemocrații de dreaptă a u așteptat cu frică și n'au avut curajul că cântă. Sigur ranța n'a avut ce se face și de acuma inainte totdeauna am cânt at Internaționala la toate demonstrațiile.

In vara anului 1936 învăț mult și pregătesc un studiu despre "Situația economică a României și fascismul", pe care termin și care rămână in manuscris.

In luna August 1936 in baza hotăririi frontului unic sunt delegat la congresul mondial al tineretului pentru pace, din Geneva. La finea luni am petrecut o săptămână la Budapesta. M'am dus prima dată la redacția ziarului "Népszava", unde am făcut cunoștință că un vech socialdemocrat din generația anilor 1900. Buchinger Mano, in toate viața a fost un socialdemocrat centrist și un adept a democrației occidentale. Pri n el am fost informat despre drumul de trădare ale lui Peyer Károly, Szeder Ferenc și Kéthly Anna. Tocmai din aceasta cauză nici n'am căutat să fac cunoștință cu ei. Am reușit însă să fac cunoștințele cu unii tovarăși din stânga a partidului. In Sindicaltul funcționarilor particulari l'am cunoscut pe poetul Hollós-Korvin Lajos, pe scriitorul Lázár și membrii corului condus de Szalmás Piroska - care a popularizat cântecele revoluționare sovietice, imnul revoluționarilor din Hamburg, din Viena, din Spania.

In ziua de 31 August 1936, am petrecut câteva ore la Viena. M'am dus la Florisdorf să vedem locul eroicei luptă din Februarie 1934. Atât in oraș, cât și in tren am simțit teroarea. In jurnalul meu particular am notat despre aceasta

vizită următoarele :

"Suntem într'un stat corporatist, cu lagăre de concentrațiuni, cu închisori și cu spânzurături. Aceasta este rezultatul a unei lupte revoluționare, care în mod provizoriu a pierdut. Dar aceasta contra revoluției nu poate să fie de lungă durată, fiindcă sângele muncitorilor căzuți pe străzile Vienei au lăsat urme ; cu aceste sânge ceilalți vor fi mai tari și mai luptători. Și va veni timpul când vor face Viena lor roșie. Dar atunci în mod definitiv.

În Viena la gara de vest - până când trenul a stat aproape o jumătate de ore - un muncitor de căi ferate a văzut pe haina mea signalul socialist cu trei săgeți, care a fost signalul socialdemocraților austrieci. În șoaptă a stat de vorbă câteva clipe numai cu mine. Cu bucurie și cu sentimentalism a primit mâna mea. "Noi trebuie să purtăm aceasta" - și mi-a arătat signalul frontului național al lui Stahrenberg. "Noi purtăm aceasta, fiindcă suntem obligați. Dar suntem socialiști. Va veni timpul când vom putea arunca și vom putea răzbuna sângele tovară-

șilor căzuți! Până când am stat acolo, au venit zeci de muncitori și ne-au salutat cu drag".

Am stat la Geneva între 1-7 Septembrie 1936, și am asistat la Congresul Mondial de pace al tineretului. La Geneva primele impresii au fost bune: am văzut ordine, străzi și case frumoase, n'am văzut polițiști de loc, etc. Am fost convins de superioritatea "democrației burgheze" - din Elveția în raport cu "democrația burgheză" cu teroare și siguranță din România. În aceste zile am putut constata că viața muncitorilor este relativ mai bună, decât în celelalte orașe, dar aceasta se poate datora conducerii socialiste al orașului; Geneva a avut ca primar în acest timp socialistul de stângă Leon Nicolle, care pentru răspândirea ideilor leniniste și pentru admirația față de U.R.S.S. - mai târziu a fost exclus din P.S.D. din Elveția împreună cu tovarășii săi. Dar am putut constata, că în jurul Palatului Comunității Națiunilor sunt numai edificiile băncilor mari: Société Bancaire, Banque de Bilbao, Banque de Paris, Credit Lyonnaise, Banque Suisse, etc. Acuma am putut da seama ce înseamnă capitalul financiar despre care am citit până acuma numai opera lui Hilferding /Das Finanzkapital/ și legăturile capitalului de finanțe cu diplomația mondială. După aceasta la Congresul mondial de pace am dat seama și de metodele "democrației burgheze". Am aflat că condiția tinerii congresului a fost că nimeni nu poate ataca sau critica nici un guvern; nimeni n'are dreptul să facă propagandă pentru vreun curent politic sau societate; cine nu va ține cont cu aceste condițiuni, imediat trebuie să părăsească țara. Deci am putut vedea "corecțiile" democrației burgheze elvețiene.

La congres au avut o majoritate organizațiile bisericesti protestante, dar din toate țările au fost prezenți foarte mulți comuniști și socialiști de stângă. Partidele socialdemocrate in general n'au luat parte cu toate că dintre conferențieri au fost și socialdemocrați oportuniști, cum de exemplu Andrei Philip din Franța, sau Normann Angell din Marea Britanie. Punctul de vedere catoloc a fost expus de E. Mounier, ai protestanților de prof. Brunner. Au avut conferințe Perre Cot, lord Cecil, prof. Th. Ruysseu și alții. Noi însă am așteptat cu nerăbdare atitudinea delegației tineretului sovietic. Punctul de vedere comunist a fost expus de tov. A. V. Kossarev într'un discurs care a ținut mai mult de 2 ore și care a fost mult aplaudat cu excepția catolicilor.

A. V. Kossarev in discursul său, chiar la început a pus problema păcii și a războiului. Pace a însemna egalitatea tuturor popoarelor. Oamenii sovietici luptă pe ntruca fiecare popor să aibă dreptul de a desvolta in libertate și în independență. A arătat esența noui Constituție Stalinistă prin care este garantată egalitatea și fraternitatea popoarelor. A documentat cu date concrete desvoltarea și infăptuirea socialismului, arătând că in U. R. S. S. tocmai acuma fac pregătiri pentru începerea construirii comunismului.

Pentru mine aceasta conferință a avut o importanță uriașă, fiindcă am putut auzi și vede in mod concret atitudinea hotărîtă a oamenilor sovietivi. Aceasta impresia a fost și mai mare, cu ocazia intrunirii delegațiilor comuniști și socialdemocrați de stângă împreună cu delegații Spaniei republicane. In aceste zile am putut citi ziarul "l'Humanité" in care am văzut apelurile vibrante in favoarea Spaniei republicane. La conferința delegațiilor comuniști și socialiști pe care am ținut in localul sindicatelor din Geneva, - am luat

parte tovarășii din Spania, Franța, Cehoslovacia, U.S.A., Belgia, Marea Britanie, Elveția, organizațiile emigranților din Germania și Austria, reprezentanții studenților chinezi și bine înțeles delegații sovietici. Un delegat spaniol a făcut un scurt istoric al evenimentelor din Spania, despre insurecția fascistă, rezistența eroică a republicanilor spanioli. După discursul lui am cântat în diferite limbi Internaționala și am făgăduit că vom ajuta din toate puterile noastre lupta tovarășilor spanioli pentru apărarea Spaniei republicane.

A fost foarte important și educativ în dezvoltarea mea o mare adunare pe care Comitetul Sindicatelor din Geneva a organizat în favoarea Spaniei republicane. Am văzut pe Leon Nicolle, am văzut demonstrația muncitorilor când au intrat delegații spanioli, am putut cumpăra ziarul "l'Humanité" și "Travail" și am putut manifesta și cânta cu ei Internaționala.

Reîntorcându-mi în țară am început imediat a citația aplicația în favoarea Spaniei Republicane. M'am alăturat la acțiunea care deja a fost începută de P.C.R. Până acum n'am vrut să iau parte în mișcarea pentru pace în urma rezoluției congresului P.S.D. din Aprilie 1936, prin care a fost interzis socialdemocraților participarea lor în aceste mișcări. Acum alăturat la mișcarea de pace și iau parte chiar în Comitetul pentru pace cu tov. V. Pogăceanu, I. Bugnariu, Samsoniuc, Mendel, I. Căuc, Borzea, etc. În Noiembrie 1936 începem o mare acțiune de colectare în favoarea Spaniei republicane cu ajutorul organizațiilor sindicale, de partid, de femei și de tineret. Acțiunea a fost inițiată de P.C.R. și noi am executat în organizațiile legale cu mare elan. Eu personal am ținut multe conferințe în diferite organizații despre problema spaniolă. Tot atunci am hotărât scrierea unei broșuri despre Spania, din care a devenit o carte de 240 pagini. Prin această carte am

v rut popularizarea Spaniei republicană, arătarea justeții luptei lor și donarea venitului cărții la fondul spaniol.

În tot cursul anului este o luptă înverșunată în politica internă în legătură cu problemele "muncii naționale" și drepturile minorităților. Legea fascistă a lui Valer Pop prin care a vrut să introducă principiul etnic - rasist în industrie, a provocat un val de protest din partea organizațiilor sindicale. În această luptă am reușit să mobilizăm și o parte a elementelor socialdemocrate centriste. Astfel la o adunare de protest a vorbit tipograful Gheorghe Cătănici. Trebuie să fie intensificată lupta în toate fronturile contra politicii fasciste a lui Vaida /numerus valachicus/ și contra pericolului gardist care a devenit tot mai mare, mai ales că deja pe la sfârșitul anului 1936 s'a văzut apropierea între Maniș și Codreanu.

Pe linia politicii sindicale au devenit actuală camerele de muncă în care prin sistemul comisiilor intermediare au dominat șovinismul și socialdemocrații de dreapta care au colaborat în mod deschis cu guvernul. La alegerile lista de unitate a avut un succes deplin nu numai între muncitori și angajați comerciali, dar chiar și între micilor meseriași. În ziua alegerilor mai ales tineretul și muncitorii comuniști au luat parte și în bătăi de stradă împotriva bandelor hiligane - cari au primit lecții serioase. Conducătorii fasciști din Cluj - cum au fost Taflan, Meteș, Fărcașiu și alții au fost bătuti în luptele de pe piața Carolina din Cluj. În acest timp de altcun tinerețului a fost în lupte zilnice cu legionarii în școli de ucenici și în străzile inconjurătoare ale școlii de ucenici. În luptele zilnice s'a oțelot unitatea de luptă a tineretului.

In acest timp ^{sunt} in legătură cu tov. Szilágyi Aliz, Veress Pével, Hicckel - dintre conducătorii de atunci a P.C.R. - regionala Cluj

In luna Ianuarie 1937 sunt din nou la Satu-Mare. Am fost invitat de Partidul Socialdemocrat ca să țin o conferință despre Spania. Invitarea a fost inițiată de socialdemocrații de stânga /Jellinek, Varga/ și de comuniștii încadrați in P.S.D. /Benkő Ilus, Benkő Adél, Jakab Sándor/. Cu acești tovarăși țin o convorbire in locuința tov-șei Benkő Ilus.

In urma acestei activități siguranța măm multiori face percheziții la domiciliul meu și amenință cu arestare. Multe ori sunt supravegheat la adunări și conferințe - suntem puși deocamdată in acelaș categorie Szilágyi Aliz, Pogăceanu Vasile și eu. Socialdemocrații de dreaptă slăbesc și pierd multe poziții. Reușim să izolăm pe Stroia Gheorghe și de muncitori socialdemocrați. Socialdemocrații centriști in frunte cu Bruder Francisc incep colaborare cu noi. După întărirea porțiilor noastre, conducerea vieții culturale trece in mânilor noastre in intreaga mișcare muncitoarească. Organizăm serbări literare romano-maghoar /Boșbuc, Petăfi, Eminescu, József Attila/, serbare comemorativă Horea-Cloșca-Crișan, Jaurés, Matteotti și aceste transformăm in demonstrații antifascistă și antirășboinice. Inființăm cercul scriitorilor revoluționari in care sunt in cadrați : Nagy István, Korvin Sándor, Salamon Ernő, Brassai Victor, Józsa Béla, mai târziu Kovács Katona Jenő, Bal la Károly, A sztalos István. Cu acest cerc colaborează in unele chestiuni Balogh Edgár și Bányai László. Nu ia parte însă la nici o ședință Gaál Gábor cu toate că am chemat să ne țină câte o conferință. Am criticat aspru pasivitatea lui, mai ales că am știut că in unele saloane unde ascultătorii in majoritatea

lor a u fost burghezi bogați, - tov. Gaál Gábor a luat parte mai multe ori la consfătuiri și a vorbit la aceste.

La inițiativa P.C.R. dela primavară anului 1937, tov. Balogh Edgár a început pregătirile pentru convocarea unui parlament al tineretului maghiar din Ardeal. Din partea noastră în comisia pregătitoare au luat parte Balogh Edgár, Nagy István și eu. Menționez, că eu n'am fost de acord în întregime cu ideea, ca parlamentul să fie atât de larg, încât să ia parte la acela și tineretul maghiar net fascist. Cu atât mai mult, fiindcă în acest timp bisericele și Partidul Maghiar a intensificat propaganda în rândurile tineretului muncitor. Eu am cerut o luptă mai energică împotriva partidului grofilor și al bancherilor fără nici o concesie. În această privință am fost în desacord cu Balogh Edgár care a început tratative cu tineretul din Partidul Maghiar /Dr. Asztalos Sándor, Vita Zsigmond/, cu cercul revistei clerical-fascistă "Hitel" /Venczel József, Kéki Béla/ și cu scriitorul Tamási Aron. Aceasta am comunicat lui Bányai László și Vincze János - ei au spus ca să intrăm în tratative, dar să fim foarte vigilenți.

La atitudinea mea au contribuit și evenimentele în mișcarea sindicală. Partidul Maghiar a vrut să facă secții de muncitor și a lucrat cu lozincă șoviniste. A făcut același politică între muncitorii maghiari, ceace au făcut legionarii și reuniile de meseriași între români. Legionarii deja au avut o influență serioasă între tineretul muncitor român dela C.F.R. și la Dermata. Spiritul șovinist maghiar a crescut la tipografi, zidari, etc. A trebuit să împiedecăm și când am văzut sforțările clerical-fascismului maghiar - condus de preotul Csendőr, care a lucrat în cartierul muncitoresc Iris, și tendințele manifestate de Albrecht Dezső, Venczel József, etc.

Noua drama socialistă în limba maghiară."

Intr'un alt articol fulminant combat politica șovinistă al Partidului Maghiar cu ocazia organizării secției de funcționari particulari. Atacul este îndreptat contra secretarului Partidului Maghiar. Botos István, care a devenit foarte activ. Demasc pe el, arătând că este reprezentantul bancherilor și industriașilor maghiari și prin manevre mărgăvirea să spargă unitatea funcționarilor tocmai în interesul patronilor. În acest sens vorbesc și într'o adunare publică despre care ziarul "Brassói Lapok" din 20.IV.1937 scrie următoarele :

"Noi vrem să apărăm interesele noastre în mod unitar, împreună cu colegii noștri români, maghiari, evrei și germani. Nu vom lăsa sdruncina unitatea noastră și pe spărgătorii unității vom mătura din călea noastră".

Tot la aceasta adunare la propunerea lui Léb Albert s'a hotărât că chiar dacă guvernul va suspenda sărbătorirea zilei de 1 Mai, toți angajații și funcționarii totuși vor sărbători la ziua internațională ai muncitorilor.

În acest timp mă ocup foarte mult cu problema națională, dar cu toate străduințele mele nu reușesc să citesc opera tov.Stalin despre "Marxismul și problema națională". Din broșurile comuniste citesc mereu despre dreptul de autodeterminare a popoarelor, dar e greu în acest timp ca să pot aplica teoria în practică. În mare parte aprob tot ce aud de la tov .comuniști, dar n'am încredere deplină în justiția

liniei Madosz. Aceasta spun multeori tov.lor Bányai, Vincze și Rácz.

In ziarul "Előre" scriu un articol intitulat "Tineretul și internaționalismul", care apară in ziua de 23 Mai 1937. In acest articol accentuez că patriotismul adevărat este reprezentat de socialismul internațional și tocmai din aceasta cauză "maghiarii din România nu pot să fie unificate intr 'o singură tabără unită. Muncitorii, țărani și intelectuali maghiari nu pot merge împreună nici odată cu fabricanții și moșierii maghiari".

Incep să bolaborez din luna Mai 1937 și in revista "Korunk" condus de Gaál Gábor.

La adunarea de 1 Mai 1937, in discursul ținut, am dezvoltat situația politica din Spania, făcand un apel muncitorilor pentru ajutorarea Spaniei republicane. In privința politicii de pace am susținut politica de colaborare cu U.R.S.S. și necesitatea colaborării popoarelor din bazinul dunărean față de pericolul fascist și hitlerist. In limba română a vorbit la aceasta adunare Jumanca Iosif contra căruia a fost o demonstrație. La sfârșitul adunării mai mult de 1000 de oameni au cântat Internaționala.

In ziua de 11 Iunie 1937 am organizat in cadrul P.S.D. o serbare comemorativă G.Matteotti. La aceasta, tov. Pogăceanu Vasile și eu am ~~xxx~~ ținut conferința. Din aceasta adunare am trimis un călduros apel in numele muncitorilor din Cluj, muncitorimeii italiene, spaniole, germane și austriace. In cursul conferinței un detașament de jandarmi a intervenit și a vrut să suspende continuarea conferinței. La atitudinea hotărâtă a tovarășilor însă au fost nevoiți să părăsească sala și noi am continuat adunarea.

În această perioadă au fost mici neînțelegeri între socialdemocrații de stânga și comuniști în problemele în legătură cu frontul popular. Noi n'am putut accepta frontul acela larg pe care au propagat unii dintre tovarăși comuniști. Acuma se refer încăodată la convocarea parlamentului tineretului maghiar, care mai târziu la începutul lunii Octomvrie 1937, a fost ținut la Târgul-Mureș. În Iunie la tratative preliminare au luat parte Balogh Edgár, Nagy István, Jordáky Lajos, Jancsó Elemér, Demeter Béla, Kéki Béla, Venczel József și Asztalos Sándor. Dintre aceștia am știut că Kéki și Venczel reprezintă biserica catolică și sunt exponenții lui Szász Pál mare industriaș și moșier. Eu am spus condiția ca fasciștii să nu fie primiți în parlamentul tineretului în schimb să fie admiși reprezentanții Madosz-ului, în primul rând tov. Bányai László, Demeter, Kéki, Venczel și Asztalos au declarat că nu se poate vorbi despre Bányai, fiindcă ei refuză orice colaborare cu el, din partea Madosz-ului însă acceptă pe Balogh Edgár. La urma urmei tov. comuniști au acceptat aceasta, eu am protestat. Comuniștii au comunicat cu mine că din punct de vedere tactic trebuie să acceptăm condiția clericalilor. Eu am pus problema, dacă merită ca să mergem cu ei împreună. În ziua de 23 Iulie 1937, comisia de inițiativă a ținut o ședință în castelul lui Teleky Ádám din Uioara. Când am sosit acolo cu Nagy István, cu surprindere am constatat că este acolo "intâmplător" Szász Pál, scriitorul Koós Károly și contele Mikes. Au mai fost prezenți Tamási Áron, profesorul Pogány din Aiud și reacționarii Albrecht Dezső, Demeter Béla și Venczel József, deci toți oamenii de încredere a industrișului Szász Pál. Mai târziu a sosit și baronul Aitzél Ede, conducătorul șovinștilor-rasiștilor maghiari. Consfătuirea a fost astfel organizată încât în locul discuțiilor convocării parlamentului tineretului, am putut auzi programul expozeu

a l lui Szász Pál, care desigur sprijină acest parlament al tineretului tocmai pentru aceea, ca să fie pentru el o armă în lupta sa contra conducerii oficial al Partidului Maghiar. Szász Pál a expus că al nu este revizionist, ci vrea o împăcare romano-maghiare. A arătat că el este intermediar între regele României și între guvernul maghiar și crede că este necesar tocmai pentru aceasta o schimbare radicală în conducerea Partidului Maghiar. Aceasta consfătuire dela Uioara a dovedit că rezervele mele au fost juste și trebuie să fim mai vigilenți. Totuși în August am hotărât în mod definitiv ținerea "Intâlnirii dela Targu-Mureș" și am fixat data de 1-3 Octomvrie 1937.

Intre timp în ziua de 31 Iulie 1937 la inițiativa P.C.R. o delegație de muncitori conduse de Józsa Béla și o delegație socialdemocrate compusă din Deu tschek Géza, Jordáky Ludovic și soția, am luat parte la serbările comemorativă Petöfi dela Sighișoara. Organizatorii serbărilor dela Partidul Maghiar au împiedecat atât pe Józsa Béla, cât și pe mine în ținerea discursurilor, astfel încât numai Dr. Deutschek Géza a putut vorbi în numele socialiștilor.

A mai fost încă o acțiune în care am participat în vara anului 1937. "Comitetul frontului unic maghiar din America, pentru o Ungarie democratică" a ținut o conferință în luna Mai 1937, la New-Jork și-a lansat un manifest către toți maghiarii din lume, chemând în luptă pentru o Ungarie democratică și antifascistă. Ca urmare a acestui manifest un comitet de organizare din Cehoslovacia a făcut un alt apel, anunțând ținerea congresului mondial al maghiarilor în luna Noiembrie 1937 la Paris. Eu și mai mulți tovarăși am primit acest apel dela redacția ziarului comunist în limba maghiară din Bratislava. În jurul acestui congres mondial s'a ivit o discuție vie în

presa ma ghiară din Ardeal. In ziarul "Brassói Lapok" /15 August 1937/ Kacsó Sándor a scris un articol in favoarea participării la acest congres. Organul Partidului Maghiar, ziarul "Keleti Ujság" /19 August 1937/ a atacat ideia congresului și din ordinul guvernului maghiar a dovedit că convocarea este opera comuniștilor și a denunțat siguranței pe adepții congresului. Kacsó Sándor a răspuns foarte energic in "Brassói Lapok" /22 August 1937/ la aceasta denunțare. In favoarea congresului am scris un articol și eu in "Brassói Lapok" /27 August 1937/. Organizația Madosz deasemenea a hotărît participarea la congres și hotărîrea a anunțat prin discursurile lui Bányai László și Balogh Edgár la adunarea lor ținută la Oradea. Ziarul "Keleti Ujság" încă odată răspunde acum la adresa Madosz-ului și la concluzie spune, că cine merge la Paris, trebuie să fie exclus dela "întâlnirea din Targu-Mureș", fiindcă "lozincile stângiste nu se pot identifica cu ideile naționale". Prin acest articol ziarul grofilor și bancherilor denunță încă odată pe Madosz-iști ca elemente comuniste și atrage atenția Siguranței asupra "întâlnirii dela Târgu-Mureș".

In pregătirile "întâlnirii dela Târgu-Mureș" nu mai iau parte, fiindcă la inceputul lunii Septembrie 1937, cu soția mea și cu un grup de tovarăși plec la Paris, cu ocazia expoziției internaționale /tipograful Mogyorós, metalurgistul Lenghel Samuil, lemnarul Balogh Albert, funcționarul tehnic Emil Stoicovici, etc./. La Paris a fost revelație mare pe vilionul sovietic. Am putut vizita la mai multe Uniune sindicale /metaurgisti, constructori, etc./. Am cupărat multe cărți marxiste-leniniste, între care revistele "Les Cahiers du Communisme", "L'Internationale Comuniste", "Internationale", etc.

Menționez, că in acest timp am citit deja revista "Rundschau" organul Internaționalei III. și Siguranța

a făcut percheziții și după aceasta revistă, la locuința mea.

Reintorcându-se în țară, am început organizarea congresului general al tineretului socialist din Ardeal și Banat, care am ținut la Cluj în același zi cu întâlnirea tineretului maghiar dela Târgu-Mureș. Lucrările congresului au fost conduse de V. Pogăceanu și Jordáky. Congresul a întărit pozițiile aripei stânga nu numai la Cluj, dar și în organizațiile din Reșița, Oradea, Timișoara, Satu-Mare. Au fost foarte activi și sănătoși tov. Székely Béla /Cluj/ și Hromatka /Reșița/.

La întâlnirea dela Târgu-Mureș n'am fost personal prezent. Dar am fost ales împreună cu tov. Nagy István în comitetul permanent, care a fost dominat sub președinția lui Tamási Áron, de reacționari ca Abrecht Dezső, Petrovay Tibor, Venczel József și Asztalos Sándor. În comitet cu Nagy István am dus o luptă dărză contra tendințelor șoviniste și revizioniste. În privința rezultatele întâlnirii dela Târgu-Mureș și ulterior am avut o poziție critică și am susținut că linia reprezentată de Balogh Edgár și Nagy István a făcut concesii prea mari în privința rezoluțiilor. Cred că aceasta chestiune nici astăzi nu este clarificată. În acel timp a fost pe părerea mea tov. Kovács Katona Jenő și Gál Ernő, și mi se pare a avut unele rezerve și tov. Józsa Béla.

În 1937 am luat parte în mod regulat într'un cerc comunist în care au luat parte tov. Izsák, Végh Kató, Weil, Rätz, Blum Róza, Kallós József, etc.

Evenimentul cel mai mare la sfârșitul anului 1937 a fost alegerea parlamentară condusă de guvernul Tătărescu. În jurul acestei alegeri a fost un conflict serios la Cluj între socialdemocrații de stânga și tov. comuniști. Este adevărat că conducerea centrală a P.S.D. în privința

frontului popular democratic a avut o atitudine sectaristă, chiar criminală. Noi am luptat contra lor. Dar după ce P.S.D. a depus listele electorale independente și mai ales după ce au făcut pactul electoral Maniu-Codreanu, eu am găsit că singurul drum constă în sprijinirea listelor socialdemocrate. Mai ales că în sânul maghiarimii, chiar între muncitori au de slănit propagandă activă moșierii și bancherii Partidului Maghiar. La adunările noastre din nou au fost vii discuții și chiar conflicte serioase între socialdemocrații de stânga și comuniștii. Situația noastră a devenit greu. Oportuniștii au început să urlă, că ei au avut dreptate și nu se poate colabora cu comuniștii. Centrala P.S.D. în același timp a dus tratative cu Gheleter-Voitec și trozkiștii tocmai pentru a împiedeca realizarea frontului unic cu comuniștii. Eu în acest timp am criticat aspru pe tovarășii comuniști și am acuzat pe Ballauer, Friederich și pe ceilalți, că sparg unitatea chiar și la Cluj prin metodele de forță. Am susținut că vrem frontul popular, dar în nici un caz nu putem lua parte într-o alianță în care este încadrat Garda de fier - dușmanul de moarte a clasei muncitoare și agentura hitlerismului și a provocărilor antisovietice. Eu am luat parte în propaganda electorală în favoarea P.S.D. și am luptat din răputeri în agitație contra alianței maniste-legionare.

Datorită acestui conflict în Ianuarie 1938, la adunarea generală a P.S.D. influența noastră puțin a slăbit. În comitet au fost aleși Pogăceanu Vasile și eu, dar elementele de dreaptă și de centru s'au întărit mult /Gh. Urzica, D. Jovănel, V. Stan, Mureșan, Deutscher Géza, Szilágyi Lajos, etc./ Într-un timp în urma tratativelor cu delegații P.C.R. ne-am situat la platformă, că față de pericolul fascist, este necesară formarea pactului electoral cu Part. Național-Tărănesc la ale-

gerile din Martie 1938, dar cu excluderea legionarilor. Aceasta
moțiune a fost aprobată în mod unitar la adunarea generală. Prin
aceasta am restabilit unitatea și în organizațiile de masse.

În acest timp sunt o mulțime de greve în
care iau parte foarte activ alături de tov. Józsa Béla, care
tot mai mult activează în mișcarea sindicală. Pe terenul lite-
raro-științific pregătesc un studiu mare despre " Situația mun-
citorilor din Cluj" - care apare în revista "Korunk" /Feb r-Mar-
tie 1938/. Tot în acest timp apare cartea de 240 de pagini des-
pre Spania - scrisă în cursul anului trecut.

Activitatea mea principală în acest timp
se desfășoară în cadrul Sindicatului Metalurgiști, unde pe
lângă seminariile politice, iau parte în munca de organizare a
uzinelor neorganizate /Fabrica de Lacătăt, Fabrica Egger,
Garaje, etc./ În aceasta muncă au un rol dominant tov. Be ldmann
Feri, Fischer Albert, Boross și alții. Mai puțin seminariile regu-
late în sindicatul croitorilor, lemnarilor, constructorilor,
chelnerilor și angajaților comerciali.

La începutul lunii Aprilie 1938, comisia
permanentă a "întâlnirii dela Târgu-Mureș" aranjează la Căminul
Metalurgist o serbare literară, care este succesul poli ticeii
de front popular între scriitori maghiari din Transilvania.
La aceasta șezătoare literară pe lângă tov. Nagy István, Kovács
Katona Jenő, Salamon Ernő, Brassai Viktor și Jordáky Lajos,
iau parte scriitorii Tamási Áron, Szabédi László, Szencei László,
Jancsó Elemér, Kiss Jenő, Bözödi György și Szabó István.

În Februarie anului 1938, guvernul Goga
desființează partidele. Noi în baza frontului unic imediat pu-
nem bazele unei mare organizație de masse și înființăm "Ate-
neul Muncitoresc". Începem o luptă aprigă co ntra dicta-
turei regale. În comitetul "Ateneului Muncitoresc" iau parte

tov. Józsa Béla, Szilágyi Aliz, Pogăceanu Vasile, Heves Francisc, Urzica Gheorghe, Jordáky Ludo vic și toți scriitorii și intelectualii. Organizăm o serie de conferințe despre Cosbuc, József Attila, Jaurés, Mergem la diferite sindicate și în periferiile orașului Cluj. Sprijinim cu tărie în vara anului 1938 grevele muncitorilor dela fabrica de Oțel, care a durat mai mult de 2 luni.

În cadrul propagării literaturii proletare iau parte pe lângă tovarii amintiți și până acuma și Asztalos István, Asztalos Ános, Blau-Balla Károly, Schneg Ferenc și Székely Béla.

În luna Iulie 1938, lansăm un apel pentru sărbătorirea lui Petőfi. Acest apel este semnat de Bányai László, Kovács Katona Jenő, Nagy István, Jordáky Lajos, și de scriitorii progresiști Szabédi László, Szencei László, Böződi György, etc.

În luna August 1938, ținem o mare serbare la Jaurés, și aceasta serbare transformăm într-o demonstrație antirăzboinică și antihitleristă. În conferința pe care am ținut am accentuat că muncitorimea luptă contra războiului și contra agresiunii, dar în același timp luptă cu tărie pentru apărarea independenței naționale.

Din vara anului 1938 primește prin tov. Frieder în mod regulat organele P.C.R. - "Scânteia" și "Lupta de clasă". Tot prin el cotizez în mod regulat "Ajutorului Muncitoresc". Din organele P.C.R. vedem atitudinea oficială a P.C.R. în chestiunile cele mai importante:

- în problemele măsurilor ministerului muncii ;
- în problema statutului minorității lor;
- în problema breslelor ;
- în problema unității clasei muncitoare;

in problema luptei pentru pace și contra fascismului.

In articolul "Pentru unitate" din "Lupta de clasă", Mai 1938, vedem clar că lupta trebuie să fie îndreptată împotriva dictaturii și socialdemocrațiilor de dreapta:

"Trebuie de pășit cât se poate mai repede la realizarea unității clasei muncitoare și de terminat cu încercările rușinoase din partea unor șefi social-democrați de a se împăca cu dictatura regală și de a pune mișcarea sindicală în serviciul acestei dictaturi. Cazul șefilor C.G.M. cari au căutat o înțelegere încă cu guvernul Cuza-Goga și cari au găsit de fapt aprobarea conducerii P.S.D. este cunoscut."

De fapt dela Titel Petrescu și L. Rădăceanu, până la J. Flueraș toți au fost de acord că dictatura regală trebuie să fie sprijinit. Au intrat în Consiliul Economic prezidat de Arghețoianu și au dat zilnic la mâna siguranței pe tov. comuniști. Conducătorii C.G.M. au cerut dela comitetele sindicale curățirea sindicatelor dela elemente de stânga cari sunt împotriva dictaturii regale.

Față de această politică "Scânteia" în 5 August 1938, a scris următoarele :

"Prin sarcina a clasei muncitoare rămână izgonirea influenței fasciste din sânul lui. Lupta cu succes pentru toate cerințele imediate legată cu lupta pentru dobândirea dictaturii regale și resta-

bilirea și lărgirea libertăților democratice va asigura această izgonire a influenței fasciste din sânul clasei muncitoare, va înlesni restabilirea unității de acțiune a clasei muncitoare, încheierea Frontului Unic pe scară națională și internațională"

Cum am luptat noi în Cluj contra elementelor profasciste din mișcarea sindicală. Am încercat să izolăm de la masele muncitorilor. În acest timp am demascat pe conducătorii de dreapta : Stroia Gheorghe, Lucian Alexandru, Heinz Teréz, Chișu Patriciu, Rus Gheorghe - cari au stat în slujba guvernului și au fost pentru înlocuirea sindicatelor cu bresle și au acceptat legea fasciste despre "apărarea muncii naționale". Într-o conferință care a durat două zile în Sept. 1938, tov-ii Havadi József, Surdu Mihail, Szepesi, Pogăceanu Vasile, Chiciudeanu Gheorghe, Lenghel Samuilă, Deutschek Géza și Jordáky Lajos, au atacat politica de codă a conducătorilor C.G.M. și politica dictaturii regale. În Octombrie am ținut o serie de întruniri de ~~pro~~ protest împotriva legii breslelor.

În acest timp colaborarea a fost bună. Totuși ne-a conturbat puțin când am aflat că Havadi, Ballauer și Friederich au dus tratative separate cu socialdemocrații centriști în ~~ffunte~~ frunte cu Bruder Francisc și Deutschek Géza. Aceste tratative au fost ținute în biroul advocațional al lui Deutschek Géza.

În privința vieții mele am fost atacat crunt de ziarele șoviniste-fasciste "Biruința" din 15.II.1938 și "Cuvântul" din 21 și 24 II.1938, pentru participarea mea la congresul mondial al tineretului din Geneva și expoziția mondială de la Paris. Încă în Februarie 1938 unii funcționari a

Camerei de Muncă din Cluj - membrii in aripa dreapta a Partidului socialdemocrat /V.Nicoară, S.Prodan, Al.Fodor, ^{si Anton} Mihailă / imediat după venirea la putere a guvernului Cuza-Goga au de nuntat la Siguranța pe soția mea cu acuzație că face propagandă comunistă, salută pe muncitorii cu pumnul ridicat și cu salutul "Libertate!". Siguranța a trimis o scrisoare confidențială către Camera de Muncă in ziua de 12 Febr.1938 sub No.5574. Conținutul adresei Siguranței este următoarea :

"Către Camera de Muncă, Cluj. La adresa Dvs.No.744/1938, avem onoarea a Vă comunica, că numita Maria Nagy este soția lui Ludovic Jordáky funcționar la Uzinele de Apă și Canalizare ale Municipiului Cluj, ambii de origine maghiară. Aceasta individă a fost ca membră in Sindicatul funcționarilor particulari. ...Acesta este sindicat din care face parte și soțul ei, este afiliat Partidului Socialdemocrat și soțul numitei este cunoscut, că nutrește sentimente comuniste, deaceia nu este exclus să fie de aceeași părere și soția sa. Siguranța Cluj.

Aceasta adresa a fost trimisă ^{Prin} ~~tribunal~~ ^{Primar} ului Clujului, adresa No.1816 din 3 Martie 1938, iar dela Primăria Uzinei de Apă cu adresa 8699 din 7 Martie 1938, cerând anchetă in cazul meu. Datorită influenței noastre asupra Direcțiunii și tăria mișcării noastre dela Uzină de Apă ancheta a fost favorabilă mie. Peste câteva săptămâni astfel de anchetă a fost ordonată in legătură cu tov. V.Pogăceanu, dar rezultatul a fost

acelaș. Soția mea însă a fost dată afară ca comunistă de banda fascistă dela Camera de Muncă, compusă din St. Penes, Taflan, Crăciun și huliganii socialdemocrați de dreaptă Nicoară, Bindea, Vasile Hossu, secretarul Camerei, etc.

La începutul anului 1939 intervină o mică schimbare în viața politică internă datorită acțiunilor clasei muncitoare și a masselor populare - conduse de P.C.R. Aceasta a constat în măsurile mai severe contra mișcărilor legionare și în favoarea guvernului Călinescu în locul guvernului Cuza-Goga. Dar guvernul a continuat politica fascistă.

P.C.R. a făcut o critică severă despre fracționismul prin articolul "Slăbiciunile și sarcinile Partidului Comunist din România în lupta contra fascismului", apărut în revista ilegală "Lupta de clasă" din Decembrie 1938. În articol scrie :

"Orice spirit de capitulare în fața dictaturii regale, orice alianță deschisă sau mascată cu reacțiunea paralizează lupta masselor și mărește agresivitatea fascistilor. Ele mentele din partidele Social-Democrat și N.-Țărănesc, etc. cari se pronunță pentru capitulare, trebuie demascați ca dușmani deghizați ai celor ce muncesc".....

"De aci rezultă pentru P.C. din România următoarele sarcini : Să stabilească și se întreție relațiuni prietenești cu P.S. Dem. și mai cu seamă cu masele cari îl urmează să lucreze în mod stăruitor în vederea un ei

reprezentanțe

reprezentanțe comune a intereselelor
proletariatului și să aibă un mod
diferențiat de a trata cu conducăto-
rii de soc. dem., cu funcționarii cre-
dincioși și cinstiți ai prole taria-
tului, trebuie stabilite legături
strânse și trebuie hotărât de comun
acord cu ei cum poate fi învinsă
rezistența elementelor reacționare
impotriva frontului unic al munci-
torilor..."

"P.C.R. își va îndeplini funcțiunea
de motor principal al Frontului Po-
pular antifascist numai în măsura
în care el va deveni partidul de
clasă al proletariatului în lupta
pentru realizarea programului de
Front Popular, el trebuie să populari-
zeze în mod neobosit în mase și
propriul său program și să le arate
prin ce se deosebește Partidul
Comunist de celelalte organizații
democratice cu care este gata să
luptă în front unic pe baza unui
program comun antifascist și demo-
crație. Deosebit de important pentru
P.C. din România este largă popula-
rizare a construirii socialismului
în Uniunea Sovietică..."

Această politică a întărit din nou co-labo-
rarea comunistilor cu socialdemocrația de stânga și al frontu-

lui unic cu Madosz. Frontul Plugarilor, partizanii partidului lui Lupu, Iunian și cu opoziția part. Naț-țărănesc. Intensificăm colaborarea cu elemente le democrate ale burgheziei, dar in acelaș timp accentuăm vederile noastre marxiste. Incă la toamna anului 1938, incepem o acțiune impotriva dictatului dela München. Lansăm un apel intre intelectualii maghiari in favoarea republicii cehoslovacă. Din cauza acestui apel majoritate a comitetului "intălnirii din Tărgu-Mureș" excludă pe Nagy István și Jordáky Ludovic din acest comitet. In aceasta hotărire iau parte Petrovay Tibor, Venczel József, Albrecht Dezső și T. Mási Aron. Aceasta politică a reacțiunii maghiare este demascată in Februarie 1939 in broșura "In numele intălnirii din Tărgu-Mureș se risă de Nagy István și prefațată de mine.

In Martie, 1939 cu ajutorul nostru financiar scoatem broșura tov. lui Alexandru Szenkovics intitulat "Să nu capitulăm! Să rezistăm!" in 10.000 de exemplare. In broșură clarifică atitudinea muncitorimei maghiară față de organizația "Comunității Maghiare", care a inceput să lucreze paralel cu "Frontul Renașterii Naționale" in cadrul acestuia. Declară că muncitorimea vrea să ia parte in "Comunitatea Maghiară" ca să lucreze in acele pentru a politică de pace, pentru democratizarea țării și pentru colaborarea poporului român și maghiar. Noi am acceptat părerea lui Szenkovics și am intărit legăturile cu Madosz /Bányai, Vincze, Rácz, Szepesi/ și Frontul Plugarilor /Miclea/.

Ce am făcut in practică? Am in ființat editura "Enciclopedia Ardeleană" și scoatem mai multe cărți. Edităm romanele și volumele de publicistică ale lui Balogh Edgár, Nagy István, Szemplér Ferenc, Szencei László, Köves /Kahana/ Miklós, Vámszer Géza. Prin aceasta editură pe terenul literaturii contribuim la realizarea politiceii frontului popular.

A ceașă politică face și revista "Korunk" a cărui cerc de colaboratori este lărgită cu scriitori progresiști burghezi.

Dela primavara anului 1939 in cepe să lucreze și editura "Ateneului Muncitoresc". Edităm mai multe broșuri ale lui Józsa Béla, Jordáky Lajos și Nagy István. Studiăm tot mai mult viața mizerabilă a muncitorilor din Cluj. Continuăm publicarea studiilor in aceasta direcție, de exemplu scriu despre "Situația muncitorilor din fabrica de cărămizi din Cluj". Organizăm foarte multe conferințe in periferiile orașului. Facem serbări mare Ady- Eminescu, Jaurés, Petöfi. In serbarea Petöfi din Cluj, in ziua de 31 Iulie 1939 iau parte 2000 de oameni. In limba română vorbește tov. Surdu Mihai, in limba maghiară eu. Organizatorul serbării a fost Madosz-ul și oportuniștii de dreapta degeaba au incercat sabotarea adunării, fiindcă a avut un succes uriaș. In incheierea conferinței am spus :

"Suntem maghiari, am născut la acest pământ, cum și frații noștri români. Vrem drepturi egale, egalitate deplină, știm că tovarășii noștri români luptă pentru noi, cum luptăm și noi pentru ei.

Este greu să fii maghiari astăzi in Europa. Maghiarimea este in cursul ideilor și planurilor germane-hitleriste. Dar avem toate speranțele că gândul de independența maghiară și română se va uni și va fi oțelită la vecie. Ca socialist sunt mândru că pot să împărtășesc ideile lui Petöfi".

La toamna anului 1939 primim în redacția noastră "Calendarul Muncitoresc" în care vor colabora tov. Nagy István, Józsa Béla, Heves René, Heves Ferenc, Kovács Katona ěnő, Jordáky Lajos.

Problema cea mai importantă din punct de vedere local devine problema "Comunității Maghiare". Conducătorii oportuniști socialdemocrați au încercat o nouă manevră și într'un moment dat și noi socialdemocrații de stângă am căzut în capcană. În ziua de 3 Decembrie 1939 delegații socialdemocrați au fost convocați la București de a discuta intrarea muncitorilor în "Comunitatea Maghiară". Conferința a fost convocată de deputații Frontului Renașterii Naționale, bonții oportuniști Bartalis Sándor și Bartha Károly, vechi trădători socialdemocrați. Intrarea muncitorilor organizați în "Comunitatea Maghiară" a fost votată de delegații din București, Valea Jiului, Reșița, A rad, Timișoara, Satu-Mare, Cluj, Siviu. Dintre socialdemocrații de stânga am semnat aceasta rezoluție eu din Cluj, Jellinek Ede din Satu-Mare, Grosz Francisc din Timișoara. La conferința am fost manevrați. În principiu desigur că am acceptat adeziunea la "Comunitatea Maghiară", dar n'am observat că este o manevră mârșavă pregătită de banda lui Flueraș, împreună cu contele Bánffy tocmai cu scopul ca muncitorii comuniști să nu fie primiți. Din partea lui Flueraș-Bartalis a fost pregătit din nou o spargere în unitatea muncitorilor. Pentru această politică au vrut să deie în aparență o linie democratică formală și pentru aceia au fost chemați 2-3 tovarăși de stânga pe lângă 20 de burocrati de dreapta. Politica lui Flueraș-Bartalis a fost susținută tare de Pálffy Tiberiu, Bruder Francisc, La katos Stefan - de oameni cari până acuma au fost dușmanii întăririi în "Comunitatea Maghiară". La conferința din București -banditul Flueraș, a arătat într'un discurs primitiv și haotic că

socialismul adevărat este al lui Plato; utopiștii au fost mai constiți după cel decât Marx, care a exploatat pe Engels, ; după banditul Flueraș "Marx a fost răufăcătorul omenirii". Am protestat contra acestui discurs, dar majoritatea burocratilor de dreapta n'a avut curajul să se alăture la mine. Am rămas izolat cu tov. Jelinek din Satu-Mare.

In urma acestui conferință am pus problema, dacă socialdemocrația de fapt poate să aibă viitor și am ajuns la concluzia, că nu, fiindcă de fapt este un partid burghez, dar fiindcă între membrii sunt mulți muncitori, tot uși trebuie să luptăm și mai departe in cadrul Partidului Socialdemocrat. In jurnalul meu intim am constatat in ziua de 5 Decembrie 1939, că "in acelaș timp cu acești oameni se vor lichida și socialdemocrația.

In ziua de 31 Dec. 1939, am luat parte la conferința Madosz-ului și am declarat că nu vom lăsa nici o șansă de unitate și noi vom lupta împreună până la biruința definitivă. In acest spirit am contribuit la redactarea memoriului prin care ne-am aderat la Comunitatea Maghiară din Cluj. Redactarea a fost făcută de Deutsch Géza, dar am reușit să intercalăm paragrafi prin care am declarat că " suntem și rămânem socialist și internaționaliști". In curând a început o luptă dâră contra reacționarilor in sânul "Comunității Maghiare". In această luptă stau alături de Józsa Béla, care conduce aceste acțiuni din partea tov.-lor comuniști.

A fost o mare incertitudine in dezvoltare a mea, evoluția politice mondiale dela toamna anului 1939. După semnarea pactului de neagresiune germano-sovietic, mulți tova răși, chiar cu o ideologie superioară, au fost desorientați. Am avut discuții cu tov. Csehi Gyula și cu Nagy István față de ei, cari au fost foarte decepționați, eu am avut increderea deplină

in politica U.R.S.S. in favoarea proletariatului mondial. Am ~~combinat~~ ^{combătut} mai ales teza pesimistă al lui Csehi Gyula.

In ziua de 6 Sept.1939 am discutat evoluția politiceii mondiale in Consiliul Sindicatelor locale. Peste câteva zile după izbucnirea războiului germano-polon, am expus următoarele ⁱⁿ fața Consiliului Sindicatelor din Cluj :

"Puterile imperialiste - capitaliste din Europa in mod inevitabil merg spre război. Aceasta fatalitate desigur este o expresie simbolică, fiindcă in realitate legile dezvoltării societății conduce soarta capitalismului, concurența și lupta între unele grupări capitaliste - și această luptă nu poate fi rezolvată, decât prin arme. Imperialismul flămând german luptă cu capitalul de finanță englez și american, care este satisfăcut, nu vrea noi cuceriri, dar vrea conservarea imperiului și a piețelor. In aceasta luptă au vrut să atragă și pe Uniunea Sovietică. Sforțările diplomației engleză au pregătit războiul germano-sovietic. Englezii propun înființarea unei Ucraine-Mare, in speranța ca imperialismul german va relua planul vechi "Drang nach Osten" și aceasta va fi îndreptată spre Uniunea Sovietică. Diplomația sovietică a văzut aceste

planuri ale imperialiștilor englezi și pentru aceea a făcut pactul de neagresiune cu Germania.

Pactul de neagresiune a produs o nelămurire în mulți muncitori... Recunosc să în primul moment nici eu n'am știut ce înseamnă. Dar n'am șovăit și am hotărât ca trebuie să am și trebuie să avem încredere în conducătorii Uniunii Sovietice. Astăzi deja este clar perspectiva uriașă a politicii sovietice.

Dușmanul muncitorimei este atât imperialismul englez, cât și cel german. Este just că sarcina cea mare este înfrângerea hitlerismului german. Dar cu imperialiștii englezi nu s'a putut face nici un acord, sarcina deci a devenit împiedecarea alianței germano-sovietice care ar fi fost îndreptată contra Uniunii Sovietice. Și aceasta a reușit. Războiul a izbucnit între puterile imperialiste. Nu este exclus în baza acordului că vor fi legături economice între Germania și U.R.S.S. Socialiștii și comuniștii germani vor continua fără încetare lupta împotriva hitlerismului. După părerea mea, în momentul izbucnirii războiului germano-englez, toate Europa capitalistă, inclusiv Germania a intrat în faza re-

voluției socială". 00229

110

Peste câteva zile, în 17 Sept. 1939, când trupele sovietice încep intrarea lor în Polonia de est, scriu în jurnalul meu intim :

"Insfărgit că s-a întâmplat. Influența socialismului se lărgeste. Numai să fie cât mai mare acel teritoriu, care va fi ocupată de către Armata Roșie, înaintea trupelor lui Hitler".

În ziua de 25 Sept. 1939 scriu în jurnalul meu :

"Puterea sovietică a eliberat câteva milioane de oameni de sub jugul de exploatare economică și subjugarea națională a capitalismului".

În ziua de 10 Nov. 1939 scriu în jurnalul meu.

"Politica sovietică este politica socialismului. Pe lângă eliberarea ucrainenilor este singurul care asigură neutralitatea statelor baltice. Numai purtarea Finlandei este dubioasă. Așa se vede, că aici lucrează țara politica engleză."

Pentru aceia citez aceste pagini pasagi din jurnalul meu intim, fiindcă aceste gânduri am expus zilnic în cercurile politice ale sindicatelor metalurgiști, croitorii, lemniari, zidari, angajați comerciali și în cercurile partidului socialdemocrat și prin aceasta am făcut o muncă de lămurire zilnică. Și aceasta a fost necesar fiindcă organele socialdemocrate sub conducerea lor Titel Petrescu, Ioan Răducean și Șerban Voinea au atârnat zilnic împotriva M.R.S. și Titel

P. Petrescu in "Lumea Nouă" a scris articole fulminante contra U.R.S.S. apărând politica imperialistă engleză și susținând justetea trădătorilor finlandezi, Tanner et Comp. Serb an Voinea in revista "Santier" și in ziare burgheze /mi se pare in "Zorile"/ a făcut acelaș lucru, intr'un ton și mai mărgov. Lotar Rădăceanu a continuat negarea marxismului și răspândirea teoretică a neosocialismului in revista "Gândul Vremii".

In Ianuarie 1940 activitatea noastră se desfășoară in jurul luptelor dela "Comunitatea Maghiară". In ziua de 8 Ian. 1940 este adunarea generală a Com. Maghiară din Cluj. Numai cu invitația specială se poate intra. Contele Bánffy, avocatul Bartha Ignác și oportunistul de dreapta Pálffy Tiberiu au vorbit. Nimeni n'a primit cuvânt. Intre alții am fost ales și eu in Comitet. A doua ziua ne-am intrunit cu mai mulți tovarăși ca să discutăm drumul urmat. Józsa Béla a propus ca să demisionez imediat din Comitet; părerea lui Nagy István a fost că trebuie să rămân in Comitet; eu am propus ca să ținem o ședință comună cu toți delegați muncitori desemnați in comitet și să demisionăm in mod colectiv; Bánayai László și Nonn György au spus că nu se poate de miniona, dimpotrivă trebuie să cucerim organizația.

In ziua de 14 Ian. 1940 cu ajutorul deputaților socialdemocrați-de dreapta F.R.N.-iști, in Căminul Muncitorilor Metalurgiști a fost inaugurată Universitatea muncitorești. Au fost prezenți Lucian, Oltean, Urzică in uniforma albăstră, oficialitățile și clerul. Am hotărât, că vom înăbuși in neopopularitate aceasta universitate și vom organiza mai sistematic rețeaua de seminarii Marxiste. Dar a trebuit să fim vigilenți fiindcă și Comunitatea Maghiară a început conferințe tot in localul metalurgiștilor pentru muncitori. La prima conferință, Dr. Deutscher Géza n'a putut ține, fiindcă

massele muncitoare au impiedecat. Dar totuși n'am fost destul de vigilenți în pregătire și așa s' a întâmplat că celălalt conferențiar, catolicul Venczel József a fost mai multori aplaudat, chiar și de tovarășii noștri muncitori.

Sunt în luptă permanentă aproape cu toți conducători socialdemocrați, cari au o purtare net suspectă. În legătură cu "Comunitatea Maghiară" scriu un articol în ziarul "Brassói Lapok" din 8 Febr. 1940 în care demasc manevrele conducerii și manevrele socialdemocraților de dreapta Bař talis și Barta. În acest articol expun condițiile muncitorimei maghiare, care n'a renunțat de lupta de clasă față de bancherii și industriașii maghiari și n'a renunțat de marxism.

Pentru paralizarea influenței burgheze a Universităților muncitorești am organizat seminarii marxiste în 10 organizații sindicale și prin "Ateneul Muncitoresc" am organizat conferințe publice. În ziua de 15 Martie 1940 am vorbit la o serbare Petöfi; peste câteva zile în sala cinematografului Edison tov. Surdu Mihail expune scopul "Ateneului Muncitoresc", Józsa Béla vorbește despre Táncsics Mihály, Kovács Katona Jenö despre scriitorii în 1848 și Jordáky Lajos despre însemnătatea revoluției din 1848. Tot în această lună tov. Schneg Ferenc ține o conferință despre sindicatele libere în cartierul Iris; tov. Szigety despre imperiul colonialist englez; Heves Francisc despre problemele politice mondiale.

La primavara anului 1940 începem o luptă dărză contra socialdemocraților Pálffy Tiberiu, Kandel Ignác et Comp. cari conlucrează cu Siguranța, au exclus din mișcarea sindicală pe Józsa Béla, Léb Albert și alți tovarăși. Într-o adunare trădătorul Pálffy a declarat, că toți cari sprijină guvernul F.R.N. sunt socialdemocrați, iar toți cari sunt contra acestui regim sunt comuniști și trebuie excluși din Sindicate.

La adunarea generală a sindicatului angajaților comercia li astfel de declarație face trădătorul Lucian Alexandru in calitate de secretarul din Cluj a organizației F.R.N. Cu toate tere oarea depusă de Lucian, Brăgădoreanu, Kandel și Jovănel, - opoziția noastră comunistă - soc. de strângă a avut 1400 de voturi contra 790 de voturi ale lor. La urma s'a suspendat ședința ca să împiedice alegerea comitetului. Astfel de lucruri s'a petrecut și la celălalte sindicate. Trădătorii numai la pielarii pot menține puterea lor prin teroarea exercitată de alianța Stroia- Siguranța. Pálffy Tiberiu a propus lui Kandel ca să mă excludă și pe mine din Sindicat. In legătură cu 1 Mai Lucian din partea F.R.N. a ordonat ca breslele să meargă la Te-deum in biserică și după aceea la defilare. Au eșuat însă compl ect. Nici 5 dintre conducătorii sindicali n'a luat parte. In tot caz toți conducători oficiali socialdemocrați au trecut in mod deschis in tabără dictaturii regale și in tabăra imper ialism ului mondial. La d enunțarea lor a fost arestat tov. Nonn György. La adunarea secretă a F.R.N. la care au participat pe i lângă Dr. Lucian și socialdemocrații oportuniști Pálffy Tiberiu, Stroia Gheorghe, Urzică Gheorghe și alții - secret a rul Lucian a constatat că multe bresle din Cluj este de fapt conduse de comunistii. A anunțat măsuri contra organizațiilor și cond ucătorilor lor comuniste. Tov. Lenghel Samuila mi-a avertizat in ziua de 16 Mai 1940, că Lucian-Kandel-Pálffy au hotărît că vor cere arestarea mea dela Siguranță și a mai multor tovarăși comuniști, intre ele pe Heves, Léb Albert, Pogăceanu, Rácz, Szepessy, etc.

La inceputul lunii Iunie am contin uat adunarea generală la S indicatul angajaților comer icali. Kandel a cerut dela funcționa rii Uzinei de Apă ca să nu mă delega pe mine. Răspunsul a fost că cu 52 de voturi co ntra 4 voturi, am fost delegat eu. Condiția organizației Uzinei de Apă a mai

fost că Lucian, Jovănel și Kandel să nu fie ales în Comitet. Adunarea generală a fost ținută sub semnul teroarei. Gheorghescu Gh. și vâjoreanu D. - au declarat în numele Federației, că Lucian, Jovănel și Kandel trebuie să fie ales. Cu toate teroarea exercitată, pe Lucian n'a fost ales. Gheorghescu a declarat, că nu va tolera o conducere jidovă și maghiară; a declarat că marxismul înseamnă ajutorarea F.R.N., iar în U.R.S.S. nu există socialism.

Aceste și astfel de lucruri ce constat zilnic între oportuniștii nu lasă nici o îndoială în mine, că singurul drum este al comunismului. În jurnalul meu întințit în ziua de 8 Iunie 1940 scriu următoarele :

"Cred, că Internaționala II. acum a trecut prin criza sa hotărâtoare și ultimă. Dacă n'a dispărut chiar de acum în mod definitiv. Primul război mondial a sdruncinat temelile, dar totuși s'a putut restabili după acest război. În al doilea război mondial imperialist va fi măturată complet. Partidele oficiale socialdemocrate stau în slujba guvernelor lor imperialiste, iar fracțiunile revoluționare activează pentru revoluția socială în mod independent sau alături de comuniști.

Internaționala II. nu mai există. Este incapabilă. A murit. Rolul ei a fost important în trecut, dar s'a terminat".

"Lenin este continuatorul lui Marx și moștenitorul cel mai mare.

Accept politica Uniunii Sovietice. Insa
trebuie sa mai astept. Cand voi dedice
in mod definitiv, stiu ca voi sluji
din toate inima, cu activitatea mea
deplină, dând și viața mea comunistilor.
Internationalei III-a și pentru
biruința proletariatului internațional".

In ziua de 27 Iunie 1940 ascul tam in radio
și tinea prin care Molotov intr'un ultimatum a cerut imediata
cedare a Besarabiei și Bucovinei de Nord. Este o bucurie mare
intre tovarasi cand comunic stirea. Numai oportunistii vor rbesc
din nou despre "imperialism", dar n'au un curaj prea mare. In
jurnalul meu notez urmatoarele in legatura cu aceasta :

"Este o știre foarte imbucuratoare.
Uniunea Sovietică continua inaintarea
sa biruitoara, socialismul patrunde
la teritoriile noi, ideile egaletatii
vor fi realizate și in aceste teritorii
Exploatarea capitalistă se va slăbi,
capitalismul pierde noi și noi teritorii,
socialismul in același timp continua
drumul sau glorios spre eliberarea
proletariatului din toate lumea.

Din inimă și cu suflet strig:
"Sa triasca Stalin și toti conducatorii
al proletariatului rus".

In țara la inceputul Iuliei 1940 se formează
un guvern net fascist cu legionari /Horea Sima/, cugiștii și
gogiști. In sindicate intensificam lupta pentru apararea

o organizațiilor. Intr'o zi a venit la mine Tiberiu Rebreanu și a expus niște planuri fantastic. A propus organizarea grupelor de muncitori și ocuparea edificiilor publice cu ajutoarele acestora. A spus, că în acest sens a vorbit cu tov. Vincze Ioan și Pogăceanu Vasile, Am avut impresia, că este agent provocator, mai ales că știm că a avut o organizație fascistă /cămășile negre/. Resping propunerea lor. Pogăceanu Vasile a avut părerea, că totuși trebuie să menținem cu el legăturile.

În presa din Cluj, ca și în presa din București la începutul lunii Iulie începe un atac furibund împotriva U.R.S.S. În ziarul "Tribuna" din 4 Iulie vorbește despre ora răsbunării care se apropie; în ziua de 6 Iulie arată că minorității naționale din Besarabia au trăit foarte bine în România, având egalitate de drepturi. În ziarul "Tara Nouă" din 7 Iulie, prof. Victor Jingă scrie că nu vom renunța niciodată de Besarabia. Între tov. români - elementele oportuniste, cum au fost Bindea Todor, Anton Mihail, Chișu Patriciu, etc. devin socialșoviniști infocați. Aceste elemente sunt sprijinite de ziarul socialdemocrat "Lumea Nouă" care scrie articole mai rușinoase decât presa fascistă. Titel Petrescu vorbește despre "imperialismul sovietic" și trece și el în mod definitiv în tabăra dictaturii fascistă.

Luând legături cu elemente democratice tot mai insistente facem propaganda pentru un guvern popular democratic. Sunt știri despre revolte. Sovinismul crește în ambele părți, maghiarii cred că Ardealul va fi alipit Ungariei. Românii au frică de aceasta și pentru aceia încearcăm să antrenăm pe ei în frontul democrației. În aceste împrejurări am propus o acțiune în favoarea Ardealului independent în cazul în care imperialismul german vrea să facă o împărțire. În ziua

de 19 Iulie 1940 am pregătit manifestul socialdemocraților de stânga. Discutând cu tov. V. Pogăceanu, el a acceptat ideea. Am discutat aceasta problema tot în ziua de 19 Iulie cu Józsa Béla, citind și textul manifestului. Am arătat că scopul este izolarea conducătorilor socialdemocrați, dintre cari românii ca Lucian, Chișu, etc. sunt socialșoviniști români, iar maghiarii ca Pálffy susțin pe guvernul fascist român și în acelaș timp sunt revizionisti infocați. Am expus lui Józsa Béla atitudinea mea în problema Transilvaniei: republică populară independentă, cu limbile oficiale română și maghiară, cu autonomia descentralizată și cererea afiliării la Uniunea Sovietică. Józsa Béla a promis, că P.C.R. va discuta problema și va comunica cu mine hotărîrea, dar a cerut ca până când nu primesc înștiințare să nu fac nimic în aceasta chestiune.

În ziua de 21 Iulie 1940 au fost arestați tov. Nagy István, Kohn Hillel, Dán István, Balauer și alții, și au fost duși în lagărul dela Caracal. Au fost arestați c am 20-25 de tovarăși, între care Bugnariu Teodor, despre care în acest timp a fost răspândită șireea, că este trotskist. Au fost arestări și în celelalte orașe.

În ziua de 27 Iulie 1940 am întâlnit cu Józsa Béla și Pogăceanu Vasile și ne-am crezut de acord în privința activității noastre. Józsa și comuniștii se vor ocupa cu CFR. cu Dermata și industria ușoară. Pogăceanu și Jordáky se va ocupa de metalurgiști, uzinele Comunale, tipografiile și funcționarii. Józsa a cerut ca să intru în legătură cu socialdemocrații din Valea Jiului și Reșița. În privința manifestului a comunicat că se poate scoate, ei vor da tinării dela U.T.C. pentru răspândirea manifestului. După convorbire am multiplicat manifestul la Uzinele de Apă. În acelaș zi am avut tratative cu Bányai László și Balogh Edgár. Au fost și ei de acord

c u manifestul sociald emocrațiilor revoluționari. Am discutat foarte larg problemele naționale in legătură cu chestiunea Transilvaniei. Am constatat unanim, că zilele următoare vor fi decisive și tocmai pentru aceea trebuie să începem o acțiune foarte serioasă pentru instaurarea republicei independente din Transilvania. N'am decis, dacă vom propune P.C.R. - regiunea din Ardeal constituirea sfatului popular sau sfatului Național. Eu am fost pentru sfaturile populare, iar Balogh Edgár pentru sfaturile naționale. La început Bányai László a fost pentru sfaturile populare, mai târziu s'a inclinat spre a titudinea tov.-lui Balogh Edgár. In tot caz am căzut de acord că trebuie să pregătim foarte curând programul și trebuie să intensificăm activitatea in acest sens.

In ziua de 30 Iulie 1940 am comunicat tov.ului Józsa Béla, că părerea mea este că numai frontul unic proletar poate să fie o forță reală in luptele viitoare. Mica burghezia română și maghiară este plin sovinișt, de ură de răsbunare. Trebuie să lucrăm cu ei, dar conducerea trebuie să fie in mâinile muncitorimei. Am hotărât că lansăm și răspândim manifestul nostru in zilele următoare. Pe socialdemocrații coinstiți am reușit să izolăm dela socialșo viniști.

In ziua de 15 August 1940 am înființat Comitetul Central al socialdemocrațiilor revoluționari. In comitetul provizoriu iau parte pe lângă mine, tov. Pogăceanu Vasile, Temesi László, Neumann Iosif, Nagy Alexandru, Fischer Albert și Weisz, deci aproape toți sunt metalurgiști. Am hotărât cooptarea tov.-lor Surdu dela tipografi, Barta dela constructori și Földes dela chelneri. Am hotărât pregătirea regulamentului partidului și redactarea programului. Partidul va fi organizat ilegal cu conducerea centrală.

In ziua de 17 August 1940 Sigura nța a început o anchetă in legătură cu "Ateneul Muncitoresc" și ne acuză, că am transformat-o intr' o organizația comunistă.

In ziua de 30 August 1940 am luat la cunoștință dictatul dela Viena. In străzi sunt mici demons trații naționaliste, dar burghezia să ocupă numai cu salvarea aver ei lor. P.C.R. a organizat câteva demonstrații uriașe. La una din adunările V. Pogăceanu a făcut apel la rezistența populară și pentru declararea republicei din Transilvania. Masele românești sub conducerea burgheziei însă sunt pentru cedarea Transilvaniei de Nord. Burghezia maghiară este tot atât de lașă. ~~xxxxx~~ xxxxx

In ziua de 2 Sept. 1940 împreună cu Pogăceanu Vasile am pretins dela Kandel imediata demisia a comitetului de dreapta. In acelaș timp am pretins convocarea conferinței sindicatelor locale. Pálffy Tiberiu a declarat că el nu va admite ca la aceasta conferințe să fie prezenți comuniștii, Jordáky și prietenii lui. Am hotărît altcumva, că vom împiedeca ca in P.S.D. din Ungaria să aibă vreun rol Lucian, Pálffy, Deuschek, Ujhelyi, sau Kandel.

In ziua de 3 Sept. 1940 este o discuție între Józsa Béla și mine in privința noului regim. Socialdemocrații vor să salută trupele hortyste fără condiții. Józsa Béla a spus, că trebuie lansat un apel impotriva regimului maghiar. Eu am susținut că in numele sindicatelor trebuie lansat un manifest, dar in așa fel să fie redactat manifestul ca să fie clar comunitatea muncitorilor maghiari și români și să fie o manifestare pentru Ungaria liberă și independență. N'am căzut deocamdată de acord. A sosit acasă Kovács Katona Jenő, care până la ultimul timp a fost concentrat in Besarabia. Ba logh Edgár și Kovács Katona Jenő sunt de acord in privința redactării apelului către muncitorimea din Cluj.

/Anexez manifestul socialdemocrațiilor revoluționari/.

I evf. 1 szám
40 augusztus.

-73- VILÁG PROLETÁRIJAI EGYESÜLETÉK

00239

120

FORRADALOM

SZOCIÁLISTA HARCI SZEMLE.

FELHIVÁS ERDÉLY ÉS BÁNÁT MUNKÁSAIHOZ ÉS DOLGOZOIHOZ.

MUNKÁSOK !

ELVTÁRSAK !

Történelmi sorsforduló elé érkezett az erdélyi munkásosztály is. Országok tűnnek el az imperialista hatalmak rablőhadjáratai következtében. Népeket hajtják szolgásgba és fosztanak ki mindenkiből a finánc-tőke szolgálatában álló imperializmusok.

Szociáldemokrata munkások !
A mai idők bizonyítják, hogy az egész világon egyetlen állam van, amelyik a népek leigázása helyett a népek felszabadításáért küzd. Ez az állam a Szovjetunió, a munkások, parasztok és értelmiségiek szociálista köztársasága. A balti államok dolgozóinak felszabadítása után a diadalmas vörös hadsereg a Balkán-félsziget felé fordult.

A mi országunkban a királyi diktatura kormánya a nyugati imperialista hatalmakkal való szakítás után az ország népét és minden gazdagságot a hódító német imperializmus telhetetlen étvágyának áldozatául akarja dobni. A finánc-tőke hű segítő társakra talált ebben a politikájában a szociáldemokrata párt és szakmai szervezetek legfelsőbb vezérkarában. Flueraş, Jumanca, Gherman, Bartalis, Barta és bandájuk, miután az ország valamennyi politikai pártját kiszolgálták, az utóbbi két évben a legszemérmertlenebb nyíltsággal állottak a királyi diktatura és finánc-tőke szolgálatába. Beléptek a Nemzeti Ujjászületés Frontjának elnevezett gyülekezetbe, majd minden időkegreakciósabb szervezetébe, a Nemzet Pártjába, melyeknek munkás és nemzetiség elnyomó politikájában aktív részt vesznek.

A munkások nevében hozzájárulásukat adták a munkásvédő törvények felfüggesztéséhez, Irányító szerepet játszanak a forradalmi munkások ellen indított hajszájában. A királyi diktatura és a burzsoázia legaljasabb terveit ellentmondás nélkül hajtják végre.

Szociáldemokrata munkások !
Emeljétek fel tiltakozó szavakat és távolítsátok el a reakciós vezetőket az összes munkásszervezetek éléről.
Követeljétek a 8 órás munkaidő szigorú betartását és a fizetett szabadságokat.
Követeljétek a bevonatnak családjainak a segélyezését.
Harcoljátok ki a szakmai szervezetek autonómiáját.
Követeljétek azonnali Népkormány alakítását.
Követeljétek a Szovjetunióval való szövetséget.

Elvtársak ! Szociáldemokrata munkások !
Legyetek készenlétben. Nagy harcok előtt állunk. A mi sorsokról, minden elnyomott életéről van szó. Ne hagyjátok soraitokat megbontani. Románok és magyarok, harci egységben a kommuniszmunkásokkal előre az erdélyi munkások, parasztok és értelmiségiek szabad szociálista köztársaságáért.

VILÁG PROLETÁRIJAI EGYESÜLETÉK .

Forradalmi szociálisták csoportja
ERDÉLY.

In ziua de 4 Sept. 1940 am ținut conferința sindicală. Constructorii sunt cu noi, de la metalurgiștii tov. Nagy Sándor, Klein, Lenghel, Kalinovzsky Béla susțin teza noastră. Majoritatea conferinței a acceptat teza noastră, în privința luptei pentru egalitatea de drepturi a naționalităților și pentru afiliere la sindicatele libere. Tov. Pogăceanu Vasile a fost alături de mine. Reacțiunea a fost reprezentată în mod deschis de socialfascistul Jungberth - secretarul chelnerilor și Pálffy Tiberiu. Kandel a tăcut, Jovănel a părăsit ședința.

In ziua de 7 Sept. 1940 am redactat apelul către muncitorimea Clujului. Kovács Katona spune, că nu este destul de combativ, Gaál Gábor găsește, că este bun. Józsa Béla a acceptat publicarea, dar a spus, că este periculos.

Apelul către muncitorii a apărut în toate ziarele. Textul este cinstit, dar cred, tot uși că ar fi fost mai bine să stăm în rezistență pasivă. Dar în acest caz majoritatea sindicatelor ar fi căzut pradă socialșoviniștilor, cari fac o propagandă de ațățare antinațională și anticomunistă.

In ședința de 9 Sept. 1940 cu toate că am fost atacați de socialșoviniștii, apelul nostru a fost luat la cunoștință de majoritatea sindicatelor. Am hotărât izolare a lui Jungberth, Pálffy, Lakatos Stefan și Bartalis Stefan, cari au sosit din București la Cluj. In jurnalul meu scriu de spre a ceștii din urmă: "Trebuie să izolăm pe ei, că sunt reacționari periculoși".

In ziua de 11 Sept. 1940 am intrat trupele maghiare. Majoritatea sindicatelor au luat parte în primire și Pálffy Tiberiu chiar a ținut și el un discurs de primire în numele muncitorilor maghiari. N'am avut ce să facem, fiindcă muncitorii au fost țăriți în primirea trupelor hortyste.

Cu a ceastă se încheie o perioadă lungă și importantă în dezvoltarea mea. Despre anii 1938-1940 se mai menționează, că am colaborat la ziarul organizației Madosz, că prin t ov. Köves Miklós am strâns date și documente pentru presa ilegală, în primul rând pentru revista "Osztályharc". Vi ața mea s petrec în primul rând în organizații de mase muncitorești, la metalurgiști și la constructori. Am relații cu foarte mulți tovarăși. Prietenul meu cel mai bun este Kovács Katona Jenő, care putem spune că trăiește în casa noastră. Sunt într-o prietenie foarte bună cu tov. Józsa Béla, Nagy István, cu scriitorul Szabédi László, și cu prof. Jancsó Elemér. Soția mea ia o parte activă mai ales în mișcarea femeilor socialiste, întreținând legături cu tov. Szilágyi Aliz. Cât pot donez în mod regulat pentru ajutorarea deținuților politici.

În domeniul literaturii în 1940 este important o lucrare pe care am început să scriu contra socialdemocrației de dreaptă. Titlul manuscrisului a fost "În privirea oportunismului" și în el am demascat fața adevărată a socialdemocrației din România, folosind foarte multe documente. Din manuscris am făcut aproximativ 50 de pagini. Acest manuscris cred că se va înlesni munca acelor care în viitor vor să scrie istoria trecerii socialdemocrației române în tabăra imperialismului. În introducerea manuscrisului fac o scurtă introducere despre diferitele forme ale oportunismului / revizionismului lui Bernstein, socialșovinismul, planismul, neosocialismul, etc./. După aceea ta demasc politica Internaționalei II-a, care slujesc în mod conștient politica imperialistă. În partea treia încep analiza socialdemocrației din România. Aici analizez atât pe trădătorii spurcați, care au intrat în F.R.N. /Flueras Jumanca, Lăglașu, Gherman, Rusu, Bartalis, Bartha, Stroia, Roznovan, Georgescu, Brăgădirenau, Văjoreanu, Lucian, Kandel, Pálffy, Deutschek/

cât și pe ideologii cari în aparență au refuzat intrarea în F.R.N., dar cari au susținut dictatura regală și campania anti-sovietică /L. Rădăceanu, Titel Petrescu, Serban Voin ea, etc ./ Documentele de demascare sunt luate din procesele verbale ale congreselor, din organele sindicale, din ziarele "Lumea Nouă", "Elöre", "Șantier", "Munca", "Gândul Vremii" și din presa burgheză și chiar fascistă - cum a fost revista "Munca și voe bună". Frec prin problemele statului, constituției, a părării muncii, sărbătorrea zilei de 1 Mai, etc. Cred, că a fost folositor aceasta muncă, păcat, că n'am putut răspândi în tre păturile largi muncitorești, și a trebuit să ne mulțumim cu câteva conferințe șemilegale.

În tot caz, aceasta perioadă este plină cu frământări ideologice. Am avut multe slăbiciuni, am comis multe greșeli, dar am slujit cu intenții cinstitute marxismul și mișcarea muncitorească. Cu multe frământări și prin multe piedici am devenit din socialdemocrat de stângă, comunist convins și cinstit.

Activitatea mea în Partidul Social-democrat din Ungaria, ca socialdemocrat de stângă cu relații de P.C. și în Partidul Păcii, condus de comuniștii din Ungaria /1940-1944/.

În ziua de 11 Sept. 1940 au intrat trupele horthyste la Cluj. A doua zi am întâlnit pe tov. András Székely István, reporterul ziarului "Népszava". Impresia mea fost, că este adeptul regimului Horthyst și aparține aripii oportuniste condus de Payer și Szeder.

În ziua de 14 Sept. 1940 a sosit la Cluj editorul responsabil al ziarului "Népszava" - deputatul Esztergályos János. A făcut impresia unui burghez bătrân. A atras atenția noastră la ~~existența~~ necesitatea colaborării cu burghezia și cu autoritățile. Nu s' a interesat de loc despre problemele mișcării și a petrecut timpul în hotel și în rest urante ca un bătrân bețiv.

În ziua de 15 Sept. 1940 au sosit la Cluj conducătorii P.S.D. - Payer Károly, Kruppa Rezső și Szakassits Árpád. Au ținut o convorbire cu câțiva "socialiști", cari au fost convocați de Bruder și Pálffy. La consfătuire ne-au sfătuit ca să nu începem nici o acțiune de organizare sub timpul guvernării militare, să ținem relații bune cu autorități horthyste și dacă va fi posibil să aranjăm ca dintre deputații din Ardeal să fie desemnat și un socialdemocrat. Aceasta a fost un sfat bun pentru Pálffy Tiberiu, care a alergat foarte mult în aceste zile ca să fie acceptat și numit ca deputat de către autoritățile horthyste. La această consfătuire Pálffy a spus, că se poate conlucra bine, atât cu conducătorii Partidului Maghiar, cât și cu conducătorii Comunității Maghiare.

La aceasta ședință am comunicat părerea socialdemocraților revoluționari în legătură cu așa zise "tovarăși", cari au servit dictatura regală. Am comunicat, că nu vom tolera că Pálffy Tiberiu, Deutscher Géza, Stroia Gheorghe, Lucian Alexandru și ai veniți din București în frunte cu Bartalis Ștefan și Lakatos Ștefan să fie primiți în mișcarea muncitorească legală. Am constatat însă că chiar și Szakasits, despre care au spus că este socialdemocrat de stânga este oportunist și foarte îngâmpat.

În ziua de 17 Sept. 1940 a ținut prima ședința comitetului socialdemocraților revoluționari, care am creat încă în ilegalitate. Am hotărât că munca vom continua în mod ilegal până când vom putea înființa organizația. Pe Bruder n'am primit între membrii. În secretariat vor lucra cu mine tov. Nagy Alexandru, Leinghel Samuil și Tótfalvi Carol.

În ziua de 18 Sept. 1940 - Dr. Lucian Alexandru a dat o declarație ziarelor în numele muncitorilor români. Ne-am înțeles cu V. Pogăceanu că trebuie izolat imediat.

În ziua de 21 Sept. 1940 - trădătorul Kandel Ignác a comunicat, că vede că a dus o politică greșită în Sindicatul funcționarilor particulari și acum o conducea a trecut în mâna reacțiunii maghiară. A cerut ca să preia munca în Sindicat. Am hotărât că discutăm această problemă cu Léb Albert și Heves Francisc.

La sfârșitul lunii Sept. 1940 deja am văzut clar, că organizațiile fasciste și în primul rând "Nemzeti Munkaközpont" cu ajutorul guvernării militare pregătește un atac general pentru cucerirea sindicatelor. În acest timp am știut că sunt tratative secrete între Pálffy Tiberiu și între președintele organizației "Nemzeti Munkaközpont".

Perioada de Oct.-Dec. 1940 a fost perioada de lupte pentru sindicate. La început a fost un conflict

intre atitudinea P.C. și intre socialdemocrații revoluționari. Eu am cerut prin tov. Józsa Béla ca să mergem in mod hotărît k x pe linia afilierei tuturor organizațiilor la Sindicatele libere din Ungaria. Intr'o zi Józsa Béla a comunicat cu mine c ă au părerea, că organizațiile socialdemocrate t ot așa servesc scopurile horthysmului, cum celelalte organizații. Am arătat că a u o atitudine greșită, fiindcă este just că conducătorii socialdemocrați sun bandiți și trădători, dar in sindicate lucrează și comuniștii și au un rol important in organizații sindicale. Józsa mi-a răspuns că deocamdată aceasta este hotărîrea. Eu am comunicat că noi vom lupta cu energie, că fiecare sindicat să se afilieze la sindicatele libere socialdemocrate. Mai târziu, mi-se parte in luna Decembrie 1940, Józsa Béla a comunicat, că P.C. a discutat din nou problema sindicatului, a constatat că a fost o greșeală subaprecierea s indicatelor libere, fiindcă de fapt comuniștii din Ungaria lucrează in aceste sindicate și a comunicat, că t rebue să continuăm lupta pentru unitatea sindicală și contra tuturor organizațiilor sindicale fasciste.

In aceasta perioada am primit diferite ofertă dela indivizi suspecti. Ofertele au fost legate cu amenințări. Pálffy Tiberiu a vrut să știe dacă n'aș merge cu el la "Nemzeti Munkaközpont", bineînțeles cu sindicatele. Un pic tor cu numele Gáll și un profesor Tordai-Albon au propus c a să formăm o organizație imrediyște cu elementele socialdemocrate și comuniste. La sindicatul funcționarilor particulari, Dunky Jenă a spus, că in caz dacă nu voi conlucra cu Partidul Ardelenesc, atunci voi avea de a face cu Săguranța Maghiară. La sfârșitul lunii Oct. 1940 a venit personal la mine, conducătorul organizației "Nemzeti Munkaközpont", Pál György,

un bandit, care in timpul dictaturei proletare din Ungaria in anul 1919 a fost căpitanul de poliție a Budapestei. Páll György a comunicat prima dată, că eu sunt ținut in evidența autorităților maghiare ca comunist. Dar cu toate aceasta el poate aranja ca să fiu primit inapoi in "societatea maghiară". El știe, că socialiștii cunosc limbajul muncitorilor și pentru acest scop eu aș fi foarte folositor. La sfârșit a spus că dacă merg la ei, voi fi deputat, voi fi ales in conducerea supremă a organizației "Nemzeti Munkaközpont" și soția mea va fi pusă inapoi in postul său dela Camera de Muncă de unde a fost dat afară de guvernul goga-cuzist. A mai spus că organizația lor stă pe baza ideologiei naționale-creștină, că nu primește intre membrii evrei, dar primește pe toți foștii comuniști și socialdemocrați dacă sunt creștini și că luptă impotriva pericolului roșu bolșevic și pe plan intern impotriva socialdemocrației. Am răspuns foarte scurt, arătând că sunt niște nemernici, că vor să întărească capitalismul și dominația imperialismului german și că se înșeală foarte mult dacă cred că muncitorii cinștiți vor merge cu el. Atunci m'a amenințat cu Siguranța maghiară și a spus, că garantează că nu voi avea nici o slujbă in Ungaria. Am intrerupt convorbirea și am spus, că să nu mai încearcă nici o discuție cu mine. Despre toate acestea am făcut raport in fața președintelui Consiliului Sindicatelor și am comunicat prin tov. Józsa și tovarășilor comuniști.

In tot caz am avut mari greutateți in munca noastră. Nu numai agitația fasciste și teroarea autorităților maghiare /fiecare uzină a avut comandant militar/, dar trădarea bandei lui Pálffy Tiberiu, pe care n'am putut încă arunca afară din mișcarea muncitoare, și încă a avut prijinul socialdemocraților oportuniști dela Budapesta.

128

In ziua de 17 Oct. 1940 a fost la Cluj Kéthly ⁰⁰²⁴⁷ și Kabók Ferenc, doi socialdemocrați de dreapta. Degeaba am informat despre trătătivele rușinoase ale lui Pálffy cu fasciștii, ei au susținut că trebuie să menținem pe Pálffy în secretariatul Sindicatului metalurgiști.

In ziua de 3 Nov. 1940 am ținut o consfătuire cu socialdemocrații de stângă Temesi Laduslăh, Nagy Alexandru, Lenghel Samuil și Neumann Josif. Am hotărât următoarele :

- 1/ Luptăm pentru sindicatele libere;
- 2/ Nu vom lăsa afilierea organizațiilor sindicale la organizația "Nemzeti Munkaközpont" nici dacă vor folosi forța autorităților militare și polițienească.

3/ Propunem convocarea unei conferințe sindicale în scurt timp la Budapesta. Am delegat pe Lenghel Samuil să meargă imediat la Budapesta cu această propunere.

4/ Pe Pálffy, Lucian și pe toți trădătorii imediat trebuie să îndepărtăm din mișcarea muncitorească.

In ziua de 5 Nov. 1940 Pálffy a comunicat în mod deschis că el este pentru afilierea sindicatelor la "Nemzeti Munkaközpont". Am început și noi contra-atacul. Am cerut din nou tov. Józsa Béla ca tov. comuniști din sindicat să ne sprijine în lupta împotriva socialdemocraților de dreapta. El a promis și a spus, că toți vor primi instrucțiuni în acest sens. In ziua de 8 Nov. 1940 Consiliul Sindicatelor în mod unanim a refuzat afilierea la "Nemzeti Munkaközpont" și a hotărât afilierea tuturor organizațiilor la Sindicatele libere.

In acest timp unii muncitori cumpărați au început un atac împotriva comuniștilor și socialdemocraților. Venczel, un dermatist, Szabó Ioan un constructor din Oradea, un tipograf din Oradea cu numele Ács Tibor au scris articole în ziarul partidului crucilor de săgeți ; acești declară că :

"nici un muncitor maghiar nu rămână în tabăra internaționalismului". În Decembrie 1940 însă aproape toate sindicatele în adunări generale publice aduc hotărâri de afiliere la Sindicatele libere. Astfel în ziua de 16. Dec. sindicatul constructorilor-vopsitorilor-dulgherilor în mod unanim, în ziua de 22 Dec. sindicatul lemnarilor în mod unanim, în ziua de 22 Dec. sindicatul tipografilor în mod unanim, în ziua de 23 Dec. sindicatul metalurgiştilor în mod unanim, în ziua de 22 Dec. sindicatul muncitorilor alimentar în mod unanim s'au afiliat la sindicatele libere. Sindicatul funcționarilor particulari a rămas independent. La sindicatul muncitorilor ospătari Jungberth a propus afilierea la "Nemzeti Munkaközpont". Majoritatea membrilor însă au fost contra; în aceasta situație Jungberth cu ajutorul poliției maghiare a împiedecat votul și a suspendat ședința. Într'un manifest președintele Puskás Ioan a suspendat pe secretarul Jungberth. Mai târziu cu teroarea autorităților totuși acest sindicat s'a afiliat la "Nemzeti Munkaközpont" și a exclus din sânul său pe tovarășii noștri. Fasciștii au exercitat o teroare uriașă la organizația dermatiştilor. În primul rând autoritățile au suspendat Comitetul și au numit trei fasciști în fruntea organizației, între care pe Ábrahám Josif. Cu toate acestea la adunarea generală în care a luat parte 400 muncitori, numai 20 a votat pentru afiliere la "Nemzeti Munkaközpont". Cu toate acestea autoritățile au declarat că sindicatul s'a afiliat la "Nemzeti Munkaközpont". Etapa treia a fost că dejeaba au protestat muncitorii fabricii, cotizațiile au fost reținute în mod regulat dela toți muncitori de către direcțiunea Dermatei.

În Dec. 1940 am fost cu tov. V. Pogăceanu la Budapesta ca să luăm parte la o conferință a P.S.D.U. La conferință am demascat altitudinea trădătoare a tuturor conducătorilor vechi socialdemocrați din Ardeal. Am observat că aceasta a fost

neplăcut lui Payer, fiindcă tovarășii opoziționiști ⁰⁰²⁴⁹ au audat
mult discursul meu ; aplaurile au fost îndreptate împotriva lui
Payer și banda lui. Peste câteva zile tov. Buchinger Mano, bă-
trân socialdemocrat a spus, să am grijă că Payer folosește toate
metodele pentru "lichidarea" elementelor opoziționiste.

În numărul de 25 Dec.1940 apare primul meu
articol în "Népszava", despre drumul mișcării muncitorești din
Ardeal.

La începutul lunii Ianuarie 1941 am hotărât
înființarea organizației legale a P.S.D. din Cluj. Am hotărât că
alegem un comitet din tov. necunoscuți de autorități și formăm
un comitet ilegal ; am hotărât ca soc. dem. trădători trădători,
Lucian, Bartalis, Stroia și Pálffy nu pot fi primiți nici ca mem-
brii în organizație. Bruder și Deutschek vor fi primiți, dar vor
fi supravegheați în activitatea lor. La adunarea de constituire
din 24 Ianuarie 1941, am ales în comitet pe Schneg Francisc,
Nagy Alexandru, Lenghel Samuil, Chiciuțeanu Gheorghe și alții.

În ziua de 29 Ian.1941 tov. Józsa Béla a
propus ca să inițiativăm o manifestație mare cu ocazia sosirii
drapelelor revoluției din 1848, pe care U.R.S.S. donează guver-
nului maghiar. Am hotărât organizarea unei serbări în ziua de
15 Martie 1941. În ziua de 1 Februarie 1941, în aceasta chestiune
am ținut o consfătuire la locuința mea ; au participat Józsa
Béla, Balogh Edgár, Nagy István, Kovács Katona Jenő, Asztalos
István és Fodor Pataki Ádám. Am hotărât că începem munca de lă-
murire în syndicate, la uzine și în asociația secuască. În ace-
laș timp începem să scriem articole și facem un apel către Méricz
Zsigmond, Erdei Ferenc, Darvas József, Kovács Imre și Bajcsy Zsilins
ky Endre ca să înceapă o acțiune pe întreagă țară.

În chestiunea sindicatului funcționarilor
particulari cu tov. Heves Francisc, Heim Tiberiu și Léb Adalbert

am hotărât o acțiune pentru afilierea la Uniunea ~~de tineri~~. Am hotărât demascarea completă a lui Kandel.

În P.S.D. am hotărât deschiderea festivă a organizației. Discursul pregătesc eu și va fi citit de Tófalvi Carol. Am hotărât că împiedecăm ca Lakatos Stefan să ție vreun discurs. Nu vom admite ca să intre în sală Lucian, Pálffy, Stroia, Heintz Teréz, Ujhelyi și Bartalis, cari nu vor fi primiți nici în rândurile P.S.D.

Acțiunea principală la primavara anului 1941 a fost sărbarea zilei de 15 Martie. Motorul acțiunii este tov. Józsa Béla. Reușim să intrăm în comisia tradițională de 1848. Eu devin vicepreședintele organizației, între membrii sunt Balogh Edgár, Józsa Béla, Nagy István, Fodor Pataki Ádám, Tófalvi Carol, Szekernyés dela Dermata, Szaniszló dela meseriași, etc. După multe discuții, organizarea a fost făcută de activiștii P.C. și în ziua de 15 Martie 1941 s'a desfășurat o manifestație uriașă anti-germană și antifascistă pe străzile Clujului; în sala Colegiului Academiei și în str. Kogălniceanu, au manifestat cel puțin 8-10 mii de oameni. Poliția a împiedecat mai înainte ca să vorbească Józsa Béla, după aceea a interzis lui Jordáky Lajos să țină discursul. Atunci am desemnat pe Nagy István, dar autoritățile n'au admis nici pe el. Muncitorii au protestat la adunare foarte energic contra teroarei polițienești. Balogh Edgár a ținut un mic discurs fără autorizație.

În mișcarea sindicală și în P.S.D. lucrăm cu mare elan în baza unității. În acest timp în mod regulat ținem ședințe la care discutăm problemele ideologice ale mișcării muncitorești și sarcinile între literați și intelectuali. La consfătuire iau parte Gaál Gábor, Kovács Katona Jenő, Nagy István, Balogh Edgár și Jordáky Lajos. Acest cerc întâlnește și cu conducători social-democrați, cari rând pe rând vin la Cluj /Szeder Ferenc, Kéthly

Anna/ și constată, că acești trădători trebuie izolați, fiindcă servesc regimul horthyst.

În ziua de 14 Martie 1941 am fost concediat împreună cu 19 tovarăși, între ele și Kovács Katona Jenă, din serviciul Uzinei de Apă cu motivul că facem acțiuni comuniste. De acum înainte cu mai mult elan lucrez în mișcarea muncitorească. Am hotărât să scriu o carte despre "Tineretul de Martie 1848".

La sfârșitul lunii Martie 1941 am reușit să excludăm pe Pálffy Tiberiu și din sindicatul metalurgiștilor. Pálffy, Bartalis și câțiva muncitori de la uzinele comunale și de la conducători au trecut în mod fățiș în tabăra capitalistă, înființând secțiunea muncitorească al Partidului Ardelenesc. În același timp au început organizarea "Hivatásszervezet" care stă pe baza corporativismului și a clericalfascismului. Fașciștii însă au reușit cu lovitura de a acapara Sindicatul funcționarilor particulari, de unde imediat au exclus pe evrei. Contra aceea am protestat în mod deschis în ziarele Népszava, Esti Kurir și Ellenézék, demascând pe conducătorii reacționari. În ziarul Népszava din 19 Iunie 1941 am făcut o declarație de solidaritate cu funcționarii evrei excluși și am declarat că noi vom merge înainte neclintit și solidar pe drumul nostru socialist.

În ziua de 2 Aprilie 1941 m'am întâlnit cu Groza Petru, care a fost câteva zile la Cluj. Groza a accentuat că este adeptul materialismului istoric și acceptă filosofia materialismului dialectic. Eu n'am avut o încredere prea mare în el, fiindcă am știut despre întâlnirile lui cu Emil Hațieganu, Iuliu Oros și cu alți maniști. A vorbit foarte mult despre el însuși, spunând că este revoluționar, dar nu vrea să joacă numai rolul lui Kerenczki în desfășurarea evenimentelor viitoare din România. Mi-a informat despre stările din România, spunând că

depun o activitate mare forțele maniste și liberale anglofile. Eu am cerut ca în cercurile democratice românești din Ardeal de Nord să atragă atenția asupra necesității colaborării cu forțele democratice maghiare, mai ales din sindicate și din P.S.D.

În vara anului 1941, când încep arestările dela Someșeni, în noaptea de 9 Iulie 1941 sunt căutat acasă, dar nu mă găsesc. După aceasta două luni stau în ilegalitate. Dela toamnă intensificăm munca în P.S.D. Munca noastră constă din organizare și educație.

Trebue să menționez atitudinea unora dintre tovarășii din acest timp. Gaál Gábor după dictatul de Viena n'a vrut să participe în nici o acțiune nici pe teren intelectual. Dela începutul anului 1941 a reluat însă activitatea. În acest timp însă mulți pieteni ai lui, în frunte cu scriitorul iredentist-șovinist Daday Lóránd au aranjat la K.H. /Serviciul de contrapionaj/ ca să fie reabilitat și datorită acestora a fost chemat la armată primadată în 1941, iar mai târziu în 1944 ca locotenent sau capitan. În problemele politice interne însă în 1941-1943 a dus bine linia P.C.U.- Ballauer mi-a povestit odată, că a intrat în Volksbund pentru a fi în siguranță ; a recunoscut că n'a fost trimis la Volksbund de P.C., ci el a intrat din propria inițiativă ; după eliberarea sa din Someșeni, tov.-ii au comunicat cu mine, că este suspect și face servicii jandarmăriei specială maghiară. În legătură cu Frieder, tov. Józsa încă la începutul anului a atras atențiunea noastră, că trebue să fim cu grijă față de el, fiindcă poate că are relații cu K.H. prin fratele lui. Demeter Ioan a fost foarte suspect încă din anii 1935-1936 și am presupus că prin fratele ei, Demeter Béla și prin asociatul său la advocatură, Dr. Broguvitzki, are relații cu poliția și K.H. maghiară. La aceasta trebue să mai adăugăm, că a intrat în organizația fascistă ai advocaților creștini /M.U.N.E./ - Magyar Ügy-

védek Nemzeti Szövetsége/ care a fost o organizație imredyste-fasciste și în aceasta a fost ales chiar în comitet. Dar impresia cea mai proastă a făcut tov. Nagy István, care după ce a avut la început numai greșeli de linie în privința colaborării cu scriitorii narodnyiki, în 1942 a făcut nenumărate declarații din care am văzut că nu crede în forța Armatei Roșii, a spus că războiul va fi urmată de dominația hitleristă în toate Europa pe un timp de 10-20-30 ani, a colaborat cu scriitorii fasciști și a legat soartea sa într'un anumit timp prin editura "Magyar Élet" - partidului fascist - imredyst. Linia sa proprie a ajuns până acolo, că la toamna anului 1942 a fost îndepărtat din mișcare și n'a mai primit nici o sarcină în timpul ilegalității nici dela P.C.U., nici dela Partidul Păcii.

Când a izbucnit războiul germano-sovietic, cu toate tăria am stat alături de U.R.S.S. În zeci și zeci de convorbiri și consfătuiri cu tovarășii am insuflețit lângă cauza socialismului. În jurnalul meu intim în aceste zi am scris următoarele:

22.Iunie 1941.- "A izbucnit deci războiul mare. Războiul între hitlerismul și între sistemul socialismului științific. Încă n'am auzit știri despre evenimente. Evenimentele decisive însă nici nu putem aștepta. Principalul este: să rămânăm tari, orice încercare trebuie să suportăm. Să avem încredere în Armata /Armata Roșie/ și în simpatiile proletariatului din toate lume. Să fim vigilenți și să ne pregătim la luptele mare. Trebuie să dăm ajutor, dar și vom primi ajutor. Scopul este zdrobirea fașcismului pe toate lumea".

23.Iunie 1941. "Ungaria a intrerupt relațiile diplomatice cu U.R.S.S. Aceasta a făcut la ordinul stăpânilor săi din Berlin și împotriva voinței și intereselor poporului maghiar."

28.Iunie 1941. "Trebuie să avem încredere în Armata Roșie. Că acum se va vedea roadele celor 25 ani de muncă. Și trebuie să credem și în muncitorimea din Europa..."

La începutul lunii Iulie 1941 a fost convocat o conferință pe țară a P.S.D. Organizația din Cluj m'a delegat pe mine. Secretariatului Central a împiedecat însă participarea și la Budapesta nu ma lăsat să intru în sală. Szakasits Árpád despre care până acum așa am fost informat, că este socialdemocrat de stânga a arătat fața sa adevărată oportunistă. M'a atacat că stând pe baza principiului dictaturii proletariului, calc principiile socialdemocrației. Szakasits a declarat că nimeni n'are dreptul de a discuta chestiuni principiale ideologice, decât Comitetul Central. La urmă a declarat că evenimentele dovedesc justetea democrației engleză, și că în acest război bolșevismul tot așa va dispărea, ca hitlerismul. M'am protestat contra tonului și am spus, că noi nu vom fi o turmă și o colonie a Com. Central al P.S.D.U. care așa se vede că stă în slujba horthysmului. M'au amenințat cu excludere, mai ales fiindcă am spus despre unii socialdemocrați că sunt propagandiștii englezilor. Am răspuns, că de fapt Kéthly Anna, Payer Károly, Payer Rudolf și alții au ținut conferințe de propagande engleze la Cluj. Szakasits a declarat, că nu va admite ca organizația din Cluj să se propage programul comunist. Tov. Lenghel Samuil care a fost prezent a protestat contra excluderii mele, ca delegatul Clujului dela confe-

rință, dar au comunicat, că nu admită participarea mea. La sfârșit am declarat, că nu voiu lua la cunoștință dictatura secretariatului central și în moment oportun vom lupta pentru crearea Partidului Socialist din Transilvania, într'un autonom, care este programul vechi al socialdemocraților revoluționari.

În același zi am comunicat toate aceste cu t. Kállay Gyula și Losonczy, cari în acest timp au fost membrii în C.C. al P.C.U. și au lucrat la redacția Népszava. Ei au spus, că este un pact între guvern și P.S.D. în privința războiului antisovietic și că muncitorii dela Budapesta, așteaptă dela Cluj inițiativa luptei contra oportuniștilor din Com. Central. Au mai comunicat că scriitorul Kovács Imre are o atitudine cinstită. Eu în jurnalul meu am notat în legătură cu Kovács Imre, ca "cred, că de fapt este brav, când este cu ei, dar asigură situația lui și de cercurile capitaliste". N'am văzut clar încă atunci, dar în vara anului 1944 s'a văzut clar, că linia narodnicistă al lui Kovács Imre este linia politiceii spionajului englez.

În a doua parte al anului 1941 mă ocup cu munca publicistică și cu munca științifică. Scriu multe articole în Népszava și în aceste încerc să aplic critica literară marxistă. Scriu articole în legătură cu mișcarea muncitorească din Ardeal pe care anexez la aceasta autobiografie. Termin un studiu despre "Spania", care nu apare, o carte despre "Socialismul din Franța - Lafarquet, Guesde și Jaurés", care apară în 1944, dar va fi confiscat de hitleriștii, și un studiu istoric "Werböczy și Martinuzzi" din istoria Ardealului. Scriu o serie de articole în legătură cu problema "Literatura și socialismul", care în 1946 apară și într'un ~~vla~~ volum.

În Decembrie 1941 sunt citat mai multeori la Siguranța maghiară. Un detectiv cu numele Pécsi ia proces-verbal. Comunică, că am fost denunțat că am scris o carte în

favorizarea Spaniei comunistă și că țin conferință despre situația războiului și evenimentele comentez în favorizarea englezilor și rușilor. Am declarat, că sunt împotriva puterilor imperialiste, nu sunt prietenul Germaniei ; ca maghiar sunt dispus să lupt pentru independența și libertatea Ungariei.

În Martie 1942 sunt pus sub paza polițienească, despre care anexează copia deciziei. Stau sub paza polițienească de la 7 Martie până la 2 Octombrie 1942. În acest timp învăț foarte mult, scriu o carte despre "Istoria mișcărilor naționaliștilor - fasciste din Ungaria", o carte despre "Tineretul din Martie 1848", pe care cenzura nu admite să apară. Scriu multe articole sub pseudonumele Erdélyi Lajos, în cele mai multe demasc naționalismul.

În Oct. 1942 încep din nou activitatea legală în P.S.D.U. și în Dec. 1942 sunt trimis ca delegat la Congresul P.S.D.U.

La Congres în numele organizațiilor am citit o rezoluție în chestiunea națională. În rezoluție declarăm unitatea deplină a muncitorilor, țărănilor și intelectualilor progresiști indiferent de naționalitatea lor ; cerem înființarea comisiilor naționalistilor și editarea broșurilor în limbile Română, sârbă, slovacă și ucrainiană.

La începutul anului 1943 am întărit munca ideologică în P.S.D. și în sindicate. Am început o serie de seminari marxiste, la cari au ținut conferințe tov. Kovács Katona Jenő, Balogh Edgár, Salamon László, Jordáky Lajos și am admis și pe Nagy István cu conferințe cari au subiecte literare. La seminarii de la sindicate iau parte multe cadre comuniste /Mráz Zsuzsa, Mráz Ludovic, Sfârlea Vasile, Szekernyés, Szaniszló, Barta, Varga, Kelemen, etc./, din cari în acest timp prin mine au primit o educație marxistă. Din ianuarie 1943 detectivul Pécsi și Kovács s'au interesat multoari

despre activitatea mea. In Martie 1943 organizăm iarăși serbarea libertății in cadre mai mică și scoatem volumul "48-as Erdély" pe baza frontului independenței naționale. In acest timp lucrez din nou in colaborare cu Józsa Béla. Resortul meu după inființarea Partidului Păcii este conducerea organizațiilor socialdemocrate, sindicale și ținerea legăturilor cu studenții. Intru in legătură cu tov. Vescan Teofil, Pop Mișu, Pojghi Nicolae, Imre Stefan și alții.

Intensificăm acțiunea pentru lărgirea frontului independenței. Piedica cea mai mare a formează conducerea centrală a P.S.D. Din nou atrag atenția tov. comuniști Kállay și Losonczy asupra faptului, că așa zisul socialdemocrat de stânga Szakasits Árpád lucrează cu două fețe. Intr'o conferință ce a ținut la Cluj, Szakasits a spus, că mai bine dacă nu facem nimic și stăm in rezervă ; a spus, că este meritul socialdemocrației, că la noi nu sunt sabotaje. Am constatat, că aceste afirmațiuni sunt demobilizatoare și slujesc numai interesele imperialismului.

In Iunie 1943 Tribunalul din Cluj, ordonă confiscarea cărții mele despre "Spania".

In 1942/43 am fost concentrat de două ori la armată. Am fost trimis in școala de ofițer. Am stat odată 2 zile, și odată 2 luni, am fost dat afară din ambele ca element "periculos", ca socialist și comunist.

In vara anului 1943 împreună cu Józsa Béla intensificăm ajitația in unele cercuri maghiare. Am format Partidul Micilor Agrariani cu câțiva advocați din Cluj. Demeter János a oferit serviciile, am constatat, că desigur acuma, după căderea lui Mussolini are curajul, dar nu este exclus, că fratele său a propus aceasta, Demeter Béla, care este omul de încredere al lui Teleky Béla, președintele Partidului Ardelenesc. Discutând cu Mikó Imre a recunoscut că este o criză gravă in "Nemzeti Munka-

központ și conducătorii au frică de înfrângerea lui Hitler ; vede și el, că hitreliștii au pierdut războiul, dar încă nu are curaj să se conlucreze cu noi. Am aflat tot în vara anului 1943, mi se pare dela Raul Sorban, că între socialdemocrații de dreapta din Budapesta și conducătorii reacționari români sunt tratative și că în dosul acestor tratative stă ministrul de interne Keresztes Fischer ; în aceste tratative este vorba despre o alianță romano-maghiară împotriva U.R.S.S. și pentru Anglia. Însfârșit s'a format și la Cluj organizația Partidului liberal în frunte cu generalul Bartha Albert, br. Blonberg și aventurierul-ziarist Dáner Lajos.

Toate aceste sunt importante, fiindcă se arată activitatea spionajului englez și încercarea păliticeii elementelor anglofile de a face o diversiune și a atrage prin diferite organizații masele spre panta politiceii engleze. Aceasta se vede și din faptul că în acelaș timp când ministrul de interne, Keresztes-Fischer Ferenc admită mișcare liberă tuturor elementelor anglofile, lasă ziarului "Népszava" și altor ziare un ton hotărât antigerman și antihitlerist, începe chiar acțiuni antigermane, - în acelaș ton începe din nou prigonirea comuniștilor și a elementelor proșovinătice. La toamna anului 1943 arestările și uciderea tov.-lui Józsa Béla dovedesc, că linia anglofilă și ~~spionajul~~ prigonirea comuniștilor este dirijată în acelaș timp la Ministerul de Interne. Dovada politiceii este că, cu ocazia morții ~~lui~~ fiului lui Horthy - guvernul, partidul liberal și P.S.D.U. au făcut declarații asemenetoare.

În luna Octomvrie sunt concentrat și vor să mă trimeată într 'o tabără de muncă în Polonia sub conducerea hitleristă. Totuși sunt reținut în urma intervențiilor ; în momentul sosirii mele însă la Cluj, în ziua de 21 Oct. 1943 sunt arestat și dus în lagărul Someșeni. În luna Noemvrie, 1943, împreună

cu toți membrii grupului cu care am fost arestat /tov. Pop Mișu, Pojghi Nicolae, Hatos Romulus, Medrey Hedy/ suntem puși la libertate. Descrierea amănunțită ai interogatoriilor dela Bomeșeni - anexează.

Imediat continuu munca in P.S.D. și in sindicate. După moartea lui Józsa Béla, timp de 3-4 luni Partidul Păcii nu activează. Jakab Alexandru stă pe poziții lichidatoriste și nu vrea să facă nimic ce poate periclita situația și comoditatea lui.

In luna Martie 1944 mai organizăm o mare serbare de 15 Martie in care eu vorbesc. Peste câteva zile intră trupele hitleriste in Ungaria. Intru in ilegalitate și dispar pentru câteva zile. Mă adăpostesc la Gherla. La sfârșitul lunii Balogh Edgár trimită după mine pe soția mea, ca să vin acasă pentru continuarea muncii. Sosind acasă incep să lucrez mai departe la Uzinele de fier, când la inceputul lunii Aprilie 1944 sunt arestat și dus in lagărul din Cluj, despre care anexează decizia. In luna Mai 1944, internarea este transformată in paza polițienească. In acelaș timp sunt dat afară din slujba dela Uzinele de fier.

Intre luna Iunie - Octomvrie 1944 avem o activitatea intensă și febrilă pentru formarea frontului independenței naționale. Avem succese serioase, dar avem și slăbiciuni, aripa clericală din Partidul Ardelenesc, pe episcopii, unii dintre scriitori, publiciști, studenți, artiști. Reușim cu eliberarea comuniștilor in frunte cu Veress Pál, Nemes Stefan, Simó Gyula, etc. Propaganda noastră are succese in privința rămânării la vatră ai concentraților, organizăm garda civilă, aparăm unele din fabricile noastre /Dermata, Uzinele Electrice/. Eu personal sunt concentrat "imediat", dar nu mă prezint la armată. Acelaș lucru fac aproape toți tovarăși cu excepția lui Gaál Gábor, care in ziua de

7 sau 8 Octomvrie 1944, venind la permisie acasă, - cerem dela el in mod hotârit ca să rămâne acasă, dar el a avut frică și a mers inapoi la trupa sa din Dej și s'a retras spre Germania.

Totuși dacă analizăm mai adânc desfășurarea evenimentelor intre Iunie-Octomvrie 1944, trebuie să constatăm, că linia politicei imperialismului englez a incercat prin mai multe căi dominarea evoluției politicei din Ardeal.

Am amintit, că linia engleză a incercat să facă legături încă in anul 1943 prin următoarele căi :

1/ Pătrunderea liberalismului prin ziarul "Magyar Nemzet" și "Kis Ujság", respectiv prin Gr. Deseffy, ziaristul Arató Ádrás, etc. Aceștii au colaborat cu francmasonii ca Szentimrei Jenő, Krenner Miklós, Ligeti Ernő și cu o parte a aristocrației. Acest grup câte odată a admis articole de Balogh Edgár.

2/ Linia narodnicistă reprezentată prin Kovács Imre, care a căutat și a găsit relații spre unele cercuri din Partidul Ardelenesc și a căutat să intre in legătură in 1944 și cu comuniștii.

3/ Linia socialdemocrată de dreaptă ~~Exer~~, Páyer, Kéthly, Kab-k, etc./ care a căutat legături cu burghezia română, vrând incheierea frontului democrației burgheză impotriva U.R.S.S.

4/ Linia liberală a burgheziei veche, condus de adopții generalului Bartha -, senatorul Sándor Iosif, avocatul Óvári Elemér, etc.

5/ Linia clericală din Partidul Ardelenesc, in frunte cu Venczel Iosif, Nagy Géza, Vita Sándor. Acest grup a avut legături atât spre marele industriaș și moșier Szász Pál, cât și spre Teleki Béla, și marele stat major. Acest grup a avut ca omul de legătură aventurierul Demeter Béla. Aceasta însă a incercat ca să leagă mișcarea anglofilă și spre comuniștii prin Demeter János.

00261/42

Pentru aceasta a dat ajutor chiar marele Stat major ca depluții politiceii să fie eliberați in Sep.1944.

6/ Linia Jakab Alexandru, care prin politica sa lichidatoristă încă in 1940/41, prin legăturile familiare^{de} mai târziu, prin modul său de viața, prin tratativele său separate in vara anului 1944 cu Demeter János, Teleki Géza, Kovács Imre, etc. despre care n'a informat pe nimeni, a contribuit la întărirea liniei engleză.

La aceste trebue să mai adaugăm următoarea: incercare a imperialismului englez prin horthystii in ultimele sptămâni.

In Iunie 1944 a sosit la Cluj Kovács Imre. Am luat parte la o consfătuire in cabinetul medical al lui Csögör Ludovic, unde au mai foști prezenți Demeter János, Jakab Alexandru, Balogh Edgár și încă 2-3 oameni. Kovács Imre s'a interesat despre posibilitatea republicii Ungarială orientală dela Carpați până la linia Tisza. A vorbit despre lupta decisivă. Am observat imediat că Kovács Imre este agentul piliticeii engleză. Cu Jakab însă n'am putut vorbi, fiindcă a dispărut repede. Cu el mi se pare Csögör Ludovic a ținut legătură și eventual Demeter János.

Peste o lună, in Iulie sau August 1944, a sosit la Cluj Fauszt Imre și încă cineva. Au cerut pe Balogh Edgár și pe mine ca să discutăm cu ei, dar separat. In primul moment a fost suspect că locul convorbirii a fost localul organizației "Wesselényi - lövészegylet" și că am fost invitat de un om al baronului Aczél. Când Fauszt a inceput, că ei sunt delegații P.C.U. am știut că sunt agenți provocatori, in primul rând fiindcă P.C.U. n'a existat, in al doilea rând că n'a fost nici o legătură de organizare intre P.C.U. și intre mine in mod direct, ci am fost legat totdeauna prin tov. din Cluj. A devenit și mai clar, că sunt aventurieri când a propus următoarele : Să declarăm Re-

publică Ungariei de Est ; vom avea ajutorul marelui Stat-major, - mi se pare - divizia din Budapesta, va ocupa linia Tisza, diviziile din Ardeal rămân pe loc ; noua Republică să intre în legătură cu U.R.S.S. și să nu se ocupe cu Ungaria Occidentală. Am refuzat să continui discuția cu ei; așa știu că și Balogh Edgár a refuzat să facă la fel.

Cred, că în luna August 1944 Demeter János a inițiat prin intermediul fratelui său Demeter Béla tratative cu Teleki Béla și cu marele stat major. La aceste tratative n'am luat parte, dar Kovács Katona Jenő și Balogh Edgár m'au informat că a fost vorba de același linie Tisza. Acest plan a eșuat fiindcă generalul Dálnoki-Veress n'a primit adeziunea lui Horthy.

Toate aceste planuri au avut un singur scop: lăsarea Ungariei de Est cu Ardealul de Nord la eliberarea Armatei Roșie și în același timp câștigarea de timp ca în restul Ungariei să intre trupele engleze. Aceste au fost visurile și planurile imperialiștilor englezi și ai aluzitorilor ei maghiari. La aceasta mai adaug ultima ediția a planurilor ei. În primele zile a Octombriei 1944, baronul Aczél a făcut o propunere pentru o lovitură de stat. A spus, că el primește și dă arme pentru muncitori, cu ajutorul lui putem ocupa instituțiile publice și uzinele, iar marele stat major va ajuta plecarea unei delegațiuni la Statul-major al Armatei Roșie. Condiția a fost ca comuniștii să lupte ca în Ardeal unghurii să aibă dominația.

Noi, mai ales, cari am lucrat în primul rând pe linia maselor muncitorești, n'am acceptat nici o conlucrare cu cești fasciști - aventurieri. Am putut observa însă după eliberare, că multe elemente au putut strecura în multe locuri și au putut dauna enorm de mult. N'am fost destul de vigilenți și mai ales n'am văzut că elementele burgheze de fapt continuă linia anglosaxonă, stabilită cu mult tact înainte de eliberare.

5. Activitatea mea după eliberarea țării noastre
in Partidul Comunist Român /Oct.1944-Martie 1946/

Imediat după eliberarea Clujului se formează comitetul P.C. din Nemes Josif, Simó Iuliu, Veres Pavel, Jakab Alexandru și Guzman Elisabeta. Eu sunt desemnat ca Secretarul Consiliului Sindicatelor locale, tocmai fiindcă în mine au încredere toate organizațiile sindicale. Sunt între primii membrii în P.C.R.-organizația Cluj. În primele zile de după eliberare Jakab Alexandru propune ca comunist, că ar trebui să rămân în P.S.D.R. Am protestat spunând că tocmai ca conducător de mase și ca conferențiar-ideologic n'aș putea să fac pe socialdemocrat, când sunt deja de mult un comunist convins. Pe de altă parte am venit cu argumentul, că tocmai fiindcă timp de 14 ani am activat în P.S.D. și am rămas încă socialdemocrate, trebuie să primesc și în munca organizatorică învățămintele și practica comunistă. Tovarășii au acceptat argumentele mele. Justețea atitudinii mele a fost conformată de delegații C.C. al P.C.R. - Goldberger, Missovici și Vescan, cari au început verificarea membrilor încă pe la sfârșitul lunii Octomvrie 1944. Ei au desființat comitetul și au format un secretariat mai înainte din N.Goldberger, T.Vescan și Jakab Alexandru. Eu am fost confirmat în postul secretarului general al Consiliului Sindicatelor locale.

Lucrez împreună cu ceilalți tovarăși și zi și noapte la organizarea sindicatelor și la organizarea muncii în diferite uzine. În acest timp munca mea este potrivită. Nu trece nici o lună și muncitorimea și funcționăria este organizată; organizațiile sindicale sunt unitare, dar cu mult tact reușim, că în toate sindicatele comunistii să aibă în mâinile lor tocmai pozițiile cele mai importante din conducere. În munca de organizare a sindicatelor dau un ajutor mare tov. Veres Pavel, Dan Stefan, Rácz, Selovai, Dombi, Gebefügi, etc. Miliția populară este organizată bine din

punct de vedere al siguranței generale și sindical de Jordáky Béla, și Pojghi Nicolae.

Muncitorii noștri cu un elan de muncă uriașă reface căile ferate, uzinele de apă, electrică în câteva zile și prin aceasta ajutăm înaintarea Armatei Roșii. În munca de organizare și de dinamizare ai muncitorilor, am o parte importantă. Comandamentul sovietic din Cluj este mulțumit de noi și ajută mult munca noastră. Din partea sindicatelor țin legătură cu tov. comandament - colonel Makedon și cu maiorul Pzskâskov responsabilul politic. Partea cea mai pozitivă a muncii mele este agitație ce am depus cu rezultate mare, prin adunări și conferințe ca muncitorii și intelectualii clujului să fie atrași spre politicii U.R.S.S. În trecut am fost un conferențiar bun, dar nici n'am putut închipui că aș putea vorbi ca orator în fața masselor mari. La prima mare adunare s'a dovedit contrariu și prin discursul ținut de mine într'o mare adunare populară în ziua de 29 Oct. 1944, am reușit să atrag simpatia celor 8-10 mii de muncitori în întregime spre P.C.R. cu toate că au agitat foarte mult cu demagogie oratorii P.S.D. în frunte cu Lakatos Stefan. Datorită acestui combativități P.C.R. deacuma m'a desemnat pe mine ca orator principal la toate adunări mare și demonstrații de stradă. Trebuie să spun că am lucrat din tot sufletul și s'au văzut rezultatele muncii mele cece am depus cu tovarășii.

Ce s'a întâmplat în acest timp în org. din Cluj al P.C.R. Eu n'am avut experiența de munca de partid, dar nu-mi mi-a plăcut când am văzut că în conducere este o muncă sectaristă și sunt două fracțiuni. Primul comitet - Nemes, Veres, Simó - în majoritatea lor a avut încredere numai în tov. ieșiți din închisoare. Jakab Alexandru a fost împotriva lor și cu îngâmfarea "omului superior" a spus, că este singurul comunist cinstit din timpul ilegalității. Cu excepția tov. Vereș Pavel,

care a avut o parte uriașă în organizarea uzinelor mare, și-toți au fost ocupați atât de mult cu certuri personale, încât s'au rupt complet de masele, sau mai precis - nu s'au apropiat de masele, largi muncitorești. Jakab și Simó n'au înțeles, că Partidul trebuie să trăiască în și între masele largi muncitorești. Biroul meu în schimb de fapt a fost în uzine și șantiere. Aceasta accentuez fiindcă mai târziu din aceasta cauză ivesc diferențe mare între Jakab Alexandru și mine.

Deocamdată încă Jakab Alexandru încearcă ca să fie în relații bune cu Someșeni din 1943 /Jordáky, Ex Pop Mișu, Pojghi, Hatos, etc./ cari n'au fost în trecut membrii în P.C.R. și deci cari nu pot infumura "prestigiul" lui ilegal. Cu noi ~~impotriva~~ a vrut să luptă împotriva Someșenilor din 1941. Noi însă n'am acceptat ca Jakab să ne manevreze pe noi. Am fost ocupați cu munca și am atras atenția lor să între în legătură cu mase, fiindcă nu este destul că numai noi dela sindicate să facem propaganda comunistă și în acelaș timp muncitorii noștri cei mai buni, cari nu sunt primiți în P.C.R. să se înscrie la socialdemocrați. Jakab nici nu s'a ocupat cu aceasta problema, fiindcă a lucrat numai în două direcții :

1/ să se organizeze afacerile economice, procurând automobilele cu care a plimbat ore întregi chiar în aceste zile.

Jakab obligă pe mine ca să mă mut în casa din Str. Republicei, pe care a donat soția sa P.C.R. Aici în fiecare noapte vine la mine, în unele chestiuni care chiar sfatul meu. Eu am ~~crezut~~ crezut, că este vorbă de o conlucrare ce trebuie să fie între tovarăși. Nu peste mult am constatat că propunerile mele, ale lui Veres Pavel și ai altor tovarăși el folosește ca și cum ar fi propunerile lui proprie. Dar a lucrat și cu alte metode. Mi-a spus, că pune la dispoziția mea mașina lui. Am refuzat și am spus

că până când o singură mașină este la Cluj, nu e bună ca muncitorii să spună că facem numai plimbări. Prin soția sa m-a chemat multeori la ei, unde au fost coicolate, portocale, șampanie, etc. Am refuzat să mai merg la ei și m'am mirat foarte mult la modul ei de viața. Eu în acest timp am introdus la Consiliul Sindicatelor, că un activist de frunte nu poate să aibă un salariu mai mare, decât un muncitor calificat. Aceasta în condițiile de atunci n'a fost stângism. Dar noi n'am avut aparat de stat, n'am aparținut nici Ungariei, nici României, au trebuit să trăim din cece am produs în fabricile noastre. Muncitorii noștri au trăit foarte greu și au știut despre modul de viață a familiei Jakab. În urma refuzului meu de a trăi viața luxoasă a lor Jakab a devenit mai rece.

La începutul anului 1945 au fost conflicte între noi în privința politicii economice. Am protestat ca sub emblema P.C.R. să fie făcute speculațiile cele mai mârșave în dauna clasei muncitoare. Am scris articole împotriva speculanților, am mobilizat muncitorii, dar speculanții au lucrat cu sprijinul lui Jakab Alexandru.

Pe alt domeniu, am inițiat formarea unei edituri, Atheneul Józsa Béla, care a început să scoate broșuri și cărți, chiar la sfârșitul anului 1944. Jakab a vrut să pună aici pe soția sa, Farkas Magda, dar am opus și n'am admis aceasta. Mai târziu a băgat totuși pe Farkas Magda și conducerea editurii a luat dela mine și a dat în mâna liberalului Szentimrei Jenă și după el lui Gaál Gábor. În acest timp editura în locul broșurilor și cărților marxiste edită aproape numai dela scriitori burghezi, cari nici nu s'au alăturat mișcării noastre.

În Ianuarie 1945 scot revista "Szakszervezet", care a fost prima revistă socialistă din țările eliberate de Armata Roșie. Această revistă care a apărut aproape 2 ani, ar merita să fie studiată și analizată mai de aproape. Tot în luna

14800266

Ianuarie 1945 conduc delegația la primul congres a C.G.M. La congres țin un discurs în limba română și maghiară despre situația din Ardealul de Nord ; în discurs este combaterea manismului și este o declarație de credință alături de democrația populară română, de P.C.R. și de U.R.S.S. După discurs am fost salutat de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej și Miron Constantinescu, cari au fost prezenți la Congres, ce s'a ținut în Parlament. Discursul meu a fost combativ, astfel că și societatea de radiodifuziune a întrerupt chiar emisiunea. Presa național-tărănistă a început un atac, spunând, că "românii buni" nu vor tolera ca să vorbească un maghiar astfel despre Iuliu Măniu în sala Parlamentului românesc.

Reintorcând la Cluj, iau parte în organizarea conferinței al Ardealului de Nord, conferință inițiată de P.C.R. Conferința s'a desfășurat sub semnul programului Frontului Democrație Național. Aceasta conferință a ales pe Vescan T. și Jordáky ca președinții Comitetului Executiv al Ardealului de Nord. În Februarie 1945 împreună cu Vescan și alți tovarăși facem pregătirile pentru organizarea administrației Ardealului de Nord în forma de a organiza resoarte "ministeriale".

La începutul lunii Martie 1945 luăm parte în acțiunea răsturnării guvernului Rădescu, pretinzând guvernul Groza, care este condiția unificarea Ardealului de Nord cu restul țării. În 10 Martie 1945 iau parte la convorbirea cu tov. ministru Visinski și în ziua de 11 Martie 1945, eu țin discursul cu ocazia unificării în limba maghiară.

În februarie 1945 s'a întâmplat un eveniment din care au rezultat sarcini noi în activitatea mea. După demonstrația din 23 Februarie 1945, delegații Com. Central al P.C.R. - mi se pare tov. Goldberger și Bunaniu, au constatat, că eu sunt conducătorul cel mai popular la Cluj și au spus, că nu este just să fiu secretarul Sindicatelor, ci trebuie să fiu secretarul politic

149
00267

al P.C.R.- org. Cluj. Am fost desemnat și încă în același timp devenit secretarul partidului în locul lui Jakab Alexandru. Am observat că Jakab este mândru, dar a primit o critică aspră pentru purtarea sa antipartenică atât în viața de partid, cât și în viața sa particulară. Eu am rugat pe tovarășii ca să nu desemneze pe mine, justificând cu următoarele : știu că sunt capabil, am învățat mult, sunt credincios partidului, dar am un trecut din mișcarea legală socialdemocrată; deși mă consider ca comunist din 1939-1940, totuși n'am activat în P.C. și desigur că am multe rămășițe socialdemocrate, ceea ce am primit în organizațiile legale. Tovarășii au spus, să n'am nici o grijă, voi primi ajutor. Am început munca, în secretariat au lucrat tov. Pop Mișu, Cioclu, Pap Iosif, etc. Dela regională am primit ajutor delă Goldberger, dar el a fost mult timp la drum ; tov. Vescan a conlucrat bine, dar a lucrat a lucrat în mod sectarist și a lucrat în primul rând pe linia intelectuală ; Jakab Alexandru însă a privit munca mea cu ură și a împiedecat munca mea în loc ca să mă ajută. Jakab în primul rând a declarat, că n'am dreptul ca secretar politic să țin legături cu miliția, cu prefectura, primăria, comandamentul sovietic, că aceste rămân în competența lui. Pe teren economic a continuat într'un stil și mai mare speculațiile și nici n'a răspuns la întrebările sau criticile făcute la adresa lui. Am știut deja că acțiunile Dermatei, prăvălia Dermata a ținut în proprietatea soției sale, au vorbit despre afaceri, cu aur, am știut despre banchetele cu șampanie din locuința lui, etc. La aceasta trebuie să mai adaug că în chestiuni politice sfaturile lui Jakab Alexandru în loc de ajutor, au fost provocări antipartenice.

În perioada de după 11 Martie 1945, am devieri delă linia partidului. Știu foarte bine unde și în ce am greșit, în munca mea de atunci m'am îndreptat. Nu vreau să caut vina în alții pentru greșelile mele, dar au fost unele lucruri,

când nu numai că n'am primit ajutor, dar am fost târît în 26 ani, unde cu intențiile bune și cinstitute, dar am comis greșeli serioase. Astfel de acțiuni au fost următoarele :

a/ În Martie 1945 am luat parte într'o ciocnire cu arme la Hida cu țărăni maghiari. Discutând prealabil cu Jakab, el a sfătuit să merg la Hida și eu, cu un grup de demagogi, unde am avut gărzile de apărare înarmate. Eu n'am gândit că e o tactică greșită să merg într'o regiune românească cu muncitori comunisti, dar numai maghiari. Am fost atacați, au trebuit să folosim armele. Au fost prezinți Tov. Pop Mișu, V. Pogăceanu, Szepesi și alții ; n'am avut alte eșire mai ales că am fost atacați cu granate și arme. Dar a fost o greșeală fundamentală cum m'am dus acolo. A doua zi chiar autoritățile sovietice și miliția noastră a făcut ordine la fața locului. Comitetul Partidului a luat la cunoștință și n'am primit nici un ajutor ca să lucrez în viitor cu mai mult tact în astfel de chestiuni. Aceasta greșeală prima dată a fost prelucrată cu mine peste un an, în Martie 1946 cu ocazia excluderii mele din Partid.

b/ În vara anului 1945 am avut atitudinea, că culorile maghiare trebuiesc folosite alături de cele românești în Ardealul de Nord. În aceasta chestiune am primit ajutor de la Goldberger, dar am fost influențat mai mult de Simó Gyula, Veres Pál și chiar de Csögör Lajos, Demeter János, Balogh Edgár de la U.P.M.

c/ În vara anului organizând expoziții de cărți, aceste am făcut numai pe linia popularizării scriitorilor maghiari și sovietici, neglijând complet literatura română.

d/ La toamna anului am vorbit de 2 ori cu ziaristul englez, odată chiar în biroul meu la sediul Partidului și despre aceasta numai ulterior am informat Partidul.

e/ În multe adunări în momentul când a fost

o descurajare uriașă chiar în sânul muncitorilor și intelectuali-
lor maghiari și a fost un val între ei, de a părăsi țara, - am vor-
bit despre perspectiva viitorului, expunând, că va veni timpul
peste 5-10 ani, când Ardealul sau unele părți vor avea autonomie
în cadrul republicii România, tot așa cum în sânul republicilor
sovietice sunt teritorii autonome. N'am fost ajutat nici în aceasta
privință, nimeni nu mi-a atras atenția că prin astfel de discursuri
indepartez dela realitățile actuale și introduc visuri în
locul realităților.

Stiu că am avut o deviere în aceste probleme dela linia Partidului. Tocmai pentru aceea în momentul excludării,
am gândit că excluderea mea este justă și că trebuie să dovedesc
prin munca că sunt comunist. În privința aceasta partidul a avut
dreptate. Dar trebuie să spun, că au fost și chestiuni principale
în care așa cred, că am avut o atitudine partenică - principală
și că Jakab Alexandru cu clica lui în mod intenționat m'a
târât și pe mine, și pe alți tovarăși, de exemplu Vescan Teofil,
Pop Mișu, pe o linie greșită. Este vorba de următoarele probleme:

1/ Pe terenul administrativ, tov. ministru Wisinski a declarat la Cluj, că autoritățile din Ardealul de Nord
- pe care am format-o noi comuniștii - rămân la loc. Și ce am văzut.
Miliția încet cu încet a fost înlocuită cu poliția compusă din
vechea poliția a dictaturii regale. În vara anului 1945 am văzut
pe toți polițiștii vechi în posturile de conducere și tovarășii
noștri au fost dați afară. Mult mai rău a fost situația pe linia
justiției. Pătrășcanu a trimis pe toți reacționarii cari au început
procesele împotriva tovarășilor noștri. Am luptat contra acestora
și lupta a fost just. N'a fost just modul, cum am dus lupta și
am dat aparența încât ar fi o luptă între naționalismul românesc
și între rezistența maghiară.

2/ Pe teren economic Clujul a devenit cen-

trul speculației sub conducerea lui Jakab Alexandru. Jakab a avut prijinul lui Vasile Luca și noi degeaba am încercat să vorbim cu Luca, pentru el numai Jakab a existat. Conflictul a devenit acut în vara anului 1945, și în urma atitudinii mele am știut că am căzut în disgrație nu numai la Jakab, dar și la Luca. În privința uzinelor noi am spus, că trebuie să ținem cont de diferența ce există între Ardealul de Nord și între restul țării. Din Ardealul de Nord aproape toți capitaliștii au refugiat spre Occident, uzinele au fost preluate și conduse de muncitori, cari au deja experiență de o jumătate de an în conducerea lor; chiar în sânul muncitoriei socialdemocrației oportuniști n'au o bază serioasă. În restul țării propeiatarii au rămas acasă, muncitorii luptă pentru ca să aibă drepturi la control la uzine. Luca și Jakab au spus: trebuie să dăm înapoi fabricile proprietarilor. Noi am susținut mai departe, că nu este just să renunțăm despre rezultatele obținute; am spus, că nu e vorba de etatizare, dar nu lăsăm pe acționari ca în mod fals să vie înapoi. În mod fals, fiindcă acționarii refugiați la Occident au predat acțiunile unor bănci din București. Luca a spus să suntem stângiști. Eu am susținut teza lui Lenin, că trebuie să ținem cont, chiar cu particularitățile unei regiuni și nu este just să renunțăm despre succesele obținute. Când peste câteva săptămâni a venit la Cluj, Luca a întrebat, ce cauza se cerea și ciocanul în fruntea Dermatei, am răspuns că muncitorii nu admită să luăm jos și nici noi nu găsim că ar fi just. Luca a spus, că suntem o bandă stângistă și a ordonat colaborare cu capitaliști, fiindcă în toate țară trebuie să fie același regim. Eu m'am opus și nici astăzi nu știu cine a avut dreptate, dar presupun, că noi am avut dreptate. În 1946 și 1947 a fost restabilit capitalismul la Cluj, știu că muncitorii au fost nemulțumiți. După restabilirea capitaliștilor, acționarii - între ei și soția lui Jakab Alexandru - au ridicat sume considerabile.

La toamna anului 1945 am fost pentru acțiuni mai energice împotriva național-tărăniștilor și legionarilor. În ziua de 10 nov. 1945 am înaintat un memoriu Biroului Regional în legătură cu manifestații fasciste în fața Partidului. În acest memoriu am scris următoarele :

"În legătură cu demonstrațiile monarchice în 8 Nov. 1945, trebuie să înaintez în scris părerea mea, fiindcă așa văd că secretariatul nu vede importanța chestiunii și nu se ocupă cu ea din punct de vedere politic. Am întârziat deja să avem o atitudine, cu toate că tovarășii din organizațiile de bază și din sindicate cer lămuriri.

Trebuie să declar : în ziua de 8 Nov., dimineața la orele 9 am raportat secretariatului ca să pregătește o demonstrație și ar trebui să facem pregătirile în așa fel, încât manifestații să fie impresțiați, ori să mobilizăm muncitorimea și să ne ocupăm cu ei Piața Libertății. Jakab Alexandru a râs și a spus, că nu vom face lucruri mare pentru 80 de oameni. Tov. Vaida a avut părerea că înfățișat au dreptul de a manifesta lângă regele. Aceasta o drept, dar eu cred, că nu vedem clar forțele, subevaluăm dușmanul și nu avem o apreciere justă a situației. Cu toate că am putut conta la demonstrație din rapoartele locale și mai ales după apelul provocativ apărut în ziarul Ardealul.

8 Nov. a dovedit că reacțiunea a folosit demonstrația monarchică în mani-

159

00272
festația antiguvernamentală. Caracteristicile demonstrației au fost :

1/ Impotriva guvernului.

În drumul parcurs, în Fața sediului P. C., S.D., C.G.M. au strigat în cor : "Vrem guvernul Regelui" și "Jos dușmanii Regelui". Reiesă clar că guvernul actual pentru ei nu este constituțional, vor un alt guvern, pe noi consideră ca dușamni. Nu în cor, dar au strigat "Să trăiască Maniu și Horia Sima", în acelaș noapte în restaurante, mai ales la "Moldova" au strigat pe Maniu și au ~~scandalizat~~ calomniat pe Ana Pauker.

2/ Impotriva U.R.S.S.

În decursul manifestației n'a fost o singură lozincă lângă U.R.S.S. Desigur n'au avut curaj să fie impotriva U.R.S.S.

3/ Impotriva democrației.

Scopul lor a fost subminarea instituțiilor democratice și au agitat între ei în primul rând preoții ; episcopul Hossu în discursul său a spus că speră că în curând se va restabili ordinea constituțională în țară.

4/ Impotriva muncitorimei și comunismului.

În fața sediului partidului și a C.G.M.-ului au demonstrat în mod dușmănos. Aici pe lângă lozinca "Jos dușmanii Regelui" au strigat "Vrem drapelul românesc". În fața organizației Apărării Populare au strigat "Jos horthyștii camuflați", cum ar fi

fost aceasta organizație pentru salvarea horthyștilor.

5/ Impotriva naționalităților.

Lizoncile "Jos ungurii", "Clujul este românesc" și "Jos cu scrisul unghuresc" dovedesc că demonstrații sunt dușmanii conviețuirii și colaborării între maghiari și români. Aceasta în mod natural va întări și politica reacționarilor maghiari cari vor zăgăzui între maghiari, că "iată! nu se poate conlucra cu români". Seara în restaurante au interzis cântarea cântecelor maghiare și a bătut pe unguri.

După părerea mea 8 Noembrie 1945 a fost un fel de probă a forțelor reacționare. Partidul nostru ar fi trebuit să mobilizeze muncitorimea și ar fi trebuit să împiedece o astfel de manifestație. Partidul nostru nu poate tolera nici un minut ca străzile să fie dominată de reacționari și fașciști".

Jakab a spus ulterior, că n'are nici o importanță demonstrația aceasta și foarte bine am făcut că n'am dat nici o importanță ei. Cred și acumă că a fost o părere foarte greșită.

Însfârșit a fost divergență gravă în chestiunea cadrelor între Jakab și mine. El a format o clică din Balázs Egon, Lőrincz Ernő, Tóth Imre, Schwartz Ernő- cari au făcut declarații false despre unii tovarăși, între altele despre T. Vescaș, Jordáky Ludovic, Pop Mișu. În aceste declarațiuni au fost minciuni. De alte cale au pus la provocări prin foștii fașciști ca Tóth Coloman și alții, cari după aceea au făcut rapoarte false și murdare. Jakab pe

terenul muncii intelectuale a sprijinit pe Nagy István și Gaál Gábor, despre amândoi declarand că in trecut au fost reprezentanții comunismului. Insfârșit s'au folosit de unii ziariști - cum a fost Lungu și alții, aceștia au răspândit știrea că eu sunt un șovinist maghiar. Ce s'a dovedit despre acești oameni mai târziu. Lörincz Ernő mi se pare este arestat de mult, Balázs Egon a lucrat in clica lui Jakab până la sfârșit, Gaál Gábor care a fost "singurul" ideolog marxist după părerea lui Jakab - a primit critici aspră nu numai pentru jurământul depus ca ofițer in armata lui Szállasy, dar și pentru cartea sa despre care s'a dovedit, că este complet sub influența filosofiei idealismului german. Nagy István a avut între ~~1940~~ 1940-1943 devieri grave antisovietice și antipartenice. Jakab, Gaál Gábor, și Nagy István au știut foarte bine, că eu cunosc atitudinea lor sub regimul horthyst, pentru aceea au făcut totul și au influențat pe ~~Jakab~~ Luca, ca să pregătească excluderea mea nu numai din partid, dar și scoaterea mea din viața științifică. La ei s'au alăturat, oameni ca Demeter Iona, care probabil că a avut legături serioase atât cu Siguranța română, cât și cu poliția maghiară.

Accentuez încă odată că am comis greșelile despre care am vorbit mai sus, că tocmai pentru aceea excluderea mea din partid a fost un ajutor mai mare, decât ce a ce am primit in sânul Comitetului Regional al cărui membru am fost. Dar am convingerea că am urmat-o linia justă a Partidului in legătură cu atitudinea mobilizătoare alături de U.R.S.S., in chestiunile politice interne, in chestiunea unității.

Aș cere cercetarea critică a muncii mele ideologice pe care am desfășurat la editura "Jézsa- Athenaeum", la redactarea revistei "Szakszervezet" și revista "Társadalomtudomány". Stiu că in toate aceste am avut numai greșeli sectariste, mai ales in privința organizării muncii, dar nu vād astfel de

greșeli, cari au fost constatate de Jakab și Gaál Gábor despre cari știm că n'a fost ideologul marxismului-leninismului decât în ochii lui Jakab Alexandru.

La sfârșitul lunii Martie 1946 am fost exclus din Comitetul Regional și din P.C.R. pentru următoarele :

1/ Prin popularitatea mea în mod tendențios am încercat ca să pun persoana mea înaintea partidului în fața maselor.

2/ Pentru legături amicale cu unii reprezentanți a reacțiunii maghiare.

3/ Am luat parte în fracțiunea Vescan - Pop Mișu.

4/ Pentru convorbiri cu ziariștii englezi.

5/ N'am protestat împotriva faptului că numele meu a figurat pe lista opoziției din U.P.M.

6/ Am intervenit pentru reacționari maghiari.

7/ Prin purtarea mea am dat ocazia ca unele elemente reacționare să folosească de numele și prestigiul meu.

8/ În unele conferințe am spus că sunt mândru, că sunt maghiar.

9/ În fața studenților am vorbit despre Ardealul independent.

10/ Am scos o revistă la Universitate, fără aprobarea prealabilă a Partidului.

11/ Am declarat la uzine, că administrația și poliția noastră e proastă și plină cu reacționari.

În legătură cu excluderea mea am luat la cunoștință și am cerut ca să pot scrie un articol prin care dovedesc că sunt comunist. Comitetul Regional a aprobat aceasta, afirmând că crede că sunt și rămân comunist. Am scris un articol intitulat "Voi slugi Partidul în afară rândurilor Partidului". Acest articol a apărut în organul Partidului din Cluj.

In legătură cu cele de mai sus ⁰⁰²⁷⁸ menționez următoarele. In ziua de 29 Nov. 1944 am întâlnit pe ziaristul englez Markham. Cu el am avut următoarea discuție cu mijlocirea prof. Dezső Lóránd, fiindcă eu nu cunosc limba engleză.

- M. - Care este raportul între comuniștii și socialdemocrați ?
- J. Corect. Mergem in alegeri cu liste unitare.
- M. P.C. are un caracter maghiar ?
- J. Este minciună. Este partid muncitoresc. Fiindcă in Cluj, majoritatea locuitorilor și mai ales a muncitorilor sunt maghiari, desigur aceasta se vede și in compoziția P.C. In orașe unde majoritatea muncitorilor sunt români, desigur că și majoritatea membrilor P.C. sunt români.
- M. Care sunt raporturile între români și maghiari ?
- J. In rândurile muncitorilor excelent. Reacțiunea însă lucrează și are unele rezultate in sânul burgheziilor maghiare și române.
- M. Care este raportul între Groza și maghiarimea ?
- J. Masele largi maghiare simpatizează cu Groza și cu politica lui.
- M. Ce gândiți despre alegerile din Ungaria ?
- J. Ne bucurăm pentru biruința democrației.
- M. Ce părere aveți despre soarta Ardealului ?
- J. Suntem impotriva împărțirii, fiindcă este o soluție antidemocratică, antiistorică și nenaturală din punct de vedere economic.

Păporele noastre au suferit destul după dictatul de la Viena. Nici nu discutăm despre soluția Ardealului independent. Ardealul în spiritul declarației guvernului sovietic va aparține României. Noi credem că este just, că majoritatea absolută a locuitorilor sunt români. Stăm desigur pe baza egalității depline de drepturi.

M. Ce părere aveți despre Armata Orosie ?

J. Admit ca Armata libertății. Toate păturile din Ardeal simpatizează cu Armata Răsie. Desigur cu excepția fasciștilor și probabil a capitaliștilor cari simpatizează cu sistemul Dvs.

M. Ce rezultate vor avea alegerile ?

J. Suntem convinși că democrația se va întări.

M. Ungurii nu vor să părăsească Ardealul ?

J. Nu. Trebuie să știți, cășniar că chiar în patria, patria cea mai mică este orașul și casa unde locuești. Rușii apărând casele au apărât patria lor și izgonind pe neștii din țara lor au izgonit și din vasa lor. Eu ca clujan am trăit aici și voiu trăi și în viitor. Aceasta este părerea fiecărui cetățean român și maghiar cinstit."

În ziua de 23 Dec. 1945 am întâlnit 2 ziariști englezi la locuința medicului Dr. Guzner. Au fost prezenți T. Vescan și Csögör Ludovic. Mi au pus 6 întrebări :

Engl. Care este colaborarea între români și

maghiari ?

J. In rândurile muncitorimii perfect și excelent. In rândurile burgheziei și a intelectualilor in ambele părți sunt șovinisme in urma ideologiilor fasciste. In rândurile țărănimii numai acolo este greutate unde sunt infectați de intelectuali șoviniști.

Engl. Muncitorii români și maghiari sunt in acelaș organizații ?

J. Este natural. Organizații muncitorești aici au un trecut de 50 de ani și totdeauna au stat pe baza internaționalismului proletar.

Engl. Care este situația ungarilor, e mai proastă decât înainte de 1940 ?

J. Da de unde. Nici nu se poate compara. Inainte de 1940 guvernul a condus acțiunile contra ungarilor, astăzi guvernul apară și garantează egalitatea națiunilor. Desigur că încă sunt lipsuri in urma fascismului, dar aceste lipsuri sunt datorite elementelor reacționare locale, cari vor să impiedece dezvoltarea democrației. Șovinștii din ambele părți vor să se ingreuneze munca guvernului democratic.

Engl. Nu gândiți că guvernul nu este reprezentativ și că Tătărescu n'are loc in el ?

Jo. Guvernul satisface maselle populare. In Groza au incredere atât români, cât și ungurii. Dacă Tătărescu este vinovat de

XXXXX

război, într'o măsură și mare mare este și Iuliu Maniu - în care Dvs. aveți încredere - și care a legalizat Garda de fier și a înșelățit înlesnit ajungerea la putere a legionarilor.

Engl. Care a fost situația Ardealului de Nord în timpul independenței ?

J. Am avut mari greutăți din punct de vedere economic. Am depus eforturi și am refăcut economia noastră, fiindcă am reușit să formăm un front al tuturor forțelor democratice. Armata Roșie nu a amestecat de loc în treburile autonomiilor locale.

Engl. Sunt tendințe autonomiste în Ardeal ?

J. Autonomismul a fost tare în anii 1930, când Maniu a agitat pentru aceasta. Unii reacționari vor și acum. Însă democrații români și maghiari sunt de acord că ar fi o crimă împărțirea Ardealului. În baza majorității populației singura soluție este unificarea cu România. Protestăm împotriva tendințelor de schimbul populației. De o mie de ani trăim împreună, vrem și vom trăi împreună și în viitor. U.R.S.S. vrea aranjarea chestiunii naționale. Noi vrem ca să fie în viitor o uniune vamală între România și Ungaria.

În legătură cu reacțiunea maghiară n'am avut

nici o legătură organizată. Dar e fapt, că la munca mea dela Uni-
versitate am intensificat legăturile cu oameni cari reprezintă
reacțiunea clericală. Este just că in mediul intelectualilor-
burghezi, altfel am văzut unele lucruri, mai ales problema insti-
tuțiilor științifice, literare și artistice maghiare. Demeter János
zilnic mă atacat cu astfel de probleme dela H.P.M. Pe ade altă par-
te am urmărit cu o critică severă politica U.P.M. In ședințele
comitetului regional mai multe-ori am criticat linia lui Kurkó,
pe de altă parte sectarianismului U.P.M. De fapt am intervenit
și pentru unii profesori cu tendințe revoluționare, dar nu pe
ordin public. De exemplu: tov. Tóth Imre a locuit cu mobilele prof.
univ. Bónis și a refuzat să deie inapoi, spunând că a fost fascist.
Noi n'am putut admite ca un student să ia mobilele unui profesor.

Am mai avut încă o altă lipsă in munca mea
de partid. AM fost foarte mult sub influența liniei P.C.U. și per-
sonal sub influența discursurilor lui Rákosi și pe teren științi-
fic și literar am urmat in multe chestiuni linia tov. Révai. N'am
ținut cont că sunt diferență de nuanță. Când am umblat la Budapesta,
in Sept. 1945, mi-a plăcut foarte mult cum lucrează pe teren ideo-
logic scriitorii și ideologii P.C.U. Cu toate că am avut și unele
rezerve, mai ales după ce am văzut că in teatre încă se domină spi-
ritul liberalismului burghez.

6./ Activitatea mea după excluderea mea din
Partid până în zilele de azi /Martie
1946- Mai 1952/

Incepând din luna Aprilie 1946 cu toate forța lucrez la Universitatea Bolyai. Organizez Facultatea de Economie Politică și Institutul de Științelor Sociale. Despre această munca am făcut în acest timp rapoarte speciale, despre care unele anexez aici.

Convingerea mea este că la Universitatea Bolyai în munca de organizare și de educare am lucrat în spiritul marxismului - leninismului, am reușit să mobilizez oameni și aproape toate candelrele marxiste de acum a facultății Economiei politice au lucrat la început lângă mine și am ajutat să creem din ei cadre marxiste-leniniste. Institutul Științelor sociale a fost un ceput cu mari perspective. După comprimarea mea Gaál Gábor și Demeter János au distrus acest Institut, cu toate că a avut deja o bibliotecă specială cu 10.000 volume și un aparat pentru lucrări științifice. Slăbiciunea și lipsa mare a muncii mele de la Universitatea Bolyai a fost că n'am ~~ținut~~ luptat în mod energic pentru legătură de partid. În ziua de 14 Oct. 1946 m'am adresat tov. Vaida Vasile, cerând să discută cu mine unele probleme. În urma convorbirii ce am avut, tov. Vaida mi-a comunicat, că reia legăturile de partid cu mine și a delegat pe Nagy István în numele P.C. să ~~țin~~ ține legăturile cu mine. În Dec. 1946 n'am putut să merg la întâlnirea fixată cu Nagy István. A doua zi mi-a comunicat, că Jakab Alexandru a hotărât ruperea imediată a legăturilor cu mine din cauză, că nu îndeplinesc obligațiile de a ține legătură în mod regulat. Jakab Alexandru și Nagy István s'au folosit deci de ocazia că tov. Vaida Vasile a fost la București și au intrerupt legăturile de partid. Aceasta a fost încă o lovitură. În vara deja am avut surpriză că în zilele, când am

00282 169

fost trimis in mod oficial ca conferențiar la cursurile învățători din Oradea, Jakab a ordonat ca să fiu dat afară din locuința mea. Nimeni n'a fost acasă, Jakab și Schwartz au știut că sunt delegat oficial și totuși au spart locuința și m'au mutat in locuința mea actuală. La aceste a mai contribuit cu acela, că din ordinul lui Jakab Alexandru, la Universitatea - Gaál Gábor și Csögör Ludovic au propus pe Venczel Iosif ca să fie directorul Universității muncitorești serale pe care am propus eu. Aceasta amintesc, că este adevărat, că am conlucrat cu astfel de elemente, cum a fost Venczel Iosif, dar numai in cadrul Universității. Dar am fost impotriva ca o Universitate muncitorească să fie dată sub direcția catolicilor. Dar la urma urmei Jakab și Gaál Gábor au hotărît ca Venczel să fie director. Eu am atras atenția lor asupra acestei greșeli. In 1947 am auzit, că eu am conlucrat cu Venczel și la Universitatea muncitorească. A ceste au fost metodele meșchine ale lui Jakab Alexandru.

Din primavara anului 1947 am ținut legătură cu organizația de bază a Universității Bolyai. Dar in Oct. 1947 sunt comprimat dela Universitate. Am făcut o contestație la Ministerul Instrucțiunilor Publice, dar n'am primit nici un răspuns nici până in ziua de azi.

După comprimarea mea tov. A. Alexa a luat legătură cu mine și m'a chemat la secretariatul regional, mi-a comunicat că voiu avea legături de partid cu el și a comunaat noua mea sarcina. Voiu fi numit ca director la Cooperativa Gazind, având ca sarcini :

- 1/ Salvarea cooperativei dela faliment din punct de vedere economic ;
- 2/ Lichidarea influenței decisivă a social-democraților de dreaptă.

Cred, că am reușit să rezolv ambele probleme și în Iunie 1948 cu ocazia etatizării fabricilor, am avut deja o uzină înflorită și o puternică organizație de partid. Aceasta uzină a fost nucleul uzinei "Electrocarbon" care este și azi în curs de construcție.

În anul 1948 am dar ajutor securității în demascarea unor fasciști din Ungaria, dintre cari deputatul catolic Dr. Keresztes Sándor, care a fost un clericalfascist periculos.

La toamna anului 1948 tov. Dejeu Dumitru comunică mie, că trebuie să merg la Serviciul Technic al orașului Cluj și voi lua conducerea secțiunii. În Oct. 1948 însă tov. Rácz Ludovic comunică, că primesc ca munca de reabilitare pe frontul ideologic postul de secretar literar al Teatrului Maghiar.

Pe lângă muncii artistice în cursul anului 1949 conlucrez timp de 4-5 luni cu tov. Soltuțiu Ioan în problema lichidării conducătorilor reacționari catolici. Cred, că munca mea a ajutat mult în privința strângerii materialului documentar și în privința caracterizării catolicilor.

În anul 1949 demascăm și curățim Teatrul Maghiar de Stat ^{de} elementele periculoase.

Aprecierea Comitetului pentru Artă în 1951 este că Secretariatul literar, care lucrează cel mai bine, este al Clujului și principiile de organizare elaborate de mine introduce în toate Teatrele din țară.

Pe teren ideologic colaborez la revista "Utunk", am scris o carte despre "Istoria de 160 ani al Teatrului maghiar din Cluj, care este momentan la E.S.P.L.A ; am scris o carte după mine foarte importantă despre "Drumul imperialismului american", o carte de 400 de pagini, dar cu părere de rău, constat, că de 2 ani n'am reușit să știu părerea editurii. Mulți tovarăși

au spus, că este o carte bună, interesantă, dar pe frontul ideologic trebuie să fim vigilenți. Lectorii editurii E.S.P.L.A. sunt așa de vigilenți că nici oel puțin părerea lor nu comunică cu mine. Tov. Balogh dela ~~Regionala Cluj~~ Regionala Cluj, a urgitat mai multeori ca să primesc răspuns, dar n'am reușit cu toate aceste să știu dacă merită să mă ocup cu problema științifică.

In legătură cu istoria mișcării muncitorești am donat documente și materiale referitoare la istoria mișcării muncitorești din Transilvania într'o cantitate mare ; am luat parte in organizarea expoziției de 30 de ani al Istoriei P.C.R. ; lucrez de un an in cadrul Academiei R.P.R. cu strângerea materialului referitor la anii 1848-1919. In aceasta muncă colaborez cu tov. Kohn Hilel.

In munca noastră este o lipsă serioasă. Lipsește vigilența revoluționară și principialitatea partenică marxistă-leninistă. In August 1951 am atras atenția P.C.R. regionala Cluj la aceasta. Așa văd însă, că in anul 1952 pe frontul artistic s'a înrăutățit situația, începând dela Comitetul pentru Artă până la teatrele. Nu primesc ajutor in privința muncii și sunt cazuri când elementele anarhiste și mic-burgeze sunt incurajate in domeniul artei. Aceasta este însă o problemă in curs.

In ultimele luni cred, că am dat un ajutor in privința demascării lui Jakab Alexandru, mai ales in privința activității sa lichidatoristă din 1940-1944 și la purtarea sa procapitalistă din 1945-1947.

In curent pe lângă muncile zilnice, mă ocup intensiv și științific cu istoria mișcării muncitorești din Transilvania și cu studierea operelor filosofice și istorice ale lui Marx- Engels - Lenin - Stalin.

7/ Concluzii.

In acest an implinesc tocmai 20 de ani de când am intrat în mișcarea socialistă. Desvoltarea mea este naturală. Am născut într'o familie cu vechi tradiții socialdemocrată, dar din garda veche al socialdemocrației. Am ajuns în mișcarea socialistă unde m'am situat chiar dela început în centrul partidului socialdemocrat și am avut o ură contra oportuniștilor de dreaptă. Intre 1933-1936 sunt austromarxist și lupt contra rămășițelor kautskyene în mine. În 1936-1938 nu mai sunt austromarxist, cred în socialdemocrația revoluționară, nu sunt trozkist, dar cred într'o Internațională nouă în care vor fi încadrați toți socialdemocrați revoluționari și comuniști. Citesc deja în acest timp "Rundschau", "Uj Március", broșurile P.C.R., revistele comuniste germane. În mișcarea muncitorească lupt foarte hotărît pentru unitate, merg cot la cot cu comuniștii, dar încă nu sunt leninist. În acest timp încă n'am avut ocazie să citesc operele lui Lenin și Stalin. Din 1939 simt că sunt marxist-leninist, mai avem câteodată frământări, mai șovăesc în unele chestiuni în anii 1939-1940. Incepând însă dela 1940 merg hotărît pe drumul comunismului. Nu mai poate sdruncina în mine nimeni adevărul bolșevismului, mai ales după ce în 1940 am ocazie să studiez opera lui Stalin despre "Bazele leninismului".

În acest timp înțeleg că nu mai este nici o diferență ideologică între socialdemocrația de dreaptă, de strângă și centristă, fiindcă fiecare servește interesele capitalismului și fiecare stă în slujba imperialismului. Macdonald, Morrison, Vandervelde, Blum, Pivert, Leipart, Wells, Kautsky, Renner sau Otto Bauer - indiferent ce formă dau concepțiilor lor, esența este același la fiecare, are o groază de socialism științific și de U.R.S.S. De când văd aceasta sunt comunist.

După eliberarea României trebuie să lupt în diferite fronturi ca comunist. Comit greșeli serioase, dar sunt convins că aceste greșeli în parte se datoresc rămășițelor social-democrate ce am mai avut în anii 1944-1946, mai ales în limbajul meu ; dar se datoresc și lipsei de ajutor. Acuma știu că n'am putut aștepta ajutor de la oameni de tipul lui Jakab Alexandru, pe care am avut ocazie să cunosc foarte aproape. Dar n'am putut primi nici de la Vasile Luca, care a chemat în 1945 mai multeori să merg cu el la pescuit. Eu n'am pescuit, totuși m'am dus, fiindcă am crezut că voi putea învăța. Dar am stat ore întregi cu el și n'a fost dispus să vorbească cu mine decât despre pescuit și câteodată despre vânat.

Sunt convins că excluderea mea din P.C.R. a fost un ajutor. După aceasta am putut vede și am putut lichida greșelile mele în mare parte. Găsesc că din 1948 merg pe linia Partidului și cred că dacă excluderea mea în 1946 a fost un ajutor, atunci reprimirea mea după munca mea comunistă dintre 1948-1952 ar fi un ajutor și mai mare. Dar chiar dacă n'a sosit momentul, cred că merit ca să mă ocupe Partidul cu mine în mod tovarășesc și cu dragoste.

Cluj, 22 Iunie 1952

Jordáky Lajos

Isakab H

00287

168

m>

I N D E X

- 1./ Nota sinteza
- 2./ Documentarea activitatii afaceriste
- 3./ Documente despre activitatea din ilegalitate

00288/169

N O T A S I N T E Z A

00289 170

N O T A

2.4.1952

FOTO- COPIE

Semnata de
Jakab Alexandru

Nota adresata Tov. DAN STEFAN / fost primarul orasului Cluj, prin care se cere eliberarea brevetului Comercial pe numele lui FARKAS MAGDA, in mod exceptional, fara facerea formelor respective, motivand ca beneficiul magazinului va fi a Partidului. Pe nota este semnatura lui JAKAB ALEXANDRU si stampila Partidului Comunist Roman.-

DOCUMENTE

3 pagini

Pagina I-a, repartizarea actiunilor intreprinderii DERMATA Cluj, la data de 19.9.1945.-
Pagina II-a, repartizarea actiunilor intreprinderii DERMATA Cluj, la data de 21.10.1947
Pagina III-a idem
Din aceste documente rezulta cointeresarea grupului FARKAS in proprietatea Uzinelor Dermata si gradul de proprietate.-

N O T A

extras din registrele contabile al Uzinelor DERMATA

In acest extras sunt aratate diferite sume achitate actionarilor DERMATA, sub titlu "despagubirea evreilor" intre cari figureaza JACOB ALEXANDRU cu 11.100.000 Lei, stabilizati MAGDALENA JACOB, sotia susnumitului cu 9.000.000 Lei, HERMANN LUDOVIC cu 7.050.000 Lei, si Dr. HELLER IOSIF, cu 1.200.000 Lei. Afara de cei de mai sus figureaza si alte persoane cu sume ridicate, afirmativ cari reprezentau PCR-ul. Toate sumele mai susaratare sunt Lei stabilizati.

FARKAS EUGEN

Fost functionar al firmei SANODROG UNIDROG

Fost angajat al firmei UNIDROG- SANODROG, arata ca firma SANODROG a fost condusa de JAKAB ANDREI, fratele lui JAKAB ALEXANDRU si aceasta figura ca o intreprindere a PCR-ului, JAKAB fiind reprezentantul acestuia in intreprindere. Firma cu o ocazie a primit o cantitate de marfuri dela fosta firma EMKE, care nu a fost pusa in vanzare, ci din lipsa de capital s, a recurs la imprumut dela persoane particulare, cari nu erau altcineva decat rudeniile lui JAKAB ALEXANDRU, cari astfel au introdus capitaluri in intreprindere, devenind cooproprietari. Intr, o perioada s, a putut observa la intreprindere o permanenta manevrare de bani si marfuri din partea acestor persoane, cari figurau ca creditorii intreprinderii. Intreprinderea fata de celelalte magazine particulare totodeauna figura ca fiind proprietatea Partidului, situatie ce a fost exploatata in afacerile facute. Dupa unificare cu firma MEDROG, s, a putut vedea clar ca nu este vorba de un magazin a Partidului, si aceasta este proprietatea familiei JAKAB, ce a rezultat si dintr, o discutie a numitului FARKAS EUGEN, cu JAKAB ANDREI, cand aceasta a spus ca ei se vor retrage din aceasta intreprindere, intrucat Statutul Partidului prevede ca exploatatori nu pot fi membrii de Partid. Astfel grupul reprezentat de JAKAB ANDREI, a scos din capitalul intreprinderii

bani in valoare de circa 2.000.000 Lei.-

FARKAS EUGEN

complectare la
declaratia an-
terioara

Arata, ca cu o ocazie a auzit o discutie
intre JAKAB ANDREI si un oarecare IZSAK, cunoscut tra-
ficant de valute, despre franci elvetieni, iar mai tar-
ziu tov. KELETI, i-a aratat o lista / in 1951 / pe care
figureau mai multi dintre fostii angajati al intreprinde-
rii SANODROG, ca au preschimbato valute / dolar / cu oca-
zia stabilizarii. Pe lista figura si declarantul cu toa-
te ca el niciodata nu a avut asemenea bani.-

NAGYFALUDI MIHAI

Fost seful-con-
tabil la firmei
SANODROG-UNIDROG

Declara, ca dupa ce a fost angajat la
firma SANODROG, si s-a adus la cunostinta ca firma numai
de forma este proprietatea lui HIRSCH ALEXANDRU, in fond
este al Partidului, Din deverul realizat intr, adevar
1 % a fost achitat la Sectia Economica al Partidului.
Restul a fost impartit intre proprietari.-

Pentru a mari capitalul in 1945 firma
a primit un imprumut de 2.000.000 Lei dela Banca Agri-
cola, care a fost achitat cu cateva zile inainte de
stabilizare, deci cu o valoare mult mai mica decat va-
loarea initiala, Raportul era circa 1 : 1000.-

Dupa unificarea cu firma MEDROG, prop-
rietatea intreprinderii s-a impartit in felul urmator:

70% era in proprietatea vechei grupari
reprezentata de JAKAB ANDREI, 20 % al lui VAIDA ALEXANDRU
10 % al lui KERTESZ BELA, afara de aceasta figurau ca
creditorii intreprinderii cu sume insemnate diferite
persoane particulare, rudeniile si prietenii lui
JAKAB ALEXANDRU, cari au avut depuse la firma inainte
de stabilizare cantitati mari de marfuri, valoarea ca-
rora a fost achitata in Lei stabilizati. Mai tarziu
a fost atras in intreprindere numitul NISEL, care a adus
un capital de 1.000.000 Lei, si caruia in schimbul unei
sume de 600.000 Lei, grupul JAKAB a predat 10 % din
proprietate. Cand s-a pus lichidarea firmei, capitalul
in mare parte a fost scos de JAKAB ANDREI, si o parte
mica a fost predat si Partidului. Declarantul nu mai
cam in anul 1948, a aflat ca firma nu este a Partidului
dupa cum au sustinut cei cari au condus, ci era a
lui JAKAB ALEXANDRU, insa in permanenta atat fata de
autoritati, cat si fata de personalul intreprinderii
a fost sustinut ca este vorba de o intreprindere a Par-
tidului.-

KÖRÖSI TIBERIU

Fost functionar
al intreprinderii
SANODROG-UNIDROG

Declara, ca la firma SANODROG, s-au fa-
cut specula, cu medicamente intre care erau medicamente
de baza si cari au fost foarte greu gasite in Tara, ca
penicilina, etc. speculand astfel populatia. Cunoaste
faptul ca sotia lui JAKAB ALEXANDRU, FARKAS MAGDALENA,
a investit sume mari in medicamente, din venitul maga-
zinului de incaltaminte ce avea in proprietate. La fir-
ma SANODROG, erau musafiri permanenti traficantii cu-
noscuti de valute si declarantul cu o ocazie in 1947,
a vazut cum JAKAB ANDREI, a numarat 2 stocuri de bancno-
te de dolari.-

HOFFMAN MAURITIU

=====
Fost comerciant
ceva rudenie cu
JAKAB ALEXANDRU

Stie, ca JAKAB ALEXANDRU? a avut stranse relatii de prietenie si de interes material intre anii 1945-51, cu numitii HIRSCH VILHELM si HIRSCH IGNATIU, cunoscuti exploatatori, fosti proprietari al fabricii de ipsos din Aghires, cari mai tarziu au plecat in Palestina si dintre cari HIRSCH VILHELM, cu o ocazie a afirmat fata de declarantⁱⁱ, ca are in pastrare valori serioase din partea unui om mare, un ministru, originar din Somcuta / JAKAB ALEXANDRU / Aceste persoane au primit pasaportul de plecare in Izrael in 1951, intr, o perioada cand foarte putini au primit asemenea pasapoarte.-

CICEU GHEORGHE

=====

Soferul lui
JAKAB ALEXANDRU
in perioada
1947-50

Arata, ca intimii prieteni al lui JAKAB ALEXANDRU au fost BALAZS EGON, care in timpul cat petrecea in Bucuresti reintorcandu-se din misiunile din Strainatate a locuit la susnumitul, ministrii VAIDA VASILE, BARLADEANU, GOGU RADULESCU, MALINSCHI si altii.

Stie, ca in vara anului 1947, a stat la JAKAB A. cumnata sa FARK AS EDIT, din Franta, impreuna cu barbatul si copilul.-

In Decembrie 1947, JAKAB ALEXANDRU a fost la un banchet organizat de un oarecare GOLSTEIN, mare afacerist, care a doua zi a plecat in Palestina.-

JAKAB A. in Cluj intre anii 1948-50, a locuit in permanenta la Tov. Colonel Patriciu.-

JORDAKY LUDOVIC

=====

Fost secretar
PCR. in prezent
exclus din Partid

Cunoaste pe JAKAB ALEXANDRU din 1937, cand a fost aceasta conducatorul aripei de stanga al Partidului Socialdemocrat, si a afirmat ca este comunist si lucreaza in Partidul Socialdemocrat pe baza Frontului Unic. Mai tarziu in 1939, stie ca a lucrat in Sindicatul Metalurgist, in sa avea o comportare necorespunzatoare, inganfata, fata de muncitori. Despre perioada 1941-44, si activitatea lui JAKAB din aceasta perioada nu cunoaste amanuntat, decat numai din afirmatiile altora. Astfel stie, ca JAKAB ALEXANDRU a locuit la Hirsch Alexandru, si a fost foarte precaut pana in primavara anului 1942, cand apoi a inceput sa umble mai fara griji, a cumparat un aparat lingafon si a invatat limba franceza si engleza. A avut multi bani si a trait ca un aristocrat.-

In August 1945, a fost cautat de un agent cu numele de SIMON, care a dat o descriere exacta despre JAKAB, si dupa care data JAKAB a parasit aceasta locuinta. A locuit apoi la mai multe locuri. Afirmat, ca in timpul ilegalitatii JAKAB a fost singurul care nu a depus o activitate mai intensa, in schimb a trait bine, totdeauna i-a reusit sa plece dela locuintele lui inainte de arestare.-

In Septembrie - Octombrie 1944, cand aproape toti conducatorii Partidului au organizat miscarea de rezistenta, JAKAB ALEXANDRU a stat la adapost la un oarecare avocat Dr. LORINCZ, si in societatea lor a fost vazut Capitanul HOMONAI, ofiterul de Stat major maghiar pe care JAKAB mai tarziu dupa eliberare a sustinut.

JAKAB ALEXANDRU sustinea, ca el a dirijat toate activitatea si actiunile comunistilor despre care declarantul afirma ca nu corespunde adevarului.-

Dupa eliberare JAKAB este in Biroul Regional si se declara ca singurul membru de Partid din ilegalitate, afirmand ca cei cari au fost arestati la Someseni, nu pot primi functiuni de Partid. Arata ca in 1945 in casa lui JAKAB, din Str. Republicii Nr. 12 a fost un lux extraordinar, in timp ce muncitorii rabdau foamea, acolo se manca ciocolata, sunca slanina etc. In acest timp activitatea lui JAKAB era caracterizat prin urmatoarele : S, a rupt de mase, s, a ocupat cu procurarea automobilelor, si in timp ce tovarasii activisti nu au gasit masini in interes de Partid, el folosea masina cea mai frumoasa pentru plimbari. S, a ocupat cu diferite afaceri, SANODROG, DERMATA, Magazinul de Incaltaminte FARKAS MAGDA, vanzari de case, acaparari de bijuterii etc. Stie ca multi dintre acei cari au avut legaturi de afaceri cu JAKAB au plecat mai tarziu in IZRAEL.-

LUKACS GRUNFELD ILEANA

membra de Partid in ilegalitate, fost arestata la Someseni, in prezent cu situatia de Partid neclarificata

Din 1942, a avut legatura cu JAKAB ALEXANDRU, despre care afirma ca a avut atunci o atitudine de superioritate fata de tovarasi, umbla extrem de elegant si avea mereu bani. Cereea dela tovarasi mereu locuinte, afirmand ca indiferent cat costa.-

Intr, o zi JAKAB a trimis ei o sticla de cerneala de tus cu o culoare speciala, folosita in mod obisnuit de Politia maghiara pentru Buletinele de identitate, cerneala care a fost gasita cu ocazia arestarii susnumitei, insa de nimeni n, a fost intrebata de provenienta cernelii.-

In 1943 cu o ocazie a adus la cunostinta lui JAKAB ca este filata de Politie, si JAKAB a afirmat ca halutinezaza, dand in continuare sarcini de a face in aceeiasi zi 15 legaturi cu parola si difuzand diferite materiale ilegale de propaganda.-

Dela MARTON IOSIF a auzit, ca dupa eliberarea orasului Cluj, JAKAB a ridicat actele in legatura cu procesul celor arestati la Someseni.-

SIMANDI ROZALIA

Fost proprietatea locuintei, unde a locuit JAKAB intre 1941-43

Pana in anul 1942, vara JAKAB a fost foarte precaut si umbla numai noapte in oras, mai tarziu a devenit mai curajos, statea toata ziua la plaja, umbla in oras, cu autotaxi, avand in acelas timp o atitudine de superioritate si inganfat. Pe la sfarsitul anului 1942 a cumparat un lingafon, invatand limba engleza si franceza, afirmand ca vrea sa stie ce spun englezii despre rusii. Pe familia HIRSCH la fortat si jecmanit sa invete limba germana. In iulie 1943, JAKAB a fost la Budapesta la conferinta Partidului de Pace. In luna August aceluia an intr, o zi a fost cautat de detectivul SIMON, care a descris semnalmentele lui JAKAB, in timp ce JAKAB in chiloti de bae era in curte si putea sa fie vazut de SIMON, insa nu a fost arestat. Dupa aceasta JAKAB a plecat dela aceasta locuinta. In timp ce JAKAB a locuit la aceasta locuinta a discutat cu toti vecinii, intre cari era si un plut, maj sef de Politie, anume OROSZ.-

In Octombrie 1943, a fost arestat HIRSCH ALEXANDRU, care locuia tot in aceeiasi locuinta, care dupa eliberare a fost framantat de gandul ca Politia maghiara de unde a putut afla despre drumul lui ce a facut la Budapesta cu ocazia conferintei de pace.-

O singura data l-a mai vazut pe JAKAB, inainte de eliberare in fata Prefecturii, ziua, cu o femei in blana neagra, lucru ce a surprins pe declaranta.-

VALBANU GAVRIL

=====
Fost membru de Partid
in ilegalitate, in
prezent neincadrat

Cunoaste pe JAKAB ALEXANDRU, din ilegalitate avand legatura cu el intre anii 1938-43. Afirmă, ca JAKAB a creat in jurul lui o atmosfera de misticism, tinandu-se distantat de masele muncitoresti si colectivul tovarasilor. A favorizat unele persoane pe cari a ridicat foarte repede in posturi, cum a fost BALAZS EGON, SZABO IULIANA, pe care dintr-o celula de intreprindere a ridicat direct in Comitetul Regional ilegal al Partidului.-

Il face pe JAKAB dubios in fata lui faptul, ca in timpul cat a fost declarantul retinut in anul 1944, in lagarul din Sarospatak-Ungaria, discuta cu SZIRMAI STEFAN, fost membru in C.C. al Partidului Comunist Maghiar, acestuia i-a povestit ca atunci cand a fost arestat a fost gasit la el tot materialul tiparit in vederea zilei de 7 Noembrie. SZIRMAI cand a auzit acestea a fost foarte revoltat, spunand ca el personal a comunicat lui JAKAB, prin sotia lui BALASIU IOSIF, inca in luna Septembrie 1943, ca sa inceteze imediat ori-ce activitate, fiindca tot C.C. a fost arestat si firele de legatura au fost divulgate spre organele inferioare.-

JEDLIOSKA GHIZELA

=====
Fost activista la
Comitetul Regional
Cluj, dupa 1944

Cunoaste pe JACOB personal din 1944, dupa eliberare, luc. and la resortul de cadre al PCR-ului in unde JAKAB a fost responsabilul. Afirmă ca in acest timp in biroul lui JAKAB erau vazuti mereu elemente burgheze, fost comerțanti si fabricanti, iar tovarasilor nu raspundea la salut si cand trecea pe scarile membrii de Partid se opreau, dand onorul ca in un general din trecut. Persoanele cari au indraznit sa-l critice pe JAKAB, au fost indepartate.-

HEVES FRANCISC, fostul responsabil organizatoric, in prezent in Bucuresti /care a fost in relatii bune cu RAJK, a povestit despre JAKAB numai lucruri frumoase. Afirmă, ca ei a povestit NYILAS GHEORGHE, in prezent la o scoala Militara in Bucuresti ca a fost exclus din Partid de catre JAKAB, din cauza ciocnirilor ce au avut si schimbat de postul de conducator al Fabricii "EREA" cu numitul LUNGU STEFAN / Lang / este la Ministerul de externe /care a avut legatura cu englezii si americanii, si ca JAKAB a organizat ca NYILAS sa fie calcat de masina, insa nu i-a reusit. -

Spune ca SIMO GYULA i-a spus, ca JAKAB a dat dispozitiuni ca la Partid sa fie angajati tovarase tinere si frumoase.-

In anul, 1949 cand a vorbit cu SIMO IULIA aceasta i-a spus ca pleaca din tara tot din cauza lui JAKAB, insa nu-si aduce aminte motivele expuse.-

RUSU CORNELIA

Membra de Partid
din ilegalitate

Cunoaste pe JAKAB ALEXANDRU, din perioada cat a locuit in locuinta lui HIRSCH ALEXANDRU / SIMANDI ROZALIA / intrucat a umblat la aceasta familie in mai multe randuri.-

Stie ca JAKAB n, a fost deloc precaut, facea plajă in curte, a invatat limba engleza, si traia ca un burghez inganfat si inchipuit, facand diferite discutii politice si declarand despre Ilja Ehrenburg ca este un scriitor cu mentalitate mic burgheza.-

Era vesnic nemulțumit de felul cum tov. HIRSCH gatea mancarea, spala rufele, si mereu pe aceasta tema facea mizerie, astfel incat HORSCH ROZALIA de mai multe ori a fost gasita plangand din cauza secaturilor lui JAKAB. Deloc nu a avut o comportare unui tovaras din ilegalitate.-

Dupa eliberare stie ca HIRSCH ALEXANDRU a fost proprietarul formal al firmei SANODROG, de unde apoi a fost solicitat de familia JAKAB ca sa plece, insa ca firma sa figureze si pe mai departe pe numele lui. Datorita faptului ca nu a vrut sa accepte aceste conditii, ~~ea~~ a pornit ~~in~~ contra lui o actiune de intimidare, facandu-se intr-o zi o perchezitie domiciliara, cand s, a introdus in locuinta lui in revolver cu toate ca el n, a avut asemenea obiecte. In fata acestei situatii a cedat, si mai tarziu a plecat in Palestina, afirmand fata de tov. cari au incercat sa convinga ca sa renunte la plecarea, ca el pleaca de frica, caci IACOB ALEXANDRU, vrea sa-l distruga. HIRSCH a mai afirmat, ca el a aflat dela sotia tovarasului EIHORN, ca el trebuia sa fie arestat, lucru ce a fost refuzat de susnumitul.-

Dela FRIED OLGA, casatorita LEB, a auzit, ca a fost predat la Partid bijuteriile giuvargierului STOSSEL, si din aceste bijuterii a vazut pe bratul lui JAKAB, unul dintre ceasornicele predate.-

00285

176

D O C U M E N T A R E A

ACTIVITATII AFACERISTE

Copie

Traducere din limba
maghiara de pe fotocopia
anexata

00296 177

T O V

D A N S T E F A N

C L U J

Draga Stefan,

Te rog sa fii bun si sa aprobi cererea lui FARKAS MAGDA, in privinta eliberarii brev. vetului comercial imediat si in asa fel, ca la formalitatile respective va face fata ulterior. Cea mai mare parte a beneficiului magazinului este al Partidului / ultima propozitie este scrisa ~~cedenena~~ /

Cluj, la 4 Ianuarie 1945

Cu salutari
ss. Jakob Alexandru

Stampila Partidului
Comunist Roman

~~09297~~

118

Dán István elvtársnak,

Kolozsvár.

Kedves Pista!

Kérlek, hogy légy szives a Farkas Magda kérését az ipari-gazolvány kiadása tárgyában teljesíteni azonnal és azzal, hogy a formalitásoknak utólagosan fog eleget tenni. *Mr. ügylet jövedelmének magyarázta a Párt.*

Kolozsvár, 1945. jan. 4.

Üdvözlettel:

Juhász János

Copie

Traducere din limba maghiara

BANCA GENERALA DE CREDIT UNGAR
Sucursala Cluj.

Cluj, la 19 Noembrie 1945

Onor
U Z I N E L E D E R M A T A 0029
Fabrici de Pielarie si Incaltaminte S.A.
C l u j

298
179

Ca raspuns la scrisoarea Dvs. din 16.1.c.Va comunicam, ca la sucursala noastra dela 23 Iulie 1942, am avut in "Depozit sindical blocat " actiunile firmei Dvs. proprietatea familiilor decedatilor Dr. Farkas Mozes si Farkas Iosif, cari impreuna cu toate celelalte valori in depozit in legatura cu dispozitiunile de aparare antiaeriana, in urma dispozitiei centralei noastre data la 18 August 1944 au fost transportata la Centrala.-

Numerii actiunilor regretam, nu vi le putem comunica ele nefiind in prezent manipulate de noi:-

Sotia lui Dr. Klein Andrei, n. Farkas Magda Cluj	6257 buc
Sotia lui Dr. Bargeton Daniel, n. Farkas Edit, Paris	7258 "
Minor Farkas Stefan " Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	4228 "
Sotia lui Dr. Sebestyen Nicolae "Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	3000 "
Sotia lui Hermann Rudolf " Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	13299 "
Sotia lui Heller Iosif " Depozit blocat pana la aranjarea taxelor succesoriale "	13298 "

Cu toata stima :

BANCA GENERALA DE CREDIT UNGAR
Sucursala Cluj

Pentru conformitatea traducerii
Cluj, la 21. Noembrie 1945

ss. Ronai Nicolae

Cluj, la 21 Octombrie 1947

130

Repartizarea interna
a stocurilor de actiuni sindicalizate:

00293

Grupul sindicalizat ANHAUGH :

Dionys Anhauch	Bucuresti	6.007	buc	
Albert Anhauch	Timisoara	4.668	"	
Gertrud Strakosch	Denver	10.000	"	
Raul Aghion	New-york	10.000	"	30.675 buc

Grupul sindicalizat EISIG:

Beniamin Eisig	Bucuresti	18.674	buc	
Adalbert Lunca	Medias	5.000	"	
Alex. Roman	Bucuresti	1.800	"	
Miron Lupan	Bucuresti	1.600	"	
Iosip Hancu	Bucuresti	2.500	"	
Leonel Onciu	Bucuresti	1.100	"	30.674 buc

Grupul sindicalizat FARKAS:

s.l.dr. Heller Iosif		10.283	buc	Telaviv
s.l.dr. Hermann Rudolf		10.284	"	"
Farkas Stefan		3.244	"	Timisoara
s.l.Schwartz Paul, Ella F.		2.307	"	New-york
Edita Bargeton		4.534	"	Paris
Magdalena Jakob, n, Farkas		20	"	Bucuresti
Dr. Heller Iosi		1	"	
Dr. Ludovic Hermann		1	"	

Se pastreaza in depozit sindical total 92.023 buc

=====

Copie

Cluj, la 21 Octombrie 1947

181

00305

N O T A

=====

In ziua de azi, impreuna cu dlDr. Iosif Heller, am facut revizuirea cantitatilor respective a stocurilor de actiuni Dermata, aflate in depozit la safeul Uzinelor Dermata.

Am constatat ca sunt in depozit urmatoarele actiuni din emisiunea anului 1941 :

pe numele grupului Anhauch	29.169 buc
" " " Eisig	31.028 "
" " " Farkas	31.826 "
Total :	<u>92.023 "</u>

Potrivit conventiunii sindicale, cele trei grupuri de actionari trebuie sa aibe un numar egal de actiuni. Prin urmare, am facut o repartizare proportionala a actiunilor, dupa cum urmeaza :

Fiecare grup de actionari va avea cate 30.675 buc.
cele trei grupuri vor avea total 92.023 buc

Repartizarea s-a facut dupa cum urmeaza :

Grupul Anhauch :			
avea in depozit sindical	29.169 buc		
si se atribuie total			
din grupul Farkas	1.152		
" " Eisig	354	1.506 "	30.675 buc
Grupul Eisig :			
avea in depozit sindical	31.028 buc		
cedeaza grupului Anhauch	354 "		30.674 buc
Grupul Farkas :			
avea in depozit sindical	31.826 buc		
cedeaza grupului Anhauch	1.152 "		30.674 buc

Se pastreaza in depozit sindical total 92.023 buc

=====

00301

182

NOTA

Novac Ernest	Lei. 5.256.000.
Miron Lupan	" 4.615.000.
Deutsch Emeric	" 2.236.000.
Onciu Lionel /Lei 32.416/	" 5.413.416.
Roman Alexandru	" 5.443.000.
Stroescu Ioan	" 5.270.000.
Hancu Iosif	" 5.427.000.
Croitoru Samoilă	" 5.256.000.
ISIS BENIAMIN /S,a mai achitat la	" 5.884.000.
6.II.1948 Lei 5.000.	
Eisig si la 4.II.Lei	
14.781 Lörinez./	
Bermann Jacques	" 5.524.000.
Anhauch Dionis	" 900.000.
Luncan Adalbert/S,a mai achitat Lei	" 5.208.000.
537.222 pt.dif.chel-	
tueli,mai ales diferente	" 56.432.416.Lei Total
de salar si ore supli-	
mentarelin sarcina acestui	
cont.Lei.5.122 s,au platit	
croitorului D.Crainciovă.	

Conturile Hermann Ludovic Cluj,Dragos Pop,Mihail Baldovin,Albert Anhauch,Ioanovici Ludovic,Mendelovici Eugen,Diamantstein Ernest Dr.Fokete Gheorghe,nu au fost utilizate si soldurile lor creditoare au fost lichidate recontabilizandu-se.

In sarcina contului "Despagubirea Evreilor" s,au efectuat urmatoarele plati:

Pe numele Hermann Ludovic	Lei 7.050.000.
" " Iacob Alexandra Bucuresti	" 11.100.000.
" " Magdalena Iacob "	" 9.000.000.
" " Dr.Heller Iosif "	" 1.200.000.
	"
Total	Lei28.350.000.

Pe langa aceste sume s,a mai achitat pe numele Dr.Heller Iosif Cluj 3.150.000. Lei tot in sarcina contului "Despagubirea Evreilor" inea din cauza absentei numitului,nu am putut afla destinatia acestei sume.

In timpul inflatiei,s,a platit in sarcina contului "Biroul Bucuresti" pentru cumparare de chimicale "O" cu titlul de "Suprapreturi la diferite chimicale"suma de Lei 316.806.000.000.- suma ce s,a contabilizat la 14.VIII.1947,in baza insemnarilor mai vechi.

Mai figureaza plati destul de mari pe urmatoarele conturi:Import Aprovizionare II.Aprovizionare III.Piei Miei,Carbunaru II.,Star II.,Star III.,Star V. ,Sectia de Aprovizionare decontare, Sectia de Aprovizionare decontare VI.,si Decontare Piei.Acste sume se cifreaza in Total la circa 400 miliarde,dar nu am posibilitatea de a constata,daca ele s,au utilizat intr,adevar pentru

acoperirea cumparaturilor pe piata neagra, sau au servit altor scopuri. Dr. Klein Andrei ar putea sa dea eventual lamuriri in aceasta privinta.

La Fabrica de Piel Rendor s, au achitat Lei 3.000.000./trei milioane/ in contul Fabricii Karres S.A. Medias, din care 400.000 Lei au fost compensati prin diferite masinatii. Restul de 2.600.000 s, a trecut in creditul contului, ca suma platita pentru diferite retete. Pe langa aceasta la indrumarea Tov. Lunca, s, au achitat Lei 82.120 in sarcina Fabricii de Mezeluri S.A. Cluj, dar pe urma s, a trecut si s, a compensat tot pe contul Fabricii Karres. Aceasta suma era necesara Fabricii amintite pentru achitarea unor taxe urgente.

Cluj la 1 Iulie 1948

ss. Bergner Zoltan

DECLARATIE

Subsemnatul FARKAS EUGEN, din Cluj, Str. Paul Erlich Nr.2. am ajutat la intreprinderea Centrofarm din Cluj, Str. 6 Martie Nr.4. declar urmatoarele despre firma UNIDROG, agentie comerciala de medicamente in engros.-

La 15 Iulie 1945 m,am reintoars din deportare si prima mea lucru a fost sa -mi caut serviciu. Deaceia m,am prezentat la cunoscutii mai mechi, despre care am stiut ca sunt acasa.Asa am ajuns si la tov. Luncan / Leb / Adalbert, care si-a manifestat bucuria ca deja sunt acasa, ca de mult ma asteapta pe mine, pentru a-mi ocupa un post.Au nevoie de mine pentru conducerea unei drogherii, deoarece in prezent este condus de un tovaras JAKAB BANDI, si care nu conduce corespunzator, ar trebui un alt tovarasi. Asa am ajuns eu acolo dupa 3 zile dupa reintoarcerea mea.-

In primul moment deja cand am ajuns acolo am observat ca intr,adevar nu s,a priceput la conducerea magazinului, insa s,a silit din rasputeri sa mentina legaturile cu Organizatia de Partid Judetean, pe care in totdeauna fratelii ei JAKAB ALEXANDRU a reprezentat.In orice caz, cand au fost neintelegeri, eu m,am dus la tov. Luncan, iar JAKAB BANDI la tov. JAKAB ALEXANDRU.Obiectiul discutiilor au fost de mai multe feluri, insa unul care a fost ca niciodata nu s,a gasit la locul lui de munca, din care cauza eu a trebuit sa lucrez de doua ori mai mult.Cu o ocazie, cand a lipsit mai mult timp, si cand s,a reintoars deja din usa a zambit si a spus, ca JENŐ, "acum nu te certa cu mine, caci acum am facut o afacere mult mai mare, decat ar fi stat eu o saptamana aici" . A scos o lista, pe care au fost scrise numele mai multor medicamente, pretioase, cari si astazi ar prezinta o suma importanta.M-a rugat sa ma duc imediat in Str. Budai N,anTal in garajul partidului ca sa fac inventarul, cari sunt in 2 boxuri inmagazionate, si care marfa a fost proprietatea firmei EMKE, pe cari Trupele Sovietice au predata Partidului, iar PARTIDUL preda firmei SANODROG.

Imediat ne-am apucat de inventariere si in mai multe cantitati am transportat la Sanodrog.-

Eu am avut parerea ca intrucat aceste marfuri intrec necesitatea noastra, sa-l vindem o mare parte din medicamentele la o firma care are nevoie de acesta, si din banii primiti sa cumparam medicamente de specialitate.JAKAB BANDI, a avut parerea ca sa mentinem medicamentele si sa luam mai bine imprumuturi. Au si aranjat ca am primit un imprumut dela Banca Agricola, despre modalitatea aranzarii acestui imprumut nu stiu multe.Ar putea sa dea informatii precise o tovarase, care a fost la Banca Agricola,in prezent este la B.R.P.R. numele caruia insa nu stiu, insa m,am intalnit de multe ori cu ea la Banca.-

Mai tarziu s,a invitat ca sa luam din nou imprumut, intrucat magazinul se marea. Cu toate ca am fi primit acest imprumut dela Banca Agricola de Credit,deoarece acum am avut acoperire / in marfa / totusi au decis asa ca o sa ia imprumut dela particulari, deasemenea " du a directiva de Partid "caci deoarece cand au vrut sa faca orice au afirmat

195

ca " directiva partidului "Insa preturile ^{0,20} schimb-
bat in permanenta si deaceia imprumuturile luate a
trebuit sa masuram la preturi. Natural ca am facut in-
ventar, care atunci a fost 20.000.000 Lei, sau ~~20.000.000~~
80.000.000 Lei nu-mi amintesc precis. In tot cazul ei au
introdus in bani atat, cat a fost valoarea marfurilor,
ca prin aceasta sa fie asociati in Sandorgro 50 %. Insa
Insa esentialul este, ca Banca Agricola in loc sa fi
eliberat imprumuturile dupa intocmirea inventarului
imediat sau dupa 1-2 doua, aceste imprumuturi am primit
cu mult mai in urma dupa intocmirea inventarului, cand
banii au valorat numai ~~1/4~~ 1/4 parte pentru care am
primit.-

Dupa aceasta pravalia si-a luat aspectul
unei banci de preschimbarea banilor. Cand au adus, cand
au dus, in permanenta au fost manevre de bani,
pe care nici angajatii nici mediul inconjurator nu a
uitat cu ochi buni.-Banii luati in imprumut au adus
sau au dus JAKAB BANDI, sau prima sotie al lui JAKAB
ALEXANDRU, tov. KALMAN, sau sotia a ~~gynax~~ doua FARKAS
MAGDA. Natural ca mie nu mi-au placut lucrurile si
pentru acest fapt de multe ori m, am dus la tov. LUNCAN,
si i-am spus ca eu nu vreau sa raman acolo si pe mai
departe, insa el a afirmat sa ramai si pe mai departe
acolo, ai grija de toate, ca este responsabil moral.-

Asa ca am ramas mai departe linistit pa-
na la unificare. Discutiile in jurul unificarii au fost
foarte furtunoase, noi am fost contra unificarii si mai
mult pentru faptul, deoarece noi SANODROG-ul am consi-
derat proprietatea Partidului, si pe de alta parte nu
am gasit just, ca SANODROG, care a fost rezultatul mun-
cii noastre sa divizam rezultatele cu o firma particu-
lara, sau cu o firma ca de ex., firma Butyka, care a fos-
vestit ca cuib reactionar. Cu toate cerintele de a siste-
tratele, acestea s, au continuat mai departe, si natural
in totdeauna asa au dus tratativele ca ei sunt incre-
dintat de Partid, si aceasta a venit foarte favorabil
pentru fiecare firma particulara ca sa fie asociat cu
o pravalie al Partidului. Tratativele cu firma BUTYKA
nu pentru momente politice s, au intrerupr, ci privind
interesele materiale si problemele ivite in jurul con-
ducerii nu s, au putut rezolva. Asa ca unificarea s, a
facut pe alta cale cu firma MEDROG, si firma noua
unificata, au fost inregistrat sub numele de "Unidrog"

Cu toate ca acum s, a vazut clar ca pra-
valie nu depinde de Partid, totusi si pe mai departe i
toate locurile asa a fost inregistrat ca pravalie Par-
tidului. Pentru aceasta dupa unificare din nou m, am
dus la tov. LUNCAN, si i-am povestit ca am presimtirea
ca aceasta este o firma particulara si sa ma lese
pe mine sa parasesc firma. Tov. LUNCAN a spus ca sa ra-
man acolo si pe mai departe, deoarece este datoria
mea morala, sa fiu linistit si sa fiu atent la toate
cece se intampla acolo. Dupa discutia avuta cu tov
LUNCAN, si pe alta cale m, am lamurit ca pravalia intr,
devar nu este al Partidului, am ramas acolo si pe mai
departe, nefiind alta rezolvare pentru mine.-

Cu o ocazia JAKAB BANDI mi-a povestit
confidential ca a aparut Statului in legatura ca cine
poate fi membru de partid, si deoarece statutul arata
ca acei cari sunt exploitatori nu pot sa fie membrii
de Partid,

si ei nu vor sa ramana acolo pe mai departe si mai bine parasesc firma. Cu toate ca nu ei sunt proprietarii, insa toata lumea pe ei priveste ca proprietari si mai bine parasesc firma. Eu nici nu am putut sa concep importanta acestuia si m,am si bucurat putin insa cand am auzit ca aceasta parasire al Unidrog-ului ar periclita serviciile noastre nu prea ne-am bucurat. Chiar si eu am facut apel la tov. VAIDA, ca daca vrea sa iese dela firma, poate insa capitalul sa lase acolo. Deoarece in acel timp mai ales dupa stabilizare nu s,au facut completari de marfuri. In fiecare luna din medicamentele vandute s,au putut plati angajatii, si regia, insa marfuri pt. completarea stocului nu s,au putut cumpara. Asa ca capitalul a scazut din zi in zi. Daca ar fi scos deodata o suma mai mare firma ar fi simtit si angajatii ar fi pierdut cu o zi mai repede painea, dupa cum am socotit noi. Insa cu toate acestea ei si-au scos banii, circa 2.000.000 Lei stabilizati. Dupa acest timp firma numai din vanzari a trait pana la lichidarea definitiva in Decembrie 1948.-

Ca ce legaturi au avut prin toate partile dovedeste si faptul, caci cu ocazia verificarii organizatiei de baza Centrofarm, chiar in ziua verificarii s,a prezentat tov. JAKAB BANDI, ca sa ia parte la verificari. A si luat parte pana cand au fost verificati fosti patroni ai UNIDROG-ului. In pauza JAKAB BANDI, s,a dus la tov. VAIDA / Veisberger / si a declarat, caci cred ca eu pot sa plec, numai afirmativ Jenö / adica eu / sa nu spuna ceva prostie.-

De atunci nu m,am intalnit cu el oficial / numai asa fugitiv, nu in mod oficial /

Alte date pe cari eventual am uitat pot sa dau oricand in completare.-

Cluj, 24, III.1952

ss. Farkas Eugen
Centrofarm

Copie

DECLARATIE

Subsemnatul FARKAS EUGEN, locuitor din Cluj, Str. Paul Erlich Nr.2., la declaratia mea data din 24. Martie, de urmatoarea completare :

Cu aceasta ocazie nu-mi amintesc precis data, dupa masa pe la orele 5 am intrat in locul intreprinderii SANODROG / Unidrog / si acolo am gasit pe tov. JAKAB BANDI, care a discutat cu un tovarasi, care a venit destul de des in magazin. Daca imi amintesc bine, il cheama tov. IZSAK. Au discutat despre francii elvetieni, ca ce anume nu am auzit bine, deoarece nu m-a interesat. Cand acest tovarasi a plecat, JAKAB BANDI, m-a rugat sa nu vorbesc nimanui de pre cele discutate.-

Circa in 1951, am fost audiat de tov. KELETI, care afirmativ ar fi audiat inainte pe acel tovarasi.-

Tot atunci tov. KELETI m-a intrebat, caci cu ocazia preschimbării banilor, cate dolare am schimbat la Banca Nationala / in 1947 / deoarece pe lista Bancii si numele meu figureaza. Tot atunci mi-a citit o lista pe care au figurat angajatii firii SANODROG, cari ar fi preschimbat dolare, printre care am fost si eu, Markovits Olga, si daca bine imi amintesc Markus Bela si Hirsch Alexandru.-

Eu din partea mea, in toata viata n.am avut niciodata dolare, si nici alte valute straine. M.am interesat la tov. MARKOVICS, ce el cate dolare a preschimbat, la care si ea a inceput sa rada.-

Cluj, la 25.III.1952

ss. Farkas Jenö

DECLARATIE

=====

Subsemnatul NAGYFALUDI MIRAIL, cu domiciliul în Cluj, Str. Traian Nr.47, seful contabil al întreprinderii Comerciale de Stat Centrofarm despre întreprinderile lichidate SANODROG- UNIDROG, declar următoarele :

În 1946 Iunie 15, am fost angajat la Societatea Comerciale de Medicamente SANODROG, în calitate de sef-contabil, la propunerea tov. LUNCAN ADALBERT, / în prezent cu domiciliul în Bucuresti / Contractul am încheiat cu tov. JAKAB ANDREI, Mi s, a adus la cunostinta ca societatea numai de forma este proprietatea lui Hirsch Alexandru, domiciliata în prezent în Telaviv, în realitate însă este proprietatea " organizatiei " Conducatorul administrativ al întreprinderii este qJAKAB ANDRE, responsabil tehnic FARKAS EUGEN farmacist. Natural însă sarcinile nu au fost strict determinate, deoarece în chestiuni mai serioase au decis împreună cu HIRSCH ALEXANDRU. Întreprinderea a avut și o secție de detail, care a fost condusa de numitul MARKUS BELA, în prezent anghajat la Contextil, când am intrat în serviciu a fost deja acolo numita MARKOVITS OLGA? cine era în postul de casiera, însă a avut și o sarcina generala de control din partea / organizatiei respective / Deci colectivul de conducere s, a compus din JAKAB ANDREI / în prezent în Bucuresti FARKAS EUGEN, / în prezent directorul Centrofarm-ului și Hirsch Alexandru, precum și MARKUS BELA, cari afara de salariul lor lunar fix, au primit și un procentaj de 1 % din deverul întreprinderii. Deasemenea s, a achitat lunar la 1-a a fiecarui luni 1 % din dever, la organix sectia economica al organizatiei respective, iar restul beneficiului a marit capitalul întreprinderii.-

Societatea Comerciala SANODROG a luat fiinta în vara anului 1945, din stocurile de marfa ramase din proprietatea firmei EMKE de sub patronarea CASBI-ului. Imediat după înfiintare a primit un credit de Banca dela Banca Agrara / Mezögazdasagi Bank /pe baza unei cambii girate de sotia numitului JAKAB ALEXANDRU, nascuta FARKAS MAGDA, care a acoperit suma ridicata cu imobilul ce avea în proprietatea sa.-

Nu am în posesia registrele contabile ale firmei SANODROG, și astfel nu-mi aduc aminte precis de marimea sumei imprumutate dela Banca Agricola, era circa 2.000.000 Lei care atunci în anul 1945 era un capital considerabil. Acesti bani au fost restituiti în August 1947 înainte de stabilizare, deci în Lei nestabilizati , deci imprumul a fost achitat numai o porctiune mica în valoarea initiala de ridicare, circa în proportia de 1 la 1000 Lei.-

Aceasta a fost situatia pana în 31. Decembrie 1946.-

Dela 1 Ianuarie 1947 întreprinderea s, a transformat. Firma initiala SANODROG a continuat sa functioneze ca o magazinede detail, pe Piata Libertatii Nr.29. sub conducerea lui MARKUS BELA, sectia engros s, a marit, deoarece a intrat ca acompaniat VAIDA ALEXANDU, proprietarul magazinului de medicamente MEDROG , și KERTESZ BEL A, voyageur-ul unei fabrici de medicamente din Bucuresti.-

Procentul de proprietate se prezenta in felul urmator :
 70 % era in proprietatea proprietarilor.
 vechi, a caror grup era reprezentat singur de JAKAB ~~ANDREI~~
 20% al lui VAIDA ALEXANDRU, lax
 10 % al lui KERTESZ BELA.-

Societatea Comerciala astfel transformata a functionat mai departe sub denumirea UNIDROG, proprietarul formal era VAIDA ALEXANDRU, Am facut balanta de verificare lunara stabilind pe baza deverului cu cheie de beneficiu rica, beneficiul brut,, din care am scazut cheltuelile, si astfel am facut situatia beneficiului net. La "Organizatia " am achitat si pe mai departe cota de 1 % din deverul realizat pe care si pe mai departe am contabilizat ca cheltueli. Beneficiul net astfel realizat a fost impartit intre beneficiarii pe baza cheilor rice stabilite cum am aratat mai sus, si 50 % a fost achitata proproetarilor iar restul de 50 % a fost intrebuintat pentru marirea capitalului. Atat la firma SANODROG cat si la UNIDROG, proprietarii cari nu erau formali au rogurat pe lista salariatilor, cu salarii maxime, Aceasta era situatia pana la 15 August 1947. pana la stabilizare.

In balanta facuta cu ocazia stabilizarii a fost fixat inregistrata situatia reala materiala a intreprinderii, inainte de stabilizare adica la 1 Ianuarie 1947, cand societatea s, a transformat pe baza balantei de verificare de atuncea, am stabilit si repartitia capitalului intre proprietari, astfel datorita faptului ca capitalul vechi gnuperi / JAKAB ENDRE / a depasit partea de 70 % in valoare fata de capitalul intreprinderii, partea capitalului acestei grupari care a depasit proportia de 70 % a ramas inafara proprietatii intreprinderii si aceasta a fost tratata ca o datorie fata de JAKAB ANDREI, si care a fost fixata pentru a ii stabil in valuta de marfa, ca astfel sa fie aparata de inflatie, Aceasta surplus de capital provenea de acolo, ca creditul primit dela Banca Agrara, datorita inflatiei valoric s, a redus foarte mult, si natural si beneficiile realizate intre timp au contribuit la marirea acestui capital.-

La 15 August balanta stabila a intreprinderii era urmatoarele : Capital net 8,940.000 Lei, ~~capitalul~~
 Capital brut 10.460.000 Lei

Intre pasivele a figurat partea mai susamintita care apartinea grupului vechi SANODROG, in valoare de 969.000 Lei, sub numele numitului NISTOR ALECANDRU, in prezent cu domiciliul in Bucuresti, precum si rudeniile lui JAKAB ALEXANDRU, cu urmatoarele sume :

pe numele lui JAKAB ANDREI	400.000.	Lei
" " FARLAS MAGDA	146.000.	"
" " KALMAN ILONA	104.000	"
foata sotia al lui JAKAB " Dr. KLEIN ENDRE	86.000	"
primul sot al lui JAKAB MAGDA		

Toate aceste sume figurau ca credite date intreprinderii in masa. Aceste creante figurau deja inainte de stabilizare inasa au fost recalulate dupa stabilizare, fara a tine cont de inflatie.-

Afara de creantele celor de mai sus, au mai figurat ca creditorii intreprinderii urmatorii, a caror creante la fel au fost recalulate fara a tine cont de inflatie:

Goldstein E Cluj	9.000 Lei
Perl Fulop Cluj	48,000 "
Dr. Simon Satu Mare	127.000 -

Barna Francisc Cluj	53.000 Lei
Markovits Olga	23.000 "
Kertesz Bela Cluj	132.000 "
Dr. Imreh Istvan Cluj	33.000 "
Dan Stefan Cluj	20.000 "
Simon D. Cluj	71.000
Dr. Hodos Cluj	35.000
Dr Menyasz	330.000
Jakab Endre Cluj	16.000
Banca Agrara.	65 000
Farkas Jozsef Cluj	6000

Totalul pasivelor era 2.310.000 Lei.-

Tot acesti creditori pana in Septembrie 1948, ziua 30, au fost achitati cu exceptia lui FARKAS MAGDA, caruia a ramas neachitat inca o suma de 83.000.Lei

In Decembrie 1947, a intrat in asociatia ca acompaniat numitul NISEL MATYAS, membru al societatii Comerciale engros ROZSA MOR, ginerele lui ROZSA MOR, care a adusa cu sine marfa ramasa din intreprinderea lichidata ROZSA, intrand cu marfa adusa ca creditorul intreprinderii primind un salariu fix de 8000 Lei lunar.-

Trebuie sa mentionez, ca achitarea datorilor mai susaintite de 2.310.000 Lei au slabit situatia materiala a intreprinderii, din care cauza era necesar intrarea lui NISEL.-

NISEL a intrat cu un capital de 1.000.000 Lei stabilizati. din aceasta suma s,asi achitat 400.000. Lei, iar restul de 600.000 Lei, s, a transformat in creanta de capital, in asa fel ca din vechiul grup SANDORFOG JAKAB ANDREI s, a abzis din proprietate de 70 % 10 % in favoarea lui NISEL, in schimb suma de 600.000 Lei in rate a fost ridicata de JAKAB ANDREI.-

Dupa stabilirea firmei UNIDROG a lucrat cu deficit. Situatiile materiale a intreprinderii a slabit. JAKAB ANDREI, invocand ca motiv hotarirea vechiului grup SANODROG ca si cum aceasta ar fi " dispozitie de sus " a cerut lichidarea intreprinderii, la sfarsitul lunii August 1948, astfel s, a hotarit lichidarea intreprinderii cu termenul de 30 Septembrie. Lichidarea s, a facut pe baza urmatoarelor principii : Intrucat cu ocazia Hotaririi lichidarii societatii vechiul grup SANODROG a mai avut un capital de 1.500.000 de Lei, s, a hotarit ca 1.000.000 Lei va fi achitat lui JAKAB ANDREI. Restul sumei adica 500.000 Lei, cu partile de capital si beneficiile care au fost reduse la 20 % vor fi achitate la Sectia economica a " organizatiei respective " Deci conform intelegerii VAIDA a achitat 1.000.000 lei lui JAKAB ANDREI si a chitat la Sectia economica 675.000.Lei.

SANODROG astfel a lichidat la 31. Aug. 1948 la fel la dispozitia lui JAKAB ANDREI. Sumele nete obtinute astfel au fost achitate de MARKUS BELA la sectia economica al " organizatiei respective.-

Mentionez, ca resturile de marfuri cari nu au putut fi vandute au fost duse la societatea comerciala de medicamente Butyka S.A. si acolo au fost manipulate de VAIDA. Cu ocazia nationalizarii la 2 Aprilie 1949, din aceste marfuri mai existau marfuri circa in valoare de 400.000 Lei venadute.

In Septembrie 1948, firma UNIDROG a facur

191

contestatie pentru reducerea impozitului, stabilita ca organele fiscale au considerat forma UNIDROG ca proprietatea "organizatiei" formele au fost aranjate foarte repede, mentionez ca motivarile au fost absolut legale. La Curte, recursul a si fost castigat si a fost returnat intreprinderii suma de 436.000 Lei. Dupa achitarea cheltuelor si avocatilor, suma ramasa a fost distribuita intre cooproprietarii. Din aceasta suma n-a primit nimic grupul reprezentat de JAKAB ANDREI. Pe baza intelegerii suma ce revenea lor, a fost achitata la Sectia economica a organizatiei, si aceasta suma era impusa in suma 675.000 Lei, pe care am aratat mai sus.-

Dela stabilizare si pana la lichidarea acompaniatii au ridicat circa 1.000.000 de Lei, in calitate de creditori, pe care au impartit in felul urmator :

Grupul Jakab	70 %
Vaida	20 %
Kertesz	10%

iar din aprilie 1948, JAKAB 60 % si NISSEL 10 %.

Cu privire la gruparea JAKAB, in primavara anului 1948, am auzit ca aceasta nu mai este identica cu grupul initial din Ianuarie 1. 1947, proprietatea organizatiei respective, ci reprezenta proprietatea lui JAKAB ALEXANDRU. Aceasta informatie nu am putut sa controlez, datorita faptului ca organele au tratat aceasta problema in mod conspirativ, este cert, ca JAKAB ANDREI, tot timpul s-a comportat in asa fel, ca si cum nu ar fi reprezentantul unei persoane particulare. Numai in cadrul intreprinderii s-a comportat in acest fel si inafara fata de autoritati.-

Dupa stabilizare am folosit si creditele acordate de Banca rdelena, precum si de Banca de Credit, cari au fost achitate la timp. Fata de Banca de Credit FARKAS MAGDA, a figurat ca girant. Creditele de Banca erau necesare pentru a acoperi lipsurile de capital ce s-au ivit in urma ridicarilor de capital de catre grupul JAKAB.

Cluj. 24. Martie 1952

ss Nagyfaludi Mihai

Copie

192
00311

DECLARATIE

=====

Subsemnatul KÖRÖSI TIBERIU, locuitor din Cluj, Str. Balassa Nr.11 nascut in Cluj, la 25 Iunie 1905, riul lui Acstiu si Ghizela, angajat la Directia Regionala a Transporturilor Auto, Cluj, Str. Budai N. Antal Nr.98, prin prezenta declar urmatoarele :

Pe la 1 Ianuarie 1947 pana la 15 Octombrie 1947 am fost angajat la firma " Uđdrog " din Cluj, Piata Libertatii, proprietatea lui Weisberger Alexandru si altii.-

Aceasta firma in aceasta perioada a desfasurat o activitate mare de comert negru cu medicamente. Stiu ca in acest timp s, au facut diferite asigurari de capital prin cumparare de medicamente, intre ele si penicilina, si alte materii de baza de medicamente, din partea unor persoane cari au fost apropiate de proprietarii firmei. Astfel stiu ca din venitul provenit din pravalia de incaltaminte, proprietatea sotiei lui Jakab Alexandru, Markas Magdalena, s, a investit in asemenea medicamente sume importante si apoi s, a facut specula cu acestia, facand vanzari de mai multe ori, chiar si in valute straine ca dolari etc.-

Este de mentionat ca in general diferitele calcule s, au facut in valute straine si cunoscutii speculanti de valute din Cluj, la aceasta firma erau musairi permanenti.-

Inainte de stabilizarea din 1947, cca luna Iulie sau August, am ramas la locul meu de munca si dupa ore de inchidere. JAKAB ANDREI a fost la parteriar eu sus la coridor. Cand am coborit prin drepte am auzit ca IACAB ANDREI, am zarit ca JAKAB ANDREI are inaintea lui pe birou 2 stocuri de bancnote de dolari dintre care in stoc 1-a numarata. Auzind pasii mei, le-a ascuns in sarta-

./.

- 2 -

00312

1993

rul biroului, intreband pe mine: pentru ce am ramas in
biroul dupa ora de program.-

Aceasta declaratia mea o sustin si semnez
cu mana mea proprie.-

Cluj, la 29. Martie 1952

ss. Körösi Tiberiu

Copie

00313

194

DECLARATIE

Subsemnatul HOFFMANN MAURITIU, domiciliat in Cluj, Calea Horea Nr.18, declar urmatoarele la cele intrebate :

1./Stiu si anume chiar din gura numitilor HIRSCH VILHELM si HIRSCH IGNATIU, ca JAKAB ALEXANDRU a avut stransa relatii de prietenie si de interes material intre anii 1945-51 cu ambii de mai sus.-

2./Aceste relatii a avut ~~ca rezultat~~ faptul ca atat HIRSCH VILHELM, si IGNATIU, / cari erau rude / sunt originari din comuna Somcuta de unde este original si fostul Ministru IACOB ALEXANDRU. Dar legaturile intre ei au avut baza de afaceri financiare.-

3./Eu in August 1951 am intalnit pe strada cu Hirsch Vilhelm, care mai inainte mi-a povestit ca are sa emigreze in Palestina, apoi a mai spus ca este intr-un mare necaz, deoarece are asupra sa valori serioase cari nu sunt proprietatea sa si pe care trebuie sa restituie proprietarului inainte de plecarea sa. Eu am intrebat atunci ca cine anume este proprietarul acestor valori. La aceasta dupa o scurta soavaire Hirsch Vilhelm a spus ca : "este un om foarte mare, un ministru din Somcuta a lui sunt aceste valori si el mi-a dat in pastrare. Ma apasa chestiunea aceasta, nu mai pot sa tiu la mine si cumva am sa restitui lui ". Desi Hirsch Vilhelm nu a spus cu aceasta ocazie numele lui JAKAB, totusi este de sine in-teles ca era vorba de el, deoarece era un bun prieten si inainte si dupa 1945.-

4./ Mentionez ca Hirsch Vilhelm in trecut era proprietarul unei firme de exploatare de padure, iar ruda sa Hirsch Ignatiu era proprietarul fabricii de ipsos din Aghires, ambii fiind oameni foarte bogati.-

5./ In cadrul acelei convorbiri Hirsch Vilhelm cu referire la acele valori a spus ca acele au fost depuse la el "acel om mare care este ministru "dar nu a spus cand a fost depus.-

195

Accentuat insa ca sunt niste valori mari si serioase.-

6./ Stiu ca pe la sfarsitul 1951 mai inainte
Hirsch Ignatiu, apoi si Hirsch Vilhelm au primit pasapoar-
tele lor pentru Izrael si anume pe neasteptat ca atunci
aproape nimeni nu a primit pasaport din Cluj.-

Cluj, la 26. Martie 1952

ss. Hoffmann Mauritiu

Copie

00315

196

DECLARATIE

Subsemnatul CICEU GHEORGHE, nascut in 1921 Oct.12. in comuna Borsa-Cluj, fiul lui Simion si Ludovica, cu domiciliul in Cluj, Piata Libertatii Nr.23, declar urmatoarele :

1./ Am fost angajat al Ministerului de Finante si al Departamentului Livrarilor, si in aceasta ^{calitate} am fost soferul tov. IACOB ALEX. din 1947 pana in 1950. Am locuit in aceasta perioada in acelasi cu susnumitul.-

2./ Intimii prieteni ai susnumitului era in primul Tov. BALAZS EGON, care il vizita totdeauna cand s, a intors din strainatate si chiar in aceasta perioada locuia la dansul. Musafirii permanenti au mai fost tov. Ministri Vaide Vasile, Barladeanu, Gogu Radulescu, Malinschi si altii.-

2./ Stiu ca in vara anului 1947 a fost in vizita la tov. JACOB cumnata sa FARKAS EDIT din Franta, impreuna cu barbatul si copilul, care a stat aproape doua luni, barbatul a plecat dupa 2 saptamani in Bulgaria. Cand a plecat inapoi in Franta eu am dus cu masina pe aeroportul Baneasa

3./ In Decembrie 1947 stiu ca un comerciant care in mod obisnuit furniza pentru Dep. Livrarilor Animale si alte marfuri, a organizat un banchet, la care a participat tov. IACOB, tov, VAIDA VASILE si Tov. NISTOR ALEX. Aceasta a doua zi a plecat la gara cu masina proprie. In Bucuresti acest comerciant nu s, a mai intors, si soferul lui mi-a povestit ca a plecat in Palestina. Nu sunt sigur, poate ca pe respectivul l-au chemat GOLDSTEIN.-

4./ Tov. IACOB in mod obisnuit cand venea la Cluj in 1947 a locuit in imobilul din Str. Republicii Nr.12.-

./.

- 2 -

In 1948-50, cu exceptia a 2 cazuri a locuit
la tov.Colonel Patriciu.-

Imi amintesc ca in iarna la 1949 spre 1950,
chiar o saptamana intreaga a stat la tov. Patriciu, fiind
bolnav.-

Altceva in legatura cu acest caz nu am de dec-
larat. Cele de mai sus sustin si semnez.-

Cluj, 26. III. 1952

ss.Ciceu Gheorghe

198

00317

D O C U M E N T E

DESPRE ACTIVITATEA DIN ILEGALITATE

Declarație

Subsemnatul Jordáky Ludovic, secretarul literar al Teatrului Maghiar din Cluj, în legătură cu activitatea lui Jakab Alexandru, depun următoarele declarație :

1/ Pe Jakab Alexandru cunosc din anul 1937, când la invitarea Partidului Social-democrat din Satu-Mare, am ținut o conferință despre lupta eroică a poporului spaniol contra lui Franco și a intervențiilor fașciști și hitleristi. Cu aceasta ocazie am făcut cunoștință cu Jakab Alexandru, care a activat în cadrul Partidului Social-democrat și a fost unul dintre conducătorii aripei de strângă. Când am vorbit cu el, mi-a spus deschis, că este comunist și în baza frontului unic lucrează. Despre activitatea lui din acest timp știe mai mult tovarășa Benkő Luci, măr. Meseșan - actualmente lucrează la Sfatul Popular din Baia-Mare, și tov. Jellinek Ede - nu știu unde este și ce lucrează.

2/ Când a venit la Cluj - mi-se pare în anul 1939, am întâlnit mai multeori cu Jakab Alexandru, la sediul Sindicatului Metalurgist. A fost cunoscut ca contabil și la început m-am mirat, cum este membrul Sindicatului Metalurgist și pentru ce nu este membrul Sindicatului Angajaților Particulari. Odată am întrebat și mi-a răspuns, că trebuie să lucreze în sindicatul Metalurgiștilor ca să întărească munca comuniștilor în acest sindicat, care a fost în întregime sub conducerea socialdemocraților. Multeori a fost în Sindicat și a discutat mai ales cu conducătorii Sindicatului. A sprijinit acțiunea ca tov. Schneg Francisc să fie ales președintele Sindicatului, care cu toare că a fost socialdemocrat, a fost cunoscut ca un muncitor foarte constit.

În discuțiile însă, Jakab Alexandru a avut o purtare proastă cu muncitorii. Când a vorbit, a fost foarte rigid și îngâmpat, și muncitorii au crezut că este un fiu de capitalist, care vine între ei numai ca să conducă pe ei. În rândurile muncitorilor n'a avut simpatie. Odată am spus - dacă nu mă înșel, tov.-lui Feldmann Feri - actualmente lucrează la Institutul pentru studierea istoriei mișcării muncitorești - că dacă Jakab Alexandru nu va schimba atitudinea și purtarea sa față de muncitori, - nu va vorbi altfel, mai omenești, - atunci nu aduce nici

un folos mișcării de stângă în sânul sindicatului.

Despre aceasta perioadă a activității lui Jakab Alexandru în Sindicatul Metalurgiști - trebuie să știe amănunte: dintre comuniștii - Feldmann Feri, Fischer Albert; dintre socialdemocrații de stângă - tov. Nagy Sándor, directorul Uzinelor Electrice, Neumann Josif; dintre socialdemocrații oportuniști - Bruder Franc. sc.

Despre aceasta perioada este încă un punct, la care m'am gândit mult. Dacă bine amintesc, Jakab Alexandru n'a lucrat. A spus, că este contabil, dar după amintirile mele, n'a avut nici un post. Dela tovarășii comuniști n'am auzit nici odată, că ar fi activist de Partid. Dar cu aceasta nu m'am ocupat de loc.

La începutul anului 1941, am întâlnit iarăși în Sindicat. În acest timp a început să umblă cu tov. Blatt Eugen.

3/ Intre anii 1941-1944, odată sau două ori am întâlnit numai pe Jakab Alexandru și până la vara anului 1944, n'am avut cu el nici o relație legală sau ilegală. Dar am auzit despre el câte-odată ceva dela sora sa, dela tov. Józsa Béla și după eliberare, dela unii tovarășii și dela oameni, unde a locuit în timpul ilegalității.

În Iulie 1941, când au fost arestările dela Someșeni, Jakab Alexandru a dispărut. Nu știu unde a locuit în primele două luni, adică în Iulie și August 1941. /Despre aceasta perioada ar știe mai mult tov. Rosenfeld Laci și Hirsch Sándor, cu care a fost în legătură după informațiile mele/. În Septembrie 1941, se mută cu ajutorul tov. Hirschfeld Sándor la locuința lui Simándy Rózsika din str. Álmos No.19. Aici a locuit aproape doi ani, adică până la Iulie sau August 1943.

Simándy Rózsika despre acest timp mi-a povestit încă în anul 1945, următoarele ; pe care a confirmat și acum:

În Septembrie 1941 tov. Hirsch Sándor a spus ei, că va veni un profesor dela Dej, care este bolnav și trebuie să umblă la tratament medical și a rugat pe Simándy Rózsika, să primească în locuință. A venit individul și a spus, că numele lui este Nagy Sándor și este profesor. Simándy Rózsika n'a știut până la eliberare din 1944 numele adevărată a lui Jakab Alexandru.

Jakab n'a părăsit casa de loc timp de o jumătate de an. Simándy odată a întrebat pe Hirsch Sándor, că domnul Nagy Sándor este urmărit de poliția, și a spus, că poate să fie în siguranță.

În acest timp Jakab Alexandru a ocupat un radio și a comandat din Budapesta aparatul Lingafon, pentru a învăța limbi străine. A învățat foarte mult limba engleză și franceză. Din primavara anului 1942 a început să părăsească casa. La început seara, mai târziu a umblat și ziua în oraș. Câteodată a călătorit și n'a fost acasă 3-4 zile. În acest timp a fost foarte liniștit, n'a avut nici o teamă și n'a fost deloc vigilent. Când a fost acasă, toate ziua a stat în curte sub soare. Aceasta a fost periculos, fiindcă din strada s'a putut vede foarte bine cine este în curte și ce face. În ceiace privește purtarea sa : a criticat foarte mult mâncarea, a avut pretenții și a vorbit cu anturajul său ca un aristocrat. A dat mai mulți bani pentru mâncare. În general a avut bani și a spus lui Simándy Rózsi, că dacă are nevoie de bani, el poate procura un împrumut mare cu condiții foarte favorabile.

În Iulie 1943, a plecat la Budapesta la o consfătuire în legătură cu mișcarea de pace. La Budapesta a stat 10 zile și a locuit la sora lui Simándy Rózsi. /Despre aceasta consfătuire poate că știe ceva tov. Balogh Edgár, Eu atunci am auzit despre aceasta, dar n'am știut, că merge acolo Jakab. Așa am știut, că tov. Balogh Edgár a luat parte la consfătuirile în legătură cu alcătuirea Partidului Păcii și cu mișcarea pentru independența Ungariei/.

În August 1943, a mers la locuința lui Simándy Rózsi, un agent cu numele Simon. Cu Simándy a vorbit în curte și a întrebat pe ea : cine locuiește la familia Hirsch, sau dacă nu locuiește acolo, cine vine deseori la el. A dat o descriere exactă atât în privința staturii, cât și a costumului purtat despre Jakab Alexandru. A întrebat mai departe, cine a fost la Hirsch în ziua de 14 Aprilie 1943. La răspunsurile negative a spus lui Simándy, ca s'ar putea face serviciu serios Statului Maghiar, dacă s'ar observa, că cine umblă acolo, că va fi replatit bine pentru aceste servicii și a dat un număr de telefon, spunând că dacă vine aici acest domn, care a fost descris, să telefoneze imediat că "a sosit oaspetul la Str. Almos No.19".

Jakab în acest moment a stat în cameră. Când a plecat agentul Simon, Simándy imediat a spus lui Jakab, că trebuie să părăsească casa, fiindcă poliția este în urma lui. Jakab a plecat de la aceasta locuință în aceasta zi.

Nu știu unde a locuit după aceasta. Un timp oarecare a locuit la medicul Király Jenő, un timp la Farkas Magda și un timp în cartierul Donáth undeva. Despre aceste ar putea da relații tov. Heim Tibor, tov. Keresztes /lucrează la cabinetul Partidului Herbák/, tov. Keresztes Aranka /lucrează la Miliția/ și Csögör Ludovic.

La locuința lui Farkas Magda a putut locui numai înainte de intrarea hitleriștilor, adică înainte de Martie 1944, fiindcă după acesta dată familia Farkas a fost dată afară din palatul lor. În aceasta casă a locuit sub numele Ritter Otto și mulți au crezut că este un străin, un englez sau un suedez, Agenții de poliție s'au interesat despre el și în aceasta locuință la portăreasa casei. Odată au venit să-l aresteze, dar n'a fost acasă sau n'a mai locuit acolo. Despre aceasta știe fost portăreasa, tovarășă Albert.

În timpul ilegalității este singur, care n'a depus o activitate prea întinse. A ținut legături cu Balázs-Blat Egon și Weil Gábor. Nu știu ce fel de legături a avut cu Józsa Béla, fiindcă Józsa nici odată n'a vorbit despre el în fața mea. Legături cu masele muncitorești sau cu organizațiile de masă legale n'a avut. În schimb a reușit să trăiască bine și totdeauna pleacă din locuință ilegală înainte de arestare. În casa lui Simándy după mutarea ei, peste o lună este arestat Hirsch Sándor, din casa lui Farkas Magda dispare.

După intrarea hunților nu știu unde a locuit înainte de eliberare, adică în Sept-Oct. 1944, a locuit la locuința avocatului Dr. Lőrincz Adalbert din str. Molotov. În ultimele zile aproape în permanență a fost în adăpostul casei. Toți ceilalți conducători au organizat în acest timp mișcarea sindicală și rezistență, numai Jakab Alexandru a stat la adăpost. Jakab a figurat în această casă ca fratele soției lui Lőrincz, de meserie profesor. În ultimele zile a stat aici și Farkas Magda. A mai fost în societatea lor căpitanul Homonnay, ofițer de Stat-major maghiar.

Jakab Alexandru a susținut că el a dirijat

toate activitatea și acțiunile politice ale comuniștilor. Aceasta nu corespunde adevărului. În eliberarea intermedietăților comuniste n'a avut absolut nici un rol; aceasta știe tov. Veress Pál, Nemes István, Demeter János, Balogh Edgár, etc. În organizarea rezistenței n'a avut nici un rol. Masele muncitorești au fost organizate de mine, de tov. Belovai István, Szepessy și alții.

4/ După eliberare s'a constituit biroul Partidului din tov. Jakab, Veress, Nemes și Simó. El a devenit secretarul Sindicatelor. Chiar de la început a fost o luptă în biroul Partidului între Jakab și ceilalți. La sfârșitul lunii Octombrie sau în Noembrie 1944, venind înapoi din București, a declarat, că "cei cari au fost la Someșeni, nu pot primi funcțiuni de Partid" și că "el este singurul membru de Partid din ilegalitate". Încă în acest timp s'a format biroul regional din Jakab și Vescan și din delegatul C.C., care a fost mai înainte tov. Misovici, mai târziu tov. Goldberger Miklós. În acest timp a organizat conducerea organizației din Cluj, în care au luat parte : Pop Mișu, Cioclu și dacă bine amintesc Timofi Gheorghe.

Încă în luna Octombrie 1944, a spus lui Veress Pál, Simó Gyula și mie, ca să ne mutăm în casa lui Farkas Magda, pe care au donat Partidului, ca să putem conlucra mai bine. De fapt am și mutat și în casa am ținut multeori consfătuiri și ședințe noapte târziu, fiindcă ziua am fost foarte ocupați. Eu am fost zilnic în contact cu Jakab până în Februarie 1945. Atunci au intervenit două lucruri, cari au cauzat o răceală în raportul nostru.

În ziua de 23 Febr. 1945, delegatul C.F. a constatat, că Jakab este antipatic în fața muncitorimei din cauza vieții sa particulare și atitudinea lui. În aceasta zi am fost ales eu, ca secretarul politic al biroului. Jakab a trecut la resortul organizatoric, iar mai târziu, la resortul economic. Din aceasta zi, Jakab n'a mai dat nici un ajutor în munca mea. A doua chestiune, care a cauzat un conflict, este în legătură cu viața sa particulară. În casa lui Jakab a fost un lux extraordinar. Într'un timp când muncitorii încă au răbdat foamea, la ei au fost ciocolate, zahăr, șuncă, slănină, pâine - în mare cantitate. Am fost chemați multeori la ei pentru ciocolate și alte lucruri fine. În general au umblat la ei : din casa tov. Goldberger, Vescan, Veress, Simó, Hordáky; din alte părți tov. Klein

Tiberiu, căpitanul Homonay, Klein Bandi, Josepovics Regina /de prezent soția lui Klein Bandi/, soția lui Lörincz Adalbert, câte odată Kertész Maja și Demeter János, etc. Dela în timp încoace eu am refuzat să umblu la ei, spunând că nu se poate trăi, în astfel de condițiuni, când noi la Consiliul Sindicatelor am hotărât, că un activist nu poate să aibă un salariu mai mare, decât un muncitor calificat. Acelaș părere a avut și tov. Veress Pál.

Viața și activitatea lui Jakab Alexandru a fost caracterizată de următoarele :

a/ S'a rupt delă început delă masse și chiar a susținut, că conducătorii de frunte nu trebuie să umblă mult în uzine ;

b/ dacă a mers în uzină, mai ales la Dermata, foarte rareori a luat legătură cu comitetul de partid și de uzine, ci de regulă a tratat numai cu Direcțiune;

c/ Delă început s'a ocupat în primul rând cu procurarea automobilelor. Mașina cea mai frumoasă a considerat comă ar fi în proprietatea lui privată. Numai cu mașină a umblat și la o distanță de câteva sute de metri. Mulți tovarăși n'au putut folosi mașina nici în chestiuni urgente de partid, dar el a umblat zilnic 1-2 ore, făcând plimbări spre Feleac, Turda sau Huedin. Mașina a stat în garajul locuinței.

d/ Palatul lui Farkas Magda a fost pus la dispoziția Partidului, dar prăvălia de ghete și acțiunile au fost păstrate în posesia lor. Din aceasta prăvălie au avut un venit mare, care a servit la acoperirea vieții luxoasă. În 1945 de exemplu au avut 2 servitoare și 1 bucătăreasă. Despre viața lor știe tovarășa Albert, tov.-a Thury și tov.-a Mester Rózszi, cari au lucrat la ei sau au fost în contact cu casa lor.

În privința activității economice, reamintesc cele date într'o declarație anterioară :

a/ Chestiunea cu aurul primit în păstrare delă ceasornicarul Stössel;

b/ vânzarea casei din str. ~~de~~ Perjes, pentru 72 milioane de lei și primirea sumei în dolari.

c/ Facerea asigurării de viață de 200.000 fr. elv. rezolvat cu ajutorul notarului public Dr. Fülöp;

d/ Bijuteriile lui Farkas Magda, cari au ajuns in Elveția;

e/ Sprijinirea afacerilor de pe piață neagră prin afacerea de autotransport- condus de Jakab Ernő, prin Napochemia și Sanodrog - condus de Jakab Bandi și Hirsch Sándor, afaceri cu articole de fier - condus de Léb Albert.

f/ In legătură cu Dermata, el a sprijinit că directorul să fie Klein Bandi, care a făcut ca vânzarea ghetelor Dermata să fie in monopolul prăvăliei Farkas, susținând că venitul prăvăliei este al Partidului.

Despre aceste știu lămuriri precise : socialdemocratul Bruder Francisc, notarul public, Dr. Fűpöp, inginerul Brankenberg, fostul industriaș Szántó Miklós. In legătură cu Dermata : tov-șii Micu, Mzár Zsuzsa și sFărlea, in legătură cu prăvălie tov. Thury. Ar fi foarte interesantă contabilitatea secretă a Dermatei, care a fost condusă de Dr. Goldmann din București. Așa amintesc, că acționarii Dermatei între 1946- 1948, au primit ceva despăgubiri. Despre aceasta trebuie să știe tov. Rénai Miklós dela Herkab, fiindcă el a condus procesele verbale.

Trebuie să amintesc încă odată, că este interesant că mulți au plecat in Izrael dintre acei oameni, cari au fost in legătură de afaceri cu Jakab Alexandru. Astfel : Stössel, Hirsch Alexandru, Stern Vilmos, poate și alții. Nu știu nimic precis, dar poate presupună, că Jakab a ajutat pe acești oameni, ca să plice din țară.

Din perspectiva timpurilor de astăzi așa văd, că Jakab Alexandru rând pe rând a îndepărtat din drumul său pe toți, cari n'au fost cu el in acelaș părere. Astfel pe teren politic a dus o luptă contra tovarășilor Kóhn Hilel, Veress Pál, Simó Juliu și alții. Mai târziu contra mea, Vescan, etc. Eu am făcut greșeli, dar pot să declar, că nici odată n'am primit ajutor dela Jakab Alexandru, cu toate că am avut nevoie la acest ajutor, fiindcă mi-a lipsit experiența ilegală și am avut un trecut din organizațiile socialdemocrate. In acelaș timp a luat in jurul lui elemente, cari după mine, au servit in primul rând pe el. Astfel de elemente au fost Balázs Egor, Lőrincz Ernő, Schwartz Ernő - care a fost cionist in trecut. Au fost ridicată de el ele-

205

mente tinere, cum este Pop Migu, Pozsgi Nicolae, Ciucu, - dar când acești n'au urmat drumul lui, imediat a aruncat-o la oparte și n'a dar nimeni ajutor. Pe teren economic lucrează cu foști capitaliști, și poate presupune, ca să părăsească țara, ca să fie cât mai departe. să ajută pe ei, ca să părăsească țara, ca să fie cât mai departe.

Aceasta concluzie este o presupunere, dar este o presupunere logică. Deoarece nu cunosc deloc activitatea lui Jakab, începând din anul 1947, nu pot să văd în perspectiva mare evoluția lui până în ziua de azi, știind însă activitatea din trecut, cunoscând legăturile cu elementele financiare-capitaliste, este logic, că a luat în anturajul său astfel de elemente.

Dacă voi mai avea ceva de spus - voi face în mod complimentar.

Cluj, 25 Martie 1952.

Jordáky Lajos

Copie

00326

206

DECLARATIE

Subsemnata LUCACIU , GRUNFELD ILEANA, nasy in Luna de Jos, 1901, Aug.19, fiica lui Solomon si Iozefin /Pepi / casatorita cu Lucaciu Avram, domiciliata in Cluj, Str. Republicii Nr.12. declar :

In anii 1934 tov. IOZSA BELA / mort / a ceru dela mine locuinta pentru miscarea muncitoreasca, odata a fost la mine cu un totvaras pe care in inchisoare am aflat ca era JAKAB ALEXANDRU. Intimpul cercetarilor am fost intrebat despre JAKAB.-

In anul 1942 pe cateva luni de zile a trebui sa sistam activitatea din punct de vedere a conspiratiei, cand intr,o zi s,a prezentat la mine JAKAB A EXANDRU, si mi-a dat legatura cu HOVANY ILONA, BALAZS BLATT EGON, HOLLENDER V. / mort// cu cari am inceput activitatea din nou.-

In acest timp JAKAB de mai multe ori a fost in locuinta mea si a avut totdeauna o atitudine pe care eu nu am vazut niciodatata tov. nostrii in ilegalitate.-

Era extrem de elegant, avea totdeauna aere de om superior si avea la dispozitie sume enorme de bani, pe care purta asupra lui, pe care nu le ascundea ci se lauda parca vroia sa ameteasca pe noi cu banii. In mai multe cazuri am vazut la el mai multe legaturi de bancnote de 100 de Pengó.-

Mereu cerea dela noi noi, si noi locuinte, spunand ca indiferent cat costa. Dupa cat stiu schimba locuinta saptamanal.-

Dela tov. TARR CAROL, in prezent Maior in armata am auzit, ca aceasta fiind soldat din armata hortysta, a escortat pe JAKAB sub baioneta ca pe un detinut dela o locuinta la alta.-

./,

Intr, o zi JAKAB mi-a trimis o sticla de cerneala tus cu o culoare speciala, adica cele ce folosea Politia maghiara pentru buletinele de identitate. Mentionez ca la arestarea mea politia a gasit, nefiind ascunsa, insa din motive necunoscute de mine, niciodata n, am fost intrebata de provenienta acestei cernele.-

In anul 1943 prin legatura avuta i-am adus la cunostinta lui JAKAB, ca orisi unde merg sunt filat: Acest lucru nu a fost luat in considerare JAKAB a spus ca haluzionez, si am primit sarcini incontinuare de exemplu circa 15 legaturi cu parola, intr, o singura zi pe diferite colturi de strazi, unde am predat tov. necunoscut de mine material ilegal, in aceeiasi zi a trebuit sa expediez 150 plicuri prin posta, aruncand in diferite cutii postale.-

Dupa eliberare am aflat dela locuitori din casa Nr. 52 pe Stro Pop / Paris / ca intr, adevar am fost filat si filorul era ascuns intr, un atelier din curte, in cat dela pronirea din casa m-a filat.-

Dela tov. Marton Iosif am auzit ca imediat dupa eliberare orasului Cluj, a ridicat actele in legatura cu arestarile sau procesul dela Someseni din localul contra-spionajului maghiar.-

Atat declar si semnez

Cluj, la 24.III.1952

ss. Lucaci Grünfeld Ileana

Copie

D E C L A R A T I E

=====

Subsemnata SIMANDI ROZALIA, vanzatoare la Intrepr. de Panificatie Cluj, nascuta la 6.III.1905 in com. Plaiesti, Reg Cluj, fiica lui Cristina, domiciliat in Cluj, Str. Alexandru Vlahuta Nr.13, declar dupa cum urmeaza :

In 1941 am locuit impreuna cu Hirsch Alexandru si familia lui / in prezent in Izrael / la adresa de mai sus.-

In luna Septembrie 1941 seara cand m, am dus acasa am gasit in camera mea pe Hirsch Alexandru cu un barbat / despre care dupa eliberare am aflat ca este Jakob Alexandru /Dupa cateva zile Jakob a venit inapoi si s, a instalat in casa, locuind in camera cu Hirsch si sotie. Hirsch mi-a spus ca este varul lui din Dej care este bolnav si sta la ei pana cand este sub tratament medical.-

Subsemnata care mai inainte am avut legaturi cu miscarea muncitoreasca ilegala prin tov. Dr. Stern Ignatiu, imediat am dat seama ca JAKAB este un tov. in ilegalitate.-

Inintelegere cu Hirsch aveam un imprimat al biroului pop. pregatit in totdeauna ca in caz de nevoie sa spune ca tocmai vroiam sa inscriem la Bir. Pop.-

La initiativa si din banii lui JAKAB am cumparat un radio pe numele meu, necesar pentru a asculta JAKAB stirile.-

Cam pana la mijlocul anului 1942, JAKAB toata ziua statea in casa si pleca in oras numai seara si intorcea noapte.-

In casa in acest timp umbla Ferenczi Laszlo, in prezent la " Varga Katalin " care era logodnicul fetei lui Hirsch, care a discutat cu JAKAB si despre politica. Mentionez ca Ferenczi a avut o atitudine de simpatizant si putea sa fi stiut ca JAKAB ~~era~~ era un ilegalist.-

./.

Mai umbla acolo ZSIGMOND, domiciliat Törövagas, Nr.13, salariat la Clujul.-

TURTA GHERA, luc eaza la ICS. Alimentara si alti cari nu mai traesc.-

In acest timp JAKAB a fost foarte precautos si fricos.-

Nu stiu din ce motive, dar dela mijlocul anului 1942, JAKAB a devenit mai curajios, statea la baie de soare in curte si citea toata ziua sau umbla in oras, multeori venea acasa cu autotaxi, chiar am facut cateodata obiectivni " printul a sosit "avea aceasta atitudine de om superior, inganfat, pentru care eu nu am simpatizat si nu am putut sa inteleg ca un comunist sa fie asa cum era el.-

Cei cari au umblat in casa, cat si eu, cunosteam ca si el are numele de Hirsch Alrxandru.-

In timpul cand inca avea atitudinea de fricos, amintesc ca a fost calatorit undeva si cand s, a intors a povestit ca era sa fie prins. Cand s, a intors din acest drum, am avut ca are acte pe numele de BALOGH SANDOR.-

Mai tarziu, cand umbla deja fara frica, a povestit ca aproape ca a fost recunoscut de " bestia de Szabo Juci "

Pe la siarsitul anului 1942 JAKAB a comandat prin posta dela Budapesta un lingafon cu placi de curs de limba engleza si s, a pus la invatat limba engleza, spunand ca vrea sa tie ce spun englezii despre rusii. A invatat si li ba franceza, folosea si dictionar. A jacmanit mereu si pe familia Hirsch sa invete si ei limba germana.-

JAKAB m-a incredintat sa procur o stampila a Bit. populatiei pe care am facut prin tr, un cunoscut, dar nu a fost folosit pt. ca nu avea rama dubla,-

JAKAB mi-a oferit bani imprumut ca sa cumpar carucior de copil, dar nu am primit si astfel mi-a dat in cadou un carucior, care mi-a adus Hirsch Magdalena dela Parkas Magdalena, sotia actuala al lui JAKAB.-

In anul 1943 luna Iulie am fost eu cu familia Hirsch la Budapesta, a venit separat si JAKAB, care a locuit la verisoara mea DAMO IULIANA, Kispest. Str. Panonia 42, etaj I. usa 7. Mai multe ori a fost cu noi la petrecere si excursii - insa avea intodeauna drumurile ei separate, cand lipsea din societatea noastra cate 2 ore, si ceva. In acest timp purta numele de NAGY SANDOR.

Cand ne-am intors dela Budapesta, Hirsch Rozalia mi-a povestit ca JAKAB a fost la conferinta partidului de pace.-

In luna August 1943 intr-o dupa masa de duminica, cand eram cu totii in curte si jucam carti / era acolo si familia Rusu / a sunat la poarta / mentionez ca gardul era din Sarma / si a putut sa vada pe noi de pe strada, eu m-am dus la poarta, am deschis, barbatul care era acolo s-a prezentat ca detectiv jandarm si m-a cautat pe mine dupa numele, cand am spus ca eu sunt a spus ca are ceva discret de intregat, daca locuiește in casa Hirsch Alexandru, am spus da ! A intregat cine locuiește la el, la raspunsul meu negativ in care am aratat ca cu circa de 1 an mai devreme a locuit acolo verul lui Rudolf Alexandru, care a fost inscris la Bir. Pop, atunci detectivul a scos hartie batuta la masina si a intregat daca JAKAB SANDOR locuiește acolo, a citit toate semnamentele si imbracamintea, a mai intregat daca la 20 Aprilie a locuit acolo. La raspunsul meu negativ m-a incredintat ca daca vine acest individ sa-i comunic prin telefon, mi-a dat numarul si sa spun ca " a sosit musafirul " si sa spun si adresa.-

Nu a vrut sa-mi spuna numele lui, dar mai tarziu eu am aflat printr-o cunoscuta pe care a salutat- era SIMON si locuia in apropiere pe Str. Rakoczi.-

Detectivul a putut sa vada pe JAKAB prin gard de sarma, cand a plecat dela mine, insa probabil nu a recunoscut fiind in chiloti de baie. Detectivul mi-a atras atentia sa tac din gura.-

Eu imediat am intrat in casa, am chemat pe JAKAB si pe ROZALIA HIRSCH si l-am cumunicat cele de mai sus, rugand pe JAKAB sa plece imediat. JAKAB intr-o jumatate de ora si a plecat imbracat altfel.-

Mentionez ca JAKAB a discutat cu toti vecinii, cu Dna, Borbar care si acuma se gaseste acolo, precum si cu plut.maj sef de politie ØROSZ / plecat /deci vecinii cunosteau ca ruda al lui HIRSCH -

In luna Octombrie 1943 din nou au venit detectivii si cel SIMON, care fara vorba au ridicat pe HIRSCH, au intrebat pe mine despre JAKAB si despre femeia cu par rosu, aratandu-mi fotografia.-

Hirsch cand s,a reintors, dupa eliberare amintesc ca era framantat de gandul ca politia maghiara de unde a putut sa stie despre drumul ce am facut noi la Budapesta.-

Mentionez, ca JAKAB a trait foarte bine, cumpara multe conserve, oua si alte bunatati.-

Dupa ce a plecat dela noi JAKAB,am mai vazut odata seara in strada noastra.Am mai vazut intr,o seara pe strada cu o dama, care era in blana neagra,mai urma am vazut ziua in fata prefecturii, lucru care m-a surprins, insa nu am vorbit cu el.-

Atat declar si semnez.-

Cluj, 25.III.1952

ss. Simandi Rozalia

Copie

00332

213

DECLARAȚIE

=====

Subsemnatul VALEANU GAVRIL, nascut in anul 1914 in comuna Calatele,- Cluj, fiul lui Emil si Irina, domiciliat in Oradea, Str. Nic. Iorga Nr.7.declar, ca cunosc pe JAKAB ALEXANDRU din anul 1938 cand a fost adus din satu-Mare la Cluj, pentru a prelua functia de secretar al organizatiei judetene PCR.-

Stiu, ca incepand din anul 1938 a fost functionar de Partid salariat,fara intrerupere.-

In tot timpul cat l-am cunoscut 1938-43 in miscarea ilegala a fost un om care in totdeauna impingea pe elementele muncitoresti inainte in munca si actiuni, el retrangandu-se si frecventand mediul elementelor mic burgheze si burgheze evreesti.-

A creat in jurul lui o atmosfera de misticism, neavand legaturi apropiate nu numai cu masele muncitoresti dar nici cu tovarasii cei mai apropiati din colectivul de conducere.-

Cunosc, ca intr ,un mod deosebit / a favorizat pe BALAZS EGON, pe care intr,un mod foarte rapid, ridicand in erarchia de Partid fara sa fi depus o activitate deosebita si indelungata .

Deasemenea a fost favorita al lui Jakab si SZABO IULIA,care din celula de intreprindere a fost ridicata de JAKAB direct in Comitetul Regional ilegal PCR.

L-am cunoscut ca unul care s,aimbraecat in totdeauna elegant, a trait in timpul cand alti activisti salariati de Partid au fããmanzit.-

Cunosc un punct din trecutul lui, care in fata mea il face dubios si anume :

In vara anului 1944 in lagarul dela Sarospatak /Ungaria /discutand cu Szirmai Stefan, fost membru al C.C al Partidului comunist Maghiar, am povestit ca am cazut cu materialul tiparit cu o zi inainte in vederea zilei de 7 Noembrie, adica in luna Noembrie 1943.-

Cand Szirmai a auzit acestar, a fost

foarte revoltat si mirat si a spus ca el personal a comunicat lui JAKAB, prin sotia lui BALASIU IOSIF, inca in luna Septembrie 1943, ca sa incetam imediat ori-ce activitate, fiindca tot Comitetul Central a fost arestat si firele de legatura au fost divulgate spre organele inferioare.-

In anul 1949 am cerut prin corespondenta dela Szirmai Stefan din Budapesta sa confirme in scris discutia avuta in lagar cu referire la dispozitia C.C. din Septembrie 1943, pentru suspendarea activitatii. Szirmai Stefan mi-a raspuns numai atata ca sa ma adresez lui JAKAB ALEXANDRU, fiindca el trebuie sa-si aduca aminte cum a fost.-

Atat declar si semnez

G. Valeanu

DECLARATIE

=====

Subsemnata JEDLICKSKA GIZELLA, nasc MARTON, la Cluj, in 16.X.1913 fiica lui MARTON IOSIF si AGNETA, domiciliata in Oradea, Str. Cipariu Nr.23, declar dupa cum urmeaza :

In ilegalitate l-am vazut o singura data pe strada pe JAKAB ALEXANDRU cu WEIL GABI sau Kohn Hille /nu-mi amintesc precis / numele atunci nu i-am cunoscut, dar stiam ca este unul dintre conducatorii Partidului.-

Ne-am cunoscut personal in 1944 imediat dupa eliberare, cand ne-am dus la sediul Partidului dupa munca.-

Cand am facut autobiografia pt. Partid, cu toate ca sunt cunoscuta ca una care niciodata nu am divulgat nimic la cercetari si ca muncesc de ani de zile pe linia Partidului, nu am trecut in autobiografie ca sunt membra de Partid din anul 1936, deoarece tov. SIMO Gyula mi-a atras atentia, ca ceace nu pot dovedi sa nu trec in autobiografie ca Jakab priveste foarte sever aceste probleme.-

Eu am fost incadrata ca activista la Reg.PCR. Cluj, resorțul de cadre in anul 1945-46, In acest timp responsabilul a fost Jakab A. iar secretarul t. Vaida Vasile. Din acest timp stiu, ca JAKAB, care l-a tinut sub aprobata influenta a lui pe tov. Vaida a dus o politica de izolare al lui Vaida pe care il indeparta de masele muncitoresti. Ori cand m, am dus in biroul lor nu am vazut la ei decat elemente burghize / fost comercianti, fabricanti etc /Cand erau salutati de tovarasii - nu raspundeau la salut, cand treceau pe scari , atat activistii cat si alti membrii de Partid se opreau, dand astfel onorul ca la un general din trecut.-

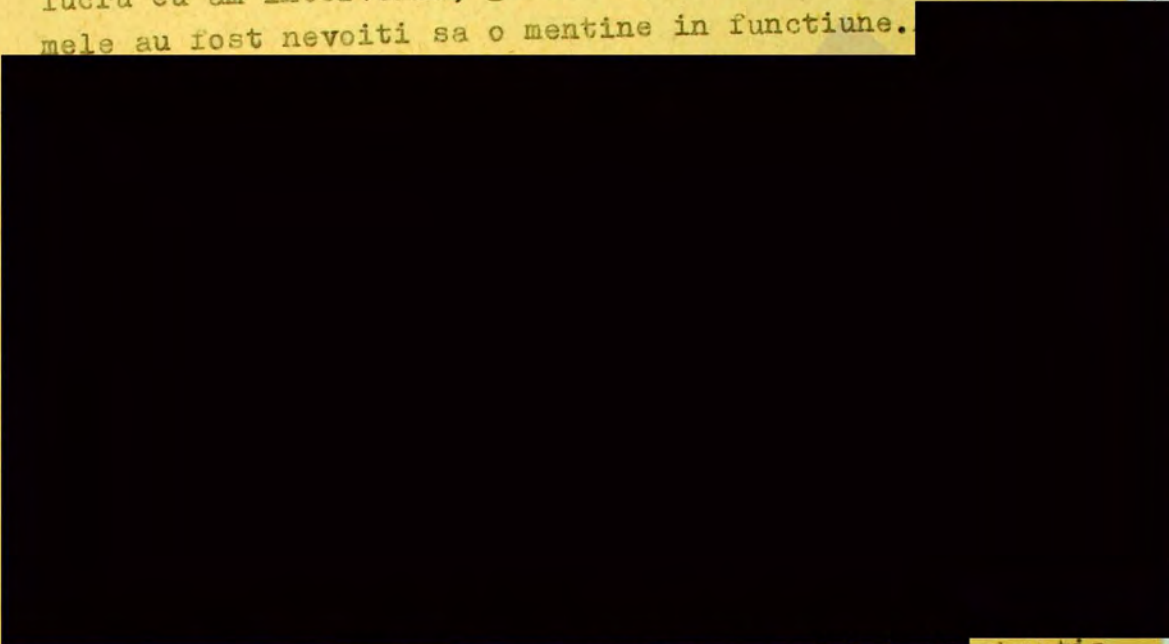
Numele concrete nu mai pot sa amintesc inasa stiu ca daca cineva a indraznit sa-l critice pe ei in sedinta de partid - au fost indepartate.-

Imi amintesc ca HEVES FRANCISC, resp. organizatoric de atunci / in prezent in Bucuresti / care a fost in relatii bune cu Rajk, a vorbit despre el numai frumoase, a fost unul dintre sustinatorii lui Jakab. Subsemnata am avut multe ciocniri cu acest cerc al lui Jakab pe diferite chestiuni, pe cari nu le mai pot insira, inasa pe cari eu le-am socotit nepartenice. In urma acestor neintelegeri cu el am

- 2 -

fost indepartat dela sediul ~~ma~~ Partidului sub motivul ca din punct de vedere moral nu corespund, fapt care a fost anchetat mai tarziu de C.C. al PCR. si am fost reabilitata inasa fiind un element nepotrivit pentru ei, totusi nu m, au reprimit , lucru despre care stie tov. Ranghet.-

Stiu ca in anul 1946-47 era o provalie sub numele tovarasei HOVANYI ETELKA, care era activista la res. organizatoric. Aceasta tovarasa a primit preavizul de concediere in sc is, cand inca eu eram la cadre. Pentru acest lucru eu am intervenit, gasind nedrept. Pe baza interventiei mele au fost nevoiti sa o mentine in functiune.

Am fost in contradictie cu Jakab in chestia anchetelor tovarasilor ilegalisti, pe care Jakab la rand vroia sa-i indeparteze din Partid si posturi de raspundere, fara motive reale.-

Un alt caracteristic asupra lui JAKAB, este ceace mi-a povestit Simo Gyula, ca Jakab a spus sa nu fie angajati la Partid decat tovarase tinere si frumoase. ũ

In anul 1949 am vorbit cu Simo, cand mi-a afirmatca el a plecat din tara din cauza lui Jakab, inasa in amanunt nu mai amintesc ce mi-a povestiti.-

Propun sa fie interogat tov. Orbok Geza, directorul "Flacara" Cluj, care stie cum s, a autopropus Jakab, iata de asistenta f i oasa / majoritate membrii tineri de P. in 1946 / sa fie ales secretar.-

Atat declar si semnez.
Oradea, la 26.III.1952

ss. Marton Gizella

Copie

00386 217

D E C L A R A T I E

Subsemnata RUSSU CORNELIA, responsabilă ad,
la Regionala Crucea Rosie R.P.R.- Cluj, domiciliată în
Cluj, Str. Molotov Nr. 56 dau următoarea declarație :

La începutul anului 1941 la locuința tov.
Hirsch ALEXANDRU, din Str. Almos vezer Nr. 13 m, am întâlnit
cu tov. IACOB ALEXANDRU, fiind prezentată ca o rudă
apropiată a tov. Hirsch Alexandru / Cu tov. Hirsch Alexan-
dru eram în relații de prietenie încă din anul 1917 când
am luat parte la organizarea Sindicatului Functionarilor
Particulari, împreună cu dansul și soția lui. La fel și
mai târziu am activat împreună pe linie politică și Sindi-
cala /Tov . IACOB ALEXANDRU, a fost prezentat pe numele de
Hirsch Alexandru și așa l-am știut până după eliberare. N-
i s-a spus că are părinți bogați și că el are nevoie de tra-
tamentul medical [redacted] de aceea
a venit la Cluj.-

Clădirea, unde a locuit era compusă din două
camere, bucatărie, baie etc. aici a locuit într-o cameră
cu tov. Hirsch Alexandru și soția acestuia, în cealaltă
cameră a locuit SIMANDI ROZALIA, vânzătoare la papetăria
și librăria " Lepage " și fetița tov. Hirsch Magdalena.-

Vecini avea la Nr. 11 familie românească
/ numele nu-l știu / în dosul grădinii un politist din poli-
tia hortysta, în partea cealaltă a clădirei era un teren
viran, iar după acest teren o clădire, cu mai multe locuin-
te dar nu am știut cine locuiește acolo. Locuința avea trei
ferestre spre stradă. Grădina nu a fost îngrădită peste tot
cu gard de scândură, ci mai mult cu sarma ghimpată. Eu și
sotul am fost foarte des la tov. Hirsch. Pe tov. JACOB
l-am considerat ca un membru al familiei Hirsch în care
am avut cea mai mare încredere, așa că înaintea lui am
discutat deschis toate problemele în legătură cu situația
politică și războiul pornit de hitleristi contra Uniunii
Sovietice, la fel și dansul.-

./.

Nu stiu peste zi cu ce se ocupa, dar de cateori mergeam acolo in cursul zilei il vedea in gradina facand baie de soare. Nu odata am jucat carti " mariasi " impreuna cu dansul si sotia tov. Hirsch Alexandru.-

In camera unde locuia am vazut un patefon. Cand am cerut sa ne cante ceva mi-a spus ca nu are placi, patefonul este folosit de tov. IACOB, care invata englezeste de pe placi. In prezenta noastra insa niciodata nu s-a folosit de el.-

De acasa lipsea, in multe cazuri mai multe zile cand sotia tov. Hirsch imi spunea ca este la o prietena a dansului. Dela tov. Hirsch Rozalia am aflat ca a fost casatorit la Budapesta - spunand ca a mers pentru consultatie medicala. Pleca de acasa de multe ori - mai des seara.-

Problema in legatura cu miscarea muncitoreasca nu am discutat niciodata cu dansul, chiar pentruca nu stiam cine este. Nici nu presupuneam ca ar fi avut vreodata legatura cu miscarea muncitoreasca, deoarece din comportarea lui nu am putut deduce aceasta. Facea impresia ca este om bogat - burghez, era inganfat, inchipuit. Dealtfel era inchis, Numai odata s-a scapat cand am discutat despre o carte a lui Ehrenburg, declarand ca Ehrenburg este un scriitor cu mentalitate mic burgheza.-

In familie niciodata nu a fost multumit cum a gatit mancarea tov. Hirsch Rozalia, cum a spalat vesela, sau cum i-a calcat camasa, desi stia foarte bine ca tov. Hirsh Rozalia a fost operata de doua ori si nu a putut face toate lucrurile casnice. De multe ori am aflat-o plangand din cauza sacelilor ce i le facea. Si aceasta a fost un motiv serios de ce nu l-am considerat pe tov. IACOB ALEXANDRU ca pe un tovaras, care activeaza in ilegalitate. Toata comportarea lui a dovedit contrariul.-

Cu familia Hirsch au mai avut relatii de prietenie IEDER MAURITIU / ucis la Someseni / Goldner Mauritiu si sotia dansului Elisabeta, Nagy Gheza / fost secretarul Uniunii de imbracaminte si Pielari / si altii, de care nu-mi aduc bine aminte. Acestia au fost siatuiti de tov. Hirsch Alexandru sa nu-i viziteze, dar nu le-a spus pentru ce. Numai eu si sotul meu, surorile si cumnatul tov. Hirsch am fost exceptionati.-

-3-

Cu SIMANDI ROZALIA, tov. IACOB nu se avea in relatii bune, incetincuu se certau. Exista o ura intre dansii. Tov. IACOB isi manifesta fatis dispretul fata de dansa.-

Dupa caderea unor tovarasi din ileglaitate in anul 1943, tov. IACOB ALEXANDRU s,a mutat dela familia Hirsch. In aceeaasi zi- decerece pe tov. IACOB nu l-au gasit acolo, l-au arestat pe tov. Hirsch Alexandru, si dus la Someni, iar dupa aceea l-au deportat, impreuna cu mai multi tovarasi.-

Dupa arestarea tov. Hirsch Alexandru, atat sotia lui, cat si noi am banuit pe SIMANDI ROZALIA, ca ar fi avut legatura cu politia hortysta. Dar tot atunci a fost banuit si BALLAUER, care avea o atitudine neclara ca aceasta vazandu-l pe IACOB stand la geam l-a denuntat.

Intreaga familia al lui HIRSCH ALEXANDRU, a fost deportata la Auschwitz, in vara anului 1944. Dupa eliberare nimeni nu s,a mai intors inafara de tov. Hirsch. Imediat dupa reintoarcere a fost pus in fruntea Uniunii Democ atice Evreesti in calitate de presedinte. Putin mai tarziu a primit si sarcina de a inventaria deponitul farmaceutic a drogueriei "EMKE" proprietarii fascisti fugine in strainatate. Tov. Hirsch fiind de meserie droghist si-a inceplinit aceasta sarcina bine, descopepin intreg materialul ascuns de fostii proprietari. Era un magazin enorm de mare. Dupa terminarea lucrarilor de inventariere din o parte di material a luat fiinta firma "Sanodrog" pe numele lui Hirsch Alexandru, Mai tarziu a intra cu capital FARKAS MAGDA, / sotia lui Iacob Alexandru / totodata si fratele dansului, JACOB ANDREI, care a figurat numai ca angajat, dar de fapt el a preluat conducerea.-

Hirsch Alexandru mi-a s,a plans ca IACOB ALEXANDRU i-a propus sa plece dela firma, ceace dansul a si acceptat, insa cu conditia ca sa nu-i figureze numele pe firma, Tov. IACOB ALEXANDRU nu a vrut acesta. De aici a pornit contra lui Hirsch Alexandru o actiune de intimidare. Odata tov. Hirsch a venit la noi si ne-a spus ca intr, o noapte i s,a facut o perchezitie la domiciliu, cu care ocazie i-au introdus in locuinta un revolver. Fiind

pus intr,o astfel de situatie cedat. A plecat dela firma, care inca si pe mai departe a figurat pe numele lui, din care cauza in repetate randuri i-au sechestrat mobila sotiei sale pentru impozitul neachitat.-

Hirsch Alexandru in anul trecut a plecat in Palestina, argumentand la incercarile noastre de a-l convinge sa renunte la plecare, ca are frica de IACOB ALEXANDRU, care vrea sa-l distruga. Dela sotia lui Eihorn Vili a auzit, ca Eihorn a primit ordin sa aresteze, dar dansul a refuzat executarea acestui ordin.-

In legatura cu JACOB ALEXANDRU, am mai auzit urmatorul caz :

FRIED OLGA, sotia lui LEB IOAN, domiciliat in Cluj Calea Motilor 130 sau 132/ a fost angajata la bijuteria lui Stüssel. Acesta i-a predat o cutie cu bijuterii si ceasornice, inainte de a fi ridicat de Gestapo - pentru pastrare. Intre timp si FRIED OLGA a fost deportata. Dupa ce s,a reintors, aceasta cutie a dus la Partid , predandu-o tov. IACOB ALEXANDRU. Mai tarziu tov. FRIED OLGA s,ar di declarat ca a vazut pe bratul lui IACOB unul dintre ceasornicele predate. Amanunte pot sa dea FRIED SAMOIL / planificator la Sfatul Psular urban Cluj / si sotia lui.-

In timpul cand a fost secretarul PCR, a avut o atitudine dictatoriala, Tov. Iacob Margareta acti-
vista Com. de Partid Raional Cluj, intr,o sedinta publica l-a criticat, spunand " ca cezarii trebuie sa se co-
boare de pe piedestol "Pe tovarasii care au luctat in
ilegalitate nu ia pus in locuri de ras pungere la Par-
tid,ci li s,a dat alte munci. A avut un enturaj compus
din BALAJ EGON, Leb Albert, Neumann Alexandru. Cu to-
varasii folosea un ton de sus in jos, ceace a demoraliz-
zat pe multi.-

Cluj, la 24. Martei 1952

Russu Cornelis

Copie

00340

221

D E C L A R A T I E

=====

Subsemnata RUSSU CORNELIA, declar in conti-
nuarea declaratiei mele anterioare.-

IACOB MAGDALENA? incepand din primavara anu-
lui 1941 si pana in anul 1943 luna Iunie a locuit la Hirsch
Alexandru. Comportarea lui IACOB, adica cum umbla prin oras
in dupa mese, cum facea bae de soare in curtea neingradita
de loc nu dadea aspectul unui om din ilegalitate si m-a
suprins foarte mult cand dupa eliberare l-am revazut ca un
conducator de Partid. Mentionez ca in tot timpul a fost foar-
te leganat si dispunea de bani. Cand Politia maghiara a ve-
nit sa-l aresteze / cunosc din relatarile lui Hirsch facu-
te in anul 1945 /SIMANDI ROZALIA s, a dus sa deschida poar-
ta, insa cand a vazut agentii de Politie a spus ca cheia
a lasat-o inlauntru ducanduse inlauntru a comunicat ca au
venit agentii de politie, dupa care JACOB a fugit. Iar cand
SIMANDI ROZALIA a descjis poarta l-au arestat pe Hirsch
Alexandru.-

Hirsch Alexandru mi-a povestit in 1945 ca
au banuit ca ori SIMANDI a denuntat pe IACOB ori BALLAUER,
are l-ar fi vazut pe IACOB prin geam. IACOB a fost cautat
pe numele lui adevarat : IACOB ALEXANDRU .Atat la arestari-
le din 1941 cand si din 1943 din comportarea lui IACOB nu
s, a putut observa nimic deosebit. La fel umbla in oras si
facea bae de soare in curte.-

Cred, ca GOLDNER ELISABETA, dom. In Cluj,
str. Andrei Muresanu 35 pensionara, poate sa dea unele lamu-
riri in legatura cu IACOB ALEXANDRU.-

Atat declar si semnez

ss. Russu Cornelia

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

STATULUI

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII POPORULUI

REGIUNEA CLUJ

Nr.2/64.751

PRIN CURIER.

6 Mai 1952.

Către

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA VIII-a.

BUCUREȘTI

La ord.Dvs.Nr.810/48.833 din 24.IV.
1952,cu privire la numitii LUSTIG,VAIDA,VAISBERGHER,
HOVANY ILEANA si SEMLYEN STEFAN,raportăm următoarele:

1.-Numitul LUSTIG FERDINANT s,a născut
la 21 Ianuarie 1889 in comuna Somesul Rece,Regiunea Cluj,
fiul lui Herman si Hani,de profesiune comerciant,cu ulă
timul domiciliu in Cluj,Str.Paris Nr.43,in prezent areș
tat si inchis la inchisoarea din Marginea-Ploiesti,pent
ru dosire de valute.

Susnumitul provine dintr,o familie de
comercianti din comuna Somesul Rece,cari să ocupau cu
comercializarea lemnului si erau cunoscuti in general
ca oameni bogati.Fiind crescut intr,un spirit religios,
in 1918 se stabileste in Cluj si se ocupă cu administ
rarea sinagogei din Cluj,infiițand totodată si o intre
prindere de achizitionare a cerealelor pe cont propriu,
comert care l-a practicat pana in anul 1942,cand in ur
ra restrictiunilor introduse de regimul hortist,a incet
activitatea de comert legal.

Concomitent cu comercializarea cerea
lelor,se ocupă si cu trafic de valute straine,avand re
latii stranse cu renumitul speculant de valute DEUTSCH
IGNATIU din Cluj,care in prezent este plecat in Ier

După încetarea comerțului cu cereale, intensifica afacerile sale nelegale, din care trăiește până la eliberarea țării.

Datorită faptului că în acest timp este administratorul azilului de bătrâni din str. Gheorghe Baritiș din Cluj, reușește să scape de la deportare, rămânând astfel în Cluj împreună cu întreaga sa familie. Motivul adevărat pentru care azilul de bătrâni din Cluj nu a fost deportat de către hitleristi, nu ne este cunoscut.

După eliberare, susnumitul se angajează ca achizitor la societatea de Asigurare "Adria" din Cluj, însă această funcțiune servea pentru susnumitul numai pentru camuflarea adevăratului său preocupare, care consta în afaceri cu cereale și valute străine, din care reușea să realizeze venituri foarte mari și astfel reușea să acopere cheltuielile necesare pentru viața sa luxoasă, care de mai multe ori era obiectul discuțiilor vecinilor săi. În acest timp avea relații stranse de afaceri cu cunoscuții speculanți de valute STEIN BENTI din Cluj, în prezent plecat în Izrael, LAX IOSIF tot speculând de valute, la fel plecat în Izrael și alții.

Cu toate că este un element străin de clasă muncitoare și nu are nimic comun cu interesele acestei în 1946, reușește să se infiltreze în PCR, organizația Sectorului I din Cluj, unde compoziția membrilor de partid era în mare majoritate din elemente mici burgheze și chiar și comercianți bogati, cari se sprijineau unii pe ceilalți, având mereu între ei stranse relații de afaceri. Aceste persoane în acel timp erau foarte bine văzute la secția Economică a Județenei P.C.R., unde în acest timp erau numiți LUNCAN/LEB/ADALBERT și HISTOR/NEUMANN/ALEXANDRU.

Din informațiunile ce le detinem, rezultă că în anul 1946, numitul LUSTIG FERDINANT a fost chemat la Județeană P.C.R. Secția economică, unde a avut o discuție lungă de cca. 2 ore cu numiții LUNCAN și HISTOR, însă asupra conținutului acestor discuții nici odată nu s-a putut afla de la susnumitul nimic, deoarece când membrii de familie au pus în legătură cu aceasta, ceva întrebări, susnumitul a căutat să ocolească, fără să dea

răspuns.

În anul 1948, pentru trafic de valută/dolari/, a fost arestat și condamnat la 3 ani închisoare, însă până în prezent nu a fost pus în libertate.

2.- Numitul VAIDA/WEISSBERGHER/ALEXANDRU, s, a născut la 7 Mai 1911 în orașul Oradea, fiul lui Nicolae și Rozalia, de origine socială mic burgheză, de naționalitate evreu, de cetățenie română, de profesie droghist, în prezent Director adjunct al Intreprinderii Comerciale de Stat Centrofarm, cu domiciliul în Cluj str. Anonymus Nr.19.

Susnumitul provine dintr-o familie mic burgheză tatăl său, fiind chelner mai mult timp la Cafeneaua "ROYA" din Oradea și cunoscut jucător de cărți din acest timp. Datorită acestei pasiuni ai tatălui său, petrece copilăria, în condiții materiale destul de grele și în aceste împrejurări termină în 1929 școala superioară de comerț.

În anul 1929 vine la Cluj și se angajează la firma "ROYAL" proprietatea lui M. ROZSA, depozit farmaceutic, unde lucrează în calitate de practicant și devine droghist în anul 1932.

După efectuarea stagiului militar la Tg. Mureș, lucrează în continuare la firma lui ROZSA, până în anul 1942, când este concentrat într-un detașament de lucru, și este dus în Ucraina.

În anul 1944, când începe retragerea vertiginosă a armatelor fasciste, evadează și trece la armatele Rosii iar în 31 Decembrie 1944, i se dă posibilitatea să se reîntoarcă în Cluj.

Din perioada cât a lucrat la firma Rozsa, este cunoscut de numii MARKOVITZ OLGA, membră de partid, în prezent funcționară la Centrofarm, FAZEKAS ZOLTAN, PARKAS EUGEN, Directorul Centrofarmului și alții, cari arată că în tot timpul cât lucra la această firmă, a dat dovadă de multă pricepere și sarguintă în însușirea cunoștințelor profesionale, era foarte mult apreciat de patronul său, chiar pentru calitățile sale în ceea ce privește achiziționarea clientelei, pentru care fapt afară de salariu fix, primea și un oarecare procent din realizările făcute ridicându-i se salariul lunar la cca. 16.000 lei care în

acel timp era o sumă importantă.

Cu colegii sai avea o comportare colegială, pentru care era iubit de acestia. Nu avea convingeri politice, însă cotiza la Ajutorul Popu. Aceasta făcea mai mult din consimțământ cu cei detinuti decat din convingere politică.

În anul 1938 se căsătorește cu numita TUKA VIOLA, farmacistă, ceva rudenie cu fostul ministru TUKA BELA din Slovacia, însă cu care nu a întreținut nici o relație. Între 1940 și 1944, cu toate că soția este de origine creștină și ea a fost persecutată de autoritățile fasciste maghiare, pentru faptul că s-a căsătorit cu un evreu și apoi dă afară din farmacia unde a fost angajată.

În 1945, după întoarcerea susnumitului în țară în tovărășie cu soția numitului HARTMANN MIHAI/fostul director comercial al Firmei M. ROZSA, a deschis o drogherie dând denumirea "Medrog" în care capitalul era a soției numitului HARTMANN iar el/VAIDA/era specialistul și propriu-zis acela care conducea magazinul.

În anul 1947, la propunerea lui LUNCAN/LEB/ADALBERT, de la Secția Economică al Comitetului Județean P.M.R., acceptă să intre se despartă de numita HARTMANN, și să intre cu partea lui, ca coproprietar la firma "SANODROG", care cu această ocazie, este unificată sub denumirea de "UNIDROG", unde susnumitul are o participatie de 20%, restul de 80% fiind a numitului KERTESZ BELA/10% și JAKAB ANDREI fratele lui JAKAB ALEXANDRU, fost ministru Adjunct al Finantelor, 70%.

Din acest moment firma "Unidrog" figurează ca proprietatea lui VAIDA, de toată lumea se știa așa că este vorba de o întreprindere care aparține partidului și VAIDA este proprietarul formal iar reprezentantul partidului este numitul JAKAB ANDREI, care ia toate beneficiile, însă în realitate, cum s-a dovedit ulterior, această firmă era a familiei JAKAB, unde toți cari stăteau aproape de JAKAB ALEXANDRU, aveau depozitate cantități mari de medicamente, cari apoi după stabilizare au fost puse în vânzare de această firmă.

Numitul VAIDA la recomandarea lui JAKAB ANDREI, în 1947 se înscrie în PCR, devenind astfel membru

de partid si cand fata de JAKAB ANDREI, inainte de inregistrare argumentează că el asa stie că numai muncitori pot deveni membrii de partid in timp ce el este comerciant, JAKAB il linisteste si asigură că situatia lui este cunoscută de partid si poate să se inregistre linistit fără nici o consecință.

Această convorbire a avut loc in fata tov. MARKOVITZ OLGA.

In 1949 cu ocazia verificarilor, numitul VAIDA este exclus din PCR pe motivul că a fost exploatare. La verificarea susnumitului, in mod exceptional vine la Cluj din Bucuresti numitul JAKAB ANDREI si participa la sedinta, fără însă de a lua apărarea susnumitului ci dimpotrivă după excluderea lui, il incurajează să plece in Iuratel, argumentandu-i că acumă când este exclus din partid, in fata lui aici nu mai există nici o perspectivă serioasă.

După lichidarea firmei "Unidrog", din 2 Aprilie 1949, lucrează la Centrofarm unde in urma muncii active si constiente, este apreciat de colegi iar de Centrala din Bucuresti, din Ianuarie 1951, este numit ca Director Adjunct al Intreprinderii.

Din informatiile ce detinem, rezultă că Centrofarmul din Cluj, este apreciat de Centrala din Bucuresti, ca prima pe țară.

3.-Numita NOVANY ILEANA, căsătorită BOZIN, a născut la 24 Martie 1910, in comuna Turnu Rosu, Regiunea Sibiu, fisa lui Stefan si Ana, de origine socială mic burgheză, de nationalitate magheară, ca studii are 4 clase de gimnaziu, profesiunea de bază fiind croitoreasă căsătorită, avand 3 copii, cu domiciliul in Cluj, Str. Dobrogeanu Gherea Nr.16.

Susnumita petrece copilăria in conditii destul de grele, intrucat tatal susnumitei care a fost oșiter in politie de granită, divortează de sotia la etatea de 4 ani a susnumitei, de cand este crescută singură de mama sa. După terminarea celor 4 cl. secundare la Barabolt-Odorhei si Sibiu, se angajează ca functionară la Banca de credit din Căpeni, unde lucrează pana in anul 1950,

cand este licentiată din serviciu, pentru difuzarea ziarului "Falvak Nepe".

Intre anii 1931-33 lucrează in Orasul Stalin la Firma "Meumann", cand intră in legătură cu mișcarea nuncitoarească ilegală, prin numitii BIRO IOSIF si sotia acestuia, cari se găsește in prezent in comuna Racosul de Jos -Orasul Stalin.

In 1933 cu ocazia grevelor din Grivita, este arestată si condamnată la un an inchisoare, care timp il petrece in inchisorile din Orasul Stalin si Mislea.

După eliberarea sa din inchisoare iaș parte activă in mișcarea ilegală si devine membră de partid, lucrând mai mult timp ca instructor, mai tarziu ca membru in Comitetul Regional, participand in mai multe actiuni atat in regiunea Brasovului cat si in Odorhei, Tg. Mures si Cluj. Participă la actiunile organizate de minierti din Valca Jiului si organizează participarea acestora la o conferință a partidului din Cluj. In acest timp are legături cu următorii tovarăsi:

PAPP IOZSEF, este in Bucuresti la Ministerul Transporturilor.

BALAZS IOSIF, este in Bucuresti la C.C. al P.M.R.

STANGAS din informatii ar fi in cadrele securitatii la Odorhei.

ABRONAI PIRI, fosta sotie a tovarăsiului BREJNER BELA, din informatii in prezent căsătorită cu GRUNN DESSIDERIU Locot. Colonel la Grăniceri, in Bucuresti

SOSS IOSIF fost presedinte al Sfatului POPULAR din Tg. Mures.

NEMES IOSIF la Consiliul Sindicatelor din Bucuresti.

BIRTAS GAVRIL Colonel la Securitatea Statului.

MIKO IULIU in prezent in Paris.

In 1939 lucrează o perioadă de timp la Timisoara, unde are sarcini de partid si are legături cu tovarăsiul RAGNET dela C.C. al P.M.R. si mai tarziu este pusă in legătură cu numitul JAKAB ALEXANDRU, fostul Ministru Adjunct al Finantelor.

După dictatul dela Viena, este in Cluj, unde este membră in conducerea Comitetului Regional al

Partidului, legatura ei superioară fiind numitul JAKAB ALEXANDRU, dela care primește dispozițiunile.

Intretine legături sentimentale atat cu susnumitul cat si cu numitul BALAZS/BLATT/EGON, dela care după cum suntem informati, are doi copii/unul a murit/, fiind chiar însărcinată si in 1942, când este arestată de Siguranta Hortistă si este dusă la Someșeni. Cu ocazia cercetărilor este dusă la Budapesta si la interogări se compoartă foarte lase, divulgand numele mai multor tovarasi cu care a avut legătură.

In inchisoare totusi are o comportare tovarasească si tovarasii cu care este împreună arestată, pentru aceasta nu-o exclud din colectivul din inchisoare.

După eliberare nu este recunoscută calitatea sa de membră de partid si după ce s, a prezentat la Comitetul Judetean in acel timp, este primită foarte respingător de numitul JAKAB ALEXANDRU care in acel timp are aceiasi comportare cu toti cari au fost arestati la Someșeni in 1942, punandu-se atunci pe situatia că singur el este membru de partid, a cărui activitate ilegală este recunoscută.

Neprimind nici o însărcinare de partid, intră ca funcționară la Uzinele Ianos Herbak si activează pe linie ARBUS.

In 1950 se căsătorește cu medicul de copii a Uzinelor Herbak Ianos Dr. BOZIN, care este membru de partid dela care dată trăiește o viață retrasă ocupându-se numai de cei 3 copii pe care ii are.

In urma faptului că nu i s, a recunoscut calitatea sa de membră de partid, este complet demoralizată, este foarte frământată pentru faptul că este considerată ca trădătoare si are frământari in urma faptului că in mai multe randuri a fost chemată in fața colegiului de partid, unde intr, o formă nu chear deschisă, dar i s, a adus la cunoștință că se bănuiește că ar fi avut legături cu politia magheară.

Are un frate care a fost ofiter in armata magheară, numitul NOVANY GYÖZO, însă cu care nu intretine legături. La fel are două surări, numita NOVANY ELLA, căsătorită cu profesorul universitar MANIU CASIUS si NOVANY OLGA, despre care nu știe nimica.

-8-

NOVANY STEFANIA, tot o soră a susnumitei, căsătorită cu PILLAIER OSCAR, domiciliază în Budapesta, nu întreține legături.

4.-Născutul SEMLYEN STEFAN, este născut la 10 Noiembrie 1916, în Budapesta, fiul lui Teodor și Palma, căsătorit, având un copil, de naționalitate maghiară, de origine socială mic burgheză, studii este Dr. în științe de Stat, cu domiciliul în Cluj, str. Malinovski Nr. 1.

Susnumitul provine dintr-o familie bogată din Gherla, Regiunea Cluj, tatăl său ocupând mai multe funcțiuni de răspundere ca Director de bancă etc.

În 1926, împreună cu toată familia vine în Cluj, unde urmează cursurile Liceului Gheorghe Baritiu, însă în urma activității comuniste ce desfășoară între elevi, în anul 1932 este eliminat pe timp nelimitat din clasa V-a. În urma acestuia intră în producție, încercând să învețe o meserie și lucrează în diferite ateliere ca mecanic de automobil, cofetar și altele.

Intrucât părinții au vrut ca, cu orice pret să se facă funcționar, se angajează la redacția Ziarului "Ujkelet" din Cluj, în calitate de funcționar, unde lucrează până în anul 1937, când pleacă și se angajează în diferite orașe ale țării, ca: Curtea de Argeș, Arad și Oltenita, la diferite întreprinderi de construcții în calitate de funcționar. După terminarea stagiului militar în 1938-1939, se angajează la soc. de transporturi "Transglobus" unde lucrează până în anul 1942 iar apoi la Firma "Palfi Iosif" până la încorporarea sa într-un detașament de lucru, în 1943.

Între timp urmează liceul în particular și în 1940 dă bacalaureatul înscriindu-se apoi la facultatea de drept a Universității din Cluj.

În anul 1944 cade prizonier la armata Sovietică și este dus în lagărul din Focsani, de unde după scurt timp, fiind bolnav, este eliberat și se reîntoarce în Cluj.

În 1945 se înscrie în P.C.R. și un timp activează la Ateneul "JÓZSA BELA" și la Sindicatul Funcționarilor Particulari iar în 1945 Septembrie este numit ca Director al Cooperativei Victoria din Cluj.

În calitate de Director al Cooperativei Victoria, desfășoară o activitate de unsoare intereselor

clasei muncitoare, organizează activitatea acestei cooperative, pe baza principiilor capitaliste, stochează mari cantități de marfuri alimentare și textile, cu care speculează, așteptând mereu majorarea preturilor.

Astfel după reforma monetară din anul 1947 în orașul Cluj, pe piață a lipsit un timp oarecare complementament orezului. Populația comenta nefavorabil că au apărut pe piață speculanții cari speculau cu diferite marfuri alimentare. În acest timp Cooperative Victoria a avut stocat 4 vagoni de orez care putea fi pus la dispoziția populației, însă directorul SEMLYEN STEFAN, a împiedecat punerea în vânzare a acestei cantități, afirmând că vor aștepta până ce se vor ridica preturile.

La fel a procedat și cu diferite marfuri textile, ca mătăsuri și altele, din care cooperativa dispunea în cantități însemnate, întrucât în aprovizionarea cu marfuri, era sprijinit de Județeană de Partid, și în caz dacă autoritățile de stat au confiscat marfuri dela particulari, atunci acestea în fiecare caz au fost predate spre vânzare cooperativei Victoria.

În anul 1948 când s-a putut constata o urcare simțitoare a preturilor, susnumitul a introdus în cooperativă o contabilitate suplimentară și o a doua casă de bani. Era nevoie de aceasta, pentru administrarea supra-preturilor, cari au fost luate dela populație, pentru marfurile vandute. Această speculare a Directorului SEMLYEN a creat mari nemulțumiri în rândurile muncitorilor din Cluj, cari erau acționarii acestei cooperative, speculă ce nu putea să rămână ascunsă în fata maselor muncitoare întrucât însuși cooperativa avea cca. 600 de angajați.

Susnumitul în această activitate speculativă, după cum suntem informați, a fost sprijinit de numitul LUNCAN/LEB/ADALBERT și HISTOR/NEULAHN/ALEXANDRU, dela Secția Economică a Comitetului Județean PCR.

În 1948, în urma acestei activități speculative și de sabotaj, a fost arestat și cu ocazia perchezițiilor făcute la Cooperativa și la birourile Direcției, au fost găsite mari cantități de marfuri doșite. Susnumitul pentru faptele comise, a fost condamnat la 8 ani închisoare.

231

După condamnarea susnumitului, a început o serie de intervenții, din partea unor persoane necunoscute de noi și s-a dispus revizuirea procesului. Cu ocazia revizurii procesului, susnumitul a fost achitat de sub toate acuzațiile aduse, cu excepția aceleia de a fi plătit fără autorizația Ministerului, ore suplimentare, efectiv prestate, unui număr de funcționari, pentru care fapt a fost condamnat la 16 luni închisoare, însă datorită faptului că între timp au decurs 16 luni, susnumitul a fost pus în libertate în luna Septembrie 1949 și a fost angajat ca șef bibliotecar la cele 4 biblioteci nationalizate din cadrul Administratiei bunurilor școlare.

În timp ce a fost în închisoare s-a cunoscut pe susnumitul lui SEMLYEN SUZANA, căsătorită cu conferențiarul Universitar DEJÓ ERVIN, de mai multe ori a fost în vizită la numitul JAKAB ALEXANDRU, de la Comitetul Județean PCR și HEVES FRANCISC, tot de la Comit. Județean PCR, cu scopul de a interveni în interesul fratelui său. Aceste vizite s-au repetat în mai multe rânduri. De altfel relațiile strănse de prietenie între JAKAB ALEXANDRU, HEVES FRANCISC, NISTOR/HEUMAN/ALEXANDRU și LUNCAN/LEB/ADALBERT, pe de o parte, și frații SEMLYEN pe de altă parte, erau îndebinate cunoscute în cercurile activiștilor din Cluj.

Afacerile făcute de numitul SEMLYEN STEFAN, trebuiau să fie cunoscute atât de JAKAB cât și de HEVES, LUNCAN și NISTOR, întrucât cooperativa a cotizat lunar o sumă oarecare partidului, sumă ce a fost preluată în totdeauna de numitul NISTOR și LUNCAN.

Cu o ocazie, numitul SEMLYEN STEFAN, a fost vizitat în închisoare și de tov. Ministru SZENKOVITZ, care era în Cluj și s-a dus la închisoare la vorbitor, împreună cu numita SEMLYEN SUZANA. Nu cunoaștem însă natura relațiilor dintre SEMLYEN STEFAN și Tov. Ministru SZENKOVITZ.

Din luna Iunie 1951, susnumitul este angajat la filiala academiei RPR din Cluj, în calitate de Bibliotecar.

Din unele informații ce deținem, mai rezultă că numitul SEMLYEN STEFAN, de la vârsta de 16 ani, a activat în UTC, a fost un timp și secretar Raional al UTC și a fost de mai multe ori arestat de Siguranță.-

H.H/Ch.V.
2 expl.
1.DRSS.Buc.
2.DRSS Cluj.

COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAI

LT. MAJ. DE SECURITATE

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

00352 232

Nr.2/64544
19.6.1952.

Prin curier

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
DIRECTIA VIII.-a Tov.Col.DULGHERU

BUCURESTI

Urmare rapoartelor noastre cu privire la numitul JAKAB ALEXANDRU, fost ministru adjunct la Ministerul Finantelor.

Alaturat inaintam un dosar care contine documente asupra legaturilor lui JAKAB ALEXANDRU cu numita VERES CLARA /WEISSMANN REGINA - REZIN/, care la randul ei avea legaturi stranse atat intre anii 1940-1944, cat si dupa eliberare cu trecatorul si spionul LANGBERG HERZEG ERNEST, agent al contra-spionajului maghiar.

Din documentele anexate mai rezulta ca tot cercul de prieteni ale lui JAKAB ALEXANDRU a fost format din elemente, cari ori au avut legaturi cu strai-natatea, ori au indeplinit diferite misiuni in strai-natate /statele imperialiste/.

COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAIL

Georgescu

Lt.maj.de Securitate
Herz Nicolae
Herz Nicolae

233

00353

REGIUNEA CLUJ

PRIN CURIER

=====

2 / 63888

=====

18.6.1952

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
DIRECTIA VIII.TOV. COL. DULGHERU

BUCURESTI

=====

Urmare rapoartelor noastre cu privire la
numitul JAKAB ALEXANDRU, fost ministru -adjunct al
Min. Finantelor.-

Alaturat inaintam in original o declaratie
data de numitul TOROK IOAN, functionar la Trustul Indus-
triei Lemnului din Cluj, care arata unele favoritisme
facute de catre JAKAB ALEXANDRU, in favoarea numitu-
lui SZEPESSI LADISLAU, care ar fi ascuns pe JAKAB in
timpul ilegalitatii, insa ar avea cunostinta si de u-
nele rapte cu care a reusit sa santejeze pe JAKAB.-

Intrucat acelasi lucru a mai rezultat si
din declaratia numitului TURI ALEXANDRU, care a fost
inaintata cu rapoartele noastre anterioare, propunem,
ca numitul SZEPESSI LADISLAU sa fie audiat ca sa decla-
re pe ce baza a pretins el mereu diferite sume de bani
de la JAKAB.-

Numitul SZEPESSI LADISLAU, nascut la 23.
Martie 1902, in orasul Sighisoara, Reg. Sibiu, este de
nationalitate maghiara, de origina sociala mic burghe-
za, fiul lui Ladislau si Susana, este casatorit cu nu-
mita AVAR MARIA, invatatoare, este de profesie pro-
fesor suplent, in prezent fara serviciu, fiind compri-
mat in anul 1950 din cadrul invatamantului pe baza

./.

Deciziei Nr.5612/1950, cu domiciliul actual in comuna
Cata Nr.246, Raionul Miercurea -Ciuc, Regiunea Otalin.-
COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAIL *ny*

Lt' maj de Securitate
Hercz Nicolae
Hercz Nicolae

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE

DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI

REGIUNEA STALIN

Nr.42/102.776 din

16.IV.1952

Către 1952 APR 21 2.61514

DIRECȚIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

La telegrama Dvs.Nr.2/63.888 din 27.III.1952, prin care ne cereți date de identificare asupra numitului:

SZPESI, vă comunicăm următoarele:

Din investigațiile întreprinse reese că numitul SZPESI LADISLAU este născut la 23 Martie 1902 în orașul Sghișoara Reg.Sibiu, de naționalitate magheară, de cetățenie română, origina socială mic burgheză, fiul lui Ladislau și Susana, este căsătorit cu numita Avar Maria, învățătoare și are 4 copii/Ladislau de 24 ani, Maria de 20 ani, Adalbert de 10 ani și Andrei de un an/. Susnumitul este de profesie profesor supliment, în prezent fără serviciu pentru faptul că în anul 1950 a fost comprimat din cadrul învățământului cu decizia Nr.5612/950, de la care dată a lucrat ca funcționar administrativ în cadrul Sfatului Popular Raional la M.Ciuc, iar la începutul lunii Aprilie a.c. a dat demisie pe motivul că este departe de familia lui și s'a reîntors în comuna Cața.

Nu posedă nici un fel de avere, are ca studii Facultatea de drept și economi, cu serviciul militar satisfăcut la Reg.15/3 Infanterie magheară din Seghedin/Ungaria/ cu gradul de Caporal, iar din Sept.1944 a fost mobilizat în armata hortistă cu gradul de Slt.

Activitatea politică din trecut nu este cunoscută deoarece nu a fost înraza noastră de activitate, după această dată în anul 1946 s'a înscris în U.P.M. dar nu depune nici un fel de activitate, cu domiciliul în comuna Cața Nr. 246 Raionul M.Ciuc Reg.Stalin.

Menționăm că susnumitul în anul 1918 s'a repatriat în Ungaria împreună cu părinții de unde nu s'a mai întors decât în anul 1945.-

COLONEL DE SECURITATE
Patriciu Mihai

Slt.de Securitate

Silea Stelian

Stn./Laz.

708. 1108. 27.3.1952^{co}

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

236

00356

TELEIMPRIMATOR

C A T R E

Sc

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA STALIN

P. A. B. B. B.
R. A. C. C. C. C.
20-

Rugam luati masuri urgente pentru identifi-
carea numitului SZEPESSI, invatator, in comuna Carta
Raionul Ciuc, care inainte a domiciliat in comuna Dit-
rau, Raionul Gheorgheni, Regiunea Mures, si s,a mutat
in 1948 in comuna de mai sus.-

Rugam a ne comunica rezultatul, impreuna cu
datele de identificare al susnumitului, imediat dupa
identificare. intrucat ne este foarte urgent.-

CO?ONEL DE SECURITATE

NEDELCU MIHAIL

/ it. mag. *Alina Cluj*

~~247~~

2/63888 din 27.3.1952

ADEVERINȚĂ

Telegrama Nr. 704 din D-R 14. Tg. Cluj ~~00357~~ ²³⁷
primit în ziua de 16-3-1952 ore 11 m. 10
Semnătura primitorului. f. Petru

TELEGRAMA

Nr. _____ | DIN TG MURES NR 88 63 26/3 20,00 +=
D R S S TG MURES CATRE D R S S CLUJ +++=

+ LA NOTA DVS TELEFONICA NR 24/63888 DIN 22/3/1952
Prezentată REFERITOR LA IDENTIFICAREA INVATZATORULUI SEPESI VA
Transmisă de COMUNICAM CA ACESTA IN ANUL 1948 A FOST MUTAT CU
SERVICIUL DIN COMUNA DITRAU RAIONUL GHEORGHENI REGIUNEA
MURES IN COMUNA CARTZA RAIONUL CIUC REGIUNEEA STALIN
P MAIOR DE SEC CPT STEINER TIBERIU NR 42/4365
DIN 26/3/1952 +=

p. Conformitate,

Ktg. 6-02

278

00358

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

NOTA TELEFONICA Nr. 24/63888 din 22.3.1952

C A T R E

DIRECTIUNEA REGIONALA A SECURITATII STATULUI

M U R E S

=====

Rugam luati masuri urgente pentru a identifica pe numitul SZEPESI, invatator in comuna Ditrau, Regiunea Mures, **plecat** din comuna Vaidacamaras, Regiunea Cluj, din anii 1946 sau 1947.-

In caz daca nu se afla in comuna Ditrau rugam sa stabiliti unde a plecat.-

Raspunsul sa ne dati telefonic foarte foarte urgent.-

COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAIL

✓ d. maj. *Stenu cluj*
Transmite : *Stenu*

Primeste : *Florin*

13²⁰

00359

239

REGIUNEA CLUJ

PRIN CURIER

=====

~~Nr. 16574~~

=====

12.6.1952

C A T R E

TRIBUNALUL MILITAR

C ° L U J

=====

Rugam a elibera delegatului nostru
dosarul numitului HERCZEG ERNEST, intrucat in inte-
resul unor lucrari urgente este necesar studierea
acestuia la sediul Directiunii noastre.-

In termen de 48 ore dosarul va ii res-
tituit.-

COLONEL DE SECURITATE

H. Maj. H. Maj. H. Maj.

Jakab A. 240

00360

N O T A

23.5.1952

KERESZTESI EUGEN

=====
membru in PMR.
Sub-sef de Siguranta in 1944,
1945 ,

Declara, ca a avut legatura in ilegalitate, de el a fost propus in Politie, insa datorita atitudinii oportuniste al lui IACOB, cand s, au facut arestari in randurile elementelor burgheze, intre ei s, a nascut un conflict si a fost indepartat dela Politie.

A fost de fata cand IACOB ALEXANDRU, a dus cu masina pe care a condus personal obiecte de valoare si giuvargiere din cladirea Politiei, obiecte cari au fost confiscate dela giuvargier-ul Babits, iar pe urma chestorul de atunci CIOCLU i-a atras atentia ca acest lucru nu trebuie divulgat ~~pentru~~ autoritatilor sovietice, deoarece Partidul are nevoie de fonduri.-

JAKAB si JORDAKY, au fost in relatii bune, si s, a mirat cand chiar JAKAB a preluat excluderea lui JORDAKY din Partid.-

VAIDA/ Veisberger/ A
=====
exclus din PMR. fost
coproprietar al fir
mei Unidrog-Sanodrog

Declara, ca la propunerea tov. LUNCAN / Leb / ALBERT, a intrat ca cooproprietar cu 20 % in firma Unidrog, restul de 80 % era a numelui JAKAB ANDREI, fratele lui JAKAB ALEXANDRU, care a ridicat beneficiile motivand ca aceasta duce Partidului. La firma Unidrog mai existau marfuri in valoare de circa 2.000.000 Lei stabilizati, cari au fost proprietatea sotilor, prietenelor prietenului lui JAKAB ALEXANDRU, cari dupa stabilizare au ridicat contra-valoarea acestor marfuri in numerar.-
Anexa extras din registrele contabile .-

ing. ROHONYI VILHELM,
fost director tehnic
al fabricii Dermata

Declara, ca la propunerea Dr. KLEIN ANDREI, directorul general de atunci al Fabricii Dermata, s, a predat magazinul care a fost proprietatea lui FARKAS IGNAT, lui FARKAS MAGDA, cu drept de vanzare monopol a produselor Dermata pe piata.-Aceasta predate s, a putut face in urma faptului, ca Dr. KLEIN a afirmat, ca beneficiul magazinului va fi al PCR-ului.-

BERGNER ZOLTAN,
exclus din PMR.
fost proprietar
al Fbr. de tricotaje

Declara, ca a colectat pentru Partia sume mari de bani intre anii 1940-44 si a predat lui JAKAB, saptamanal 1000-2000 Pengö,-

. / .

Dupa eliberare JAKAB l-a rugat sa cumpere pentru el, vila ROZSA din Str. Waii insa cumparatura nu s,a incheiat.-

Magazinul proprietatea lui FARKAS MAGDA, sotia lui JAKAB ALEXANDRU a avut in permanenta credit la Dermata, si inainte de stabilizare a realizat beneficii mari din aceea, ca marfurile vandute pe piata cu pret de zi au fost achitate fabricii ulterior in valoare mult mai mica datorita inflatiei.-

Stie, ca familiei FARKAS in 1947, dupa stabilizare s,a achitat cu aprobarea autoritatilor o suma de circa 6-7000.000 Lei

ANA HEIM

Posta gestionara a
Firmei Suc.lui
FARKAS IGNAT

Declara, ca asupra gestiunii firmei Succesori lui Farkas Ignat, singur FARKAS MAGDA, singurul proprietar a executat control, si tot venitul a fost predat susnumitei. Are cunostinta ca firma a obtinut o suma oarecare si Partidului.-

KIRALY IOSIF,
Resp. de cadre
al IMF.-ului

Declara, ca stie ca firma Unidrog a apartinut Fratilor JAKAB.-

S,a facut o cumparatura de imobil in Str. Liszt Ferencz cu ajutorul Politiei, de unul dintre Partii JAKAB.-

JAKAB a facut pe BALLAUER inofensiv, pentru ca aceasta stie mult despre el, prin arestarea si trimiterea lui in Justitie

TURI ALEXANDRU,
resp. de cadre
la coop. 21 Dec 6
fost angajat la
familia JAKAB, so-
tia era bucatareasa
lui JAKAB ALEXANDRU

Declara, ca la JAKAB ALEXANDRU intre anii 1944-47, au fost musafiri permanent tov. Patriciu, Vasile Luca, Jordaky, Vaida, Cioclu, etc.

Comportarea lui JAKAB cu angajatii casnici era comportarea unui tiran vechi.-

FARKAS MAGDA, a impartit obiectele de valoare din Str. Republicii Nr.12. intre familia si rudeniile lui, cu toate ca a afirmat ca aceste sunt ale Partidului.-

Stie ca invatatorul SZEPESSI, din comuna Vaidacamaras, care s,a mutat apoi in Ditrau, a presionat pe JAKAB ALEXANDRU, si astfel a scos dela ei sume mai mari de bani.-

Stie ca JAKAB a cumparat cu forta o casa a carei contra-valoare a fost achitata proprietarului in dolar in Ungaria.-

In timp ce JAKAB a fost la Predeal a fost vizitat de cumnata sa FARKAS EDIT, din Franta, caruia au cumparat marfuri textile si alte multe obiecte cari apoi au fost transportate in strainatate de pe aeroportul Baneasa.-

D E C L A R A T I E
=====

Subsemnatul KERESZTESI EUGEN, nascut in 1897 la Reghin, fiul lui Edmund si Ileana, de meserie timplar, cu domiciliul in Cluj, Str. Vlahuta Nr.41, membru in P.M.R. declar urmatoarele despre JAKAB ALEXANDRU /fost ministru -adjunct de inainte /

L-am cunoscut pe JAKAB ALEXANDRU in anul 1936 ca membru al Comitetului Regional din Ardeal al Partidului Comunist.-

In acest timp impreuna cu ceilalti conducatori ai Partidului au venit de mai multe ori la locuinta mea, pentru diferite adunari impreuna cu VERESS PAUL, IOZSA BELA, FAZAKAS IOZSEF, si altii. Altceva despre el in acest timp n, am stiut.-Misiunea mea in acest timp era numai punerea la dispozitia lor a locuintei mele. Aceasta a tinut pana in 1940.-

Intre anii 1940-44, nu me-am mai intalnit si nici cand am fost arestat la Somezeni nu am aflat despre el nimic.-

Numai dupa eliberare am aflat ca JAKAB ALEXANDRU a locuit in acelas strada cu mine si in timp ce IOZSA BELA a fost la noi si in 1940 el nu a mai venit la noi deloc.-

Tot dupa eliberare mi-a povestit JAKAB ALEXANDRU, ca el in aceasta perioada a fost spionat de BALLAUER ANTAL, care a tradat locuinta lui.-

Trebue sa mentionez, ca la insistenta lui JAKAB ALEXANDRU, dupa cum sunt informat a fost reluat din nou cazul de tradare al lui BALLAUER. Acesta a stiut personal dela prim-procurorul ORBANAS, cand in aceasta chestiune am fost invitat ca sa dau marturie si cand ORBANAS in fata mea a accentuat ca rezolvarea cea mai serioasa a acestui caz este cerut personal de JAKAB ALEXANDRU. Acest caz s, a intamplat la siarsitul anului 1951.-

Dupa eliberare si organizarea legala a Partidului JAKAB ALEXANDRU m-a propus la Politia Orasaneasca si tot lui pot sa multumesc ca am primit legitimatia luptatorilor anti-fascisti. In acest timp fata de mine era foarte binevoitor.-

In acest timp JAKAB ALEXANDRU s,a ocupat cu Politia si in mod obisnuit saptamanal ne-am intrunit la Partid si am dat referate in legatura cu mersul muncii la Politie.-

Chesterul Politiei in acest timp era CIOCLU IOAN, loctiitorul lui si seful Sigurantei era POJGHI NICOLAE, iar subsemnatul am fost loctiitorul lui POJGHI, insa in fond eu m-am ocupat indeaproape cu chestiunile de Siguranta.-

Diferentieri de vederi intre mine pedeoarte JAKAB ALEXANDRU, POJGHI si responsabilul de cadre JORDAKY BELA pe de alta parte s, au ivit primadata atunci cand am inceput sa facem cateva retineri din randurile clasei burgheze. Astfel am fost criticat de POJGHI si IORDAKY pentru faptul ca au fost retinuti INCZEDI JOKSMAN ÖDÖN, fostul prefect fascist-hortyst, vitez PIKETHY ARPAD, conducator al organizatiei para-militara al fostilor luptatori din 1914, /Tüzharcos Szervezet / si altii. Cand acest caz am ajuns in fata lui JAKAB ALEXANDRU, si am argumentat in fata lui cu aceea ca pentru muncitori simpli nu se face nicio interventie insa pentru fascisti cunoscuti se intervine cu medicii si sunt scosi cu ajutorul examenelor medicale, cum a fost cazul si cu INCZEDI JOKSMAN, JAKAB ALEXANDRU a afirmat ca pe el cu asemenea argumente nu se poate face sensibil si sentimental si in mod deschis a sprijinit pe POJGHI si JORDAKY, motivand cu aceea ca nu avem inca Legi. Acesta s, a intamplat in Februarie 1945. Tot in acest timp a fost retinut GALNA DOMOKOS, fost informator al Politiei Maghiare contra caruia am avut probe ca a reclamat o femeie de muncitoare pentru faptul ca a ascultat radio din Moscova si pentru care fapt Justitia maghiara l-a condamnat la 4 luni si jumatate. Intrucat GALLNA DOMOKOS a fost prieten bun cu JORDAKY BELA si cu acest caz am ajuns in fata lui JAKAB ALEXANDRU, care din nou a dat dreptate lui JORDAKY si GALLNA a scapat

- 3 -

cu 20 zile internare si in acest timp a fost pe picior liber.-

Aceste cazuri si alte asemanatoare si mai marunte au fost folosite apoi cu scopul ca eu sa fiu indepartat dela Politie. Intr, o zi m, am trezit ca sunt eliminat din Politie si in locul meu a fost numit EINHORN VILHELM, care atunci s, a intors inapoi.-

Intrucat JAKAB ALEXANDRU era acela care se ocupa cu Politia, probabil el era acela care a aranjat astfel lucrurile. Stiu precis, ca EINHORN de el a fost propus la Politie.-

Timp de 4 luni si jumătate am umblat la JAKAB si am cerut sa fie cercetat cazul meu, insa el cu diferite motive totdeauna m-a indepartat si a facut fel de fel de promisiuni. La urma am fost trimis la inspectorul Patriciu cu acela ca sa riu reincadrat in Politie, intrucat cazul meu s, a clarificat. PATRICIU insa mi-a comunicat ca la Siguranta nu mai sunt incadrari.-

Tot in 1945 Februarie s, a intamplat urmatorul caz, despre care pana acuma nu am vorbit in fata nimenui, intrucat eram convins ca este o chestiune a Partidului si am avut incredere in JAKAB ALEXANDRU:

Politia a rechizitionat dela giuvargierul BABITS mai multe obiecte de valoare cu a carui inventariere a fost incredintat VAIDA EUGEN / Securitate / si care obiecte au fost depuse in camera chestorului.-

Intr, o seara a venit JAKAB ALEXANDRU cu o masina pe care a condus personal si a dat dispozitii ca din aceste obiecte de valoare cateva sa fie aduse dan camera chestorului in masina. Imi amintesc inca pe urmatoarele obiecte mai caracteristice: un covor persian, si un mare vas de metal care era plin cu diferite inele si alte giuvargiere. Vasul avea o capacitate de circa 6 litri. La acest fapt au mai fost prezenti chestorul CIOCLU, EINHORN VILHELM si inca doi politisti.-

Cu cateva zile mai in urma CIOCLU m-a chemat in biroul lui si m-a intrebat ca daca nu cumva am tradat acest caz autoritatilor sovietice intrucat aceste obiecte de fapt apartin lor, in contul reparatiilor de razboi si mi-a atras atentia ca acest caz nu trebuie

divulgat intrucat Partidul are nevoie de fonduri.-

Este caracteristic pentru aceasta perioada ca cadrele Partidului au fost foarte stramte si in cea mai mare parte de JAKAB ALEXANDRU a depins ca cine in ce post de raspundere va ajunge. JAKAB ALEXANDRU si mai tarziu a sprijinit pe acei cari au lucrat impreuna si nu a avut conflicte si astfel mai multi au ajuns in posturi inalte. Astfel sunt informat ca POJGHI mai mult timp a fost responsabilul de cadre la Ministerul Sanatatii, NEUMANN, care a fost functionar la Partid in prezent sub numele de NISTOR este la Ministerul de Finante,

Dupa cunostintele mele intre JAKAB ALEXANDRU si JORDAKY LUDOVIC care in acel timp era conducator la Comitetul, Orasanesc de Partid erau relatii bune, si se intelegeau perfect, si eventual se poate intampla ca acestui fapt se datoreste ca JAKAB a sprijinit fata de mine pe fratele lui JORDAKY LUDOVIC, pe JORDAKY BELA. Chiar pentru acesta a fost pentru mine o surpriza ca chiar JAKAB ALEXANDRU a fost acela care a propus excluderea din Partid al lui JORDAKY LUDOVIC, cand despre susnumitul s, a aflat ca fara stiinta Partidului inainte de conferinta de pace din Paris /1946/ s, a dus la Comisia Aliata de Control care a fost aici in Cluj.-

Altceva nu am de spus in legatura cu acest caz. Ceace am declarat sustin si semnez

Cluj, 26 Martie 1952

ss. Keresztesi Eugen

Copie

D E C L A R A T I E

Subsemnatul VAIDA / Veisberger / ALEXANDRU, nascut la 7 Mai 1911 la Oradea, fiul lui Manritiu si Spitz Rozalia, cu domiciliul in Cluj, Str. Anonimus Nr.19 declar urmatoarele;

In anul 1947, l.l. am intrat ca cooroprietar in masura de 20 % la firma "UNIDROG " Depozit de medicamente, pe baza propunerii tov. LUNCAN / Leb /Adalbert care in acel timp a fost la resortul Administrativ al PCR. Regionala Cluj.

Susnumitul m-a convins de necesitatea intrarii mele cu aceea, ca mi-a aratat ca firma de mai sus nu este o asociere capitalista, ci este o intreprindere care sta apropiat de interesele Partiduului.

Restul de 80 % din proprietate s, a impartit in felul urmator :

10 % a apartinut tov. KERTESZ ADALBERT, salariat actual al Centrofarm-ului, iar restul de 70 % a apartinut de forma tov. JAKAB ANDREI, conform contractului incheiat in acest sens la tov. avocat FEKETE GHEORGHE, cu ocazia intovarasirii.-

Din informatiile, insa eu am stiut asa, mai ales ca in aceasta asociatie am fost atras de tov. LUNCAN, ca aceasta parte de 70 % apartine Partidului si JAKAB ANDREI este numai reprezentantul formal.-

Mentionez, ca JAKAB ANDREI, este fratele lui Jakob Alexandru, fostul Ministru -adjunct la Finante, in acel timp activist PCR. la Regionala Cluj.-

Aiara de aceste parti cari reprezentau proprietatea firmei, la firma UNIDROG, existau o serie de marfuri /medicamente / cari au apartinut diferitelor persoane, pe cari eram obligati de a prelua in limita disponibilului de bani la firma, si sa achitam proprietarilor.-

Inainte de stabilizare inainte de 1947 intre proprietarii acestor marfuri erau :

./.

1./ FARKAS MAGDALENA, sotia lui JAKAB ALEXANDRU,
 2./ KALMAN ILEANA, fostă sotie al lui JAKAB ALEXANDRU,

3./ NISTOR / NEUMANN ALEXANDRU / prieten bun cu JAKAB ALEXANDRU,

4./ Sotia lui KLEIN ANDREI, se poate ca figureaza in registrul de intreprindere cu alt nume, si inca cateva persoane cu cantitati mai mici.-

Conform contractelor incheiate da tov. FEKETE, din deverul realizat a trebuit sa predam 1 % la locul indicat de tov, JAKAB ANDREI / Acest loc era Sectia Administrativa a PCR-ului, unde si eu de mai multe ori am dus aceasta suma si alte persoane / Aceasta a fost numai pana la stabilizare.-

Din retrageri de capital sumele scoase au fost ridicate de la casa prin tov JAKAB ANDREI, si eu eram convins ca el preda Partidului.-

Dupa stabilizare cand s,a stabilit beneficiul oficial in 7 % si eu am reclamat ca din acest beneficiu nu vom putea da 1 % PCR-ului, JAKAB ANDREI a spus, ca in viitor nu trebuie sa dam aceste sume, ci numai retragerile de capital.-

Aceste retrageri de capital si pe mai departe au fost scoase, exclusiv nu ai de JAKAB ANDREI.-

Deasemenea el a ridicat si sumele provenite din marfurile predate cu bani intreprinderii din partea persoanelor cari au avut marfa depusa la intreprindere, a caror nume am aratat mai sus.-

Aceste persoane dupa stabilizare prin JAKAB au ridicat sume importante, cari rezulta din registrele contabile ale intreprinderii, cari sunt in posesia mea si in prezent si din care un extras voi depune alaturat.-

Marfurile cari au fost in custodie la firma, au fost proprietatea persoanelor mai susaratare, si mie totdeauna s,a aratat din partea lui JAKAB ANDREI, ca nu sunt un inconvenient pentru firma aceste marfuri.-

Cu toate ca la inceput am fost convins ca intr,adevar intreprinderea serveste interesele PCR-ului, mai tarziu datorita acestor manipulatiuni cari am deschis mai sus, s,a nascut in mine banuiala, ca si cele 70 % aparțineau familiei JAKAB.-

Trebue inca sa mentionez, ca cu ocazia verificari-
rilor, am fost exclus din Partid pe motivul ca sunt ex-
ploatatator, fiindca am fost proprietarul firmei UNIDROG,
si cand am facut contestatia si aceasta am agasla C.C. s
al P.M.R. si acolo am aratat ca eu am avut numai un pro-
cent neinsemnat in proprietate, mi s, a aratat ca eu am
exploatat UNIDROG-ul, si atunci persoanele cari mi-au
dat instructiuni si incredintare si mereu au ridicat
benii, nu existau nicaeri.-

Despre UNIDROG / S-nodrog / mai stiu urmatorii
tovarasi :

FARKAS EUGEN, directorul CENTROFARM
NAGYFALUDI MIHAI, contabil CENTROFARM
MARKOVITS OLGA, casiera CENTROFARM
A este, declar sustin si semnez

22 Marzie 1952

ss. Vaida Alexandru

EXTRAS DIN CONTUL CREDITELOR PENTRU MARFURI LA
 =====
 POSTA FIRMA " UNIDROG "
 =====

Pag. 101 :	<u>JAKAB ERNEST</u> , are creanta Leila 9.10.1947 achitat in rate pana la 21.1.1948	Lei 400.000.- " 400.000.-
Pag. 105 :	<u>KALMAN ILEANA</u> , are creanta Lei 9.10.1947 achitat in rate pana la 25.5.1948	" 104.500.- " 104.500.-
Pag. 107:	<u>JAKAB ANDREI</u> , are creanta la 9.10.1947 achitat in rate pana la 16.2.1948	" 16.018.- " 16.018.-
Pag. 111 :	<u>Sot. 1. KLEIN ANDREI</u> , are creanta la 9.10.1947 achitat pana la 8.9.1948	" 86.311.- " 86.311.-
Pag. 112:	<u>FARKAS MAGDALENA</u> , are creanta la 9.10.1947 achitat in rate	" 146.102.- 146.102.-
Pag. 125:	<u>NISTOR ALEXANDRU</u> , a are creanta in Oct. 1947 s, a achitat in rate pana in Aprilie 1948	" 969.000.- " 969.000.-
Pag. 87 :	<u>DROGERIA ROYAL, M. ROZSA</u> , are creanta Lei din aceasta creanta JAKAB ANDREI a ridicat eca. restul a fost achitat creditorului	1.003.613.- 400.000.- 603.613.-

In anul 1948, primavara tov. JAKAB, a ridicat in rate prin contul capital circa Lei 1.500.000, spunand ca a primit directive, ca dinx cele 75 % sa ridice 50 %, aport adus de el. Ridicarea acestei sume a fost dezastruos pentru intreprindere si a, fost silit dupa chitarea tuturor drepturilor salariatilor, de a cere lichidarea firmei.-

La lichidare primadata am achitat cele 20 % lasat de tov. JAKAB ANDREI la intreprindere, la PMR. Sectia administrativului, la mana tov. NAGY KLARA, casiera, circa 5-400.000 Lei.- Si marfurile ramase nevandabile ce au ramas, neputand vinde, am predat cu custodie la fost firma Butyka S.A. care tot nu a putut vinde si in urma actului nationalizarii au fost predate Centrofarmului, mobilierul, utensilii, cantare, rafturi, ramase am predat gratuit Centrofarm-ului.-

Cluj, la 22 Martie 1952

ss. VALDA

Extras din Contul Creditorilor pentru mărfuri la
fostă Firma Unidrwog.

00371

251

- Pagina 101
Jakab Ernest are creanță Lei 400.000 1947 Oct 9 achitat
in rate Lei 400.000 până la data de 21 Jan
1948
- Pagina 105
Kálmán Ileana are creanță Lei 104.500 1947 Oct 9 achitat in
rate Lei 104.500 până la 20 V 1948.
- Pagina 107
Jakab Andrei are creanță Lei 16.018 1947 Oct 9 achitat in
rate Lei 16.018 până la data 1948 II 16
- Pagina 111
Soția lui Klein Andrei are creanță Lei 86.311 1947 Oct 9
achitat Lei 86.311 până la data
8 Sept 1948.
- Pagina 112
Farkas Magdalena are creanță Lei 146.102 1947 Oct 9
achitat in rate 146.102
- Pagina 125
Nistor Alexandru are creanță 969.000 1947 Oct si achitat
in rate Lei 969.000 până la data 1948 Apr.
- Pagina 87
Drogueria Royal M. Rozsa are creanță Lei 1.003.613 pentru
mărfuri vândute din care creanță Tov Jakab Andrei a ridicat cea
400.000 Lei restul a fost achitat creditorului.

In anul 1948 primăvară tov Jakab a ridicat in rate prin contul
Capital cca Lei 1500.000 spunând că a primit directive ca din cele
70% se ridice 50% aport adus de el. Ridicarea acestei sumă a fost
desastroasă pentru întreprindere si am fost silit după achitarea
tuturor drepturilor salariaților de a cere lichidarea firmei.

La lichidare prima dată am achitat cele 20 % lăsat de tov J
Jakab Andrei la întreprindere PMR secția administrativului la
mâna Tov Nagy Clară casieră cca 3-400,000 L ei.

Si mărfuri rămase nevandabile ce au rămas neputând vinde
am predat in custodie la fostă firma Butyka SA care tot nă a
putut vinde si in urma actului naționalizării a fost predate
Centrofarmului.

Mobilierul si utensilii cântare rafturi rămase am predat
gratuit Centrofarmului.

Cluj la 22 Martie 1952.

pentru Conformitate

Rozsa

Extras din Contul Creditorilor pentru mărfuri la
fostă Firma Unidrog.

00372

252

- Pagina 101
Jakab Ernest are creanță Lei 400.000 1947 Oct 9 achitat
in rate Lei 400.000 până la data de 21 Jan
1948
- Pagina 105
Kálmán Ileana are creanță Lei 104.500 1947 Oct 9 achitat in
rate Lei 104.500 până la 20 V 1948.
- Pagina 107
Jakab Andrei are creanță Lei 16.018 1947 Oct 9 achitat in
rate Lei 16.018 până la data 1948 II 16
- Pagina 111
Soția lui Klein Andrei are creanță Lei 86.311 1947 Oct 9
achitat Lei 86.311 până la data
8 Sept 1948.
- Pagina 112
Farkas Magdalena are creanță Lei 146.102 1947 Oct 9
achitat in rate 146.102
- Pagina 125
Nistor Alexandru are creanță 969.000 1947 Oct si achitat
in rate Lei 969.000 până la data 1948 Apr.
- Pagina 87
Drogueria Royal M. Rozsa are creanță Lei 1.003.613 pentru
mărfuri vândute din care creanță Tov Jakab Andrei a ridicat oca
400.000 Lei restul a fost achitat creditorului.

In anul 1948 primăvară tov Jakab a ridicat in rate prin contul
capital cca Lei 1500.000 spunând că a primit directive ca din cele
70% se ridice 50% aport adus de el. Ridicarea acestei sumă a fost
dezastruos pentru întreprindere si am fost silit după achitarea
tuturor drepturilor salariaților de a cere lichidarea firmei.

La lichidare prima dată am achitat cele 20 % lăsat de tov J
Jakab Andrei la întreprindere FMR secția administrativului la
mâna Tov Nagy Clară casieră cca 3-400.000 Lei.

Si mărfuri rămase nevandabile ce au rămas neputând vinde
am predat in custodie la fostă firma Butyka SA care tot nu a
putut vinde si in urma actului naționalizării a fost predate
Centrofarmului.

Mobilierul si utensilii cântare rafturi rămase am predat
gratuit Centrofarmului.

Cluj la 22 Martie 1952.

pentru Conformitate

Rajda

Copie

Cluj, la 21.III.1952

00373

253

DECLARATIE
=====

Subsemnatul ing. ROHONYI VILHELM, nascut la 01.VII.1906 locuitor Cluj, Str. Motilor 16 / tatal Anton Rohonyi + mama Terezia nasc Gross/ declar urmatoarele :

In anul 1945, aproximativ toamna a-a pus problema magazinului de desfacere de incaltaminte, atuncea sub conducerea Uzinelor Dermata S.A. Cluj, din Str. Dozsa György, cladirea Dermata, care anterior pana la 1944 toamna, a apartinut lui F r kas Iosif, decedat.-

Dr. Klein, directorul general al Uzinelor Dermata Cluj, fostul sot al fiicei Magda lui Farkas Iosif, a vrut sa faca un contract , defacere monopolizata a produselor de incaltaminte Dermata, pe numele lui Farkas Magda. Motivul a fost faptul ca Farkas Magda era singurul mostenitor in Romania a familiei Farkas si ca familia Farkas, a fost considerat de Dr. Klein ca o familie democrata, Farkas Magda luand parte si in miscarea comunista ilegala. Era atuncea sotia tov. Jakab Alexandru, secretar al Partidului Comunist Roman Cluj.-

Intrucat multi din conducerea Uzinelor Dermata inclus si pe mine, erau impotriva oricarei contract de monopol si predarii magazinului cu drept monopolistic, problema a ajuns in fata comisiei de uzina.-

Comisia de Uzina / Uzemi Tanacs / era compus din comitetul de fabrica si din delegatia directiunii cam 20 membrii, cari tineau regulat, aproape septamanal consfatuiri si hotareau in comun.-

Rezolutia Comisiei a fost favorabil tezei Dr. Klein, intrucat Dr. Klein a argumentat in mdd direct cu motivul ca Farkas Magda figureaza numai de forma ca beneficiara a magazinului, dar in fond castigul ar fi al PCR.

Sub aceste motive Comisia, impreuna cu mine si toti adversarii au hotarit cu unanimitate executarea contractului.-

Dupa aceasta perioada nimeni nu a primit la Cluj marfa Dermata afara decat magazinul.-

Acesta declar, sustin si semnez,

ss. Rohonyi Vilhelm

DECLARATIE

=====

Subsemnatul BERGNER ZOLTAN, nascut la 15. Oct. 1895, in Cluj, fiul lui Mamritiu si Malvina Roth, domiciliat in Cluj, Str. Puschin Nr. 3. declar urmatoarele :

Cunosc pe JAKAB ALEXANDRU, din anul 1932, si stiam ca a fost comunist deoarece a fost cautat de Siguranta in locuinta din curtea fabricii unde a fost angajat. Am fost cautat de el in anul 1942, cand m-a rugat sa cauta in randurile elementelor mai bine situate cativa cotizanti, pentru Partid. Eu in mai multe randuri am extras astfel sume mai mare de bani si aproape saptamanal am predat lui cate 1000-2000 Pengö, aceasta a durat aproape 1 an.-

Dupa 1943, cu o ocazie am dus lui banii si la Budapesta.-

Dupa eliberare in timp ce a fost secretarul Partidului in Cluj, am primit diferite insarcinari de genul de mai sus, si am colectat sume de bani de la elementele mai bine situate, am procurat terenuri virane, imobile, care au fost totdeauna predate de mine la unii din functionarii Partidului. JAKAB personal niciodata nu a preluat asemenea documente sau bani in acest timp.

O singura data m-a rugat sa aranjez pentru el personal cumpararea unei vile /vila Rozsa / din Str. Baid, cu circa 6-7 camere / inasa la urma aceasta nu a fost cumparata, deoarece proprietarul a pretins o suma prea mare.-

Mai tarziu insarcinari pentru Partid am primit din partea tov. LUNCANI / Leb / ADALBERT si cu JAKAB nu am avut legatura de acest gen.-

Dupa parerea mea, in acest timp modul de viata al lui JAKAB ALEXANDRU, nu se incadra cu viata modesta ce trebuia sa aiba un conducator al Partidului.-

La 10 Septembrie 1947, am fost numit la Dermata in calitate de subdirector la propunerea Partidului cu scopul sa aparam patrimoniul fabricii de proprietarii de atunci, in acest timp am avut posibilitatea sa cunosc chestiunea intreprinderii, si stiu, ca magazinul lui

FARKAS IGNAC, care in acel timp a fost proprietatea lui FARKAS MAGDA, fiica lui FARKAS IOSIF, sotia lui JAKAB ALEXANDRU, a avut in permanenta inainte de stabilizare conturi mari de credite. Aceste marfuri luate in credit datorita inflatiei totodeauna au fost achitate fabricii cu o valoare mult mai redusa decat era valoarea lor de zi pe piata, in momentul vanzarii.-

In momentul stabilizarii stiu ca magazinul era plin de marfuri, luat pe credit, pentru care fabricii s, a achitat o suma neinsemnata / 1 la 20.000 Lei /

Nu am cunostinta, ca in acest timp familiei FARKAS s, ar fi achitat beneficii din partea fabricii Dermata, cu exceptia unui caz, cand spre sfarsitul anului 1947, s, a achitat o suma de circa 6.-7000.000 Lei, mostenitorilor, fostilor asociati, in sa marimea sumelor pentru fiecare aparte nu stiu.- Pentru plata acestei sume era nevoie de aprobarea autoritatilor, si intrucat aceasta aprobare exista, cazul nu mi-a parut suspect.-

Mai am cunostinta din timpul stabilizarii au fost create diferite conturi de credite pe numele unor tovarasi buni, cari s, au transformat in lei stabilizati si pentru achitarea carora biroul fabricii din Bucuresti a achitat lunar circa 10.000.000 Lei, incepand dela stabilizare, pana la nationalizare. Dupa cum stiu, aceste sume erau ale Partidului, si JAKAB ALEXANDRU nu avea nimic cu aceasta.-

Aceste lucruri rezulta si din registrele contabile ale fabricii Dermata.-

Acestea declar, sustin si semnez

Cluj, 22. Martie 1952

ss. Bergner Zoltan

Gopie

00376

256

D E C L A R A T I E

Subsemnata ANA HEIM, nasc SZILAGYI, 1 Ianuarie 1906, mama ZARARIAS OLGA, tata SZILAGYI CAROL, domiciliata in Cluj, Str. Grigorescu nr. 70 declar urmatoarele :

In decembrie 1944, la propunerea tov. LUNCAN, / Leb / ALBERT, un vechi cunoscut al sotului meu, am primit postul de gestionara al magazinului firma " SUCCESORI FARKAS IGNAT " a carui proprietar era FARKAS MAGDA, sotia lui JAKAB ALEXANDRU.

Primadeta magazinul a avut greutatea financiara, deoarece trebuia restituit capitalul de baza pe care asa stiu ca s, a primit in imprumut. Mai tarziu insa situatia s, a imbunatatit, deoarece am primit marfuri pe credit, dela fabrica Dermata. Dealtfel marfuri de credit am primit in imprumut dela inceput.-

Beneficiul realizat din partea mea a fost predat lui FARKAS MAGDA, . Am cunostinta, ca din sumele realizate a fost data cotizatie oarecare PCR-ului, insa de marimea sumelor nu am avut cunostinta.-

Gestiunea magazinului a fost controlat de FARKAS MAGDA, si numai inainte de a fi fost preluat de Dermata s, a examinat registrele contabile , de catre delegatul fabricii.-

Acestea declar, sustin si semnez

22. Martie 1952

ss. Ana Heim

DECLARATIE

Subsemnatul KIRALY IOSIF, responsabilul de cadre al Institutului Medimco Farmaceutic, declar urmatoarele in legatura cu schimbarea lui IACAB ALEXANDRU ministru adjunct la Ministerul Finantelor:

Indeprtarea lui IACOB ALEXANDRU a fost luat la cunostinta cu bucurie de catre tovarasii din Cluj, deoarece Iaco Alexandru din cauza comportarii lui dictatoriale si razbunatoare de multi nu a fost iubit. Despre IAKAB ALEX. asa se vorbeste ca despre unu care intre anii 1936-1943 ar fi avut atitudine oportunista. I-a placut sa se ocupe cu asemenea elemente ca fostul proprietar de fabrica de tricotaje BERGNER ZOLTAN si a carui sotie cu ocazie verificarii s, a laudat ca au ajutat miscarea muncitoreasca cu sume imense.

Dupa eliberare la multe comentarii a dat ocazie lichidarea drogeriei EMKE. Numele lui IAKAB ALEXANDRU si a fratilor sai de multe ori a fost pus in discutie in legatura cu aceasta, deoarece scurt timp dupa lichidarea firmei EMKE, a fost deschis firma UNIDROG /SANODROG/, care a fost condus de unul dintre fratii IAKAB.

In 1948 s, a facut o cumparatura de imobil din Str. LISZT FERENCZ Nr.15 pentru unul dintre fratii JAKAB. Pretul a fost achitat in Ungaria. Cu ocazia cumparaturii a fost intrebuintat ajutorul Politiei in asa fel ca proprietarul imobilului a fost presionat. Casa in toamna anului 1951 a fost vanduta de fratii JAKAB cu suma de Lei 750.000.- Lei.

Am aratat mai sus ca JAKAB ALEXANDRU este razbunator. Aceasta deduc din urmatoarele:

BALLAUER ANTAL care a fost un tovaras vechi din anul 1925, insa a comis si unele reseli, dar pe care il cunosc ca un tovaras care a luat parte intotdeauna in lupta clasei muncitoare, cu doua zile in urma dupa ce s, a intalnit cu JAKAB dupa eliberare, imediat a fost arestat. Nu stiu precis cat timp a fost astrel ~~retinut~~ retinut si dus in U.R.S.S. de catre Armatele Sovietice. Dupa ce de acolo s, a reintors si JAKAB a luat cunostinta despre aceasta, susnumitul la interventia lui JAKAB din nou a fost retinut de catre

Politia din Cluj. Chestorul de atunci Tov. TIMOFI GHEORGHE negasind motive suficiente pentru retinerea lui, a pus in libertate.

Pana in anul 1948, pana ce s, a intamplat cumpararea imobilului mai sus amintit, ~~MAK~~ si BALLAUER nu a informat organele competente despre aceasta, el a ramas in libertate. Atunci insa, din nou a fost arestat si a fost dus la Hunedoara. Acolo a lucrat mai mult de un an si de acolo ca fruntas in productie a fost trimis la Sovata pentru concediu de odihna. De acolo dupa ce a venit acasa, a intrat in Cooperativa LEMN-MOBILE.

In acest timp fostul sef de Siguranta al Jud. Cluj, mai tarziu procuror, prieten intim cu JAKAB, KELETI ALEXANDRU, s, a dus la BALLAUER si a cerut dela el o declaratie despre IAKAB.

Dupa aceasta in vara anului 1951 BALLAUER a fost trimis de catre Cooperativa la Bucuresti pentru executarea unor insarcinari. IAKAB atunci a vazut ca BALLAUER este liber, si propabil el a fost acela care a luat masuri ca BALLAUER din nou sa fie retinut. La sfarsitul lui Aug. 1951 s, a intors BALLAUER din Bucuresti, cand deja a fost asteptat de autoritati si a fost arestat, nefiind pus in libertate nici pana in prezent.

Presupun ca procurorul KELETI a aratat declaratia primita de BALLAUER lui IAKAB, sau a informat pe aceasta de continutul acestei declaratii, un lucru ce nu o consider deloc corect.

Tov. TIMOFI GHEORGHE in prezent este inspector la C.F.R. si el ar putea sa arate ce atitudine a luat IAKAB ALEXANDRU atunci cand el a pus in libertate pe BALLAUER.

Mult se vorbeste si despre casatoria lui IAKAB, ca de ce a luat in casatorie chiar fiica fostului Milionar FARKAS IOSIF.

Aceasta ar fi pe scurt de ce a fost primit cu bucurie indepartarea lui IAKAB din partea tovarasilor cinstiti din Cluj.

Cluj. 22. Martie 1952.

J e l e n t e s

A Pénzügyminiszeriumban történt változásokkal kapcsolatosan feltett kérdésre, hogy a tömegek hogy fogadtak egyes személyek eltávolítását a következőket jelenthetem:

Luca Vasile Elvtárs felmentése a Miniszteri teendők alól sokakat meglepett, mert Luca elvtárs nagy népszerűségnek örvend, de Partunk tekintélyét nagyon növelte az a tény, hogy akarmilyen nagy poszton legyen bár kiha hibát követ el eltávolítják a helyről. A Vizsoli eltávolítást azok az elvtársak akik tudták, hogy a testvere mint ékonomat vezető a volt Primărian, 1946-47-ben, különböző szelhamosságokért elelmiszerek rejtegetéseért, feketezesért 5 évet kapott. A fellebbezést Bukarestben tárgyaltak és felmenttek. Ehez a segítséget testvere adta aki akkor is magasrangú tisztviselő volt Bukarestben. A Vizsoli eltávolítást elégtetelel fogadták a fent említett elvtársak.

Iakab Sandor eltávolítását a Cluj-i elvtársak nagy része szinte örömmel vette tudomásul, mert Iakab Sandort diktatorikus és bosszuallo magatartásáért sokan nem szerettek. Iakab Sandorral úgy beszélnek mint akinek 1943 közti időben oportunistá magatartása lett volna. Szeretett olyan emberekkel foglalkozni mint pl.: Bergner, akinek kötöttarugyára volt a Zapolya utcában, s akinek felesége arra hívatkozott verifikálása alkalmával, hogy nehez lo ezekkel segítettek a munkas mozgalmat.

A felszabadulás után 1944-45 évben sok beszédre adott alkalmat a volt EMKE drogueria felszámolása. Iakab Sandor és testvereit sokan emlegettek ezzel a kérdéssel kapcsolatosan, mert rövid időn belül az EMKE drogueria felszámolása után megnyílt Szanodrog gyógyaru nagykereskedés az egyik Jakab vezetésével. Később az Unidrog XIX gyógyaru kiskereskedés szinten a Jakab testverek vezetésével.

1948-ban történt egy hazavétel, Liszt Ferenc utca 15 sz. alatt, az egyik Jakab testvér részére. A vétel árát Magyarországon fizettek ki. A hazavételre igénybe vettek a rendőrség segítségét, olyan értelemben, hogy ~~xx~~ a háztulajdonost preszionáltak. A hazavétel özszen ellett adva 750.000.- lei-ért.

Ugy a múltbeli magatartásáról, mint a hazavételről pontos adatokat tud Ballauer Antal, aki jelenleg letartóztatásban van a Cluj-i Tribunalnál.

Említettem, hogy Jakab Sandor bosszuallo, ezt onnan következtetem, mert Jakab Sandor és Keleti, volt Megyei Szekuritate főnök és ügyesszel szoros baráti viszony volt, lehet hogy most is van.

Az említett Ballauer Antal asztalos, aki bizonyos hibákat követett el, de 1925-óta mióta ismerem tudom róla, hogy a dolgozók harcában allandoan részt vett. Ez al Ballauer a felszabadulás után 2 napra Jakab Sandorral való találkozásán után lelett tartóztatva. Pontosán nem tudom mennyi ideig a Szovjet Hadsereg tartotta fogságban. Onnan hazajött, miután Jakab Sandor tudomást szerzett arról, hogy hazajött, az itteni rendőrséggel vettette őrizetbe. Az akkori rendőrquezstor Timofi György, nem látott okot a fogva tartására és szabadon bocsátotta.

1948-ig még meg nem történt az említett hazavétel Jakabek részéről, s amíg Ballauer nem informálta az illetékeseket a hazavételről, addig szabadon volt. Akkor újra lelett tartóztatva, elvittek Vajda-Hunyadra, több mint egy évet dolgozott Vajda-Hunyadon és mint el munkást elküldték Szovátára pihenő szabadságra, onnan hazajött, és belepert a "MOBILE" Butor készítő Szövetkezetbe. Ebben az időben Keleti kért és kapott deklarációt Jakab Sandorral, Ballauerrel. Ez után következett, hogy a Szövetkezet leköldte Ballauer 1951 nyarán Bukarestbe, megbizással. Ott találkozott Jakab Sandorral, Jakab látta, hogy Ballauer szabadon van, valószínű, hogy ő intézkedett, hogy ne legyen szabadon. 1951 Augusztus végén jött haza Ballauer Bukarestből, amelyik nap megerkezett a Militia őrizetbe vette és azóta letartóztatásban van. Feltételezem, hogy Keleti a kapott deklarációt megmutatta Jakab Sandornak, vagy informálta annak tartalmáról. Ez felteves, de

- 2 -

Keleti magatartása nem volt korrekt, amikor a Szekuritate Kader Osztalya megkerülesevel kiterroizálta Ballauertől a deklarációt.-

Timofi György elvtárs, jelenleg inspektor a C.F.R.-nel megtudna mondani, hogy Jakab Sandornak milyen volt a magatartása akkor amikor Timofi, mint qesztor, szabadon bocsátotta Ballauert.-

Sokat beszélnek Jakab Sandor hazasságaról is, hogy miért éppen a Farkas Mozi vezető igazgató és gyartulajdonos miliomos leányát vette el.-

Ez volna dio-hejhan, hogy, hogy fogadtak és miért fogadtak a Penzügy Miniszteriumban történt változást a Luka elvtárs esetében meglepetéssel, Vizsoli és Jakabot illetően szinte örömmel.-

Cluj , 22.III.1952.-

Timofi György
Kader Feladás

DECLARATIE

Subsemnatul TURI ALEXANDRU nascut la 7 Ianuarie 1898 in comuna Carei, responsabil de cadre la Cooperativa "21 Decembrie", cu domiciliul in Cluj Str. Emil Zola Nr.1, declar:

Il cunosc pe JAKAB ALEXANDRU din ziua de 9 Oct.1944, cand s,a prezentat la locuinta mea, cu aceea sa transmit Dr.-lui KLEIN ENDRE si sotiei sale FARKAS MAGDA, ca sunt in viata si au sosit la Cluj. Tot atunci mi-a spus ca el este JAKAB ALEXANDRU si cunoscand numele lui ca membru al organizatiei, la intrebarile puse am raspuns sincer. Sotia mea era de ani de zile angajata la FARKAS MAGDA.

Cu cateva zile in urma dupa eliberare, la cererea lui FARKAS MAGDA, sotia mea din nou s,a angajat la ei si ne-am mutat in cladirea din Str. Republicii Nr.12 la ei.

Chiar in primele zile am constatat ca JAKAB ALEXANDRU si FARKAS MAGDA traesc impreuna.

Intre anii Oct.1944 - 1947 JAKAB si FARKAS au trait o viata costisitoare si au avut ca musafiri permanenti tovarasii PATRICIU MIHAIL, LUCA VASILE, si dintre tovarasii cari locuiau in acelasi cladire, JORDAKI, VAIDA, CIOCLU, GOLDEBERGER, VESCAN, SIMO IULIU, VERES PAUL, BALAZS EGON, VERES CLARA, Dr.KLEIN, afara de acestia au mai venit si alti musafiri pe cari eu nu am avut ocazia sa-l vad intrucat erau primiti in locuinta seara.

Comportarea lui JAKAB ALEXANDRU fata de sotia mea era cu totul netovarasesc, acelasi comportare a avut fata si de ceilalti 3 angajati, acestia erau taratati tocmai asa de susnumitul, cum tratau vechii tirani pe angajatii lor.

In cladirea din Str. Republicii Nr.12, erau stranse valori imense a fostilor Volksbundisti, mobilier, covoare, cristale, giuvargiere, despre cari FARKAS MAGDA a afirmat ca sunt ale Partidului. Fata de aceasta subsemnatul si sotia lui VERES PAUL stim, ca obiectele mai valoroase noaptea au fost scoase de FARKAS MAGDA, si au fost impartite intre rudeniile. Astfel de exemplu mobilierul fasistului ZUDOR a fost dat lui JAKAB ERNEST.

Am cunostinta despre acea, ca invatatorul SZEPESI si

familia acestuia din comuna Vaida-Camaras, timp indelungat au presionat pe JAKAB ALEXANDRU si FARKAS MAGDA, si au scos astfel dela susnumitii sume mai mari de bani. Cu o ocazie inca atunci cand JAKAB a fost secretar al Partidului, eu am fost insarcinat sa duc acestei familii suma de 200.000.-Lei, care trebuia sa predau chiar atunci, cand aceasta familie era in pachetata pe 2 camioane cu care se mutau in comuna Ditrau. Numitul SZEPEI tot atunci a trebuit sa semneze o chitanta de 700.000.-Lei si aceea ca numai are fata de ei nicio alta pretentie. Referitor la aceste presionari FARKAS MAGDA a afirmat ca aceasta de aceea este, deoarece SZEPEI I, a salvat viata lor, in sa susnumitul niciodata nu a pretins nimic dela Dr.-ul KLEIN, cu toate ca si aceasta a fost ascuns tot la susnumitul.

Dela BALLAUER stiu ca JAKAB cu forta a cumparat o casa pe Str. Rakoczi, si proprietara a fost trimisa in Ungaria ca acolo sa primeasca pretul de cost in dolari. Aceasta femeie ca sa poata sa treaca granita, a fost ajutat de JAKAB. BALLAUER deja numai este cu totul intreg la minte din cauza persecutarii lui JAKAB, si mai de mult a afirmat ca el stie multe despre JAKAB pentru care sta in calea lui, si JAKAB foloseste contra lui faptul ca el a fost trimis de JOZSA BELA in Volksbund, in sa acuma nu traeste ca sa dovedeasca acest lucru.

Stiu ca JAKAB I, a insarcinat pe Dr.-ul KLEIN ca sa scoata din cladirea din Str. Republicii Nr. 12 pe HAVADI IOSIF, cu care impreuna a lucrat in ilegalitate, ca si cu BALLAUER. Motivele in sa nu le cunosc.

In vara anului 1947, inainte de stabilizare subsemnatul si sotia am fost dusi de ei la Predeal, ca in timp cat sunt acolo in vila/Bratianu/sotia mea sa conduca bucataria.

In acest timp a fost acolo si sora lui FARKAS MAGDA, FARKAS EDITH, casatorita BAUNGARTEN, impreuna cu barbatul sau, cari au venit din Franta si mereu s, au certat cum sa imparta asca averea mostenita. FARKAS MAGADA, pentru rudeniile lui venite din Franta a cumparat foarte multe marfuri, a fost cazul cand dela Brasov au adus chiar un camion intreg de marfuri textile, care apoi a fost dus in strainatate cu avionul de pe aeroportul din Baneasa. Amanunte despre aceasta ar putea sa dea soferul GHORGHITA.

Mentionez ca pe mine numai de aceea m, au luat cu

ei, ca sa fiu indepartat din Cluj, ca astfel sa nu vad afacerile mari cari au facut impreuna cu DEVENYI si sotia lui HEIM in magazinul de incaltaminte in care eu am fost angajat in acel timp.

Dela BALLAUER am auzit ca JAKAB pana atunci are putere, pana ce este in relatii bune cu PATRICIU, care intr, adevar a fost musafir permanent in casa lor.

Declaratia de mai sus sustin si semnez

Cluj 21.3.1952.

ss. TURI ALEXANDRU.

00383

263

DECLARATIE

Subsemnata BOZIN ILEANA, nascuta HOVANY, m, am nascut in comuna Turnu Rosu in anul 1910 Martie 24, fiica lui HOVANY STEFAN si ANA, cu domiciliul in Cluj Str. Dobrogeanu Gherea Nr. 16, declar urmatoarele:

Cunosc pe JAKAB ALEXANDRU din anul 1938, atunci ca membru in Comitetul Regional al Partidului, si imediata legatura a mea de sus. In 1939 am lucrat impreuna la Timisoara si apoi in Cluj dupa dictatul dela Viena si pana la primele arestari din 1941. Atunci circa 15 luni legatura intre noi a fost intrerupta, cand apoi iarasi el mi-a refacut legatura cu miscarea, si tot el mi-a fost legatura mea de sus pana la arestarea mea.-

Asa stiu ca adresa locuintei mele de Politia maghiara a fost aflata de HALASZ ILONA, care era arestata anterior si avea cunostinte despre aceasta locuinta. Este insa de mentionat ca la Politie de multe ori mi s, a pus urmatoarea intrebare: "Asa ca ai vrea sa stii cum ai ajuns aici".-

Aceasta intrebare de aceea a fost curioasa, intrucat DEF-ul, putea sa stie ca asi fi avut eu posibilitatea ca in Institutie sa ma conving de aceea ca cine a spus adresa mea unde am fost arestata, dar insa datorita imprejurarilor de atuncea, acest lucru nu am putut clarifica.-

In timpul cercetarilor a fost foarte interesant faptul, ca au fost arestati foarte multi oameni cari nu au apartinut strans de organizatie, si nu am putut sa-mi inchipui cum au putut sa ajunga sa fie arestati. Deasemenea nu mi-am putut explica, ca Politia a avut cunostinte de multe informatii importante despre cari stiau numai tovarasii cari inca nu au fost arestati. Astfel de ex. stiau deja ca eu am avut o intalnire cu JAKAB ALEXANDRU, si IOZSA BELA, si la care intalnire afara de noi trei nu a fost prezent nimeni. Aceasta intalnire a avut loc in starda Universitatii, era ultima mea intalnire inainte de arestare. Subsemnata despre aceasta intalnire nu am declarat nimic, JAKAB si JOZSA inca nu au fost arestati si Politia totusi a avut cunostinta despre aceasta intalnire. Am gandit la aceea, ca am fost filati, dar aceasta explicatie nu a lamurit faptul,

ca de ce atunci JAKAB si IOZSA au scapat.-

Despre aceasta intalnire Politia nu a putut sa afle nimic, altfel decat numai asa, daca am fi fost filati, sau unul dintre noi trei ar fi declarat aceasta.-

Mai departe au avut cunostinta despre tipografie, si chiar a fost adus inaintea tipografia, /masina / Eu asa stiu, ca numai IOZSA si JAKAB a stiut despre aceea ca unde este tipografia, dintre ei doi inca niciunul n-a fost arestat, si tipografia inca de arestarea lui IOZSA totusi a ajuns in mana Politiei.-

Dupa eliberare am fost odata convocati noi cei arestati la Someseni, unde JAKAB, ne-a comunicat ca el nu este bolnav de inima si Particul nu va tine legatura cu noi.-

In timpul cercetarilor Politia a cautat pe JAKAB, si eu am fost de mai multe ori batuta pentru el. Politia a avut si o fotografie destul de slaba despre el.-

Altceva nu am de declarat in legatura cu aceasta,-

Cele de mai sus sustin si semnez,

Cluj, 22. Martie 1952

ss. Bozinne, nasc. Hóvany Ilona

DECLARATIE

=====

Subsemnata Mihaly Rozalia nasc. Braun, m, am nascut la 15.III.1908 la Dej. Parintii Braun Bela si Benedek Matild, domiciliuz in Cluj, Str. Paul Erlich Nr. 2, dau urmatoarea declaratie despre JAKAB ALEXANDRU :

Il cunosc inca din timpul cat a fost student, si am avut cunostinta ca a luat parte in munca Partidului Comunist. Legaturi cu el privitor la miscarea muncitoreasca n, am avut. In acest timp / pana in 1940 / rareori ne-a vizitat sau ne-am intalnit in cercurile de prieteni. Mai mult atunci cand a avut nevoie ~~xxx~~ de ceva pentru miscarea muncitoreasca. Dupa arestarile din 1941 ne-am intalnit si atunci ne-a rugat ca sa procuram locuinta pentru tovarasa din ilegalitate cu numele Kato / Hovany Ilona / pe care am si facut cu ajutorul mamei mele, dupa ce aceasta am discutat cu IOZSA BELA, cu care eu am avut legaturi. Mai tarziu Jakob m-a legat cu Hovany Ilona, si prin ea am avut cunostinta ca am fost recunoscuta si pe mai departe ca membra de Partid. Dupa ce Partidul in Ardealul de Nord a incetat activitatea / in mod provizoriu / legaturile am mentinut si pe mai departe si am lucrat pentru Partidul Pacii.-

Pana cand m-a predat lui Hovanyi ne-am intalnit de mai multe ori, dar dupa aceea nu l-am mai intalnit.-

In vara anului 1945 intamplator ne-am intalnit, si cand eu i-am povestit ca ma pregatesc sa merg la Budapesta la Sanator, atunci mi-a oferit ajutor banesc cu sfatul ca sa exploatez bine timpul si sa ma si distrez. M-a surprins ca a scos din buzunar un teanc mare de 100 Pengö noi, cu vointa ca sa-mi dea din ea. Eu am refuzat si el dupa aceasta m-a intrebat daca duc un pachet pentru el la Budapesta. M-am angajat, insa pachetul nu mi-a adus, probabil ca ^{am} primit stirea ca la Budapesta a fost descoperit tipografia Partidului Pacii.-

Pana in Octombrie 1945 cand am fost arestat, nu m, am intalnit cu el. La Somesni in mai multe randuri am fost batuta, ca sa spun unde este Jakob. Si in doua ocazii mi-au oferit, ca daca ma angajez ca sa caut pe Jakob, atunci ma vor pune pe picior liber.-

Cand trupele maghiare se retrageau, imediat inaintea eliberarii noastre m-a cautat Zado Arpad in inchisoare, unde in acel timp au fost posibilitati ca in contra oarecarei sume se poate elibera. Dupa ce eu am refuzat aceasta a spus : " Jakob stie despre acest caz si a spus ca pot sa vin fara nici o grija ". Eu si aceasta am refuzat.-

386/266

Dupa eliberarea mea din inchisoare am fost ceu-
tat de JAKAB si mi-a spus ca cunoaste bine ce s,a intam-
plat cand am fost batut pentru el, si m-a felicitat ca
am rezistat.-

Dupa toate acestea am fost foarte jignita pen-
tru comportarea lui de dupa eliberare.-

Cu toate ca a fost conducator al Partidului,
eu mica n,am primit nici o munca de partid,nici nu m-a
luat in considerare, si dupa clarificarea calitatii
mele ca membra de Partid, numai cu luni in urma mi s,a
comunicat ca am deveni membra de Partid.-

A fost foarte dureros pentru mine, ca JAKAB
ALEXANDRU, a pus in posturi numai cercul lui restrans
de prietenie, si pentru tovarasii bolnavi, cari au avut
nevoie de sprijin nu a dat niciun ajutor.-

In acelaș timp cu ochii mei proprii am vazut,
intr,o camera a localului Partidului din Str. Jokai,
saci intregi cu zahar, si baloate de stofa.Tot orasul
in conditiunile acelea de mizerie de atunci, a vorbit
ca la locuinta lor din Str. Republicii traesc in belsug,
fac cine mari,Acolo au adunat covoare persiane,tab-
louri pretioase,mobilier, si fiecare a locuit in lo-
cuinte foarte frumoase, de ex. SIMO IULIU, JAKAB
ALEXANDRU etc.

Cu toate ca el a tratat pe tovarasii de sus,
si in nenumarate randuri am vazut ca se gandeste numai
la siguranta lui,l-am considerat ca un om cinstit, i
devotat Partidului, si totusi nu m-a surprins ca a fost
schimbat din Minister, chiar de aceea, pentruca pe aseme-
nea persoane il consider capabili de a comite greseli
fata de Partid.-

Cele de mai sus sustin si semnez

Cluj, 21.3.1952

ss. Mihaly Boza nasc Braun

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

00388 267

PRIN CURIER

P. Herer

242/67662

20.9.1952

C

Jacob A.

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI

BUCURESTI

La ordinul Dvs.Nr.242/234.034 din 22. Iulie 1952, si 242/239.950, din 2.9.1952, cu privire la numitul LUNGU, LANG STEFAN, fost responsabil administrativ la Regionala PCR. Cluj, intre anii 1945-46, raportam:

Susnumitul pana in anul 1945, a functionat la o fabrica de mobile tonet / mobile incovoiate / din Caransebes, fabrica "Mundus Barlova" care dupa cum suntem informati a fost proprietatea unei firme elvetiene. - Activitatea lui pana la aceasta perioada nu a putut fi verificata, insa din unele relatii primite rezulta ca, susnumitul in acest timp ar fi simpatizat cu PCR. si a sprijinit pe detinutii politici din inchisoarea Caransebes, unde a fost inchis si tov. VAIDA VASILE. - Inca din aceasta perioada intre numitul LUNGU STEFAN, si VAIDA VASILE, s, au creat relatii bune de prietenie si din informatii tot lui VAIDA VASILE s, ar datora si faptul ca numitul LUNGU STEFAN a fost acuzat la Cluj in anul 1945. -

In anul 1945 LUNGU STEFAN, este activist la Judeteana PCR. Cluj, si lucra la resortul administrativ-financiar langa IACOB ALEXANDRU. In acest timp sectia administrativa a fost impartita in 2 parti, o parte a ramas sub conducerea veche fiind condusa de numitul LUNCAN ADALBERT, iar al doilea resort cu sarcini noi sub directa conducere al lui LUNGU STEFAN, avea rolul de a organiza diferite intreprinderi industriale si comerciale. Forul superior direct al susnumitului era IACOB ALEXANDRU. -

In aceasta calitate numitul LUNGU, a intreprins diferite actiuni cu scop industrial si comercial, infiintand totodata la Cluj si un deozit al fabricii "Mundus Barlova", a carui conducator a fost numit GROSS NICOLAS,

./.

cumnatul sau.-

In calitatea sa de activist la Sectia Administrativa a PMR-ului, susnumitul s, a bucurat de increderea totala a numitului IACOB ALEXANDRU, caruia dupa cum afirma unii a fost chiar consilierul financiar personal, IACOB ALEXANDRU, a apreciat foarte mult calitatile sale si cunostintele in domeniul financiar si comercial, insa relatiile ce existau intre susnumitii nu pot fi numite numai ca oficiale, ci aceste erau chiar relatii intime de prietenie. Susnumitii au domiciliat in acelas casa din Str. Republicii Nr. 12. se vizitau reciproc, faceau petreceri impreuna, si cercul de prietenie al lui LUNGU LANG STEFAN, era identic cu cercul de prietenie al lui IACOB ALEXANDRU. Astfel era in relatii bune si cu numitul KLEIN ANDREI, fostul director general pe acel timp al fostei fabrici Dermata, cu VAIDA VASILE, si altii.-

Deasemenea a intretinut in permanenta relatii bune cu numitul GROSS NICOLAE, cumnatul sau, pe care dupa scurt timp a transferat dela Depozitul fabricii Mundus Barlova la fosta fabrica "ERBA" din Cluj, in calitate de director, in timp ce administratorul fabricii era numitul DAN STEFAN fostul primar al orasului Cluj. Fabrica in acest timp a ajuns intr, o situatie dezastruoasa, muncitorii mai multi timp nu au primit salariul, in timp ce GROSS NICOLAE si administratorul DAN STEFAN, au scos salariile inainte.- Pe aceasta tema in randurile muncitorilor erau in permanenta agitatie si conducerea aceasta nemultumire a cautat sa foloseasca in asa fel ca aceasta sa fie exploatat pentru a putea preda fabrica la Societatea "Dorna Forestiera" din Bucuresti. In acest scop ei au sustinut ca greutatile financiare ale fabricii se datoresc faptului ca Comitetul de Uzina nu este de acord cu masurile luate de conducere. Ei au afirmat ca singura solutie pentru a scapa muncitorii de mizerie este aceea de a preda intreaga fabrica societatii mai susamintita. Tratatativele intre Societatea Dorna Forestiera si Fabrica Erba, au fost duse de catre numitul VASS ZOLTAN, din partea Societatii Dorna Forestiera, pe o parte, pe de alta parte intre GROSS NICOLAE si DAN STEFAN, din partea fabricii Erba. In aceasta perioada cat durau tratativele LUNGU LANG STEFAN, se interesa foarte indeaproape de 2-3 ori saptamanal a facut vizita la fabrica Erba, sustinand in fata Comitetului de

Traducere din limba maghiara.-

DECLARATIE

Subsemnatul *Eperjes* STEFAN, nascut la 28. Nov. 1914 in Gluj, fiul lui Martin si Agneta, domiciliat in Str. Albinei Nr. 81, dau urmatoarea declaratie in legatura cu chestiunea lui LANG STEFAN.-

In 1945 cand m, am intors la locul meu de munca veche la Fabrica " Erba ", am gasit fabrica intr-o situatie greva economica, in acest timp DAN STEFAN, ca " administrator unic " a indrumat situatia economica a fabricii, mai tarziu impreuna cu LANG STEFAN, care s, a prezentat ca delegatul Ministerului, sosind impreuna cu GROSZ STEFAN, dupa cum m, am informat mai tarziu au fost cumnati si impreuna cu DAN l-au numit pe GROSZ directorul fabricii, pe urma au introdus pe HAVADI IOSIP, ca responsabilul productiei, insa fara salarizare. Sub indrumarea acestor indivizi, fabrica a ajuns la faliment economic complet, n, au platit muncitorii timp de 7 saptamani si cu sanctiuni au incercat sa intimideze muncitorii, si natural ca toate greutatile au incercat sa inregistreze Comitetului de Uzina, si din aceste cauza au fost lupte permanente intre muncitori si conducerea, cari atunci s, au compus din : DAN STEFAN, GROSZ STEFAN, cari ca directorii fabricii s, au silit sa convinga pe muncitorii ca vor scapa de mizerie daca vor preda fabrica la " Dorna Forestiera ", si fabrica urma sa fie dirijat de filiala acestuia din Bucuresti de catre " Forestiere Silvaniei Bucuresti ".-

Propunerea Directiunii a aprobat si a sprijinit si LANG STEFAN, pe cari l-am cunoscut ca delegatul Ministerului precum si VASS ZOLTAN, care a fost directorul coordonator al Sovietatii mai susamintite, si care mai multe randuri a fost la fabrica, si a facut mari promisiuni, ca in cazul ca muncitorimea va preda fabrica Agentiei de mai sus. Intre altele au promis ca vor infiinta crescatorii de porci, si muncitorii vor primi ajutoare sociale si sa nu asculte ceace spune comitetul de Uzina, deoarece nu sunt capabili sa conduca.-

Insa muncitorimea au vazut inselaciunea lor, ca atat mai mult, caci cu ocazia unui control s, a dovedit ca acesti domni au incasat sume mari in dauna muncitorimii fara sa fi lucrat ceva, astfel intre altele DAN STEFAN, directorul a incasat inainte salariul pe 3 luni, fara sa munceasca.-

Si dupa acestea GROSZ STEFAN / cumnatul lui LANG / si DAN STEFAN, au ramas in continuare in conducerea fabricii, si in anul 1946 au reusit ca sa excluda din Partid membrii de Partid ai Comitetului de Uzina, si sa indeparteze de pe teritoriul fabricii si pe NYILAS GHEORGHE, NOVAC GIULA si pe mine.-

In Comisia de excludere au luat parte DAN, LANG, si GROSZ, tot aceeiasi persoane cari au vrut sa predea fabrica si cari ne-au nimicit pe noi pe linie politica, ei si pe mai departe au intretinut intre ei legaturi strahse si cu intreprinderea straina mai susamintita.-

Semnez declaratia mea cu mana proprie.-

8.IX.1952

ss.

Stefan

Copie

LANG STEFAN

Am lucrat un an / 1946 / impreuna cu dansul la Reg. Part. Cluj. L-am cunoscut ca un om care stiase se administra foarte bine. Cu cei cari aveau munci de raspundere se purta lingusitor si intra cu diferite mijloace sub pielea lor, facandu-se util si folositor. Avea tendinta carieriste, considerand munca de partid ca orice alta meserie. Cum stiu inainte de eliberare nu facea parte din miscare, nu stiu nici azi cum a ajuns in munca de asa mare raspundere. In ce priveste legaturile sale cu IACOB, au fost foarte stranse. A fost consilierul financiar al lui Iacob si sunt convins ca ii facea si se vicia personale. Raport dintre Iacob si Lang pot afirma, ca a fost un raport de incredere. Raportul lor prin urmare nu s-a limitat la numai cele oficiale / cari au fost inevitabile / ci a imbracat chiar o forma de prietenie. Dupa plecarea lui LANG la Bucuresti nu stiu cum au avaluat raportul lor. Dealtfel LANG e foarte priceput in chestiuni de afacere si acest lucru totdeauna l-a atras pe IACOB spre acesti oameni, cari de obicei se bucurau de incredere lui.-

5 Aug. 52

ss. A. Negrea

DECLARAȚIE

Subsemnatul LEB ALEXANDRU, salariat al Academiei R.P.R. Filiala Cluj, membru în P.M.R. dau următoarea declarație despre tov. LANG ȘTEFAN.-

Pe tov. LANG ȘTEFAN, l-am întâlnit pentru prima oară la Regionala P.C.R. Cluj, cam în anul 1946, când la un moment dat am aflat că este responsabilul secției administrativ-financiar al Regionalei P.C.R. Era surprinzător acest fapt, întrucât Regionala P.C.R. era complet organizat în conducerea secției administrativ-financiar și nici ceilalți tovarăși cari au condus până atunci lucrările administrative nu au fost schimbați de la sarcinile pe care le aveau.-

În munca administrativ-financiară, nu am avut nici o legătură cu tov. LANG, întrucât după ce am observat, sarcinile pe cari le avea de îndeplinit secția administrativă erau împartite în două: o parte continua lucrările vechi sub controlul conducerii vechi a secției, iar cealaltă parte condusă de noul responsabil cu noi probleme, unde eu personal nu am avut nici o sarcină și nici nu cunoșteam problemele cu care lucra.-

Totuși pot să afirm că era foarte activ, dar toată activitatea celorlalți tovarăși din secție, care erau de un domeniu cu rezultate cunoscute și apreciate - bineînțeles nu erau de un calibru extraordinar de mari - aceste rezultate erau subapreciate și minimalizate de tov. LANG.-

Era o fire extrem de orgolioasă și subaprecie și capacitatea și munca subalternilor, ca atare nici nu a putut să aibă o atitudine tovarășească.-

Neavând însă directă legătură cu el, nu pot să dau exemple din atitudinea sa, pot doar să amintesc că la cantina P.C.R. personalul de atunci a fost foarte nemulțumit de atitudinea lui LANG și acești tov, la rândul lor au reclamat cazul forurilor superioare.-

Nu-mi amintesc până unde au ajuns aceste reclamații știu doar atât că a fost cunoscut în "casa" că s-a reclamat acest fapt.-

După cum am eu cunoștința tov. LANG este originar din Regiunea Timisoara și era specializat în meseria "mobilier speciale" și a exportului acestuia.-

Îmi amintesc că parca era internat în anii 1940-44 la Tg. -Jiu, unde l-a cunoscut pe tov. Vaida Vasile. La Secția Administrativă a lucrat cu LUNCAN ADALBERT care avea răspunderea unor alte lucrări din secție și cunoștea bine activitatea tov. LANG.-

LANG locuia în casa din Str. Republicii Nr.12 și avea legături stranse cu tov. Vaida Vasile și Iacob Alexandru.

Trebue să precizez că neavând directă legătură cu

el, nu pot sa dau informatii precise despre el, cu atat mai mult ca aceste fapte s, au intamplat cu 6 ani in urma si toata activitatea lui la Cluj a fost de o perioada scurta /6-8 luni / dupa care la un moment dat a plecat din Cluj, indeplinind la Bucuresti dupa cunostintele mele, in continuare posturi de mare raspundere.-

Cred, ca tov, ZADOR ARCADIE, care era contabil la P.C.R. ar putea da relatii mai amanuntite.-

Cluj, 2 August 1952

ss. Leab Alexandru

00394

274

Copie

DECLARATIE

Subsemnatul HERMANN LUDOVIC, domiciliat in Cluj, str. 6 Martie Nr.30, angajat I.R.E.Cluj, declar urmatoarele :

In anii 1945-46, am activat in colectivul economie al Regionalei P.C.R. Cluj.- Aici am cunoscut pe LANG STEFAN, care dupa cum imi aduc aminte a fost responsabilul administrativ al Regionalei P.C.R. Cluj, fiind direct subordonat lui IACOB ALEXANDRU.- Dupa cum stiu susnumitul a fost transferat dela Oradea.-

Dupa cum am vazut intre IACOB ALEXANDRU si LANG STEFAN, in acel timp a fost un raport bun de colaborare.-

Stiu ca cumnatul lui LANG STEFAN, numit GROSZ, a avut in Cluj o pravalie de mobile, pe care pravalie dupa zvonurile si comentariile din oras l-a deschis cu sprijinul lui LANG STEFAN.-

Cele de mai sus declar si semnez.-
Cluj, la 4 August 1952.-

ss. Hermann Ludovic

Mentionez ca despre activitatea lui LANG STEFAN, poate da relatii mai amanuntite tov. LUNCAN DALBERT, care in acel timp a fost responsabilul financiar al Regionalei PCR Cluj.- Tov. LUNCAN, in prezent domiciliaza in Bucuresti, fiind activist la C.C. PMR.-

DECLARAȚIE

Subsemnatul SCHLESINGER ALEXANDRU, angajatul Oficiului de Gros Industrial Cluj, Str. Molotov Nr.21, în calitate de referent tehnic, cu domiciliul în Cluj, Str. Karl Marx Nr.4. membru P.M.R. declar următoarele :

Am cunostinta ca LANG STEFAN, a fost functionar superior la fabrica pentru mobile tonet "Mundus Borlova" - fabrica susn mita a fost proprietatea unei societati elvetiene.-

În anul 1938? LANG STEFAN, simpatizant al Partidului Comunist în ilegalitate și a sprijinit detinutii politici în închisoarea Caransebes, unde a fost detinut Vaida Vasile.- După eliberare LANG STEFAN, a fost adus la Cluj cca. în anul 1945-46, ca activist al P.C.R. din Cluj, unde a avut resortul administrativ financiar.- În acest timp în calitatea lui a întreprins diferite actiuni cu scop comercial și a încredintat mai multe persoane pentru a face societati și chiar individual întreprinderi comerciale sau industriale. O astfel de întreprindere a fost depozitul de mobile "Mundus Borlova" având depozitul în Str. 30 Dec. unde conducatorul a fost GROSS N. cumnatul lui LANG STEFAN, care în urma afacerilor murdare a fost acuzat de sabotaj și condamnat,-

La interogatoriu, GROSS, conducatorul depozitului a vrut să se apere ca afacerile facute au fost întreprinse din încredintarea Partidului Comunist, adică primind de acolo instructiuni.-

Tin să menționez ca soția lui GROSS N. și soția lui LANG STEFAN sunt surori.-

LANG STEFAN, a avut legături stranse cu IACOB ALEXANDRU, cu care a locuit în aceeași clădire și aceleasi relatii le-a avut cu VAIDA VASILE.-

Când VAIDA VASILE și IACOB ALEXANDRU, au fost transferati la Bucuresti, scurt timp după aceea a fost dăș și LANG STEFAN LA Bucuresti, unde a fost numit ca consilier în Ministerul Silviculturii.-

Cumnatul lui după eliberare, GROSS, a fost la fel mutat la Bucuresti, unde prin LANG STEFAN, a obținut un post de raspundere la Directia Generala a Lemnului.-

Îmi amintesc clar, ca în 1945-46 LANG STEFAN, a trait în cea mai mare comoditate, dispunând de bani însemnati, precum și cumnatul lui, au facut lux nepermis pentru a cele timpuri inflationiste.-

ss. Schlesinger Alexandru

D.G.S.S.

242/... 239 950

30 August 1952

1952 SEP. 2 - 2. 67662 00396

276

Ter. Semj. Hant,
personal va executu
cu crora Hant

Către,

Regiunea DDUJ

In atenția tov. Director

1827
247

Dispuneți investigații complete asupra numitului LUNGU (LANG) STEFAN, născut la 24 August 1902, în comuna Szavadani- Bihor, fiul lui Iacob și Berta Lang, pentru ai stabili comportarea, activitatea politică și profesională precum și relațiile sale de prietenie din perioada 1945-1946 în care a funcționat în calitate de responsabil administrativ al regionalei Cluj.-

In mod special veți insista asupra:

- activității sale la regionala P.C.R.-Cluj-
-legăturii sale cu IACOB ALEXANDRU, fost ministru
adjunct la Ministerul Finanțelor, KLEIN ANDREI-fost director
la fabrica Dermataș și la soc. de comerț exterior Româno-
Export, ș.a.

- veți stabili în ce condițiuni și cu sprijinul cui
a încercat în această perioadă să înfrăneze fabrica "ERBA"
unei soc. Elvețiene.-

- ce firmă a avut, ce firmă a reprezentat la Cluj
și cum le-a lichidat.-

- deasemeni veți căuta să stabiliți afacerile făcu-
te cu cheresrea, speculații de valute, dolari și aur.-

In afară de cele de mai sus veți stabili averea și poziția socială a rudelor și date în legătură cu activitatea politică a acestora.-

Raportul dvs. însoțit de declarații care vor fi luate conform instrucțiunilor în vigoare, ne va fi înaintat până la data de 10 Septembrie 1952.-

COLONEL DE SECURITATE

G. Popescu
G. Popescu

CAPITAN DE SECURITATE

M. Adriașcu
M. Adriașcu

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI

00388

278

Nr. 242/...^{234.034}

22 Iulie 1952.-

C ă t r e,

REGIUNEA CIUJ

1952. JUL 29 66507

*Executiv
Jely*

*B 24
87*

*Tr. Balan
Executiv
87*

Dispuneți investigații complete asupra numitului LUNGU STEFAN(fost LANG), născut la 24 Aug.1902, în comuna Szvadany-Bihor, fiul lui Iacob și Berta Lang, pentru a-i stabili comportarea, activitatea politică și profesională, precum și relațiile de prietenie din perioada 1945-1946, în care timp a funcționat în calitate de responsabil administrativ al regionalei Cluj.-*ENR*

În afară de cele de mai sus, veți stabili averea și starea socială a părinților, date în legătură cu activitatea politică a acestora, cât și a rudelor apropiate și relațiile politice.-

În mod special interesează dacă susnumitul a întreținut relații de prietenie cu IACOB ALEXANDRU, fost ministru adjunct la Ministerul Finanțelor și cu KLEIN ANDREI, fost director la "Româno-Export"?

Asupra celor stabilite, veți lua măsuri de a se strânge declarații pe care ni le veți înainta împreună cu raportul dvs.până la data de 27 Iulie 1952.-

COLONEL DE SECURITATE
Popescu G,

CPT DE SECURITATE
Andriescu M.

Wolff

BI/PE

C O P I E

Todor, Pataki 00399

279

Cu dictatura dela Viena eu ca MADOSZ

membru in ilegalitate mam intalnit cu BANYAI LASZLO, dupa ce si el a vazut ca nu mai e nici un rost pentru a ramane si pe mai departe in ilegalitate, eu ma-m reintors la familie si imediat mam inrolat in lupta dusa de partid contra Dictatului dela Viena pentru a nu putea lua fiinta. Totul se ducea contra acestui dictat si pentru demascarea burgheziei Maghiare si Romane care cautau inselarea poporului. In acest fel muncitori dela C.F.R. au organizat demonstratii de strada, pfin care sex manifestau contra Dictatului dela Viena, la fel si mncitorii dela "Dermata" in fata Fabricii au organizatii demonstratii, in acest sens, toate acestea au fost inabusite de catre Jandarmaria Romana, la fel si populatia din orsa cu initiativa Partidului si cu lozinci date de catre Partid au organizat demonstratii in fata Primariei cerand retragerea Dictatului dela Viena si suveranitatea tarii sau suveranitatea Ardealului.

Aceste evenimente dupa cum stie eu sau intamplat intre 29 August si 11 Septenvrie 1940, in aceste zile MADOSZ-ul a convocat pe rasposabili de strazi pentru a organiza primirea lui "Horthi" si eu ca rasposabil de strada am fost invitat cu o zi inainte unde ma primit si eu o legatura de afise de propaganda pentru a inparti in Strada mea pentru ca sa fie afisate. Din aceste afise un exemplar am afisat la inceputul Strazi Fabricii de Zahar, iar restul a ramas ne afisat, iar intre timp in ziua de Sambata cand eu am fost la o Sedinta a Madosului am fost cautat la locuinta de catre Politie pentru ca sa fiu pus in supravegere pana se va decurge primirea lui "Horthi" in orasul Cluj, despre acest lucru am fost instintat de catre un locuitor din acea Strada care si el a fost retinut da catre Politie pe cateva zile. Dupa cateva zile dela ocupatia Maghiara mam intalnit cu Tovararul Nagy Istvan in oras dela care am intrebat ca ce e de facut de acum inainte, la care mi-a raspuns aratand cu mana pe afisul care trata starea de asediu si a raspuns ca lax maghiari altfel trebuie sa facem lucrurile nu ca sub regimul roman ca acestia nu numai ca ameninta dar si ii spanzura pe comunisti.

Eu lam soscotit pe Tovararul Nagy ca pe un conducator si am ramas surprins caci cum a raspuns la intrebarea pusa de mine. In acest timp nu am lucrat din cauza cu nu prea se gasea unde sa lucrezi, in acest timp a fost vizitat de tov. Jozsa Bela, cu care neam inteles ca ma voi-u duce la Dej si am sa intru in legatura cu Tov. SZEKELY MIHAI, care tinea legatura prin MADOSZ cu mai multi membri din Judetul Someş. Tov. SZEKELY MIHAI si-a intors spatele catre partid si mi-a raspuns ca pana cand sta gros untura pe gamelele soldatilor maghiari, nu se poate vorbi de revolutie, sa-l lasam pe el in pace, si cu mine a stat de vorba numai ca cu un prieten, eu acestea am adus la cunostinta Tov. Jozsa Bela, iar mai tarziu cum a fost cladita legatura in acest Judet nu stiu.

In urma dictatului dela Viena cu cateva luni tot dela Tov. Jozsa Bela am primit instructiuni, ca sa ma interesez despre acele elemente pe care mai inainte Partidul sa sprijinit, mai ales la Maghiari ca ce pozitie iau ei, prin munca partidului sa dovedit mai tarziu ca pe mai multi muncitori aceasta schimbare a luat-o cu el. Pela Sfarsitul lunei Oct. cand s-a deschis Universitatea a venit la Cluj "Horthi" cu care ocazie sau luat masuri de catre Politie, si am fost si euridicat de catre niste detectivi din Buda-pestancari au fost condusi de agenti platiti din acest Oras, am fost ridicat de acasa, contra caruia eu am protestat si am motivat ca pe ziua de maine am o lucrare pe tot drumul pana la Politie, si daca maine nu ma duc la lucru am so pierd, nu stiu la ce sa gandit detectivul dar cand am ajuns la Politie, m-a chemat intr'o camera unde a fost si Tov. Nagy Istvan si care a putut sa vada ca detectivul mi-a dat o fituica si mi-a dat drumul spunandu-mi ca a doua zi dimineata sa ma prezint la seful Sectiei Politice a politiei, si sa-i spun ca la noapte mau cautat si nu am fost acasa, mam interesat ca dece trebuie sa fac acest lucru a inceput sa sbera la mine spunandu-mi ca eu stiu destul de bine, si mi-a ordonat ca sa nu parasesc locuinta 3 zile. Dupa aceasta a pornit munca la reparare la Cazarmi unde am lucrat si ca subintreprenor, a adus si pe acea Tov. care a stiut despre aceste lucruri, aceasta femeie mai

a mai stat cateva zile ca musafir la sotia lui RACZ, iar in acest timp sotia lui RACZ a adus-o si pe la mine acasa.

Pe la sfarsitul lunei Dec. Tov. Jozsa Bela ma anuntat ca voiu fi repartizat si eu la resortul taranesc din Judet al carui rasponsabil este Tov. Majer Laszlo, in acest fel tov. Jozsa Bela a facut legatura intre mine si Tov. ~~Majer~~ Fazakas Iosif /Kuri/ care ma dus la resortul taranesc unde se tinea sedinta, pe Str. Atila sau prin jurul acestuia, au fost prezenti: KISS FERENCZ, TAR KAROL, VINCZE FERENCZ, FAZAKAS IOSIF si eu, dupa cum imi amintesc am fost insarcinat cu resortul taranesc, si ne-am inteles ca membri resortului se vor duce pe teren pentru a re-innoi legaturile cu taranimea din nou. Cu tov. VINCZE FRANCISC neam inteles ca o sa ne intalnim in Str. Eperjes, unde am sai dau raportul de spre munca depusa, unde a si venit de doua ori Tov. Fazakas ~~si~~ eu am avut intalnirea fixata la Biserica Sft. Petru, unde aduceam la cunostinta lui ce a ce era de comunicat si primeam noi instructiuni.

In aceasta perioada au pornit desbaterile intre Uniunea Sovietica si Ungaria pentru un tratat de colaborare de prietenie si comert, sub care Uniunea Sovietica a dat inapoi steagurile de Libertate luate inca de trupele tarului in razboiul de eliberare din 1848, acestea au avut un mare rasunet politic caruia si Partidul a dat o iportanta deosebita si a fost Hotarat ^{ca} ziua de 15 Martie care se apropia va fi schimbat intr-o manifestare de reconostinta si dragoste fete de Uniunea Sovietica. Pentru organizarea acestei actiuni au fost tinute 3 sedinte ilegale la locuinta lui JORDAKI LAJOS, unde am fost si eu dus de catre Jozsa Bela, au fost prezenti NAGY STEFAN, IORDAKI LAJOS, BALOG E., KOVACS KATONA JENŐ, ASZTALOS STEFAN, si dupa cum imi amintesc au mai fost si 2 intelectueli pe care eu nu i-am cunoscut, pentru organizarea acestei sarbatori actiunea a inceput, au am primit sarcina ca in sectoare sa popularize aceasta actiune, in acest fel am atras in aceasta actiune pe FAZAKAS IOAN croitor, BARTHA LADISLAU zidar, KOVACS STEFAN Ceferist si pe altii, pentru legalizarea acestei actiuni, ne-am folosit de Asociatia Culturala Maghiara din Ardeal, si unde sa extins si in mai mare masura.

intre populatie, dar in ilegalitate comisia acestei actiuni a mai tinut doua sedinte la Locuinta lui JORDAKI, la aceasta sarbatoare a luat parte multa populatie, al carui propagandist muncitor, sau conferentiar a fost NAGY ISTAVAN, care in ultimul minut a fost oprit de politia maghiara in cuvantarea lui, iar populatia cerea inapoi, in acel moment ~~sax~~urcat pe tribuna BALOG EDGAR, si dupa ce populatia sa linistit a inceput cuvantarea din nou, decurgand mai departe, afara pe strada Autoritatile Maghiare au esit cu putere inarmata, pentru a infricoso populatia, autoritatile au inceput sa terorizeze si partea doua a programului, care decugea in restauratul "Cisma de Aur".

Autoritatile reactionare maghiare a aratat coportarea si teroarea salbatica contra miscari populare "Regimul lui Horti ca inainte de diotatul dela Viena a facut Regimul Roman. Dupa ~~de~~ aceasta Partidul sa desfintat pentru o nou organizare si sa intre rupt ori ce legatura cu Tovarasi.

Pe mine mau chemat in concentrare pela data de 26 Aprilie la Infanteria 26/1, unde in mod conspirativ am aflat ca NEMES IOSIF si NAM GHEORGHE au venit acasa din Uniunea Sovietica, pela inceputul lunei Mai FAZAKAS IOSIF ma instintat ca pe un soldat ca partidul sa reorganizat din nou, iar cand ma voiu elibera am sa primesc si eu noi sarcini, .Tot in luna Mai am fost vizitat de RACZ IULIU si mi-a spus cu entuziasm ce a ce a vazut in Uniunea Sovietica, dar cu cine a stat de vorba si ce instructiuni a primit despre aceasta nu-mia spus, in timpul concentrarii, am lucrat ca tamplar pentru ofiteri. In 1941 luna Iunie ziua 20 am fost desconcentrat si pe data de 21 Iunie 1941 germania a atacat Uniunea Sovietica, dupa aceasta JOZSA BELA a luat legatura cu mine, cu care ne-am inteles si am fixat noul loc de intalnire in spatele Statuiei lui Matei Corvin, unde ma-m dus si ma-m intalnit cu el, fiindca a izbucnit razboiul, a pus Partidul in fata cux noi sarcini, JOZSA BELA nu mi-a dat nici un fel de sarcini, si am fixat un nou loc de intalnire adica pe coltul Strazii Pap si Apafi unde eu ma-m prezentat la timpul fixat, dar Jo zsa Bela nu a venit, aceasta a fost pe la sfarsitul lunei Iunie, si in acest timp au inceput arestarile, despre care fapt am fost instintat de

pentru prima oara de NAGY IOSIF cu care locuiam pe același Strada după cum știu acest om nu a fost în legătură cu partidul, și totuși la timp și foarte bine a fost informat de toate, așa că înainte cu o zi de a începe arestarile mi-a spus că a fost la el cineva și s-a interesat în mod secret de la el despre mișcarea ilegală, pe care el a considerat-o un spicli dar nu mi-a spus numele, am avut impresia despre acest om că trebuie să fie în legătură cu cineva din partea Autorităților și tocmai de aceea când mai târziu autoritățile de cercetare la Someșeni m-au întrebat "ca de la cine am auzit eu pentru prima oară că decurg arestarile" eu am răspuns că de la acest om, fiindcă am fost sigur că el nu face nimic și nu va fi adus, care așa să se întâmplat. Pe la începutul lunii August a venit la mine NAN GHEORGHE, care mi-a spus că el a observat în fața locuinței lui oprită un automobil, în care a văzut pe BARTHA PIRI care a fost reținută anterior și la recunoșcut imediat știind că vine după el, iar el a mai avut atâtea timp ca să sara pe fereastră din spre grădina afară din locuință am fost nevoit să sari la mine timp de două săptămâni pe NAN GHEORGHE, până când iam procurat haine țărănești și acte și în acest fel a plecat la Buda-Peșta, cât timp a stat la mine de mai multe ori a luat legătură cu SAMUEL LUDOVIC, cu care am lucrat împreună ca tâmplar, spunându-i lui SAMUEL că el a fost în Uniunea Sovietică. iar după ce am lucrat cu nimeni SAMUEL împreună mai mulți ani a știut totul ce se întâmpla la casa mea, cunoscând majoritatea Tovarășilor care mă vizitau, am atras-o și în mișcarea ilegală pe el prin munca depusă de mine, după plecarea lui NAN GHEORGHE și eu am fost arestat pe la 20 August când lucram cu meseria de tâmplărie și m-am dus la Someșeni, unde mi-a pus prima întrebare, "Ca cinei acel evreu pe care eu l-am atras în munca și mișcarea comunistă, eu am știut după aceasta imediat că ROZENFELD ELA a divulgat-o și că prin mine vrea să aresteze pe SAMUEL LUDOVIC, m-am lăsat chinat până când am putut să vorbesc cu ELA și MAROSAN IOSIF, când am tras la răspundere pe ELA că de ce a divulgat-o pe SAMUEL, mi-a răspuns că nu are importanță căci cazul a fost sub regimul Roman, după care via-m arătat lui ELA și ia-m spus, că să spună de acum înainte că adresa și locui-

inta care e același cu acel evreu numai eu o știu, ca în așa fel SAMUEL să nu intre și să nu fie arestat și în locul lui am spus numele lui KLAJN ERNÖ, care cu ocazia dictatului de la Viena a plecat în România și de acolo în Cernăuți, A doua întrebare a fost în legătură cu activitatea mea depusă pentru organizarea manifestatiei din 15 Martie^{pe}, care au divulgat BARTHA LADISLAU și FAZAKAS IOAN, aici autoritățile au pus un accent că au vrut să aresteze că această acțiune a fost condusă și organizată de Partidul Comunist, și că a fost o comisie care făcea întruniri ilegale, eu zilele întregi am negat această afirmând că eu nu știu despre asemenea consfătuiri ilegale, și afirm că ce a ce au știut despre aceste acțiuni, au știut-o, numai de la FAZAKAS și BARTHA Tot de la FAZAKAS și BARTHA au știut autoritățile, că a existat o celulă care se ocupa de Politica Partidului cu naționalitățile și care a fost condus de JOZSA BELA, și a ținut sedințe de mai multe ori la un cismar anume KRAUZS din Strada Zapolya, pe care au spus-o cei de mai sus, dar locuința și pe gazda lui nu au cunoscut-o, și pe mine deaceia mă bătut că să spun adresa precisă și să recunosc că acolo JOZSA BELA nea făcut o educație comunistă, despre acest lucru Jandarmul care batea la masina proces-verbal a scris ceva cu forță contra căruia eu am protestat; În ziua aceea când se făcea Procesul Verbal dimineața de la orele 9 până după masă la orele 3 mă bătut că că nu am vrut să recunosc cele ce erau în proces-verbal, care în majoritate corespundeau adevărului, dar fiindcă aceste lucruri au divulgat alții, numai cu cele mai groaznice bătăi au putut să mă silească să le recunosc, în această zi acel Jandarm care batea Procesul la Masina mi-a spus că o să mă pună în libertate, dar va trebui să le răsplătesc cu ajutorul meu în munca lor, contra căruia fapt eu am protestat, la care jandarmul mi-a răspuns că sigur din mine vorbeste cinstea haidească fata de tovarasi, și în așa fel eu pe nimeni nu am divulgat numai cu numele lui KLAIN E. am vrut să scap pe SAMUEL și NAGY IOSIF am știut că este un oportunist, că de zile nu a făcut nimic.

La Someșeni cea mai mare nenorocire adusă pe Partid a fost că tovarasi conducatori, în loc să încurajeze în mod politic

pe tovarasi mai slabi pregatiti si sai fi pusi mai rezistenti
ci sa manifestat o indurerare fata de cei care au fost batuti,
asa sa intamplat si cu mine, cand am fost dus KON HIBEL a intrebat
dela mine ca mai rezist la batai si mi-a spus ca soarta detinuti-
lor depinde de Armata Rosie si sa nu ma nenorocesc si sa spun
totul, pe care eu nu am putut sa inteleg si asa dupa cateva zile
am intrebat dela el ca de ce mia spus ca sa spun totul, la care el
a raspuns ca el a inteles-o la munca legala. RACZ IULIU, la fel
mia spus si mi-a atras atentia ca sa spun totul despre MADOSZ
Acesti doi tovarasi saptamani intregi scriau cu mainile lor pro-
pri procesele verbale in fata 80-100 oameni.

Cand am fost dusi pentru semnarea proceselor verbale
in birou am fost foarte surprins caci cu ocazia perchezitiilor
domiciliare au adus anumite lucruri printre care am vazut vesta
lui NAN GHEORGHE cu a carui haina eu am facut schimb fiindca
haina mea era neagra si se potrivea mai bine cu haine taranesti
iar eu am fost arestat in haina lui NAN si cand am vazut vesta
am fost atat de emotionat, ca nici procesul verbal nu am putut sa
citesc asa cum trebuia inainte de a semna, fiindca puteam sa fiu
usor prins asupra legaturilor mele cu NAN prin aceasta vesta
ca era aceasi cu haina pe care o purtam eu primit in schimb dela
NAN, dupa aceasta in seara acelei zile am fost pus in libertate,
dar inainte de a parasi lagarul de cercetare, am promis lui FODOR
BALAZS si RACZ IULIU, ca am sa fac totul ce imi sta in putinta
pentru familiile lor.

Dupa eliberarea mea imediat am luat legatura cu acei
tovarasi cu cari am fost in legatura in miscarea ilegala, si le-
am informat ca in timpul cat am fost arestat ce au putut afla
dela mine autoritatile, ca in caz daca vor fi arestati din cauza
altora sa stie de ce sa se tina si cum sa se comporte, care au
fost informatii de mine sunt SZEPESI ALEXANDRU si JORDAKI LUDOVIC
si altii, pe cari am instintat-o si in timpul cat am fost arestat
prin DOMOKOS AURORA, cu care aveam legaturi, anuntadul si des-
pre acest lucru.

Dupa ce lagarul din Someseni a fost desfintat si tovar-
rasi au fost dusi de acolo, am dat

am dat ajutor la sotia lui RACZ IULIU pentru a se muta inapoi in oras, dupa cum imi amintesc era pela sfarsitul lunei Oct. tot in acest timp sa prezentat la locuinta mea un jandarm cu numele de SIMON, pe care la-m vazut in lagarul dela Someseni, intai m, am gandit ca au simtit ceva ca am dat ajutor la sotia lui RACZ si deaceia am venit, dar a spus catre mine ca autoritatile de cercetare mi-au dat drumul cu speranta ca eu ii voi ajuta in munca lor, totodata mi-a spus numele la mai multi tovarasi, dintre care imi amintesc JAKAB ALEXANDRU si HAVANYI ELENA au fost amintite de acest jandarm, dupa ce prin raspunsul meu a primit ca nu ii cunosc, si am protestat contra faptului sa fiu provocator, mia spus ca ei sunt tare ocupati si sa aflu adresa si unde este biroul Partidului Social Democrat si el va veni dupa adresa, eu am luato in batjocora, din cauza ca era cunoscut de tota lumea ca PSD are un birou legal pe Strada Deak Ferencz Nr.14, unde era o tabla ~~mare~~ care vestea biroul, dar cu toate acestea el a insistat, si cand a venit a doua oara a gasit numai sotia acasa, lasandiu vorba ca adresa ceruta sa il scriu, caci o sa vina dupa el, nu stiu cu ce intentie au facut acestea fata de mine, eu adresa ceruta am scris-o pe o hartie si cand a venit dupa el negasindu-ma pe mine acasa sotia ia dat adresa.

Cu alta ocazie cam pela sfarsitul; lunei Noenvrie ~~me~~ a venit la mine un jandarm cu numele de JUHASZ, afirmand catre mine ca eu cand am fost la Someseni el nu a fost la Cluj si vrea sa ma cunoasca, totodata m-a spus in mod amenintator ca trebuie sa le fiu de ajutor in gasirea lui JOZSA BELA, mi-a promis o suma mare de banii ca sa duc la sotia lui JOZSA BELA, ca traeste in mizerie si sa procur cumva o fotografie despre JOZSA BELA, dupa ce am refuzat acestea, ma rugat fiindca am locuit intre gospodari sai procur 50 Kgr. cartofi, si sai fie transportat pana la locuinta lui din Str. Jokai, crezand caci cu aceasta am sa scap de ei am procurat cartofii si iam transportat la locuinta lui dela GYULAI FRANCIS am cumparat si sluga lui a duso jos cu caruta, ma-m dus si eu cu el pentru predarea cartofilor, ne-a servit pe amandoi cu ceva tuica rosie, a platit cartofii la pret maximat dupa care am plecat dela el.

Despre lucrurile ce au cerut dela mine am instintat pe NAGY STEFAN rugandul ca sa spuna la sotia lui JOZSA BELA ca ce vrea si in cel fel vreau sa ma presioneze, iar daca vor actiona in asa fel ca nu ma voi putea apara si ma voi duce la ea sa ia matura si sa ma dea afara, iar felul cum actioneaza autoritatile am spus la toti aceia cu care mam intalnit si l-am tinut ca pe un tovaras, pentru faptul ca sa stie cati mai multi, gandinduma ca o sa instinteze cineva Partidul, despre faptele autoritatilor contra mea;

In iarna anului 1942 a venit la mine un om mic de statura care sa referit la NAN GHEORGHE, dupa ce pe persoana respectiva am primito cu neincredere sa referit la acea ca am adunat mere cu NAN GHEORGHE si mia pus intrebarea daca cunosc pe IAKAB IULIU, nu stiam ce impresie sa-mi fac despre acest om ca este un adevarat tovaras sau este vreun provocator trimis din partea autoritatilor, si tocmai deaceia nu am vrut sa cred ca NAN este liber, referinduma la cea ca actiunea e atat de mare contra miscarilor ilegale ca nu putea sa fie pus in libertate, dar daca totusi este liber, nu are ce cauta in Cluj, dupa vederea mea timpul de atunci nu era favorabil pentru venirea lui si ia-m spus ca daca GHEORGHE la trimis el va intelege situatia, iar daca este un provocator tot nu poate sa foloseasca contra mea autoritatile, despre ce a ce iam spus eu lui. Acest om a fost la mine intro sambata in spre seara iar luna a venit inainte de masa un jandarm cunoscut din Someseni si cu un altul necunoscut, dupa ce inainte de masa nu mau gasit acasa au venit din nou dupa masa, lea fost primul cuvânt, ca cine a fost la mine Sambata, despre care eu nu am vrut sa stiu, au inceput sa strige la mine "cine a fost acel om mic de statura in palton bleumarin" eu vazand ca uau venit la sigur, le-am raspuns ca dumneavoastra ati trimis pe capul meu, ca sa ma provoace, au stit si acela ca despre NAN sa interesat si la el sa referit, dupa ce nu am vrut sa recunosc ca il cunosc pe NAN, mi-au spus ca mi-am aratat adevarata fata a mea, ca nu am facut sa instintez despre faptul ca aici este locul de refugiu din Pesta, dar mi-au spus ca a fost alt om cinstit care a facut acest lucru in locul meu, iar mi-au aruncat o serie de lucruri in fata care nu au fost fortate la Someseni in lagarul de cercetare

Mai amenintat ca din nou se va face lagarul de cercetare si atuncea o sa ma traga la raspundere pentru toate acelea ce nu au fost amintite cu ocazia arestarii mele anterioare, am protestat contra acestora cat si sotia mea a strigat intre noi, ca mai bine sa ma vada mort decat sa deviu vanzator, la care ei in mod amenintator miau spus ca o sa-mi para rau de pozitia mea fata de ei, dupa care au plecat. Dupa ce sau clarificat lucrurile in fata m-am gandit ca acel om cinstit dupa ei care a fost la mine, a instintat-o pe ei JAKAB IULIU poate sa fie, imediat am instintato pe BALOGH EDGARD, si iam spus inpresia mea fata de JAKAB IULIU.

In acest timp am ajutat pe familia lui FODOR BALAZS, cu alimente si altele, la care am vrut sa fac rost de lemne de foc, si pentru aceasta ~~nam~~ dus la DAN STEFAN, la care iam spus situatia familiei de mai sus, ca in ce mizerie este si l-am rugat ca sa dea si el ceva pentru ajutorarea acestei familii, pentru care DAN a vrut ca sa-mi dea cateva filere, pe care eu am refuzato si din bani mei am cumparat lemne 1000 Kgr. pentru acea familie, dupa cateva zile a venit la mine un jandarm de cercetare, dar nu imi amintesc daca a fost JUHASZ sau altul, dar despre ce a vrut sa vorbeasca a inceputo asa "daca am auzit ca ajutorul rosu a inceput ajutorarea familiilor ~~arrestati~~ tovarasilor arestati, la care eu am raspuns ca nu stiu, el a spus ca nu exista ca ~~eu~~ un comunist vechi sa nu stiu despre acest lucru, dupa acea mi-a pus intrebarea, daca cunosc pe DAN STEFAN, care fapt ma susprins, pentru faptul ca DAN a avut o atitudine urata fata de mine cand am cerut ajutorarea familiei de mai sus cu bani, si in acest fel amintirea ~~numelui~~ lui a fost mai mult decat ceva intamplator, dupa acea le-am raspuns ca pe DAN il cunosc ca pe un mester tamplar, dar nu stiu daca in afara de profesia lui o mai intereseaza ceva, tocmai pentru faptul ca il invinuiam pe DAN, aceasta intamplare am spus-o tovarasului BALAER ANTON, si care ia spus lui DAN STEFAN, pe care stiu din faptul ca DAN a avut o atitudine si comportare fata de mine foarte scimbata;

Dupa ce sau petrecut acestea la locuinta mea, nu mai cunosc nimeni din partea autoritatilor. In anul 1942 in primavara ca fost Asociatia populara/népközöseg/rasponsabil de strada

am fost si eu bagat in comisia de zece ca rasposabil de Strada pentru averea Asociatiei Populare /nép közöseg/am avut posibilitatea de a lua legatura cu locuitori pentru ai agita contra razboiului, tot in aceasta vara am fost instintat prin o scrisoare ca sunt obligat sa iau parte in fiecare luna cate o duminica ~~xxx~~ inainte de masa sa iau parte la tragerile care erau organizate de Asociatia de tragere Veselenyi/Veselényi lövész egyesület/ de unde nu ma-m putut sustrage, pentru pozitia mea politica in acest timp am fost tinut in tot timpul sub supra-vegere, am stiut despre aceasta asociatie ca sub masca patriotismului ducea o politica savinasalbatica, mai ales la tara, tocmai pentru acest fapt am refuzat sa fiu membru, pana in anul 1944.17 Martie cand mam dus de curiozitate, ca sa stiu care e starea de spirit, in legatura cu ocupatia germana, si atuncea am savarsit acea gresala ca mam inscris ca membru, dar nici inainte si nici dupa aceea in biroul acestei asociatii nu am fost, si nuci nu am luat parte in afara de tragerea obligatorie in nimic.

In decursul anului 1942 am trait cam retras, in care timp am incercat ca sa deschid un atelier de maturi, cu un cunoscut KHON VILMOS, care nu mi-a reusit, din cauza ca autoritatile economice maghiare, mi-au refuzat repartitia materialului pentru trecutul meu politic. In felul aceasta am pus accent pe memseria mea pe mai departe pentru mentinerea existentei, am avut o mica gradina cu pomii pe care la-m vandut, si din bani primiti pentru aceasta si din avansurile primite pentru facerea mobilierului, am putut lucra. Cu toate acestea repet ca sub regimul maghiar pentru trecutul meu politic nu am putut nici odata sa obtin vre-o? munca de Stat.

In anul 1943 luna Martie sau Februarie a inceput procesul comunistilor, unde nu am recunoscut ca eu sa fi luat parte in miscarea ilegala a partidului, referinduma la acea ca la Someseni in lagar, prin batai mau silit sa semnez procesul verbal, Inainte de pronuntarea sentintei cu doua zile sau prezentat la mine doi oameni din partea autoritatilor, pe cari pana atuncea nu iam cunoscut, care mi-au spus mie ca mai face o ultima incercare, daca sunst de acord si accept sa fiu sufleorul lor

atuncea pot sa scap de judecata, totodata mi-a mai spus ca as fi foarte apt chiar pentru pizitia mea pe care am luat-o la proces ca tovarasii ma tin va pe un tovaras cinstit, si as fi foarte bun pentru rolul de provocator, contra caruia eu am protestat, afirmand ca mai bine primesc judecata decat sa devin provocator.

Dupa afirmatiile procurorului ca nici autoritatile si nici justitia nu a putut sa dovedeasca participarea mea in munca Partidului am primit trei luni de zile inchisoare, care prin contestatia procurorului au fost ingreunate. In anul 1943 luna Aprilie a venit acasa SZANISZLO ZOLTAN dela Vác care a adus ceva stiri dela KHON HILIB, si la care ia-m spus amamuntit, tot ce am stiut din lucrurile de atuncea si ce a ce sa intamplat cu mine din partea autoritatilor, .Cu SZANISLO am tinut legatura in timpul razboiului pana la terminare. Tot in 1943 ma vizitat ROMAN TRAIAN-né, care mi-a spus mie ca HAVANYI ILONA, de mai mult timp locuieste intr-o locuinta pa care ea a procurat-o, si dupa ce locuinta este folosita de HAVANYI ILONA si IAKOB ALEXANDRU pentru celuri straine prin forme inconspirative, ea a vazut necesar sa atraga atentia cestor tovarasi, ca daca nu o sa schimbe comportarea lor vor fi pusi in fata primejdiilor proprietarii locuintei care tovarasa si asa este distrus prin nervi, totodata si Partidul. Pentru acest fapt lau amenintat pe ROMAN TRAIAN-né cu aceea ca daca vine Armata Rosie invingand ea va fi primul care va fi pus la perete si inpuscat, ca dupa ce acei tovarasi care au fost la lagarul din Someseni au vandut Partidul, si numai ei vor avea cuvantul care cladesc adevaratul Partid, ROMAN TRAIAN-né a fost sperziata si mi-a spus mie toate acestea ca daca se intampla cu ea ceva sa fi cineva cine sa stie despre aceste amenintari mai sus amintite, eu l-am impacat cu aceea ca dupa victoria Armatei Rosii vor fi si altii vor avea cuvantul in aceste lucruri si nu numai JAKOB ALEXANDRU si HAVANYI ILONA.

C atre

00411

291

J u d e t e a n a P . M . R .

C l u j

Dragi Tovarasi.

In ziua de 17 August 1949, tov. Janovics membru al sectiei cadrelor din Judeteana PMR Cluj mi-sa adus la cunostinta hotararea comisiei de Control, referitor la situatia mea de membru de Partid, conform hotarari nu pot sa fiu membru de Partid al P.M.R. si nu am dreptul sa activez in nici o organizatie de masa, din cauza urmatoarelor acuze:

1./In anul 1941, in tabara de urmarire a autoritatilor hortiste, am scris procesul verbal in care recunosc ca am activat in celula Bulgaria si am divulgat numele a doi tovarasi.

2./Am mentinut legaturi cu autoritatile hortiste si iam informat despre activitatea Partidului Communist.

3./Am intrat in Partidul Social Democrat, la sugestia autoritatilor hortiste, spre ai putea informa despre activitatea P.S.D.

4./Am activat in organizarea Partidului Micilor ~~Muratori~~ Proprietari Agricoli, tot pentru ai putea informa autoritatile hortiste.

In legatura cu invinuirile de mai sus, am scris in totdeauna purul adevar, in toate autobiografiile mele anterioare, daca totusi sa emis ceva, n-am facut-o in mod voit si sint gata sa suport consecinsele acelor emiteri.

Tovarasi, eu nu pot sa accept ca defenitiva, hotararea comisiei de control, pentru motivul ca o parte din gravele invinuri ce mi se aduc nu corespund adevarului, eu sustin cu constinta curata ca n-am dat motiv acuzarilor care mi-se aduc.

Accentuez in modul cel mai hotarat ca eu nici odata n-am avut nimic de ascuns in fata Partidului si toate incercarile autoritatilor maghiare de a preface pe mine intr-un agent provocator le-am refuzat categoric si de fiecare data am anuntat aceste incercari tovarasilor cu care am avut posibilitatea sa comunic. Printre acesti tovarasi au fost Balogh Edgar, Szepes Sandor, Tar Karoly, Fazekas Janos, Nagy Jozsef, Micu Janosne, Pogaceanu Vasile, Szaniszló Zoltan Pasztor Imre, Bartha Laszlo, Jordaki Lajos, si prin sotia lui Nagy Istvan, cu sotia lui Jozsa Bela, Kovacs Istavn, Balkanyi Miklos, Dan Istvan Muresan Iosif, si cu Fodor Balazs si familia acestuia. Prin aducerea la cunostinta a tovarasilor de mai sus incercarile autoritatilor de hortiste de a ma santaja au dat gres si am dovedit fata de tovarasii indicati, increderea mea naclintita in victoria Uniunii Sovietice.

In legatura cu hotararea comisiei de Control, recunosc ca ma comis o gresala grava fata de Partid atunci cand am recunoscut, legaturile mele cu tovarasii si atunci cand in locul presoanei divulgate de tov. Rosenfeld Ella eu am spus numele lui Klain Ernest. Asif i avut o atitudine demna de membru de Partid, in cazul ca asi fi preferat moartea si totusi ar fi trebuit sa rezist.-

Am stiut ca daca Samuel ar fi dus in lagar prin Rosenfeld Ella, aceasta ar fi periclitat in primul Rand propria mea persoana, deaceia sa nascut in mine idea ca sa iau asupra-mi persoana divulgata de Rosenfeld Ella-tactica care nu a fost justa si

00412 292
 pentru care imi fac o serioasa auto-critica ulterioara.

Nu imi pot da seama si nu-miamintesc care a fost al doilea nume pe care l-am divulgat. Asemenea ma simt nevinovat fata de acuzarile ce mi se aduc ca as fi intrat in P.S.D. pentru a servi cu informatiuni autoritatile hortiste.

Protestez impotriva acestor invinuiri, deoarece nici odata nu-am fost membru in P.S.D., n-am trecut pragul P.S.D. nici odata in acele timpuri, deci aceasta acuza este lipsita de temei. ~~Cer~~ insistent dovedirea acestor acuze nedrepte.

Referitor la organizarea ~~Mixkax~~ Partidului Micilor Proprietari Agricoli/Kis gazda part/am primit instructiuni dela Dr. Demeter Ianos si Dr. Csögör Lajos in toamna anului 1943. Eu credeam ca ei organizeaza miscarea de rezistenta conform instructiunilor Partidului si eu am activat conform instructiunilor primite dela ei.

Faptul ca eu am informat autoritatile hortiste este sau a presupunere gresita sau o calomnie constieinta. In schimb in acel timp sa prezentat la mine odata Balover Antal care intrun mod suspect sa interesat la mine despre activitatea dusa in sanul plugarilor, insa nici n-am fost dispus sa stau de vorba cu el. Acest caz eu l-am relatat tovarasilor, insa nici pana azi nu sa clarificat.

Tot in legatura cu actiunea din sanul plagarimii trebuie clarificat cazul concret al plugarului Lukacs care s-a purtat urat impiedecand reusita actiunii pentruca dupa eliberare, in Martie 1945 Lukacs sa duca o actiune de subminare a mea si sa impiedice intrarea in Partid a tinerilor plugarii saraci carev au sprijinit Partidul inainte de eliberare si dupa eliberare si au activat cinsttit pe linia MADOSZ. Din cauza celor de mai sus eu am inaintat un memoriu insistand sa se clarifice acest caz prin Partid; memoriul a ajuns in mainile tov. Kakab Alexandru, cazul nuna fost clarificat pe motivul ca Lukacs nu este membru de partid si deci nu poate fi tras la raspundere pentru faptele sale. Astfel prin Lukacs, reactiunea a reusit sa ma demoralizeze unde obtinusem deja rezultate frumoase.

Tot un asa caz neclarificat este si in legatura cu Dan Istvan in iarna 1941/42 mam dus la el si am cerut sa contribuie la prin bani la sprijinirea familiei lui Fodor Balasz, care a fost in inchisoare, a vrut sa-mi de o suma de batjocora, am refuzat-o si cu banii mei proprii am cumparat familiei 1000 kgr. lemne de foc. Peste trei zile sa prezentat la mine un agent al autoritatilor hortiste si m-a intrebat daca am cunostinta despre faptul ca sa pornit actiunea de ajutorareva familiilor detinutilor. Raspunsul meu a fost negativ. Imediat dupa ce ma intrebat daca il cunosc pe Dan Istvan. Aceasta legatura de idei ma mirat si sa trezit in mine banuiala ca aici ar fi mai mult decat o simpla coincidenta, ~~xxxxxxx~~ ~~xxxxxxx~~ Mi-am si exprimat aceasta banuiala tovarasilor. Probabil ca cineva ia povestit lui Dan Stefan acest lucru deoarece incepand deatuncea el a devenit foarte rezervat fata de mine - Aceasta problema nu este clarificata nici pana azi.

In Ianuarie 1945. am primit o scrisoare dela Racz Gyula din Uniunea Sovietica, in care imi atrage atentia asupra atitudinii a unor tovarasi ramasi aici; tot atunci mia comunicat ca in timpul razboiului el si alti tovarasi s-au aruncat cu parasuta in calitate de partizani - in regiunea Tasnad unde au primit ajutorul foarte pretios a 3 tarani saraci. M-a rugat ca atunci ca acesti 3 tarani

oameni se vor prezenta la mine sa-i ajut sa-si primeasca repompensa bine meritata. Cand intradevar ei s-au prezentat la mine, eu am justificat in fata tov. Jakob prin scrisoarea sus amintita, tov. Jakob a luat scrisoarea dela mine spunandu-mi ca tovarasii amintiti in ea sunt intr'adevar membrii cei mai de valoare ai partidului nostru.

Dupa acest caz am observat ca tovarasii ma neglijeaza, nu am acordat prea mare ~~atenție~~ inportata acestui fapt dar acum imi dau seama ca neglijarea si umilarea pe care am suferito timp de 4 ani are la baza acuzari la fel de nedrepte si rauvoitoare ca si acuzarile in baza carora Comisia de Control a pronuntat sentinta de excluderea mea din Partid.

Tovarasi, stiu ca nici odata nu am fost carierist. Recunosc am savarsit o gresala mare cand-intr'o atitudine sentimentalista-am asteptat clarificarea situatiei mele, am asteptat ca vreunul din tre tovarasii sa-si aduca aminte de mine.-

Eu am patru copii, viitorul carora depinde de faptul daca am fost sau sunt om cinstit sau nu.

Stiu ca am reusit sa introduc in sanul familiei mele devotament pentru cauza socialismului-cauza in victoria careia am crezut chiar si in inprejurarile in care alti tovarasi sieau pierdut speranta.

Daca la asezarea temeliiilor socialismului in tara noastra am sau nu vre-o contributie-urmeaza sa o aprecieze tovarasii. Rog insa insistent pe tovarasi sa ma ajute ca Comisia de Control sa reexamineze situatia mea si sa-mi dea posibilitatea sa ma pot explica in fata tuturor tovarasilor care din cauza ca au inteles gresit unele lucruri in legatura cu mine, au devenit neincredatori fata de mine-neincredere a carui victima am ajuns astazi.

Am savarsit o gresala grava netrimtand la timpul necesar actele cerute de tov. Maxi, asa in cat Comisia de Control a decis in lipsa de acele date. Acum prezint datele cerute in cadrul unei autobiografii largite si rog tovarasii sa tina cont de ele.

Anexez acest exemplar de autobiografie pe care tov. Maxi mi la cerut inca in luna Ianuarie 1949, cand m-am prezentat in mod benevol la el.-

Cluj, la 25 August 1949

ss Fodor Pataki Adam

COPIE

00414

294

Cu dictatura dela Viena eu ca MADOSZ membru in ilegalitate mam intalnit cu BANYAI LASZLO, dupa ce si el a vazut ca nu mai e nici un rost pentru a ramane si pe mai departe in ilegalitate, eu ma-m reintors la familie si imediat mam inrolat in lupta dăsa de partid contra Dictatului dela Viena pentru a nu putea lua fiinta. Totul se ducea contra acestui dictat si pentru demascarea burgheziei Maghiare si Romane care cautau inselarea poporului. In acest fel muncitori dela C.F.R. au organizat demonstratii de strada, prin care sex manifestanți contra Dictatului dela Viena, la fel si muncitori dela "Dermata" in fata Fabricii au organizatii demonstratii, in acest sens, toate acestea au fost inabusite de catre Jandarmaria Romana, la fel si populatia din orsa cu initiativa Partidului si cu lozinei date de catre Partid au organizat demonstratii in fata Primariei cerand retragerea Dictatului dela Viena si suveranitatea tarii sau suveranitatea Ardealului.

Aceste evenimente dupa cum stie eu sau intamplat intre 29 August si 11 Septembrie 1940, in aceste zile MADOSZ-ul a convocat pe rasposabili de strazi pentru a organiza primirea lui "Horthi" si eu ca rasposabil de strada am fost invitat cu 4 zi inainte unde ma primit si eu o legatura de afise de propaganda pentru a inparti in Strada mea pentru ca sa fie afisate. Din aceste afise un exemplar am afisat la inceputul Strazi Fabricii de Zahar, iar restul a ramas ne afisat, iar intre timp in ziua de Sambata cand eu am fost la o Sedinta a Madosului am fost cautat la locuinta de catre Politie pentru ca sa fiu pus in supravegere pana se va decurge primirea lui "Horthi" in orasul Cluj, despre acest lucru am fost instintat de catre un locuitor din acea Strada care si el a fost retinut de catre Politie pe cateva zile. Dupa cateva zile dela ocupatia Maghiara ma-m intalnit cu Tovarasul Nagy Istvan in oras dela care am intrebat ca ce e de facut de acum inainte, la care mi-a raspuns aratand cu mana pe afisul care trata starea de asediu si a raspuns ca laz maghiari altfel trebuie sa facem lucrurile nu ca sub regimul roman ca acestia nu numai ca ameninta dar si ii spanzura pe comunisti.

Eu lam soscotit pe Tovarasul Nagy ca pe un conducator si am ramas surprins caei cum a raspuns la intrebarea pusa de mine. In acest timp nu am lucrat din cauza eu nu prea se gasea unde sa lucrezi, in acest timp a fost vizitat de tov. Jozsa Bela, cu care neam inteles ca ma voi-u duce la Dej si am sa intru in legatura cu Tov. SZEKELY MIHAI, care tinea legatura prin MADOSZ cu mai multi membri din Judetul Somes. Tov. SZEKELY MIHAI si-a intors spatele catre partid si mi-a raspuns ca pana cand sta gros untura pe gamelele soldatilor maghiari, nu se poate vorbi de revolutie, sa-l lasam pe el in pace, si eu mine a stat de vorba numai ca eu un prieten, eu acestea am adus la cunostinta Tov. Jozsa Bela, iar mai tarziu cum a fost cladita legatura in acest Judet nu stiu.

In urma dictatului dela Viena cu cateva luni tot dela Tov. Jozsa Bela am primit instructiuni, ca sa ma interesez despre acele elemente pe care mai inainte Partidul sa sprijinit, mai ales la Maghiari ca ce pozitie iau ei, prin munca partidului sa dovedit mai tarziu ca pe mai multi muncitori aceasta schimbare a luat-o cu el. Pela Sfarsitul lunii Oct. cand s-a deschis Universitatea a venit la Cluj "Horthi" cu care ocazie sau luat masuri de catre Politie, si am fost si euridicat de catre niste detectivi din Buda-pestancari au fost condusi de agenti platiti din acest Oras, am fost ridicat de acasa, contra caruia eu am protestat si am motivat ca pe ziua de maine am o lucrare pe tot drumul pana la Politie, si daca maine nu ma duc la lucru am sa pierd, nu stiu la ce sa gandit detectivul dar cand am ajuns la Politie, m-a chemat intr'o camera unde a fost si Tov. Nagy Istvan si care a putut sa vada ca detectivul mi-a dat o fituica si mi-a dat drumul spunandu-mi ca a doua zi dimineata sa ma prezint la seful Sectiei Politice a politiei, si sa-i spun ca la noapte mau cautat si nu am fost acasa, man interesat ca dece trebuie sa fac acest lucru a inceput sa sbere la mine spunandu-mi ca eu stiu destul de bine, si mi-a ordonat ca sa nu parasesc locuinta 3 zile. Dupa aceasta a pornit munca de reparare la Cazarmi unde am lucrat si ca subintreprenor, a adus si pe acea Tov. care a stiut despre aceste lucruri, aceasta femeie mai

a mai stat cateva zile ca misafir la sotia lui ~~RACZ~~, iar in acest timp sotia lui RACZ a adus-o si pe la mine acasa.

Pe la sfarsitul lunii Dec. Tov. Jozsa Bela ma anuntat ca voiu fi repartizat si eu la resortul taranesc din Judet al carui rasponsabil este Tov. Majer Laszlo, in acest fel tov. Jozsa Bela a facut legatura intre mine si Tov. ~~Majer~~ Fazakas Iosif /Kuri/ care ma dus la resortul taranesc unde se tinea sedinta, pe Str. Atila sau prin jurul acestuia, au fost prezenti: KISS FERENCZ, TAR KAROL, VINCZE FERENCZ, FAZAKAS IOSIF si eu, dupa cum imi amintesc am fost insarcinat cu resortul taranesc, si ne-am inteles ca membri resortului se vor duce pe teren pentru a re-innoi legaturile cu taranimea din nou. Cu tov. VINCZE FRANCISC neam inteles ca o sa ne intalnim in Str. Eperjes, unde am sai dau raportul de spre munca depusa, unde a si venit de doua ori Tov. Fazakas ~~si~~ eu am avut intalnirea fixata la Biserica Sft. Petru, unde aduceam la cunostinta lui ce a ce era de comunicat si primeam noi instructiuni.

In aceasta perioada au pornit desbaterile intre Uniunea Sovietica si Ungaria pentru un tratat de colaborare de prietenie si comert, sub care Uniunea Sovietica a dat inapoi steagurile de Libertate luate inca de trupele tarului in razboiul de eliberare din 1848, acestea au avut un mare rasumat politic caruia si Partidul a dat o importanta deosebita si a fost Hotarat ^{ca} ziua de 15 Martie care se apropia va fi schimbat intr-o manifestare de recunostinta si dragoste fata de Uniunea Sovietica. Pentru organizarea acestei actiuni au fost tinute 3 sedinte ilegale la locuinta lui JORDAKI LAJOS, unde am fost si eu dus de catre Jozsa Bela, au fost prezenti NAGY STEFAN, IORDAKI LAJOS, BALOG E., KOVACS KATONA JEW, ASZTALOS STEFAN, si dupa cum imi amintesc au mai fost si 2 intelectuali pe carei eu nu i-am cunoscut, pentru organizarea acestei sarbatori actiunea a inceput, eu am primit sarcina ca in sectoare sa popularizez aceasta actiune, in acest fel am atras in aceasta actiune pe FAZAKAS IOAN croitor, BARTHA LADISLAU zidar, KOVACS STEFAN Ceferist si pe altii, pentru legalizarea acestei actiuni, ne-am folosit de Asociatia Culturala Maghiara din Ardeal, si unde sa extins si in mai mare masura.

intre populatie, dar in ilegalitate comisia acestei actiuni a mai tinut doua sedinte la Locuinta lui JORDAKI, la aceasta sarbatoare a luat parte multa populatie, al carui propagandist muncitor, sau conferentiar a fost NAGY ISTAVAN, care in ultimul minut a fost oprit de politia maghiara in cuvantarea lui, iar populatia cerea inapoi, in acel moment s-au urcat pe tribuna BALOG EDGAR, si dupa ce populatia sa linistit a inceput cuvantarea din nou, decurgand mai departe, afara pe strada Autoritatile Maghiare au esit cu putere inarmata, pentru a infricoso populatia, autoritatile au inceput sa terorizeze si partea doua a programului, care decugea in restauratul "Cisma de Aur".

Autoritatile reactionare maghiare a aratat coportarea si teroarea salbatica contra miscari populare "Regimul lui Horti" ca inainte de distatul dela Viena a facut Regimul Roman. Dupa aceasta Partidul sa desfiintat pentru o nou organizare si sa intre rupt ori ce legatura cu Tovarasii.

Pe mine m-au chemat in concentrare pela data de 26 Aprilie la Infanteria 26/1, unde in mod conspirativ am aflat ca WEMES IOSIF si NAM GHEORGHE au venit acasa din Uniunea Sovietica, pela inceputul lui Mai PAZAKAS IOSIF ma instintat ca pe un soldat ca partidul sa reorganizat din nou, iar cand ma voiu elibera am sa primesc si eu noi sarcini, .Tot in luna Mai am fost vizitat de RACZ IULIU si mi-a spus cu entuziasm ce a ce a vazut in Uniunea Sovietica, dar eu cine a stat de vorba si ce instructiuni a primit despre aceasta nu-mia spus, in timpul concentrarii, am lucrat ca tamplar pentru ofiteri. In 1941 luna Iunie ziua 20 am fost desconcentrat si pe data de 21 Iunie 1941 germania a atacat Uniunea Sovietica, dupa aceasta JOZSA BELA a luat legatura cu mine, cu care ne-am inteles si am fixat noul loc de intalnire in spatele Statuiei lui Matei Corvin, unde ma-m dus si ma-m intalnit cu el, fiindca a izbucnit razboiul, a pus Partidul in fata cu noi sarcini, JOZSA BELA nu mi-a dat nici un fel de sarcini, si am fixat un nou loc de intalnire adica pe coltul Strazii Pap si Apafi unde eu ma-m prezentat la timpul fixat, dar Jo zsa Bela nu a venit, aceasta a fost pe la sfarsitul lui Iunie, si in acest timp au inceput arestarile, despre care fapt am fost instintat de

pentru prima oara de NAGY IOSIF cu care locuiam pe același Strada după cum știu acest om nu a fost în legătura cu partidul, și totuși la timp și foarte bine a fost informat de toate, așa că înainte cu o zi de a începe arestările mi-a spus că a fost la el cineva și s-a interesat în mod secret de la el despre mișcarea ilegală, pe care el a considerat-o un spicli dar nu mi-a spus numele, am avut impresia despre acest om că trebuie să fie în legătura cu cineva din partea Autoritatilor și tocmai de aceea când mai târziu autoritățile de cercetare la Someseni m-au întrebat "ca de la cine am auzit eu pentru prima oară că decurg arestările" eu am răspuns că de la acest om, fiindcă am fost sigur că el nu face nimic și nu va fi adus, care așa să se întâmplat. Pe la începutul lunii August a venit la mine NAN GHEORGHE, care mi-a spus că el a observat în fața locuinței lui oprinduse un automobil, în care a văzut pe BARTHA PIRI care a fost reținută anterior și la recunoșcut imediat știind că vine după el, iar el a mai avut stăta timp ca să sară pe fereastră dinspre grădina afară din locuința am fost nevoit să sâtiu la mine timp de două săptămâni pe NAN GHEORGHE, până când iam procurat haine țărănești și acte și în acest fel a plecat la Buda-Pesta, cât timp a stat la mine de mai multe ori a luat legătura cu SAMUEL LUDOVIC, cu care am lucrat împreună ca tâmplar, spunându-i lui SAMUEL că el a fost în Uniunea Sovietică. iar după ce am lucrat cu nimeni SAMUEL împreună mai mulți ani a știut totul ce se întâmpla la casa mea, cunoscând majoritatea Tovarășilor care mă vizitau, am atras-o și în mișcarea ilegală pe el prin munca depusă de mine, după plecarea lui NAN GHEORGHE și eu am fost arestat pe la 20 August când lucram cu meseria de tâmplărie și m-am dus la Someseni, unde mi s-a pus prima întrebare, "Ca cinei acel evreu pe care eu l-am atras în munca și mișcarea comunistă, eu am știut după aceasta imediat că ROZENFELD ELA a divulgat-o și că prin mine vrea să aresteze pe SAMUEL LUDOVIC, m-am lăsat chinuit până când am putut să vorbesc cu ELA și MAROSAN IOSIF, când am tras la răspundere pe ELA că de ce a divulgat-o pe SAMUEL, mi-a răspuns că nu are importanță căci cazul a fost sub regimul Roman, după care i-am arătat lui ELA și i-am spus, că să spună de acum înaintea adresa și locui-

inta care e același cu acel evreu numai eu o știu, ca în așa fel SAMUEL să nu intre și să nu fie arestat și în locul lui am spus numele lui KLAJN ERNŐ, care cu ocazia dictatului de la Viena a plăcut în România și de acolo în Cernăuți. A doua întrebare a fost în legătură cu activitatea mea depusă pentru organizarea manifestării din 15 Martie, care au divulgat BARTHA LADISLAU și FAZAKAS IOAN, aici autoritățile au pus un accent că au vrut să arate că această acțiune a fost condusă și organizată de Partidul Comunist, și că a fost o comisie care făcea întruniri ilegale, eu zile întregi am negat aceasta afirmând că eu nu știu despre existența consfătuiri ilegale, și afirm că ce a ce au știut despre aceste acțiuni, au știut-o numai de la FAZAKAS și BARTHA. Tot de la FAZAKAS și BARTHA au știut autoritățile, că a existat o celulă care se ocupa de politica Partidului, cu naționalitățile și care a fost condus de JOZSA BELA, și a ținut sedințe de mai multe ori la un cismar anume KRAUZE din Strada Zapolya, pe care au spus-o cei de mai sus, dar locuința și pe gazda lui nu au cunoscut-o, și pe mine de aceea nu mi-a batut să spun adresa precisă și să recunosc că acolo JOZSA BELA nea făcut o educație comunistă, despre acest lucru Jandarmul care batea la masina procesul-verbal a scris ceva cu forță contra căruia eu am protestat; în ziua aceea când se făcea Procesul Verbal dimineața de la orele 9 până după masă la orele 3 nu mi-a batut să recunosc cele ce erau în proces-verbal, care în majoritate corespundeau adevărului, dar fiindcă aceste lucrări au divulgat alții, numai cu cele mai groaznice batai au putut să mă silească să le recunosc, în această zi acel Jandarm care batea Procesul la Masina mi-a spus că o să mă pună în libertate, dar va trebui să le răsplătesc cu ajutorul meu în munca lor, contra căruia fapt eu am protestat, la care jandarmul mi-a răspuns că sigur din mine vorbeste cinstea haidecească față de tovarăși, și în așa fel eu pe nimeni nu am divulgat numai cu numele lui KLAJN E. am vrut să scap pe SAMUEL și WAGY IOSIF am știut că este un oportunist, cămi de zile nu a făcut nimic.

La Someșeni cea mai mare nenorocire adusă pe Partid a fost că tovarăși conducători, în loc să încurajese în mod poli-

pe tovarasi mai slabi pregatiti si sai fi pusi mai rezistenti, ei sa manifestat o indurerare fata de cei care nu fost batuti, asa sa intamplat si cu mine, cand am fost dus KOW HIBEL a intrebat dela mine ca mai rezist la batai si mi-a spus ca soarta detinutiilor lor depinde de Armata Rosie si sa nu ma nenorocesc si sa spun totul, pe care eu nu am putut sa inteleg si asa dupa cateva zile am intrebat dela el ca de ce mia spus ca sa spun totul, la care el a raspuns ca el a inteles-o la munca legala. RACZ IULIU, la fel mia spus si mi-a atras atentia ca sa spun totul despre MADOSZ. Acesti doi tovarasi saptamani intregi scriau cu mainile lor proprii procesele verbale in fata 80-100 oameni.

Cand am fost dusi pentru semnarea proceselor verbale in birou am fost foarte surprins caci cu ocazia perchezitiilor domiciliare au adus anumite lucruri printre care am vazut vesta lui WAN GHEORGHE cu a carui haina eu am facut schimb fiindca haina mea era neagra si se potriveaua mai bine cu haine taranesti iar eu am fost arestat in haina lui WAN si cand am vazut vesta am fost atat de emotionat, ca nici procesul verbal nu am putut sa citesc asa cum trebuia inainte de a semna, fiindca puteam sa fiu usor prins asupra legaturilor mele cu WAN prin aceasta vesta ca era aceeași cu haina pe care o purtam eu primit in schimb dela WAN, dupa aceasta in seara acelei zile am fost pus in libertate, dar inainte de a parasii lagarul de cercetare, am promis lui PODOR BALAZS si RACZ IULIU, ca am sa fac totul ce imi sta in putinta pentru familiile lor.

Dupa eliberarea mea imediat am luat legatura cu acei tovarasi cu cari am fost in legatura in miscarea ilegala, si le-am informat ca in timpul cat am fost arestat ce au putut afla dela mine autoritatile, ca in caz daca vor fi arestati din cauza altora sa stie de ce sa se tina si cum sa se comporte, care au fost informatii de mine sunt SZEPESI ALEXANDRU si JORDAKI LUDOVIC si altii, pe cari am instintat-o si in timpul cat am fost arestat prin DOMOKOS AURORA, cu care aveam legaturi, anuntadul si despre acest lucru.

Dupa ce lagarul din Bomeseni a fost desfiintat si tovarasi au fost dusi de acolo, am dat

am dat ajutor la sotia lui RACZ IULIU pentru a se muta inapoi in oras, dupa cum imi amintese era pela sfarsitul lunii Oct. tot in acest timp sa prezentat la locuinta mea un jandarm cu numele de SIMON, pe care la-m vazut in lagarul dela Someseni, intai m, am gandit ca au simtit ceva ca am dat ajutor la sotia lui RACZ si deaceea au venit, dar a spus catre mine ca autoritatile de cercetare mi-au dat drumul cu speranta ca eu ii voi ajuta in munca lor, totodata mi-a spus numele la mai multi tovarasi, dintre care imi amintese JAKAB ALEXANDRU si HAVANYI ELENA au fost amintite de acest jandarm, dupa ce prin raspunsul meu a primit ca nu ii cunosc, si am protestat contra faptului sa fiu provocator, mi-a spus ca ei sunt tare ocupati si sa aflu adresa si unde este biroul Partidului Social Democrat si el va veni dupa adresa, eu am luptat in batjocora, din cauza ca era cunoscut de tota lumea ca PSD are un birou legal pe Strada Deak Ferencz Nr.14, unde era o tabla ~~mare~~ care vestea biroul, dar cu toate acestea el a insistat, si cand a venit a doua oara a gasit numai sotia acasa, lasandu-mi vorba ca adresa ceruta sa il scriu, caci o sa vina dupa el, nu stiu cu ce intentie au facut acestea fata de mine, eu adresa ceruta am scris-o pe o hartie si cand a venit dupa el negasindu-ma pe mine acasa sotia ia dat adresa.

Cu alta ocazie cam pela sfarsitul lunii Noembrie ~~mi~~ a venit la mine un jandarm cu numele de JUHASZ, afirmand catre mine ca eu cand am fost la Someseni el nu a fost la Cluj si vrea sa ma cunoasca, totodata m-a spus in mod amenintator ca trebuie sa le fiu de ajutor in gasirea lui JOZSA BELA, mi-a promis o suma mare de bani ca sa duc la sotia lui JOZSA BELA, ca traeste in mizerie si sa procur cumva o fotografie despre JOZSA BELA, dupa ce am refuzat acestea, m-a rugat fiindca am locuit intre gospodarul sau procur 50 Kgr. cartofi, si sai fie transportat pana la locuinta lui din Str. Jokai, crezand caci cu aceasta am sa scap de el, am procurat cartofii si iam transportat la locuinta lui dela GYULAI FRANCIS am cumparat si sluga lui a dus jos cu caruta, m-a dus si eu cu el pentru predarea cartofilor, ne-a servit pe amandoi cu ceva tuica rosie, a platit cartofii la pret maximat dupa care am plecat dela el.

Despre lucrurile ce au cerut dela mine am instintat pe NAGY STEFAN rugandu-l ca sa spuna la sotia lui JOZSA BELA ca ce vrea si in cel fel vreau sa ma presioneze, iar daca vor actiona in asa fel ca nu ma voiu putea apara sina voiu duce la ea sa fa matura si sa ma dea afara, iar felul cum actioneaza autoritatile am spus la toti aceia cu care nam intalnit si l-am tinut ca pe un tovaras, pentru faptul ca sa stie cati mai multi, gandinduma ca o sa instinteze cineva Partidul, despre faptele autoritatilor contra mea;

In iarna anului 1942 a venit la mine un om mic de statura care sa referit la NAN GHEORGHE, dupa ce pe persoana respectiva am primito cu neincredere sa referit la acea ca am adunat mere cu NAN GHEORGHE si mia pus intrebarea daca cunosc pe IAKAB IULIU, nu stiam ce impresie sa-mi fac despre acest om ca este un adevarat tovaras sau este vreun provocator trimis din partea autoritatilor, si tocmai deaceia nu am vrut sai cred ca NAN este liber, referinduma la cea ca actiunea e atat de mare contra niscari ilegale ca nu putea sa fie pus in libertate, dar daca totusi este liber, nu are ce cauta in Cluj, dupa vederea mea timpul de atunci nu era favorabil pentru venirea lui si ia-m spus ca daca GHEORGHE la trimis el va intelege situatia, iar daca este un provocator tot nu poate sa foloseasca contra mea autoritatile, despre ce a ce iam spus eu lui. Acest om a fost la mine intre sambata in spre seara iar lunea a venit inainte de masa un jandarm cunoscut din Someseni si cu un altul necunoscut, dupa ce inainte de masa nu mau gasit acasa au venit din nou dupa masa, lea fost primul cuvânt, ca cine a fost la mine Sambata, despre care eu nu am vrut sa stiu, au inceput sa strige la mine "cine a fost acel om mic de statura in palton bleumarin" eu vazand ca usau venit la sigur, le-am raspuns ca dumneavoastra ati trimis pe capul meu, ca sa ma provoace, au stiut si acela ca despre NAN sa interesat si la el sa referit, dupa ce nu am vrut sa recunosc ca il cunosc pe NAN, mi-au spus ca mi-am aratat adevarata fata a mea, ca nu am facut sai instintez despre faptul ca aici este locul de refugiu din Pesta, dar mi-au spus ca a fost alt om cinstit care a facut acest lucru in locul meu, iar mi-au aruncat o serie de lucruri in fata care nu

Mai amenintat ca din nou se va face lagarul de cercetare si atunci o sa ma traga la raspundere pentru toate acelea ce nu au fost amintite cu ocazia arestarii mele anterioare, am protestat contra acestora cat si sotia mea a strigat intre noi, ca mai bine sa ma vada mort decat sa deviu vanzator, la care ei in mod amenintator miau spus ca o sa-mi para rau de pozitia mea fata de ei, dupa care au plecat. Dupa ce sau clarificat lucrurile in fata m-am gandit ca acel om cinstit dupa ei care a fost la mine, a instintat-o pe ei JAKAB IULIU poate sa fie, imediat am instintato pe BALOGH EDGARD, si iam spus impresia mea fata de JAKAB IULIU.

In acest timp am ajutat pe familia lui FODOR BALAZS, cu alimente si altele, la care am vrut sa fac rost de lemne de foc, si pentru aceasta mam dus la DAN STEFAN, la care iam spus situatia familiei de mai sus, ca in ce mizerie este si l-am rugat ca sa faca si el ceva pentru ajutorarea acestei familii, pentru care DAN a vrut ca sa-mi dea cateva filere, pe care eu am refuzato si din banii mei am cumparat lemne 1000 Kgr. pentru acea familie, dupa cateva zile a venit la mine un jandarm de cercetare, dar nu imi amintesc daca a fost JUHASZ sau altul, dar despre ce a vrut sa vorbeasca a inceputo asa "daca am auzit ca ajutorul rosu a inceput ajutorarea familiilor ~~arrestati~~ tovarasilor arestati, la care eu am raspuns ca nu stiu, el a spus ca nu exista ca eu un communist vechi sa nu stiu despre acest lucru, dupa aceea mi-a pus intrebarea, daca cunosc pe DAN STEFAN, care fapt ma surprins, pentru faptul ca DAN a avut o atitudine urata fata de mine cand am cerut ajutorarea familiei de mai sus cu bani, si in acest fel amintirea numelui lui a fost mai mult decat ceva intamplator, dupa aceea le-am raspuns ca pe DAN il cunosc ca pe un mester tamplar, dar nu stiu daca in afara de profesia lui o mai intereseaza ceva, tocmai pentru faptul ca il invinuiam pe DAN, aceasta intamplare am spus-o tovarasului BALABER ANTON, si care ia spus lui DAN STEFAN, pe care stiu din faptul ca DAN a avut o atitudine si comportare fata de mine foarte scimbata;

Dupa ce sau petrecut acestea la locuinta mea, nu mai mai cuntorbat nimeni din partea autoritatilor. In anul 1942 in primavara ca fost Asociatia populara/népközöseg/raspnsabil de strada

am fost si eu bagat in comisia de zece ca rasposabil de Strada pentru averea Asociatiei Populare /nép közöseg/am avut posibilitatea de a lua legatura cu locuitori pentru ai agita contra razboiului,tot in aceasta vara am fost instintat prin o scrisoare ca sunt obligat sa iau parte in fiecare luna cate o duminica ~~xx~~ inainte de masa sa iau parte la tragerile care erau organizate de Asociatia de tragere Veselenyi/Veselényi lövész egyesület/ de unde nu ma-m putut sustrage,pentru pozitia mea politica in acest timp am fost tinut in tot timpul sub supra-vegere,am stiut despre aceasta asociatie ca sub masca patriotismului ducea o politica savinasalbatica,mai ales la tara,tocmai pentru acest fapt am refuzat sa fiu membru,pana in anul 1944.17 Martie cand mam dus de curiozitate,ca sa stiu care e starea de spirit,in legatura cu ocupatia germana,si atuncea am savarsit acea gresala ca mam inscris ca membru,dar nici inainte si nici dupa aceea in biroul acestei asociatii nu am fost,si nici nu am luat parte in afara de tragerea obligatorie in nimic.

In decursul anului 1942 am trait cam retras,in care timp am incercat ca sa deschid un atelier de maturi,cu un cunoscut KHON VILMOS,care nu mi-a reusit,din cauza ca autoritatile economice maghiare,mi-au refuzat repartitia materialului pentru trecutul meu politic.In felul aceasta am pus accent pe memseria mea pe mai departe pentru mentinerea existentei,am avut o mica gradina cu pomii pe care la-m vandut,si din bani primiti pentru aceasta si din avansurile primite pentru facerea mobilierului,am putut lucra .Cu toate acestea repet ca sub regimul maghiar pentru trecutul meu politic nu am putut nici odata sa obtin vre-o? munca de Stat.

In anul 1943 luna Martie sau Februarie a inceput procesul comunistilor,unde nu am recunoscut ca eu sa fi luat parte in miscarea ilegala a partidului,referinduma la acea ca la Someseni in lagar,prin batai meu silit sa semnez procesul verbal,Inainte de pronuntarea sentintei cu doua zile sau prezentat la mine doi oameni din partea autoritatilor,pe cari pana atuncea nu iam cunoscut,care mi-au spus mie ca mai face o ultima incercare,daca sunst de acord si accept sa fiu sufleorul lor

atuncea pot sa scap de judecata, totodata mi-a mai spus ca as fi foarte apt chiar pentru pizitia mea pe care am luat-o la proces ca tovarasii ma tin va pe un tovaras cinstit, si as fi foarte bun pentru rolul de provocator, contra caruia eu am protestat, afirmand ca mai bine primesc judecata decat sa devin provocator.

Dupa afirmatiile procurorului ca nici autoritatile si nici justitia nu a putut sa dovedeasca participarea mea in munca Partidului am primit trei luni de zile inchisoare, care prin contestatia procurorului au fost ingreunate. In anul 1943 luna Aprilie a venit acasa SZANISLO ZOLTAN dela Vác care a adus ceva stiri dela KHON HILIB, si la care ia-m spus amamuntit, tot ce am stiut din lucrurile de atuncea si ce a ce sa intamplat cu mine din partea autoritatilor. Cu SZANISLO am tinut legatura in timpul razboiului pana la terminare. Tot in 1943 ma vizitat ROMAN TRAIAN-né, care mi-a spus mie ca HAVANYI ILONA, de mai mult timp locuieste intr-o locuinta pa care ea a procurat-o, si dupa ce locuinta este folosita de HAVANYI ILONA si IAKOB ALEXANDRU pentru celuri straine prin forme inconspirative, ea a vazut necesar sa atraga atentia acestor tovarasi, ca daca nu o sa schimbe comportarea lor vor fi pusi in fata primejdiilor proprietarii locuintei care tovarasa si asa este distrus prin nervi, totodata si Partidul. Pentru acest fapt l-au amenintat pe ROMAN TRAIAN-né cu aceea ca daca vine Armata Rosie invingand ea va fi primul care va fi pus la perete si inpuscat, ca dupa ce acei tovarasi care au fost in lagarul din Someseni au vandut Partidul, si numai ei vor avea cuvantul care cladesc adevaratul Partid, ROMAN TRAIAN-né a fost sperziata si mi-a spus mie toate acestea ca daca se intampla cu ea ceva sa fi cineva cine sa stie despre aceste amenintari mai sus amintite, eu l-am impacat cu aceea ca dupa victoriile Armatei Rosii vor fi si altii vor avea cuvantul in aceste lucruri si nu numai JAKOB ALEXANDRU si HAVANYI ILONA.

C atre

J u d e t e a n a P . M . R .

00428

306

C l u j

Dragi Tovarasi.

In ziua de 17 August 1949, tov. Janovics membru al sectiei cadrelor din Judeteasa PMR Cluj mi-sa adus la cunostinta hotararea comisiei de Control, referitor la situatia mea de membru de Partid, conform hotarari nu pot sa fiu membru de Partid al P.M.R. si nu am dreptul sa activez in nici o organizatie de masa, din cauza urmatoarelor acuze:

1./In anul 1941, in tabara de urmarire a autoritatilor hortiste, am subscris ,procesul verbal in care recunosc ca am activat in celula Bulgaria si am divulgat numele a doi tovarasi.

2./Am mentinut legaturi cu autoritatile hortiste si iam informat despre activitatea Partidului Comunist.

3./Am intrat in Partidul Social Democrat, la sugestia autoritatilor hortiste, spre ai putea informa despre activitatea P.S.D.

4./Am activat in organizarea Partidului Micilor ~~Proprietari~~ Proprietari Agricoli, tot pentru ai putea informa autoritatile hortiste.

In legatura cu invinuirile de mai sus, am scris in totdeauna purul adevar, in toate autobiografiile mele anterioare, daca totusi sa emis ceva, n-am facut-o in mod voit si sint gata sa suport consecinsele acelor emiteri.

Tovarasi, eu nu pot sa accept ca defenitiva, hotararea comisiei de control, pentru motivul ca-o parte din gravele invinuiri ce mi se aduc nu corespund adevarului, eu sustin cu constinta curata ca n-am dat motiv acuzarilor care mi-se aduc.

Accentuez in modul cel mai hotarat ca eu nici odata n-am avut nimic de ascuns in fata Partidului si toate incercarile autoritatilor maghiare de a prefaca pe mine intr-un agent provocator le-am refuzat categoric si de fiecare data am anuntat aceste incercari tovarasilor cu care am avut posibilitatea sa comunic. Printre acesti tovarasi au fost Balogh Edgar, Szepes Sandor, Tar Karoly, Fazekas Janos, Nagy Jozsef, Micu Janosne, Pogaceanu Vasile, Szaniszló Zoltan Pasztor Imre, Bartha Laszlo, Jordaki Lajos, si prin sotia lui Nagy Istvan, cu sotia lui Jozsa Bela, Kovacs Istavn, Balkanyi Miklos, Dan Istvan Muresan Iosif, si cu Fodor Balazs si familia acestuia. Prin aducerea la cunostinta a tovarasilor de mai sus incercarile autoritatilor de hortiste de a ma santaja au dat gres si am dovedit fata de tovarasi indicati, increderea mea naclintita in victoria Uniunii Sovietice.

In legatura cu hotararea comisiei de Control, recunosc ca ma comis o gresala grava fata de Partid atunci cand am recunoscut, legaturile mele cu tovarasii si atunci cand in locul prescanei divulgate de tov. Rosenfeld Ella eu am spus numele lui Klain Ernest Asif i avut o atitudine demna de membru de Partid, in cazul ca sãi fi preferat moartea si totusi ar fi trebuit sa rezist.-

Am stiut ca daca Samuel ar fi dus in lagar prin Rosenfeld Ella, aceasta ar fi periclitat in primul Rand propria mea persoana, deaceia sa nascut in mine idea ca sa iau asupra-mi persoana divulgata de Rosenfeld Ella-tactica care nu a fost justa si

pentru care imi fac o serioasa auto-critica ulterior.

Nu imi pot da seama si nu-miamintesc ca ~~0042~~ ⁰⁰⁴² tot al doilea nume pe care l-am divulgat. Asemenea ma simt nevinovat fata de acuzarile ce mi se aduc ca as fi intrat in P.S.D. pentru a servi cu informatiuni autoritatile hortiste.

Protestez impotriva acestor invinuiri, deoarece nici odata nu-am fost membra in P.S.D., n-am trecut pragul P.S.D. nici odata in acele timpuri, deci aceasta acuza este lipsita de temei. Cer insistent dovedirea acestor acuza nedrepte.

Referitor la organizarea ~~Miscării~~ Partidului Micilor Proprietari Agricoli/Kis gasda part/am primit instructiuni dela Dr. Demeter Ianos si Dr. Csögör Lajos in toamna anului 1943. Eu credeam ca ei organizeaza miscarea de rezistenta conform instructiunilor Partidului si eu am activat conform instructiunilor primite dela ei.

Faptul ca eu am informat autoritatile hortiste este sau a presupunere gresita sau o calomnie constiinta. In schimb in acel timp sa prezentat la mine odata Balover Antal care intrun mod suspect sa interesat la mine despre activitatea dusa in sanul plugarilor. Insa nici n-am fost dispus sa stau de vorba cu el. Acest caz eu l-am relatat tovarasilor, insa nici pana azi nu sa clarificat.

Tot in legatura cu actiunea din sanul plugariilor trebuie clarificat cazul concret al plugarului Lukacs care s-a purtat urat impiedecand reusita actiunii pentruca dupa eliberare, in Martie 1945 Lukacs sa duca o actiune de subminare a mea si sa impiedice intrarea in Partid a tinerilor plugarii saraci carev au sprijinit Partidul inainte de eliberare si dupa eliberare si au activat cinst. tit pe linia MADOSZ. Din cauza celor de mai sus eu am inaintat un memoriu insistand sa se clarifice acest caz prin Partid; memoriul a ajuns in mainile tov. Kakab Alexandru, cazul nu a fost clarificat pe motivul ca Lukacs nu este membru de Partid si deci nu poate fi tras la raspundere pentru faptele sale. Astfel prin Lukacs, reactiunea a reusit sa ma demoralizeze unde obtinusem deja rezultate frumoase.

Tot un asa caz neclarificat este si in legatura cu Dan Istvan in iarna 1941/42 mam dus la el si am cerut sa contribuie la prin bani la sprijinirea familiei lui Fodor Balasz, care a fost in inchisoare, a vrut sa-mi de o suma de batjocora, am refuzat-o si cu banii mei proprii am cumparat familiei 1000 kgr. lemne de foc. Peste trei zile sa prezentat la mine un agent al autoritatilor hortiste si m-a intrebat daca am cunostinta despre faptul ca sa pornit actiunea de ajutorare a familiilor detinutilor. Raspunsul meu a fost negativ. Imediat dupa ce ma intrebat daca il cunosc pe Dan Istvan. Aceasta legatura de idei ma mirat si sa trezit in mine banuiala ca aici ar fi mai mult decat o simpla coincidenta, ~~probabil~~ ~~existenta~~ Mi-am si exprimat aceasta banuiala tovarasilor. Probabil ca cineva ia povestit lui Dan Stefan acest lucru deoarece incepand de atunci el a devenit foarte rezervat fata de mine. Aceasta problema nu este clarificata nici pana azi.

In Ianuarie 1945. am primit o scrisoare dela Racs Gyula din Uniunea Sovietica, in care imi atrage atentia asupra atitudinii a unor tovarasi ramasi aici; tot atunci ma comunicat ca in timpul razboiului el si alti tovarasi s-au aruncat cu parasuta in calitate de partizani in regiunea Tasmad unde au primit ajutorul foarte pretios a 3 tarani saraci. M-a rugat ca atunci ca acesti 3 tarani

oameni se vr prezenta la mine sa-i ajut sa-si prindasca recompensa bine meritata. Cand intradevar ei s-au prezentat la mine, eu am justificat in fata tov. Jakob prin scrisoarea sus amintita, tov. Jakob a luat scrisoarea dela mine spunandu-mi ca tovarasii amintiti in ea sunt intr'adevar membrii cei mai de valoare ai partidului nostru.

Dupa acest caz am observat ca tovarasii ma neglijeaza, nu am acordat prea mare importanta acestui fapt dar acum imi dau seama ca neglijarea si umilarea pe care am suferite timp de 4 ani are la baza acuzari la fel de nedrepte si rauvoitoare ca si acuzarile in baza carora Comisia de Control a pronuntat sentinta de excluderea mea din Partid.

Tovarasii, stiu ca nici odata nu am fost carierist. Baomosec am savarsit o gresala mare cand-intr'o atitudine sentimentalista-am asteptat clarificarea situatiei mele, am asteptat ca vreunul din tre tovarasii sa-si aduca aminte de mine.-

Eu am patru copii, viitorul carora depinde de faptul daca am fost sau sunt om cinstit sau nu.

Stiu ca am reusit sa introduc in sanul familiei mele devotament pentru cauza socialismului-cauza in victoria careia am crezut chiar si in imprejurarile in care alti tovarasi s-au pierdut speranta.

Daca la asezarea temeliiilor socialismului in tara noastra am sau nu vre-o contributie-urmeaza sa o aprecieze tovarasii. Rog insa insistent pe tovarasi sa ma ajute ca Comisia de Control sa reexamineze situatia mea si sa-mi dea posibilitatea sa ma pot expli ca in fata tuturor tovarasilor care din cauza ca au inteles gresit unele lucruri in legatura cu mine, au devenit neincrezatori fata de mine-neincredere a carui victima am ajuns astazi.

Am savarsit o gresala grava netrimitand la timpul necesar actele cerute de tov. Maxi, asa in cat Comisia de Control a decis in lipsa de acele date. Acum prezint datele cerute in cadrul unei autobiografii largite si rog tovarasii sa tina cont de ele.

Anexez acest exemplar de autobiografie pe care tov. Maxi mi la cerut inca in luna Ianuarie 1949, cand m-am prezentat in mod benevol la el.-

Cluj, la 25 August 1949

ss Fedor Pataki Adam

COPIE

Fido, Palaki
00423 309

Cu dictatura dela Viena eu ca MADOSZ

memburu in ilegalitate mam intalnit cu BANYAI LASZLO, dupa ce si el a vazut ca nu mai e nici un rost pentru a ramane si pe mai departe in ilegalitate, eu ma-m reintors la familie si imediat mam inrolat in lupta dusa de partid contra Dictatului dela Viena pentru a nu putea lua fiinta. Totul se ducea contra acestui dictat si pentru demascarea burgheziei Maghiare si Romane care cautau inselarea poporului. In acest fel muncitori dela C.F.R. au organizat demonstratii de strada, pfin care sex manifestau contra Dictatului dela Viena, la fel si muncitorii dela "Dermata" in fata Fabricii au organizatii demonstratii, in acest sens, toate acestea au fost inabusite de catre Jandarmaria Romana, la fel si populatia din orsa cu initiativa Partidului si cu lozinci date de catre Partid au organizat demonstratii in fata Primariei cerand retragerea Dictatului dela Viena si suveranitatea tarii sau suveranitatea Ardealului.

Aceste evenimente dupa cum stie eu sau intamplat intre 29 August si 11 Septenvrie 1940, in aceste zile MADOSZ-ul a convocat pe rasposabili de strazi pentru a organiza primirea lui "Horthi" si eu ca rasposabil de strada am fost invitat cu o zi inainte unde ma primit si eu o legatura de afise de propaganda pentru a inparti in Strada mea pentru ca sa fie afisate. Din aceste afise un exemplar am afisat la inceputul Strazi Fabricii de Zahar, iar restul a ramas ne afisat, iar intre timp in ziua de Sambata cand eu am fost la o Sedinta a Madosului am fost cautat la locuinta de catre Politie pentru ca sa fiu pus in supravegere pana se va decurge primirea lui "Horthi" in orasul Cluj, despre acest lucru am fost instintat de catre un locuitor din acea Strada care si el a fost retinut da catre Politie pe cateva zile. Dupa cateva zile dela ocupatia Maghiara ma-m intalnit cu Tovarusul Nagy Istvan in oras dela care am intrebat ca ce e de facut de acum inainte, la care mi-a raspuns aratand cu mana pe afisul care trata starea de asediu si a raspuns ca lax maghiari altfel trebuie sa facem lucrurile nu ca sub regimul roman ca acestia nu numai ca ameninta dar si ii spanzura pe comunisti.

Eu lam soscotit pe Tovarasul Nagy ca pe un conducator si am ramas surprins caci cum a raspuns la intrebarea pusa de mine. In acest timp nu am lucrat din cauza ca nu prea se gasea unde sa lucrezi, in acest timp a fost vizitat de tov. Jozsa Bela, cu care neam inteles ca ma voi-u duce la Dej si am sa intru in legatura cu Tov. SZEKELY MIHAI, care tinea legatura prin MADOSZ cu mai multi membri din Judetul Someș. Tov. SZEKELY MIHAI si-a intors spatele catre partid si mi-a raspuns ca pana cand sta gros untura pe gamelele soldatilor maghiari, nu se poate vorbi de revolutie, sa-l lasam pe el in pace, si cu mine a stat de vorba numai ca cu un prieten, eu acestea am adus la cunostinta Tov. Jozsa Bela, iar mai tarziu cum a fost cladita legatura in acest Judet nu stiu.

In urma dictatului dela Viena cu cateva luni tot dela Tov. Jozsa Bela am primit instructiuni, ca sa ma interesez despre acele elemente pe care mai inainte Partidul sa sprijinit, mai ales la Maghiari ca ce pozitie iau ei, prin munca partidului sa dovedit mai tarziu ca pe mai multi muncitori aceasta schimbare a luat-o cu el. Pela Sfarsitul lunei Oct. cand s-a deschis Universitatea a venit la Cluj "Horthi" cu care ocazie sau luat masuri de catre Politie, si am fost si euridicat de catre niste detectivi din Buda-pestancari au fost condusi de agenti platiti din acest Oras, am fost ridicat de acasa, contra caruia eu am protestat si am motivat ca pe ziua de maine am o lucrare pe tot drumul pana la Politie, si daca maine nu ma duc la lucru am sa pierd, nu stiu la ce sa gandit detectivul dar cand am ajuns la Politie, m-a chemat intr'o camera unde a fost si Tov. Nagy Istvan si care a putut sa vada ca detectivul mi-a dat o fituica si mi-a dat drumul spunandu-mi ca a doua zi dimineata sa ma prezint la seful Sectiei Politice a politiei, si sa-i spun ca la noapte mau cautat si nu am fost acasa, mam interesat ca dece trebue sa fac acest lucru a inceput sa sbere la mine spunandu-mi ca eu stiu destul de bine, si mi-a ordonat ca sa nu parasesc locuinta 3 zile. Dupa aceasta a pornit munca la reparare la Cazarmi unde am lucrat si ca subintreprenor, a adus si pe acea Tov. care a stiut despre aceste lucruri, aceasta femeie mai

a mai stat cateva zile ca musafir la sotia lui RACZ, iar in acest timp sotia lui RACZ a adus-o si pe la mine acasa.

Pe la sfarsitul lunei Dec. Tov. Jozsa Bela ma anuntat ca voiu fi repartizat si eu la resortul taranesc din Judet al carui responsabil este Tov. Majer Laszlo, in acest fel tov. Jozsa Bela a facut legatura intre mine si Tov. ~~Majer~~ Fazakas Iosif /Kuri/ care ma dus la resortul taranesc unde se tineau sedinta, pe Str. Atila sau prin jurul acestuia, au fost prezenti: KISS FERENCZ, TAR KAROL, VINCZE FERENCZ, FAZAKAS IOSIF si eu, dupa cum imi amintesc am fost insarcinat cu resortul taranesc, si ne-am inteles ca membri resortului se vor duce pe teren pentru a re-innoi legaturile cu taranimea din nou. Cu tov. VINCZE FRANCISC neam inteles ca o sa ne intalnim in Str. Eperjes, unde am sai dau raportul depre munca depusa, unde a si venit de doua ori Tov. Fazakas ~~si~~ eu am avut intalnirea fixata la Biserica Sft. Petru, unde aduceam la cunostinta lui ce a ce era de comunicat si primeam noi instructiuni.

In aceasta perioada au pornit debaterile intre Uniunea Sovietica si Ungaria pentru un tratat de colaborare de prietenie si comert, sub care Uniunea Sovietica a dat inapoi steagurile de Libertate luate inca de trupele tarului in razboiul de eliberare din 1848, acestea au avut un mare rasunet politic caruia si Partidul a dat o importanta deosebita si a fost Hotarat ^{ca} Ziua de 15 Martie care se apropia va fi schimbat intr-o manifestare de recunostinta si dragoste fata de Uniunea Sovietica. Pentru organizarea acestei actiuni au fost tinute 3 sedinte ilegale la locuinta lui JORDAKI LAJOS, unde am fost si eu dus de catre Jozsa Bela, au fost prezenti NAGY STEFAN, IORDAKI LAJOS, BALOG E., KOVACS KATONA JENŐ, ASZTALOS STEFAN, si dupa cum imi amintesc au mai fost si 2 intelectuali pe care eu nu ia-m cunoscut, pentru organizarea acestei sarbatori actiunea a inceput, au am primit sarcina ca in sectoare sa popularizeze aceasta actiune, in acest fel am atras in aceasta actiune pe FAZAKAS IOAN croitor, BARTHA LADISLAU zidar, KOVACS STEFAN Ceferist si pe altii, pentru legalizarea acestei actiuni, ne-am folosit de Asociatia Culturala Maghiara din Ardeal, si unde sa extins si in

intre populatie, dar in ilegalitate comisia acestei actiuni a mai tinut doua sedinte la Locuinta lui JORDAKI, la aceasta sarbatoare a luat parte multa populatie, al carui propagandist muncitor, sau conferentiar a fost WAGY ISTAVAN, care in ultimul minut a fost oprit de politia maghiara in cuvantarea lui, iar populatia cerea inapoi, in acel moment sa urcat pe tribuna BALOG EDGAR, si dupa ce populatia sa linistit a inceput cuvantarea din nou, decurgand mai departe, afara pe strada Autoritatile Maghiare au esit cu putere inarmata, pentru a infricoso populatia, autoritatile au inceput sa terorizeze si partea doua a programului, care decugea in restauratul "Cisma de Aur".

Autoritatile reactionare maghiare a aratat coportarea si teroarea salbatica contra miscari populare "Regimul lui Horti" ca inainte de dictatul dela Viena a facut Regimul Roman. Dupa aceasta Partidul sa desfintat pentru o nou organizare si sa intre rupt ori ce legatura cu Tovarasi.

Pe mine ma chemat in concentrare pela data de 26 Aprilie la Infanteria 26/1, unde in mod conspirativ am aflat ca WEMES IOSIF si WAM GHEORGHE au venit acasa din Uniunea Sovietica, pela inceputul luinei Mai FAZAKAS IOSIF ma instintat ca pe un soldat ca partidul sa reorganizat din nou, iar cand ma voiu elibera am sa primesc si eu noi sarcini. Tot in luna Mai am fost vizitat de RACZ IULIU si mi-a spus cu entuziasm ce a ce a vazut in Uniunea Sovietica, dar cu cine a stat de vorba si ce instructiuni a primit despre aceasta nu-mia spus, in timpul concentrarii, am lucrat ca tamplar pentru ofiteri. In 1941 luna Iunie ziua 20 am fost desconcentrat si pe data de 21 Iunie 1941 germania a atacat Uniunea Sovietica, dupa aceasta JOZSA BELA a luat legatura cu mine, cu care ne-am inteles si am fixat noul loc de intalnire in spatele Statuiei lui Matei Corvin, unde ma-m dus si ma-m intalnit cu el, fiindca a izbucnit razboiul, a pus Partidul in fata cu noi sarcini, JOZSA BELA nu mi-a dat nici un fel de sarcini, si am fixat un nou loc de intalnire adica pe coltul Strazii Pap si Apafi unde eu ma-m prezentat la timpul fixat, dar Jo zsa Bela nu a venit, aceasta a fost pe la sfarsitul luinei Iunie, si in acest timp au inceput arestarile, despre care fapt am fost instintat de

pentru prima oara de WAGY IOSIF cu care locuiam pe același Strada după cum știu acest om nu a fost în legătură cu partidul, și totuși la timp și foarte bine a fost informat de toate, așa că înainte cu o zi de a începe arestările mi-a spus că a fost la el cineva și s-a interesat în mod secret de la el despre mișcarea ilegală, pe care el a considerat-o un spionaj dar nu mi-a spus numele, am avut impresia despre acest om că trebuie să fie în legătură cu cineva din partea Autoritatilor și tocmai de aceea când mai târziu autoritățile de cercetare la Someneni m-au întrebat "ca de la cine am auzit eu pentru prima oară că decurg arestările" eu am răspuns că de la acest om, fiindcă am fost sigur că el nu face nimic și nu va fi adus, care așa să se întâmplat. Pe la începutul lunii August a venit la mine WAN GHEORGHE, care mi-a spus că el a observat în fața locuinței lui oprinduse un automobil, în care a văzut pe BARTHA PIRI care a fost reținută anterior și la recunoșcut imediat știind că vine după el, iar el a mai avut stăta timp ca să sara pe fereastră din spre grădina afară din locuință am fost nevoit să sari la mine timp de două săptămâni pe WAN GHEORGHE, până când iam procurat haine țărănești și acte și în acest fel a plecat la Buda-Pesta, cât timp a stat la mine de mai multe ori a luat legătură cu SAMUEL LUDOVIC, cu care am lucrat împreună ca tâmplar, spunându-i lui SAMUEL că el a fost în Uniunea Sovietică. iar după ce am lucrat cu nimeni SAMUEL împreună mai mulți ani a știut totul ce se întâmpla la casa mea, cumostea majoritatea Tovarasilor care mă vizitau, am atras-o și în mișcarea ilegală pe el prin munca de după mine, după plecarea lui WAN GHEORGHE și eu am fost arestat pe la 20 August când lucram cu meseria de tâmplărie și m-am dus la Someneni, unde mi-a pus prima întrebare, "Ca cinei acel evreu pe care eu l-am atras în muncă și mișcarea comunistă, eu am știut după aceasta imediat că ROZENFELD ELA a divulgat-o și că prin mine vrea să aresteze pe SAMUEL LUDOVIC, m-am lăsat chinat până când am putut să vorbesc cu ELA și MAROSAV IOSIF, când am tras la răspundere pe ELA că de ce a divulgat-o pe SAMUEL, mi-a răspuns că nu are importanță căci cazul a fost sub regimul Roman, după care i-am arătat lui ELA și i-am spus, că să spună de acum înainte că adresa și locui-

la mari nesteri nu pot sa-mi reamintesc concret daca in luna Noembrie sau Decembrie Partidul a desfasurat sa nu vro munca, numai atat imi amintesc ca in acest timp in afar de Jozsa Bela a mai venit la mine Majer Laszlo si a cerut dela mine tabelul pe care erau abonatii la ziarul "Magyar Sao" referindu-se la ceea ca cu noua reorganizare este nevoie de adresele celor din provincie, am dat-o lui dar am instintat-o pe Jozsa Bela. Acest tabel si nintrea-ga arhiva a MADOSZ-ului au fost duse la mine inca inainte de dictatul dela Vienna, pe care am primit-o pentru pastrare dela Baryai Laszlo, si pe care am si dat-o inapoi dupa eliberare in 1945.

In acest timp in totdeauna am tinut legatura cu Racz Iuliu care in acest timp a calatorit mult si in acest fel stiu ca a fost si prin Ungaria. Eu l-am tinut pe Racz un bun Tovaras, dar a fost in el ca era cam increzut, pe care am tinut-o inutil la el. Astfel din prietenia dintre familiile noastre a ~~maritat~~ ajuns la cunoastinta mea, ca Ardealul de Nord si Patria mama Partidele din ambele parti pentru aranjarea legaturilor intre ei. Partidul din Ardealul de Nord a hotarat ca va trimite in mod ilegal o delegatie la Moscova, in care va fi si el anume Racz Iuliu si Nan Gheorghie. Inainte de plecarea lor care a fost hotarat la data de 31 Dec 1940, a fost vorba ca sotia mea va coase niste halate albe pentru mascare, dar nu-mi amintesc nici cu nicisotia daca aceste halate sau facut sau nu, dupa cum imi amintesc pe Racz Iuliu sotia la insotit pana la Szighet, de unde cand sa reintors.

la mari meseri nu pot sa-mi reamintesc concret daca in luna Noembrie sau Decembrie Partidul a desfasurat sa nu vro nuna, numai atat imi amintesc ca in acest timp in afar de Jozsa Bela a mai venit la mine Majer Laszlo si a cerut dela mine tabelul pe care erau abonatii la ziarul "Magyar Szó" referindu-se la ceea ce cu noua reorganizare este nevoie de adresele celor din provincie, am dat-o lui dar am instintat-o pe Jozsa Bela. Acest tabel si zintrea-ga arhiva a MADOSZ-ului au fost duse la mine inca inainte de dictatul dela Viena, pe care am primit-o pentru pastrare dela Banyai Laszlo, si pe care am si dat-o inapoi dupa eliberare in 1945.

In acest timp in totdeauna am tinut legatura cu Racz Iuliu care in acest timp a calatorit mult si in acest fel stiu ca a fost si prin Ungaria. Eu l-am tinut pe Racz un bun Tovarash, dar a fost in el ca era cam increzut, pe care am tinut-o inutil la el. Astfel din prietenia dintre familiile noastre a ~~venit~~ ajuns la cunostinta mea, ca Ardealul de Nord si Patria mama Partidele din ambele parti pentru aranjarea legaturilor intre ei. Partidul din Ardealul de Nord a hotarat ca va trimite in mod ilegal o delegatie la Moscova, in care va fi si el anume Racz Iuliu si Nan Gheorghe. Inainte de plecarea lor care a fost hotarat la data de 31 Dec 1940, a fost vorba ca sotia mea va coase niste halate albe pentru mascare, dar nu-mi amintesc nici eu nicisotia daca aceste halate saub facut sau nu, dupa cum imi amintesc pe Racz Iuliu sotia la insotit pana la Szighet, de unde cand sa reintors.

la mari meseri nu pot sa-mi reamintesc concret ~~daca~~ in luna Noembrie sau Decembrie Partidul a desfasurat sa nu vro munca, numai atat imi amintesc ca in acest timp in afar de Jozsa Bela a mai venit la mine Majer Laszlo si a cerut dela mine tabelul pe care erau abonatii la ziarul "Magyar Szo" referindu-se la ~~acea~~ ~~ca~~ cu noua reorganizare este nevoie de adresele celor din provincie, am dat-o lui dar am instintat-o pe Jozsa Bela. Acest tabel si ~~mintrea~~ ga arhiva a MADOSZ-ului au fost duse la mine inca inainte de dictatul dela Viena, pe care am primit-o pentru pastrare dela Banyai Laszlo, si pe care aim si dat-o inapoi dupa eliberare in 1945.

In acest timp in totdeauna am tinut legatura cu Racz Iuliu care in acest timp a calatorit mult si in acest fel stiu ca a fost si prin Ungaria. Eu l-am tinut pa Racz un bun Tovarash, dar a fost in el ca era cam increzut, pe care am tinut-o inutil la el Astfel din prietenia dintre familiile noastre a ~~venit~~ ajuns la cunostinta mea, ca Ardealul de Nord si Patria mama Partidele din ambele parti pentru aranjarea legaturilor intre ei. Partidul din Ardealul de Nord a hotarat ca va trimite in mod ilegal o delegatie la Moscova, in care va fi si el anume Racz Iuliu si Nan Gheorghie. Inainte de plecarea lor care a fost hotarat la data de 31 Dec 1940, a fost vorba ca sotia mea va coase niste halate albe pentru mascare, dar nu-mi amintesc nici eu nicisotia daca aceste halate saub facut sau nu, dupa cum imi amintesc pe Racz Iuliu sotia la insotit pana la Szighet, de unde cand sa reintors.

inta care e acelaș cu acel evreu numai eu o știu, ca în așa fel SAMUEL să nu între și să nu fie arestat și în locul lui am spus numele lui KLAJN ERNÖ, care cu ocazia dictatului dela Viena a plecat în România și de acolo în Cernăuți. A doua întrebare a fost în legătură cu activitatea mea depusă pentru organizarea manifestăției din 15 Martie, ^{pe} care au divulgat BARTHA LADISLAU și FAZAKAS IOAN, aici autoritățile au pus un accent ca au vrut să arete ca această acțiune a fost condusă și organizată de Partidul Comunist, și ca a fost o comisie care făcea întruniri ilegale, eu zilele întregi am negat această afirmând ca eu nu știu despre asemenea consfătuiri ilegale, și afirm ca ce a ce au știut despre aceste acțiuni, au știut-o, numai dela FAZAKAS și BARTHA Tot dela FAZAKAS și BARTHA au știut autoritățile, ca a existat o celulă care se ocupa de Politica Partidului cu naționalitățile și care a fost condus de JOZSA BELA, și a ținut sedințe de mai multe ori la un cismar anume KRAUZS din Strada Zapolya, pe care au spus-o cei de mai sus, dar locuința și pe gazda lui nu au cunoscut-o, și pe mine deacea m-au bătut ca să spun adresa precisă și să recunosc ca acolo JOZSA BELA ne-a făcut o educație comunistă, despre acest lucru Jandarmul care batea la masina proces-verbal a scris ceva cu forta contra caruia eu am protestat; În ziua acea când se făcea Procesul Verbal dimineața dela orele 9 până după masă la orele 3 m-au bătut ca ca nu am vrut să recunosc cele ce erau în proces-verbal, care în majoritate corespundeau adevărului, dar fiindcă aceste lucruri au divulgat alții, numai cu cele mai groaznice batai au putut să mă silească să le recunosc, în această zi acel Jandarm care batea Procesul la Masina mi-a spus ca o să mă pună în libertate, dar va trebui să le răsplătesc cu ajutorul meu în munca lor, contra carui fapt eu am protestat, la care jandarmul mi-a răspuns ca sigur din mine vorbeste cinstea haiducească fata de tovarasi, și în așa fel eu pe nimeninu am divulgat numai cu numele lui KLAIN E. am vrut să scap pe SAMUEL și WAGY IOSIF am știut ca este un oportunist, cămăși de zile nu a făcut nimic.

La Someșeni cea mai mare nenorocire adusă pe Partid a fost ca tovarasi conducatori, în loc să încurajeze în mod politic

pe tovarasi mai slabi pregatiti si sai fi pusi mai rezistenti, ei sa manifestat o indurerare fata de cei care au fost batuti, asa sa intamplat si cu mine, cand am fost dus KON HIBEL a intrebat dela mine ca mai rezist la batai si mi-a spus ca soarta detinutilor depinde de Armata Rosie si sa nu ma nenorocesc si sa spun totul, pe care eu nu am putut sa inteleg si asa dupa cateva zile am intrebat dela el ca de ce mia spus ca sa spun totul, la care el a raspuns ca el a inteles-o la munca legala. RACZ IULIU, la fel mia spus si mi-a atras atentia ca sa spun totul despre MADOSZ. Acesti doi tovarasi saptamani intregi scriau cu mainile lor propri procesele verbale in fata 80-100 oameni.

Cand am fost dusi pentru semnarea proceselor verbale in birou am fost foarte surprins caci cu ocazia perchezitiilor domiciliare au adus anumite lucruri printre care am vazut vesta lui NAN GHEORGHE cu a carui haina eu am facut schimb fiindca haina mea era neagra si se potrivea mai bine cu haine taranesti iar eu am fost arestat in haina lui NAN si cand am vazut vesta am fost atat de emotionat, ca nici procesul verbal nu am putut sa citesc asa cum trebuia inainte de a semna, fiindca puteam sa fiu usor prins asupra legaturilor mele cu NAN prin aceasta vesta ca era aceasi cu haina pe care o purtam eu primit in schimb dela NAN, dupa aceasta in seara acelei zile am fost pus in libertate, dar inainte de a parasi lagarul de cercetare, am promis lui FODOR BALAZS si RACZ IULIU, ca am sa fac totul ce imi sta in putinta pentru familiile lor.

Dupa eliberarea mea imediat am luat legatura cu acei tovarasi cu cari am fost in legatura in miscarea ilegala, si le-am informat ca in timpul cat am fost arestat ce au putut afla dela mine autoritatile, ca in caz daca vor fi arestati din cauza altora sa stie de ce sa se tina si cum sa se comporte, care au fost informatii de mine sunt SZEPESEI ALEXANDRU si JORDAKI LUDOVIC si altii, pe cari am instintat-o si in timpul cat am fost arestat prin DOMOKOS AURORA, cu care aveam legaturi, anuntadul si despre acest lucru.

Dupa ce lagarul din Bomeseni a fost desfiintat si tovarasi au fost dusi de acolo, am dat

439
309

am dat ajutor la sotia lui RACZ IULIU pentru a se muta inapoi in oras, dupa cum imi amintesc era pela sfarsitul lunei Oct. tot in acest timp sa prezentat la locuinta mea un jandarm cu numele de SIMON, pe care la-m vazut in lagarul dela Someseni, intai m, am gandit ca au simtit ceva ca am dat ajutor la sotia lui RACZ si deaceea az venit, dar a spus catre mine ca autoritatile de cercetare mi-au dat drumul cu speranta ca eu fi voiu ajuta in munca lor, totodata mi-a spus numele la mai multi tovarasi, dintre care imi amintesc JAKAB ALEXANDRU si HAVANYI ELENA au fost amintite de acest jandarm, dupa ce prin raspunsul meu a primit ca nu fi cunosc, si am protestat contra faptului sa fiu provocator, mia spus ca ei sunt tare ocupati si sa aflu adresa si unde este biroul Partidului Social Democrat si el va veni dupa adresa, eu am luato in batjocora, din cauza ca era cunoscut de tota lumea ca PSD are un birou legal pe Strada Deak Ferencz Nr.14, unde era o tabla ~~mea~~ care vestea biroul, dar cu toate acestea el a insistat, si cand a venit a doua oara a gasit numai sotia acasa, lasandu vorba ca adresa ceruta sa il scriu, caci o sa vina dupa el, nu stiu cu ce intentie au facut acestea fata de mine, eu adresa ceruta am scris-o pe o hartie si cand a venit dupa el negasindu-ma pe mine acasa sotia ia dat adresa.

Cu alta ocazie cam pela sfarsitul; lunei Noenvrie ~~az~~ a venit la mine un jandarm cu numele de JUHASZ, afirmand catre mine ca eu cand am fost la Someseni el nu a fost la Cluj si vrea sa ma cunoasca, totodata m-a spus in mod amenintator ca trebuie sa le fiu de ajutor in gasirea lui JOZSA BELA, mi-a promis o suma mare de banii ca sa duc la sotia lui JOZSA BELA, ca traeste in mizerie si sa procur cumva o fotografie despre JOZSA BELA, dupa ce am refuzat acestea, ma rugat fiindca am locuit intre gospodari sai procur 50 Kgr. cartofi, si sai fie transportat pana la locuinta lui din Str. Jokai, crezand caci cu aceasta am sa scap de el am procurat cartofii si iam transportat la locuinta lui dela GYULAI FRANCIS am cumparat si sluga lui a duso jos cu caruta, ma-m dus si eu cu el pentru predarea cartofilor, ne-a servit pe amandoi cu ceva tuica rosie, a platit cartofii la pret maximat dupa care am plecat dela el.

Despre lucrurile ce au cerut dela mine am instintat pe NAGY STEFAN rugandu-l ca sa spuna la sotia lui JOZSA BELA ca ce vrea si in cel fel vreau sa ma presioneze, iar daca vor actiona in asa fel ca nu ma voi putea apara sima voi duce la ea sa ia matura si sa ma dea afara, iar felul cum actioneaza autoritatile am spus la toti aceia cu care mam intalnit si l-am tinut ca pe un tovaras, pentru faptul ca sa stie cati mai multi, gandinduma ca o sa instinteze cineva Partidul, despre faptele autoritatilor contra mea;

In iarna anului 1942 a venit la mine un om mic de statura care sa referit la NAN GHEORGHE, dupa ce pe persoana respectiva am primito cu neincredere sa referit la acea ca am adunat mere cu NAN GHEORGHE si mia pus intrebarea daca cunosc pe IAKAB IULIU, nu stiam ce impresie sa-mi fac despre acest om ca este un adevarat tovaras sau este vreun provocator trimis din partea autoritatilor, si tocmai deaceia nu am vrut sai cred ca NAN este liber, referinduma la cea ca actiunea e atat de mare contra miscarilor ilegale ca nu putea sa fie pus in libertate, dar daca totusi este liber, nu are ce cauta in Cluj, dupa vederea mea timpul de atunci nu era favorabil pentru venirea lui si ia-m spus ca daca GHEORGHE la trimis el va intelege situatia, iar daca este un provocator tot nu poate sa foloseasca contra mea autoritatile, despre ce a ce iam spus eu lui. Acest om a fost la mine intro sambata in spre seara iar lunea a venit inainte de masa un jandarm cunoscut din Someeni si cu un altul necunoscut, dupa ce inainte de masa nu mau gasit acasa au venit din nou dupa masa, lea fost primul cuvânt, ca cine a fost la mine Sambata, despre care eu nu am vrut sa stiu, au inceput sa strige la mine "cine a fost acel om mic de statura in palton bleumarin" eu vazand ca uau venit la sigur, le-am raspuns ca dumneavoastra ati trimis pe capul meu, ca sa ma provoace, au stiut si acela ca despre NAN sa interesat si la el sa referit, dupa ce nu am vrut sa recunosc ca il cunosc pe NAN, mi-au spus ca mi-am aratat adevarata fata a mea, ca nu am facut sai instintez despre faptul ca aici este locul de refugiu din Pesta, dar mi-au spus ca a fost alt om cinstit care a facut acest lucru in locul meu, iar mi-au aruncat o serie de lucruri in fata care nu au fost fortate la Someeni in lagarul de cercetare

Mau amenintat ca din nou se va face lagarul de cercetare si atunci o sa ma traga la raspundere pentru toate acelea ce nu au fost amintite cu ocazia arestarii mele anterioare, am protestat contra acestora cat si sotia mea a strigat intre noi, ca mai bine sa ma vada mort decat sa deviu vanzator, la care ei in mod amenintator miau spus ca o sa-mi para rau de pozitia mea fata de ei, dupa care au plecat. Dupa ce sau clarificat lucrurile in fata m-am gandit ca acel om cinstit dupa ei care a fost la mine, a instintat-o pe ei JAKAB IULIU poate sa fie, imediat am instintato pe BALOGH EDGARD, si iam spus impresia mea fata de JAKAB IULIU.

In acest timp am ajutat pe familia lui FODOR BALAZS, cu alimente si altele, la care am vrut sa fac rost de lemne de foc, si pentru aceasta mam dus la DAN STEFAN, la care iam spus situatia familiei de mai sus, ca in ce mizerie este si l-am rugat ca sa dea si el ceva pentru ajutorarea acestei familii, pentru care DAN a vrut ca sa-mi dea cateva filere, pe care eu am refuzato si din banii mei am cumparat lemne 1000 Kgr. pentru acea familie, dupa cateva zile a venit la mine un jandarm de cercetare, dar nu imi amintesc daca a fost JUHASZ sau altul, dar despre ce a vrut sa vorbeasca a inceputo asa "daca am auzit ca ajutorul rosu a inceput ajutorarea familiile ~~xxxxxx~~ tovarasilor arestati, la care eu am raspuns ca nu stiu, el a spus ca nu exista ca eu un comunist vechi sa nu stiu despre acest lucru, dupa aceea mi-a pus intrebarea, daca cunosc pe DAN STEFAN, care fapt ma susprins, pentru faptul ca DAN a avut o atitudine urata fata de mine cand am cerut ajutorarea familiei de mai sus cu bani, si in acest fel amintirea numelui lui a fost mai mult decat ceva intamplator, dupa aceea le-am raspuns ca pe DAN il cunosc ca pe un mester tamplar, dar nu stiu daca in afara de profesia lui o mai intereseaza ceva, tocmai pentru faptul ca il invinuiam pe DAN, aceasta intamplare am spus-o tovarasului BALABER ANTON, si care ia spus lui DAN STEFAN, pe care stiu din faptul ca DAN a avut o atitudine si comportare fata de mine foarte scimbata;

Dupa ce sau petrecut acestea la locuinta mea, nu mai cunorbat nimeni din partea autoritatilor. In anul 1942 in primavara ca fost Asociatia populara/népközösség/rasponsabil de strada

am fost si eu bagat in comisia de zece ca rasposabil de Strada pentru averea Asociatiei Populare /nép közöseg/am avut posibilitatea de a lua legatura cu locuitori pentru ai agita contra razboiului,tot in aceasta vara am fost instintat prin o scrisoare ca sunt obligat sa iau parte in fiecare luna cete o duminica inainte de masa sa iau parte la tragerile care erau organizate de Asociatia de tragere Veselenyi/Veselényi lövész egyesület/de unde nu ma-m putut sustrage,pentru pozitia mea politica in acest timp am fost tinut in tot timpul sub supra-vegere,am stiut despre aceasta asociatie ca sub masca patriotismului ducea o politica savinasalbatica,mai ales la tara,tocmai pentru acest fapt am refuzat sa fiu membru,pana in anul 1944.17 Martie cand mam dus de curiozitate,ca sa stiu care e starea de spirit,in legatura cu ocupatia germana,si atuncea am savarsit acea gresala ca mam inscris ca membru,dar nici inainte si nici dupa aceea in biroul acestei asociatii nu am fost,si nuci nu am luat parte in afara de tragerea obligatorie in nimic.

In decursul anului 1942 am trait cam retras,in care timp am incercat ca sa deschid un atelier de maturi,cu un cunoscut KHON VILMOS,care nu mi-a reusit,din cauza ca autoritatile economice maghiare,mi-au refuzat repartitia materialului pentru trecutul meu politic.In felul aceasta am pus accent pe memseria mea pe mai departe pentru mentinerea existentei,am avut o mica gradina cu pomii pe care la-m vandut,si din bani primiti pentru aceasta si din avansurile primite pentru facerea mobilierului,am putut lucra .Cu toate acestea repet ca sub regimul maghiar pentru trecutul meu politic nu am putut nici odata sa obtin vre-o? marca de Stat.

In anul 1943 luna Martie sau Februarie a inceput procesul comunistilor,unde nu am recunoscut ca eu sa fi luat parte in miscarea ilegala a partidului,referinduma la acea ca la Someseni in lagar,prin batai mau silit sa semnez procesul verbal,Inainte de pronuntarea sentintei cu doua sile sau prezentat la mine doi oameni din partea autoritatilor,pe cari pana atuncea nu iam cunoscut,care mi-au spus mie ca mai este o ultima incercare,daca sunst de acord si accept sa fiu suflatorul lor

atuncea pot sa scap de judecata, totodata mi-a mai spus ca as fi foarte apt chiar pentru pizitia mea pe care am luat-o la proces ca tovarasii ma tin va pe un tovaras cinstit, si as fi foarte bun pentru rolul de provocator, contra caruia eu am protestat, afirmand ca mai bine primesc judecata decat sa devin provocator.

Dupa afirmatiile procurorului ca năci autoritatile si nici justitia nu a putut sa dovedeasca participarea mea in muncă Partidului am primit trei luni de zile inchisoare, care prin contestatia procurorului au fost ingreunate. In anul 1943 luna Aprilie a venit acasa SZAWISZLO ZOLTAN dela Vác care a adus ceva stiri dela KHON HILIB, si la care ia-m spus amamuntit, tot ce am stiut din lucrarile de atunci si ce a ce sa intamplat cu mine din partea autoritatilor. Cu SZAWISZLO am tinut legatura in timpul razboiului pana la terminare. Tot in 1943 ma vizitat ROMAN TRAIAN-né, care mi-a spus mie ca HAVANYI ILONA, de mai mult timp locuieste intr-o locuinta pa care ea a procurat-o, si dupa ce locuinta este folosita de HAVANYI ILONA si JAKOB ALEXANDRU pentru celuri straine prin forme inconspirative, ea a vazut necesar sa atraga atentia acestor tovarasi, ca daca nu o sa schimbe comportarea lor vor fi pusi in fata primejdiilor proprietarii locuintei care tovarasa si asa este distrus prin nervi, totodata si Partidul. Pentru acest fapt leu amenintat pe ROMAN TRAIAN-né cu acea ca daca vine Armata Rosie invingand ea va fi primul care va fi pus la perete si inpuscat, ca dupa ce acei tovarasi care au fost in lagarul din Someseni au vandut Partidul, si numai ei vor avea cuvantul care cladesc adevaratul Partid. ROMAN TRAIAN-né a fost sperziata si mi-a spus mie toate acestea ca daca se intampla cu ea ceva sa fi cineva cine sa stie despre acestel amenintari mai sus amintite, eu l-am inpacat cu acea ca dupa victoriile Armatei Rosii vor fi si altii vor avea cuvantul in aceste lucruri si nu numai JAKOB ALEXANDRU si HAVANYI ILONA.

Catre

Județeană P.M.R.

COPIE
00444

324

Cluj

Dragi Tovarasi.

In ziua de 17 August 1949, tov. Janovics membru al sectiei cadrelor din Județeană PMR Cluj mi-sa adus la cunostinta hotararea comisiei de Control, referitor la situatia mea de membru de Partid, conform hotarari nu pot sa fiu membru de Partid al P.M.R. si nu am dreptul sa activez in nici o organizatie de masa, din cauza urmatoarelor acuze:

1./In anul 1941, in tabara de urmarire a autoritatilor hortiste, am subscris procesul verbal in care recunosc ca am activat in celula Bulgaria si am divulgat numele a doi tovarasi.

2./Am mentinut legaturi cu autoritatile hortiste si i-am informat despre activitatea Partidului Communist.

3./Am intrat in Partidul Social Democrat, la sugestia autoritatilor hortiste, spre ai putea informa despre activitatea P.S.D.

4./Am activat in organizarea Partidului Micilor ~~Muncitori~~ Proprietari Agricoli, tot pentru ai putea informa autoritatile hortiste.

In legatura cu invinuirile de mai sus, am scris in totdeauna purul adevar, in toate autobiografiile mele anterioare, daca totusi sa emis ceva, n-am facut-o in mod voit si sint gata sa suport consecințele acelor erori.

Tovarasi, eu nu pot sa accept ca definitiva, hotararea comisiei de control, pentru motivul ca o parte din gravele invinuiri ce mi se aduc nu corespund adevarului, eu sustin cu constinta curata ca n-am dat motiv acuzarilor care mi-se aduc.

Accentuez in modurile cel mai hotarat ca eu nici odata n-am avut nimic de ascuns in fata Partidului si toate incercarile autoritatilor maghiare de a prefaca pe mine intr-un agent provocator le-am refuzat categoric si de fiecare data am anuntat aceste incercari tovarasilor cu care am avut posibilitatea sa comunic. Printre acesti tovarasi au fost Balogh Edgar, Szepes Sandor, Tar Karoly, Fazekas Janos, Nagy Jozsef, Micu-Janosne, Pogaceanu Vasile, Szaniszló Zoltan, Pasztor Imre, Bartha László, Jordaki Lajos, si prin sotia lui Nagy Istvan, cu sotia lui Jozsa Bela, Kovacs Istvan, Balkanyi Miklos, Dan Istvan Muresan Iosif, si cu Fedor Balass si familia acestuia. Prin aducerea la cunostinta a tovarasilor de mai sus incercarile autoritatilor de hortiste de a ma santaja au dat gres si am dovedit fata de tovarasi indicati, increderea mea naclintita in victoria Uniunii Sovietice.

In legatura cu hotararea comisiei de Control, recunosc ca ma comis o gresala grava fata de Partid atunci cand am recunoscut, legaturile mele cu tovarasii si atunci cand in locul persoanei divulgate de tov. Rosenfeld Ella eu am spus numele lui Klain Ernest Asif i-am avut o atitudine demna de membru de Partid, in cazul ca azi mi-ar fi preferat moartea si totusi ar fi trebuit sa resist.-

Am stiut ca daca Samuel ar fi dus in lagar prin Rosenfeld Ella, aceasta ar fi periclitat in primul Rand propria mea persoana, deaceia sa nascut in mine ideea ca sa iau asupra-mi persoana divulgate de Rosenfeld Ella-tactica care nu a fost justa si

2
00445
325

pentru care imi fac o serioasa auto-critica ulterioara.

Nu imi pot da seama si nu-miamintesc care a fost al doilea nume pe care l-am divulgat. Asemenea ma simt nevinovat fata de acuzarile ce mi se aduc ca as fi intrat in P.S.D. pentru a servi cu informatiuni autoritatile hortiste.

Protestez inpotriva acestor invinuiri, deoarece nici odata nu-am fost membru in P.S.D., n-am trecut pragul P.S.D. nici odata in acele timpuri, deci aceasta acuza este lipsita de temei. ~~Cer~~ insistent dovedirea acestor acuze nedrepte.

Referitor la organizarea ~~Miscarii~~ Partidului Micilor Proprietari Agricoli/Kis gazda part/am primit instructiuni dela Dr. Demeter Ianos si Dr. Csögör Lajos in toamna anului 1943. Eu credeam ca ei organizeaza miscarea de rezistenta conform instructiunilor Partidului si eu am activat conform instructiunilor primite dela ei.

Faptul ca eu am informat autoritatile hortiste este sau a presupunere gresita sau o calomnie constiinta. In schimb in acel timp sa prezentat la mine odata Balover Antal care intrun mod suspect sa interesat la mine despre activitatea dusa in sanul plugarilor, inasa nici n-am fost dispus sa stau de vorba cu el. Acest caz eu l-am relatat tovarasilor, inasa nici pana azi nu sa clarificat.

Tot in legatura cu actiunea din sanul plugariilor trebuie clarificat cazul concret al plugarului Lukacs care s-a purtat urat impiedecand reusita actiunii pentruca dupa eliberare, in Martie 1945 Lukacs sa duca o actiune de subminare a mea si sa impiedice intrarea in Partid a tinerilor plugarii saraci carev au sprijinit Partidul inainte de eliberare si dupa eliberare si au activat cinsttit pe linia MADOSZ. Din cauza celor de mai sus eu am inaintat un memoriu insistand sa se clarifice acest caz prin Partid; memoriul a ajuns in mainile tov. Kakab Alexandru, cazul nu a fost clarificat pe motivul ca Lukacs nu este membru de Partid si deci nu poate fi tras la raspundere pentru faptele sale. Astfel prin Lukacs, reactiunea a reusit sa ma demoralizeze unde obtinusem deja rezultate frumoase.

Tot un asa caz neclarificat este si in legatura cu Dan Istvan in iarna 1941/42 mam dus la el si am cerut sa contribuie la prin bani la sprijinirea familiei lui Fodor Balasz, care a fost in inchisoare, a vrut sa-mi de o suma de batjocora, am refuzat-o si cu banii mei proprii am cumparat familiei 1000 kgr. lemne de foc. Peste trei zile sa prezentat la mine un agent al autoritatilor hortiste si n-a intrebat daca am cunostinta despre faptul ca sa pornit actiunea de ajutorare a familiilor detinutilor. Raspunsul meu a fost negativ. Imediat dupa ce ma intrebat daca il cunosc pe Dan Istvan. Aceasta legatura de idei ma mirat si sa trezit in mine banuiala ca aici ar fi mai mult decat o simpla coincidenta, ~~probabil~~ ~~probabil~~ Mi-am si exprimat aceasta banuiala tovarasilor. Probabil ca cineva ia povestit lui Dan Stefan acest lucru deoarece incepand deatunca el a devenit foarte rezervat fata de mine. Aceasta problema nu este clarificata nici pana azi.

In Ianuarie 1945. am primit o scrisoare dela Raos Gyula din Uniunea Sovietica, in care imi atrage atentia asupra atitudinii a unor tovarasi ramasi aici; tot atunci mia comunicat ca in timpul razboiului el si alti tovarasi s-au aruncat cu parasuta in calitate de partizani in regiunea Tasnad unde au primit ajutorul foarte pretios a 3 tarani saraci. M-a rugat ca atunci ca acesti 3 tarani

oameni se vr prezenta la mine sa-i ajut sa-si ~~00446~~ repompena bine meritatax .Cand intradevar ei s-au prezentat la mine,eu am justificat in fata tov.Jakob prin scrisoarea sus amintita,tov.Jakob a luat scrisoarea dela mine spunandu-mi ca tovarasii amintiti in ea sunt intr'adevar membrii cei mai de valoare ai partidului nostru.

Dupa acest caz am observat ca tovarasii ma neglijeaza,nu am acordat prea mare ~~mkukiz~~ inportata acestui fapt dar acum imi dau seama ca neglijarea si unilarea pe care am suferito timp de 4 ani are la baza acuzari la fel de nedrepte si rauvoitoare ca si acuzarile in baza carora Comisia de Control a pronuntat sentinta de excluderea mea din Partid.

Tovarasii.stiu ca nici odata nu am fost carierist.Recunosc am savarsit o gresala mare cand-intr'o atitudine sentimentalista-am asteptat clarificarea situatiei mele,am asteptat ca vreunul din tre tovarasii sa-si aduca aminte de mine.-

Eu am patru copii,viitorul carora depinde de faptul daca am fost ~~six~~ sunt om cinstit sau nu.

Stiu ca am reusit sa introduc in sanul familiei mele devotament pentru cauza socialismului-cauza in victoria careia am crezut chiar si in inprejurarile in care alti tovarasi siasu pierdut speranta.

Daca la asezarea temeliiilor socialismului in tara noastra a am sau nu vre-o contributie-urmeaza sa o aprecieze tovarasii. Rog insa insistent pe tovarasi sa ma ajute ca Comisia de Control sa reexamineze situatia mea si sa-mi dea posibilitatea sa ma pot expli- ca in fata tuturor tovarasilor care din cauza ca au inteles gresit unele lucruri in legatura cu mine,au devenit neincrezatori fata de mine-neincredere a carui victima am ajuns astazi.

Am savarsit o gresala grava netrimitand la timpul necesar actele cerute de tov.Maxi,asa in cat Comisia de Control a decis in lipsa de acele date.Acum prezint datele cerute in cadrul unei autobiografii largite si rog tovarasii sa tina cont de ele.

Anexez acest exemplar de autobiografie pe care tov.Maxi mi la cerut inca in luna Ianuarie 1949,cand m-am prezentat in mod benevol la el.-

Cluj,la 25 August 1949

ss Fodor Pataki Adam

Corpus de Jakob 00447

327

Klein A.

DECLARATIE

Subsemnatul KERTESZ NICOLAE, de 34 ani, nascut si domiciliat in Cluj, angajat la Oficiul de Gros Alimentar din Cluj, in legatura cu KLEIN ANDREI fost cu domiciliul in Cluj, declar urmatoarele :

Pe numitul KLEIN ANDREI il cunosc din timpul cand amandoi eram elevi la liceu, el fiind cu cca. 5-6 ani mai tanar ca mine.-

Stiu ca tatal lui a fost avocat in Dej, insa nu i-a mers prea bine avocatura si cam prin anii 1920 s, a mutat cu familia s, a la Cluj. Aici in Cluj, tatal lui a avut un birou avocatial mediocru, adica destul de slab.-

Dupa cum stiu, KLEIN ANDREI, dupa terminarea studiilor universitare / dreptul / a lucrat in biroul tatalui sau ca stagiar.-

El fiind baiat inteligent, inalt si cu exterior plavut, a fost simpatizat de toata lumea, in special femeile. Astfel s, a amorizat de el fata cea mai mare a cooproprietarului fabricii de ghete " Dermata " din Cluj, cu numele de Farkas Magdalena si pe urma s, au casatorit. Dupa cum s, au raspandit stirile prin oras, casatoria a fost fortata mai mult de fata, care s, a amorizat de el si nu a vrut sa renunte la el.-

Stiu ca dupa casatoria sa KLEIN ANDREI, a intrat in fabrica socrului sau, unde a lucrat in diferitele sectii ale acestuia. Aceasta s, a intamplat cu cativa ani inainte de 1940. Dupa dictatul dela Viena nu stiu cu ca s, a ocupat.-

In Iunie 1942, am fost dus impreuna cu KLEIN ANDREI si alti multi tineri evrei din Cluj, la munca obligatorie pe frontul din Ucraina, facand parte din Detasamentul Nr. 110/25 al carui comandant a fost faimosul Locot. Nieman, care in timpul cat era comandantul nostru, ne-a facut toate mizeriile si torturile cunoscuta de toata lumea, caracteristicele regimului hortisto-fascist de pe atunci.-

La 1 Iulie 1942, am fost dusi pe front, transportat cu trenul pana la orasul Gornal / Ucraina / iar de acolo un mars pe jos cca. 1300 Km. pana la front, unde era locul de munca, care consta din intretinerea drumurilor, exploatare

Încă la pornirea marsului dela Gomel am constatat că Klein Andrei a căzut în grațiile comandantului Niemann, care l-a făcut curier cu bicicleta, din care motiv el în tot timpul marsului a umblat cu bicicleta și fără bagaje, ceace era un mare favor. După ce am sosit la locul de muncă el a fost numit inspectorul bucătăriei campaniei, ceace asemenea a fost un mare favor, nefiind obligat să lucreze pe teren cu noi. Noi detașamentistii aceste favoruri le-am considerat ca un rezultat al intervenției banesti al familiei socrului său, adică a familiei PARKAS, care l-a cumpărat pe aceste Locot NIEMANN în favorul ginerelui.-

Într-o zi pe neașteptate KLEIN ANDREI, a fost mutat prin ordinul comandantului Niemann dela bucătărie la muncă și atunci KLEIN ANDREI ne-a spus că acesta s-a întâmplat din cauza, că Niemann a condiționat favorurile sale de furnizarea informațiilor despre atitudinea și părerile noastre / adică să ne spioneze / ceace el a refuzat categoric și drept răspuns el a fost mutat imediat dela bucătărie la trupa, adică la muncă grea. De atunci el n-a mai beneficiat de favoruri până când Niemann, care s-a îmbolnăvit în toamna 1952, a fost înlocuit cu Locot. Miklosi. Acesta deja la venirea sa a fost cumpărat de familiile mai multor camarazi bogați, ceace am constatat, că deja la sosirea lui pe front le-a adus pachete de acasă. Nu știu dacă și Dr. KLEIN ANDREI, ar fi primit pachete cu această ocazie. Acest comandant nou a înființat anumite locuri de muncă ușoare de ex: baie, atelier de împletituri / unde erau puși numai oamenii favorizați de noul comandant, între care era și KLEIN ANDREI, care era conducătorul atelierului de împletituri.-

Mentionez, că cu toate, că el a stat în grația comandanților, totuși fata de noi a avut o purtare bună și camaraderescă, fiind simpatizat de mulți camarazi ai noștri, întrucât a manifestat multe gesturi prietenești și camaraderesti folosind bunele sale relații cu comandantul în favorul multor camarazi persecutați, obținându-le favoruri mici sau mari.-

Această situație a durat până la 13 Ianuarie 1943, când glorioasa Armata Rosie a bătut la Voronyezs armata maghiară, a rupt frontul, iar detașamentul nostru împreună cu ramășitele armatei maghiare s-a retras sub comanda Locot. Miklosii, până după Kiev. În timpul acestei retrageri KLEIN

toate mizeriile si necazurile noastre.-

Dupa retragere dela Don, cea mai mare parte a campaniei noastre atat eu, cat si KLEIN ANDREI, suferind de tihos exantematic, am ajuns in lagarul de exterminare Dorosici / langa Korosten /. Aici el a dus aceeaasi soarta ca si noi.-

Aici in lagarul din Dorosici drumurile noastre s-au despartit, el a iesit din acest lagar, iar eu am ramas acolo, dupa care prin Noembrie 1943 am ajuns acasa, tot atunci a ajuns si el acasa cu o alta campanie. Dupa reintorcerea dela front nu stiu ce a facut si cu ce s-a ocupat, probabil l-a tinut socrul sau.-

Peste cateva luni, dupa ce in Martie 1943, nemtii au ocupat Ungaria si au intrat si la Cluj, KLEIN ANDREI, a vrut sa scape de ei, si a trecut clandestin granița dela Felac, insa a fost prins de Jandarmerie romana si a fost predat Gestapoului, care l-a arestat si l-a readus la Cluj, si depus in inchisoarea din Str. Ipar. De aici a fost trimis in ghetou / fabrica de caramizi / de unde - dupa cum am auzit - a reusit sa evadeze, folosindu-se de invalmaseala si situatia turbure produse in urma bombardarii din 2 Iunie 1944 a orasului Cluj.-

Dupa acesta nu l-am mai intalnit decat dupa ce m-am intors din deportare si am aflat din auzite, ca el dupa evadarea sa din ghetou, s-a ascuns undeva si ca in felul aceasta s-a intalnit cu actuala sa sotie, IOSEPOVICI REGHINA. Dupa eliberare am auzit, ca a divortat dela prima sa sotie si s-a casatorit cu Iozepovici Reghina, care era cunoscuta de ideile sale de stanga inca din timpul cand era eleva in aceeaasi loceu in care invatam si eu.-

Nu cunosc prietenii, societatea si nici activitatea politica si sociala al lui Klein Andrei, inainte sau dupa eliberare.-

Cluj, 12. August 1952

ss. Kertesz Nicolae

00451

Copie

331

R E F E R I N T A
=====

Subsemnatul MENDELOVITS IOSIF, locuitor in Cluj Piata Stefan cel Mare Nr.11. conducator tehnic la Fabrica de Produse Zaharose Victoria, dau urmatoarea referinta asupra lui KLEIN BANDI :

Pe susnumitul cunosc inca din anul 1922 din Liceul Avreesc Tarbut, unde am fost cu el coleg de clasa.-

Tatal susnumitului a fost avocat si in anii 1925-30 a pledat in mod gratuit procesele muncitorilor detinuti. Acest fapt poate adeveri si SZILAGI PAUL, conducator tehnic la Fabrica de Incaltaminte Victoria.-

Am fost impreuna cu susnumitul la munca obligatorie. El a fost tratat din partea comandantului de campanie in mod exceptional ca riu de burghez. Noi in timpul calatoriilor am facut mii si mii de Km. pe jos, cand numitul a venit cu bicicleta sau alt mijloc de transport. Cu toate acestea a avut o purtare tovaraseasca fata de noi si in restul mizeriilor a participat si el.-

Din ghetou a dezertat in Romania si ca atare nu a fost deportat.-

Prin auz stiu, ca numitul inainte de eliberare a activat in ilegalitate, unde a facut cunostinta cu tov. IOSEPHOVITS REGHINA, cu care s,a si casatorit.-

Cluj, la 18. August 1952.

ss.Mendelovits Iosif

Copie

29. VIII.1952
Dat in fata noastra
Slt. de securitate
ss. Roman Vasile

00452

332

D E C L A R A T I E

Subsemnatul FODOR IOAN, nascut la data de 30 Iulie 1914, in orasul Gherla, fiul lui Grigore si Florica de profesie muncitor, sunt casatorit, avere nu posed, car-te stiu 2 clase elementare, fara partid, cu domiciliul in pre-zent in orasul Gherla, str. Stefan .O. Iosif.Nr.8.asupra celor intrebate declar urmatoarele :

In anul 1942, cand am fost concentrat in ar-mata la unitate de munca Nr.110/25, unde ne-au dus in Gomel, Rusia Alba, de la prima incorporare m-a luat ca ordonanta la un Slt. Nieman Lajos, care era comandantul Detasamentului de munca, la aceasta am stat ca ordonanta pana in anul 1943, cand numitul s,a imbolnavit si a fost adus in tara in Budapesta, eu am venit cu el si l-am inter-nat in spital, iar pe mine m-a lasat la vatra.-

In timpul cand eram in Rusia Alba la munca, au mai fost cu mine si alte persoane de prin orasul Gherla si din alte parti, au fost si evrei pe cari eu i-am cunos-cut si anume Klein Andrei, David Avram, si altii.In timpul acesta eu fiind ca ordonanta la S lt. Nieman Ludovic, stiu ca acest om s,a purtat brutal cu subalternii cat si cu mine personal, ii batea si ii infometa, intrucat la ultimul timp l-a urat toata lumea.-

In cece priveste legaturile ce le-a avut cu Slt. Nieman Lajos si Klein Andrei, eu nu stiu sa fi avut legaturi impreuna, insa i-am vazut de mai multe ori vor-bind laolalta, insa sa-l protejeze nu stiu, sau sa fi denuntat pe cineva din detasament eu nu am observat, deoare-ce eu munceam alaturi de ei.-

Asupra susnumitilor aceste stiu si declar.-

Gherla 29. August 1952

ss.Fodor Ioan

Copie

29.VIII.1952

Dat in fata noastra
Slt. de Securitate
ss. Roman Vasile

333

DECLARATIE

00453

Subsemnatul DAVID AVRAM, nascut la data de 8.17.1911 in orasul Gherla, Raionul Gherla, fiul lui David Iuliu si Rozalia, de profesie comerciant, sunt casatorit, fac parte din C.D.E. cu domiciliul in prezent in orasul Gherla, asupra celor intrebate declar urmatoarele :

In timpul anului 1942, cand eram in detasament de munca Nr.110/25 in Gomel, Rusia Alba, cu mai multi din orasul Gherla si din imprejurime, aveam ca comandant pe Slt Nieman Ludovic, care de prima data s, a purtat brutal cu noi ii, batea si batjocorea sub toate formele, stiu caci pe un coleg de al nostru sub toate formele, fiindca a luat 6 cartoni, l-a legat de o caruta cu o funie si a tras dupa el insa aceasta este numai un caz, insa a avut si mai multe si mai grave, acesta dupa putin timp s, a imbolnavit si a pleca venind altul in locul lui.-

In timpul acesta eram in detasament si cu numitul KLEIN ANDREI, care era impreuna cu noi, insa acesta stiu ca a fost bun prieten cu Slt. Nieman Ludovic, l-am vazut de mai multe ori impreuna, nu l-am vazut niciodata se-l bata pe KLEIN ANDREI, insa legaturile ce au avut impreuna nu stiu, decat stiu caci el manca impreuna cu ofiterii la cantina lor si era prieten bun cu toti ceilalti ofiteri.-

Susnumitul fata de noi se arata bun, insa pe de alta parte nu stiu ce mai facea el. Asupra susnumitilor aceste stiu sa declar, fara sa fiu silit de nimeni.-
Gherla, 29. August 1952. ss. David Aron
vram

Copie

Cluj, 19 August 1952

339

00454

R E F E R I N T A

=====

Subsemnatul TEOFIL VESCAN senior, membru de Partid, pensionar, . . . prefect de Cluj, dom. in Cluj, Str. Sindicatlor Nr.1. declar ca pe Dr. KLEIN ANDREI, il cunosc din 30. VI. 1942, cand am ajuns ajut. de Cozand, de campanie la Gherla, de unde am fost apoi deportati la Ucraina, de unde m,am reintors la rinea lunei Martie 1945, in acest timp susnum tul a stat si sub comanda mea, cai a avut de comandant pe Nieman inaintea mea si pe Miklossi dupa mine.-

Atat sub mine, cat si sub ceilalti comandanti, dela inceput pana,n capat a avut o situatie favorabila, aproape privilegiata, multumita nu numai situatiei sociale, fara si modului cum si-a indeplinit datoria si cum a executat sarcinile primite, sau date.- Trebuie sa recunoastem ca a fost un baiat bun si am avut inc edere in munca lui. A mers pana in extrem, exemplu ca a preferat sa-si rupa mana, cand a scapat un sac cu bucata, numai sa nu cada sacul.-

Cu un cuvant a fost un baiat bun.-

Ce nu mi-a placut. Ceqsuri intregi a avut de povesti cu Nieman si cu Miklossi, apoi nu a avut nimica comun si nu a putut avea comun cu cei mai necajiti evrei. In ochii lui am avut valoare atat timp, cat am fost comandantul sau prefect- dupa aceea am fost numai aerxin ochi lui, desprecare nu mai stie. In susn neexceptional, in jos nepasator. Pentru cei mai mari tot face si bine.- pentru cei mai mici nimica, despre acestia nu vrea sa stie, caci nu are niciun interes. Un element care serveste bine orice regim / natural dupa mintea lui / .Interesul domineaza, dovada, ca asa si-au schimbat sotile in casa Particulului cand erai la Cluj, ca alti oameni camasa. Schimbul facut de tovarasii Jakob Sanyi si Klein Bandice stie toata lumea, Aceste pana in 1945 , mai departe nu mai stiu nimica.-

Si eu i-am adresat odata lui o cerere, i-am cerut ceva slujba fie pentru ginerele meu dela Bucuresti, fie pentru sotia sa, fata mea, Raspuns n,am primit, iar la fata mea s comunicat ca nu poate face nimic, ca numai membrii de Partid pot ajunge .- Natural eu n,am mai fost nici prefect, nici presedinte .- am devenit sar pentru al.-

- 2 -

335

Intr, un regim capitalist un om de mare viitor,
intrun stat socialista inea nu a putut si nu poate sa pre-
zinte incredere, caci nu poate avea nimic comun cu muncito-
rimea in suferinta.-

Traiasca Partidul Muncitoresc Roman,

ss. Vescan Teofil senior

Traducere din limba maghiara.-

00456 ³³⁶

1952 Aug.30.

DECLARATIE
=====

Subsemnatul NEUMANN ZOLTAN, locuitor din Cluj, str. Horea 48, in prezent angajat la Trustul Alimentatiei Publice, magazinier, dau urmatoarea declaratie:

In Iunie 1942 am fost chemat la munca obsteasca la Gherla, unde sub conducerea Sgt. Dr. Niemand am fost repartizat la detasamentul 110/25. Inafara de mine au fost concentrati inca circa 200 de barbati evrei. Intre altii si Klein Andrei / Bandi / fiul defunctei Klein Maxi avocat.-

Dupa 2 saptamani de instructii la Gherla, care i realitate insa au fost schingiuri, ne-au imbarcat in vagoane cu directia spre Ghâmel /Polonia /. Cu ocazia imbarcarii in vagoane a cazut pe piciorul lui KLEIN BANDI o lada. Nu-m amintesc precis daca s, a rupt piciorul, sau a fost ranit grav. Poate ca din aceasta cauza, sau poate din alte cauze dar din clipa aceea Dr. Niemand, care a fost un excroc a facut exceptii cu el, prin faptul ca bagajul lui nu a trebuit sa transporte pe un drum de 1200 Km. timp de 42 zile. Bagajul lui a fost pe caruta. Si el o mare parte din drum a facut cand pe caruta, cand cu bicicleta. Totoatunci a fost repartizat la bucatarie.-

Inafara de aceasta n, am observat nimic altceva intre el si Dr. Niemand.-

Ca coleg a fost corect si cinstit cu toata lumea daca a avut mai multa mancare, atunci a impartit cu cei flamanzi.-

ss. Neumann Zoltan

25.VIII.1952

dat in fata noastra
Serg. de Securitate.

Dup David Lupu.

00457

DECLARATIE.

Subsemnatul David Moise membru al Organizatiei C.D.E si Sindicat, Coop. locuitor in Dej Strada, I.P. Reteganu. Nr.

Dau urmatoarea Declaratie asupra numitului CLEIN ANDREI il cunosc pe susnumitul din anul 1942, Iunie 23, atunci am fost incorporat in preuna la Detasamentul de munca Nr.110/25. in orasul Gherla Comandamentul nostru a fost un anumit bandit si criminal de Razboi, NIMAN, de unde susnumitul Cleim Andrei a fost simpatizat de acest Comandant fiind el in functie ca curier a venit in preten al Comandantului cu nume nul cunosc si la rugat ca pe acest om sa aiba grije si sa l aduca acasa din ce motive nu cunosc.

In ce priveste comportarea susnumitului CLEIN, Andrei in acest detasament de munca, a avut comportari tovarasesc si a fost simpatizat de restul muncitorilor din acest detasament,

Am fost in preuna de deta susmentio nata pana in anul 1943, luna Mai. din care data am fost despartit dela o lalta, in comuna Bandovoscov. U.R.S.S. in acest timp era fara vicii.-

Aceastam este Declaratia o dau si o semnez propiu.-

Dej la 25. August 1952.

SS David Moise.

DECLARATIE

=====

Subsemnata Stefanescu Magda, dau urmatoarea declaratie in legatura cu Dr. Klein Andrei.-Pe Dr. Klein Andrei il cunosc din anul 1942, cand amandoi am lucrat impreuna in laboratorul Uzinelor Herbak Janos. Mai tarziu in anul 1946, cand a fost numit directorul general al Uzinelor Herbak, am ajuns in relatii mai stranse, intrucat subsemnata provizoriu am fost insarcinata cu conducerea fabricii de piei fine. Pe Dr. Klein l-am cunoscut ca pe un om carierist, si tradatorul intereselor clasei muncitoare. Am cunoscut, ca in timpurile inflationiste, fabrica de sub conducerea lui a folosit pentru afaceri negre. Imediat dupa ce a fost numit director general, a numit ca sef al Sectiei de vanzare a pielii fine pe colegul lui de clasa si prietenul lui Osvath Joan, care l-a ajutat sa faca comert clandestin. Tov. Osvath a transportat cu camioane clar destin pielilor, preparate pentru comertul clandestin, tot atunci fabrica a avut 2 case, unul oficial, iar celalalt clandestin, care a stat la dispozitia Dr. Klein. Acesta stiu de acolo ca Dr. Klein mi-a oferit si mie suma adica a tintit ca are posibilitate sa-mi dea bani, probabil vroind sa primeasca informatii despre comitetul de uzina, deoarece a vazut ca sunt bine vazut acolo, cand l-am intrebat ca in ce fel poate sa-mi dea din banii oficiali a fabricii, a zambit, si a spus ca are o casa clandestina, care este la dispozitia lui.-

Cu privire la situatia economica grea, intr-o sedinta plenara a declarat ca trebuie impartit toti banii din casa pentru muncitori pentru a usura situatia economica a muncitorilor, tot atunci a dat dispozitie la Dr. Kelemen, ca sa faca un referat de premiere, ca munca care este mai bun decat norma stabilita sa fie premiata, care este mai slab sa fie pedepsita. Dr. Kelemen a si facut acest plan. Insa cu ocazia unei sedinta directoriale cand s-a discutat aceasta problema, Dr. Klein a vrut sa schimbe in asa fel acest referat, ca premiile sa ramana, iar pedepsele sa se urce progresiv. Prin aceste ar fi

339

00450
/ Dr. Klein a fost instalat in postul de director general de capitalistul Anhauch / Acest plan ar fi trebuit sa inaintez eu Comitetului de fabrica pentru aprobare, insa eu nu m-am angajat la acesta. Ci am atras atentia presedintelui Comitetului de Fabrica, tov. Micu. despre manevrele Directiunii.-

Pentru aceasta Devenyi si Dr. Klein au facut o propaganda contra mea. M-au atacat pe toate liniile, inea si cinstea mea de femeie. Dupa calomniile aduse m-am îmbolnavit cu nervi, iar in vara anului 1947, directiunea mea comprimat, cu motivul ca muncitorimea a cerut concedierea mea. Acesta insa nu a fost adevarat, fiindca peste 1 luna am fost cautat de tov. Breban dela C.S.M. din Bucuresti, ca muncitorii cu mai mult de 100 de iscalituri am cerut reangajarea mea. Totoatunci Tov. Brban m-a ajutat sa primesc un alt post. Cand nici in ielul acesta nu au reusit sa ma distruga, am fost arestat de Securitate, fiindca Patriciu, conducatorul Securitatii de atunci a fost prieten bun cu Dr. Klein. Acest mi-a spus mai tarziu Sesztak Francisc inginer -sef, care reintorcandu-se in Ungaria mi-a povestit ca el pleaca de aici, nu trebuie sa-i fie frica de nimeni, si poate sa-mi spuna ca Dr. Klein si Devenyi cu ce metode m-au subminat. A povestit. ca Dr. Klein, inaintea plecarii lui in Argentina, a asteptat masina sa duca la aeroport, si el s-a reintors dela scara sa cheme la telefon pe Patriciu. ca ce au vorbit n-a auzit, insa a auzit de mai multe ori numele meu. Dupa plecarea lui intr-o dupa masa am fost arestata si m-au dus la Securitate in Str. Majalis pentru cercetari. Care m-a ascultat inainte m-a amenintat ca au obiceiul sa duca oameni si in lagar, dar dupa ce i-am povestit sincer situatia mea si chestiunea s-a clarificat, mi-a dat siaturi cum sa ma port pe viitor, afirmandu-mi ca am dusmani mari, si apoi m-a lasat acasa.-

Este caracteristic la Dr. Klein, ca intr-o ocazie discutand despre origina mea, am spus ca sunt de origina taran sarac pe ambele parti, pe care Dr. Klein a afirmat ca el este mandru ca este originar dintr-o familie de burghez. Intr-o ocazie cand am discutat despre greutatea impreuna cu Kolumban Iosif, eu am afirmat ca Comitetul de fabrica sa sileste sa aibe grija de toata lumea, atunci Dr. Klein a afirmat ca acesta inca nu este nimic, o sa vedem ca

sa este socialismul din

- 3 -

00460

340

Aceasta afirmatie a facut la finele anului 1945, in anticamera inginerului-sei Rohonyi, in fata mai multor persoane.-

Cluj, 14. VIII.1952

ss. Stefanescu Magda

00461 *Yell*

D E C L A R A T I E

=====

Subsemnatul ORBOK GEZA, directorul fabricii de confectionii " Flacara, dau urmatoarea declaratie despre Dr. KLEIN ADREI.-

La 4 Noembrie 1944, am intrat in serviciul fostei fabrica " Dermata " cand am facut cunostinta cu Dr. KLEIN ENDRE, ca conducatorul Serviciului de Aprovizionare al Uzinei. Dr. KLEIN ENDREI, a fost sotul fiicei actionarului principal al Uzinei, insa a trait separat, iar sotia a luat-o mai tarziu de sotie JAKAB ALEXANDRU.

Dr. KLEIN ENDREI, a avut legaturi personale cu JAKAB, inca din trecut, in urma carui fapt inca din primul moment a fost favorizat de Comitetul Regional de Partid.-

Legaturi personale au avut inafara de JACOB si cu BALAZS EGON si PATRICIU.-

Dr. KLEIN ANDREI, din 1945, in calitate de reprezentant al CASBI-ului a condus averea fabricii.-

Dupa ce actionarii au fost repusi in drepturile Dr. KLEIN ANDREI, a fost numit director general al fabricii.-

Ca directorul degeneral al fabricii in 1946, a calatorit la Paris, ca acolo sa contracteze pentru export incaltaminte. Reintorcandu-se dela Paris, s, a pregatit pentru o calatorie in Argentina, pentru a asigura nevoile de piei brute ale fabricii. Inainte de a pleca in Argentina a incredintat pe Horvathy Alexandru pentru procurarea de piei brute la piata neagra.-

In lipsa lui munca de conducere a fost executat de catre directorul adjunct Devenyi Mauritiu si secretarul lui personal Dr. Ronai Nicolae.-

Inainte de a calatori prin organizarea aprovizionarii pe piata neagra a pieilor brute, precum si valorificarea incaltamintei tot la bursa neagra prin Horvathi si Devenyi, la pretul curent al dolarului, a asigurat un beneficiu mare pentru actionari.-

In ziua stabilizarii Leu-lui, conform directive-
lor date de Dr. KLEIN ANDREI, sectiilor de contabilitate
si aprovizionare, au fost arese toate hartiile si documen-
tele, cari ar fi justificat afacerile negre facute cu pie-
le si incaltaminte pe piata neagra.-

Intorcandu-se din Argentina, Dr. KLEIN a adus o
mare cantitate de piei de proasta calitate. Reintorcandu-se
din Argentina, a petrecut un timp mai indelungat in Bucu-
resti, si parca ar fi avut cunostinta despre nationalizari
rea care urma sa se faca.-

Dupa nationalizare Dr. KLEIN, a primit functie
la Ministerul Industrii si Comertului, iar dupa divizia a
cestora a ramas in cadrul Ministerului Comertului.-

Despre activitatea mai indeaproape al Dr. KLEIN
ANDREI, dela eliberare si pana la numirea lui in functia
de director general, poate da relatii mai detaliate urma-
torii tovarasi :

Din partea fostului Comitet de Fabrica " Dermata "
Micu Ioan, Sfarlea Vasile, si Hencz Vasile.-

Despre lucrurile administrative secrete; secretarul
lui personal Dr. Ronai Nicolae.-

Deasemenea stiu mult conducatorul contabilitatii
RADU DUMITRU, si fostul conducator al sectiei de vanzare
al pielei OSVATH IOAN.-

Cunostinta intre Jakab Alexandru si Dr. KLEIN
ANDREI, se pot deduce inca in timpurile dinainte de 1940,
si in urma acestor fapte este usor de inteles colaborarea
raunatoare prin sabotarea economiei pe care au desfasurat-
o, intrucat inainte cu aproximativ 2 luni de a fi nationali-
zarea, actiunile apartinatoare grupului FARKAS, au fost
transportate in strainatate, intre care si sotia lui
JAKAB ALEXANDRU a avut actiune in valoare de 28,350,000
Lei stabili.-

Dr. KLEIN a divortat dela sotia lui de origina
capitalista, insa nu s-a uitat de datoria si fidelitatea
de avea fata de capitalisti.-

Cluj, 20. August 1952

ss. Orbok Geza

Copie

Cluj, la 21.III.1946 ⁰⁰⁴⁶³ 343

DECLARATIE
=====

Subsemnatul ing. ROHONYI VILHELM, nascut la 31.VII.1906 locuitor Cluj, Str. Motilor 16 / tatal Anton Rohonyi +mama Terezia nasc. Gross / declar urmatoarele :

In anul 1945, aproximativ toamna, s-a pus problema magazinului de desfacere de incaltaminte, atuncea sub conducerea Uzinelor Dermata S.A. Cluj, din Str. Dozsa Gyrgy, clauirea Dermata, care anterior pana la 1944 toamna a apartinut lui Farkas Iosif, decedat.-

Dr. Klein, directorul general al Uzinelor Dermata Cluj, fostul sot al fiicei Magda lui Farkas Iosif, a vrut sa faca un contract, desfacere monopolizata a produselor de incaltaminte Dermata, pe numele lui Farkas Magda. Motivul a fost faptul ca Farkas Magda era singurul mostenitor in Romania a familiei Farkas si ca familia Farkas a fost considerat de Dr. Klein ca o familie democrata, Farkas Magda luand parte in miscarea comunista ilegala. Era atunci sotia tov. Jakab Alexandru, secretar al Partidului Comunist Roman Cluj.-

Intrucat multi din conducerea Uzinelor Dermata, inclusiv si pe mine, erau impotriva oricarui contract de monopol si predarii magazinului cu drept monopolistic, problema a ajuns infata Comisiè de uzina.-

Comisia de Uzina / Uzini Tanacs / era compus din Comitetul de fabrica si din delegati directiunii cam 20 membrii, cari tineau regulat, aproape saptamnal consfatuiri si hotareau in comun.-

Rezolutia Comisiei a fost favorabil tezei Dr. Klein, intrucat Dr. Klein a argumentat in mod direct cu motivul ca Farkas Magda reprezinta numai de forma ca beneficiarà a magazinului, dar in fond castigul ar fi al PCR.-

- 2 -

00464

344

Sub aceste motive Comisia, impreuna cu mine si toti adversarii au hotarit cu unanimitate executarea contractului.-

Dupa aceasta perioada nimeni nu a primit la Cluj, marfa Dermata afara decat magazinul.-

Acesta declar, sustin si semnez,

ss. Rohonyi Vilhelm

Copie

00465 395

Reamintirile mele asupra tov. Dr. KLEIN ANDREI,
fostul dir. gen. al Uzinelor Dermata Cluj.-

M-am intalnit prima data cu tov. Dr. KLEIN in perioada maghiara a Dermatei, in anul 1944 cand eu din partea fabricii de curele, el din partea fabricii de incaltaminte am incercat sa salvam ingresele fabricii la comandamentul militar maghiar, in legatura cu comenzile militare. Este de remarcat ca dintre toti conducatorii evrei ai U.D. singur Dr. KLEIN a putut gasi o platforma de tratative cu organele de receptie ale ministerului de razboi maghiar, deoarece deja atunci s-au distins calitatile lui bune, cari au urmat partial baza ascenziunii lui de mai tarziu - anume : : o personalitate exceptionala care a stranut la toata lumea vie simpatie, maniere si stil de discutie foarte culturata, o minte extraordinar de agera si o capacitate de patrundere tehnica foarte dezvoltata.-

Stiu despre origina sa familiara ca tatal sau, avocatul KLEIN a fost un luptator cunoscut al drepturilor minoritatii maghiare din Romania burgheza, iar mama sa a murit in Auschwitz. Traditia aceasta familiara s-a continuat in viata lui psihica - Am putut constata mai tarziu multe ori ca, avand aceeaasi ura in contra hitlerizmului ucigator de popoare ca toti evreii reintorsi din razboi, totusi nu a generalizat aceasta ura in contra poporului maghiar si nu a avut aceasta atitudine nejusta ce au avut-o foarte multi din cei reintorsi, de a se razbuna de toti maghiari, indiferenti daca au fost vinovati sau nu. Ba mai mult, in primele luni de zile ale revenirii Ardealului la Romania, inaintea venirii la putere al lui Groza, a luat o atitudine hotarata in apararea drepturilor popoarelor convetuitoare impotriva ramasitelor soviniiste romane.-

Din acest punct de vedere trebuie sa constat in prealabil, in mod retrospectiv ca, din punct de vedere national, nu am observat in actele lui de director general niciodata o tendinta de partinire in favoarea oricarei natiuni, inclusiv evreii.- A fost completamente lipsit de acest spirit de solidaritate de origina religioasa sau rasiala.-

Nu se poate spune acelaasi lucru despre relatiile lui familiare, dar despre aceasta calitate al lui am sa vorbesc mai tarziu.-

Pana la revenirea lui in anul 1945 la Dermata mai pot sa jalenez cateva momente.-

Intre 940-44 a fost incorporat in detasament de munca si dus in Ucraina. A trecut intr-un typhos exantematic, care a slabit inima lui si a contribuit la dezvoltarea hyperthiroidismului. Ambele momente sunt decisive pt. dezvoltarea individualitatii lui, deoarece au marit, au intensificat enervabilitatea lui. - Accentuez aceasta calitate ca am vazut influenta nefasta a acestei caracteristici, care multe ori am impus personalitatea lui emotiva la acte repede, neindestulator judecate. -

Revenind din detasamentul de munca in anul 1944 primavara la Dermata, nu am putut urmari activitatea lui, deoarece a fost detasat la fabrica de cauciuc. Am auzit ulterior ca atunci a luat deja contact cu miscarea ilegala muncitoreasca si ca cauzele disparitiei lui impreuna cu sotia, Magdalena Farkas, din Cluj, la Budapesta, a fost tocmai pericolul de demascare. Am auzit ca din cauza acestei plecari la Budapesta, care a fost caracterizata drept odihna dupa stagiul din Ucraina, a avut mari dificultati cu Comandamentul fabricii Dermata, Capitanul Berentes.

Am auzit ca mai tarziu, in perioada ghetthoului a scapat din tabara evreilor inchisi in fabrica de caramizi cu ocazia bombardarii Clujului de catre englezi din 2.VI. 1944. Scaparea lui se datoreste tot capacitatii sale personale, curajului si spiritului de risc, deoarece s-a declarat medic si ca atare a fost chemat la ajutor din tabara, scapand de acolo a fugit in Romania. -

Dupa intrarea armatei sovietice, cand am fost conducatorul efectiv al intreprinderii, m-am intalnit cu el prima data in Noembrie 1944 cand a venit cu o delegatie a Partidului Orasanesc la Comandantul fabricii, Maiorul rus Petraschievici. Atuncea mi-a spus prima data ca apartine partidului comunist. -

Mai tarziu in Decembrie 1944 m-a vizitat si a exprimat dorinta de a reentra in serviciile fabricii. A fost primit cu bucurie de toti si a ocupat imediat postul de conducere al serviciului de aprovizionare. - Intentiunat l-am pus acolo, deoarece criza de aprovizionare a fabricii, care a lucrat deja cu plina forta pt. armata sovietica s-a apropiat, dat fiind ca fabrica a fost inchisa in Ardealul de Nord si a trebuit sa cautam surse de aprovizionare peste hotare. - A fost o problema de existenta. -

Reamintindu-ma ulterior asupra acestei primei

pana la numirea lui ca administrator CASBI al intreprinderii in luna 5. 1945, daca nu ma insel trebuie sa constat ca postul luide sef de serviciu nu a fost decat o trambulina pentru el. Eu atunci nu am stiut aceasta si am constata foarte multe ori ca a trebuit sa fac lung timp eu in locul lui conducerea aprovizionarei, fiindca a fost absent. A plecat la Bucuresti si a stat acolo mai multe luni de zile cu scopul de aprovizionare, dar cum m, am convins ulterior s, a ocupat acolo cu aranjarea politica a situatiei Uzinelor Dermata industriei socialiste de mai tarziu. Din scrisorile lui ce mi-a adresat de acolo s, a vazut deja aceasta perspectiva.-

Ulterior trebuie sa constat ca aceasta perspectiva mi-a lipsit, am vazut problemele concrete prea de aproape, am fost prea mult adancit in lupta zilnica cu greutatile cateodata invincibile ale organizarii fabricii si a productiei dar el a avut aceasta perspectiva si s, a eliberat de orice povara greutatilor zilnice pt. a putea urmari punctele de vedere mai inalte. Aceasta este una din caracteristicile lui principale ca conducator, este un spirit de stil mare, cu mare fantezie, care stie sa faca distinctie intre chestiuni dupa importanta lor si aici este una din defectiunile sale. Aceasta graviditate este la el pandita de superficialitate si de pierdere din vedere a greutatilor de detalii. El a stiut foarte bine ca are aceasta inclinatie la superficialitate si la lipsa de a urmari pana la capat, pana la ultimele consecinte efectul unor acte de comanda. In conducerea sa mai tarziu ca director general s, a manifestat multe ori cu toate consecintele ~~maximale~~ generale desagregabile aceasta superficialitate.-

Ca ser al serviciului de aprovizionare, abstragand de faptul detaliat, mai inainte a aratat o extraordinara capacitate, repeziciune, fantezie si inventiozitate.-

A doua perioada de ascenziuneal lui incepe dela numirea lui ca administrator CASBI, pana la numirea lui ca director general.- In sesiunea Sfatului de Uzina prezidat de mine, care a votat pentru numirea lui ca administrator CASBI a fost prezent din partea Sindicatelor Unite din Cluj, tov. PAUL VERESE. Pererile erau nehotarite, intrucat eu am avut la timpul acela mare autoritate in fabrica, dar partiiul si VERES au accentuat necesitatea numirii lui ca Adm. CASBI, Argumentarea tov. VERESX, juste din toate punctele de ve-

dere, a convins membrii adunarii ca ei trebuie sa fie administratorul CASBI. Si eu am fost de aceasta parere si azi sunt convins ca asa a trebuit sa se intample. Era si natural deoarece el a fost avocatul si eu technicianul, el a fost omul de Partid si eu numai simpatizantul.-

In perioada aceasta CASBI sau facut toate pregatirile pt trecerea in legalitate, adica reconstruirea societatii si a consiliului de administratie legala, luand contact cu patronii fabricii, cari in parte au ramas in Ardealul de Sud si Regat.- toate aceste lucrari de stil mare au fost conduse de dr. KLEIN. Reconstruirea legalitatii s-a facut in anul 1945 si a fost ales ca director general Dr. KLEIN ANDREI.-

In aceasta perioada s-a facut si lichidarea contractului cu organele armatei sovietice Malinovschi, cari intre timp au trecut dela Cluj la Budapesta. Problemele extraordinar de grave, cari au rezultat pe teren financiar si de aprovizionare, impreuna cu readucerea bunurilor noastre / chimicalii, masini / evacuate din Ungaria / Budapesta, Szekesfehervar, Sopron / aprovizionarea noastra din Ungaria si si valorificarea creantelor noastre onorate in Pengö ab Budapesta si aducerea acestor materiale si masini cumparate acolo peste notarul romano-maghiar, au insemnat pentru mine o activitate atat de intensiva ca restul activitatii de conducere a fabricii am lasat complet in domeniul lui Klein avand convingerea ca tot ce se va intampla, se face cu acordul prealabil al Partidului Comunist.-

Nu cunosc detalii din aceste tratative. Nu stiu care anume din Partidul Clujean a fost responsabil in reorganizarea societatii Dermata.-

Trbuie sa ma extind inasa asupra organizarii biroului nostru din Bucuresti. Acolo in baza propunerii tov. Dr. KLEIN si a aprobarii Sfatului de Uzina, prezidat de mine, a fost numit avocatul Dr. Pajiste si Adalbert Fenyö, amandoi ca directori, primul pentru chestiuni juridice si financiare, altul pentru compartimentul de aprovizionare si piele cruda. Dr. PAJISTE, era un om foarte capabil, cu legaturi extraordinare, dar cum ne-am convins ulterior cu totii, a fost un mare smecher si corupt. FENYÖ ADALBERT, a fost verisorul lui FARKAS MOZES, deci a apartinut in familia FARKAS, tot foarte capabil, dar cum ne-am convins ulterior tot foarte corupt.-

469
749

Noi nu am cunoscut acesti doi colaboranti bucu-
resteani, dar am avut deplina incredere in Dr. KLEIN si au
votat propunerea lui.-

Este incontestabil ca prezenta lor la intreprin-
dere a fost de mare folos atat in perioada CASBI, cat si
in perioada de legalitate a Uzinelor Dermata, in timpul de
inflatie pana la stabilizare. Toate greutatile noastre pe te-
ren financiar juridic, administrativ si partial de aprovizio-
nare au fost bine rezolvate, uzina nu a stat niciodata, dar
nu incapa nici o indoiala amandoi au facut grave afaceri.-

Descoperind urmele acestor afaceri, noi conducato-
rii Uzinei din Cluj, am tras atentia tov. Dr. KLEIN asupra
lor, dar nu a venit inca momentul de a se lua masuri incont-
lor, deoarece in timpurile inflatorice era nevoie de ei.-

Nu pot sa scutesc pe Dr. KLEIN, de sub raspundere
a mentinerii acestei stari de lucrari pana la capat. Aici ma
refer la cele scrise mai inainte. Fata de Pajiste si Fenyo
s, a manifestat aceasta lipsa de seriozitate, denumit de mine
anterior superficialitate, care a caracterizat de multe ori
actele lui de comanda. Dansul a judecat in linii generale
necesitatea mentinerii acestora in posturi de raspundere
si mai departe nu a vrut sa se ocupe cu detaliile desagre-
abile ale activitatii lor.-

Fata de Fenyo mai era legatura familiara. Aici am
constata in general ca Dr. KLEIN a avut sentimente intenzi-
ve familiare. Pot explica acest exces de zel familiar
din motivul ca a pierdut complet familia lui in Ardealul de
Nord, deci s, a atasat cu mai multa dragoste spre cei ramasi
in viata. Din acest sentiment familiar pot explica aceasta
indulgenta excesiva fata de Fenyo Adalbert.-

In perioada de legalitate, deci pana cand a fost
directorul general al Uzinelor Dermata, eu am ocupat pos-
tul de inginer-sef de azi, director tehnic de atunci. Cont-
ractal nostru s, a limitat la problemele anumitor compartimen-
te, deci caracterizarea mea nu mai poate fi completa in a-
ceasta perioada.-

Am putea sa scot in evidenta urmatoarele momente :

1./ Conducerea politica a fabricii

Dr. Klein a facut aceasta datorie cu maestrie.

Am fost martorul cum i-a reusit sa faca suta la suta ordine
in intreprindere ajungand la acord complet cu Comitetul

470
350

de Uzina.- Toate elementele refractoare ale Comitetului de Uzina au cazut in cursul acestei perioade, ajungand la stadiul ca tot ce s-a gasit just si rationat de directiune, a fost acceptat de Comitetul de Uzina. Poate nicieri nu a existat o mai mare unitate intre director general si Comitetul de fabrica. Dupa parerea mea dintre toate sarcinile lui aceasta a fost cea mai grea, deoarece el, atat ca intelectual cat si ca fostul barbat al fiicei sef-achizitionarului la inceput nu s-a bucurat de absoluta incredere, cum m-am convins. Datorit inesa manevrelor sale democratice si de camaraderie, spiritului sau extraordinar, simtului sau social si cunostintelor sale ideologice, gantira pe urma mentalitatii sale revolutionare, a putut castiga increderea muncitorilor.-

2./ Conducerea financiara si economica a fabricii.-

Prin capacitatea sa recunosta prin toata tara a reusit sa castige increderea tuturor factorilor tarii, pt. sprijinirea financiara a fabricii. Datorit acestui fapt uzina a reusit sa desvolte toate capacitatile sale interne, a produs mai mult decat totdeauna, pretul de cost a scazut si s-au ajuns la un nivel foarte inalt de calitate si de economie.- A putut stabili o colaborare cu toti conducatorii tehnicieni ai intreprinderii si am reusit sa platim salarii relativ maxime.-

Dermata a produs minunat, a acumulat mari valori, au crescut multe cadre, a desvoltat technicitatea, a fost o buna scoala pt. mase.-

Stabilizarea si nationalizarea a gasit Dermata la varful dezvoltarii si intreaga perioada de organizare socialista a industriei de pãelarie nationalizata s-a putut baza pe productie specialista a Dermatei.-

Rolul Dr.-ului KLEIN ANDRSI in aceste perioade merita toate laudele.-

3./ politica de investitii.-

Dupa parerea mea aceasta latura a activitatii sale nu este destul de cunoscuta. Atat politica sa financiara cununata cu succes cat si influenta sa asupra patronii intreprinderii au garantat posibilitatea de a investi creditele inflatorice ale enorme ale fabricii. In aceasta perioada 1944-48, am construit mai mult decat anterior intre 1933-44, si mult mai mult decat toate

fabricantii de pielarie si incaltaminte impreuna, datorit conducerii socialiste a Dermatei. Aici eu ca director tehnic, care am condus efectiv cu inginerii noi aceste lucrari, sunt martorul principal.-

4./ Politica de productie.-

Tot convingerea lui socialista a facut posibilitatea mentinerea unei politici diametral opuse in perioada de inflatie, fata de fabricile de sub conducerea capitalista. Noi am produs cu toata putere, iar altii au sabotat.-

5./ Incadrarea intreprinderii in economia tarii.-

Sub conducerea lui si prin munca lui personala am ajuns de a smulge conducerea CRAP-ului si a industriei de pielarie din mana aracer stilor bucuresteni.- El personal a luat parte activa in conducerea CRAP-ului si personal s, a dus in strainatate pentru a rezolva primele 2 mari actiuni de import de piele cruda din strainatate. Aici a valorificat inafara de capacitatea lui financiara si cunostintele tehnologice castigate intretimp, intrucat a controlat in America de Sud, marfa cumparata personal, manual.-

6./ politica de personal.-

Aici trebuie sa arat negativitatile lui.- Un om de stil mare si un om aventurier. A invatat probabil din evenimentele tragice ale vietii sale, ca fara acest aventurism ar fi murit. Era destul de curajos pt. ca in momente grave sa risce mult, poate totul, pt. a scapa totul. Ase pot explica ca nu-i placeau oamenii suta la suta seriosi ii placeau mai mult oamenii talentati cari sunt gata la moment dat de a comite acte de risc. Acesti curajozi in limba maghiara "vaganyok" aveau mare autoritate inaintea lui. In fabrica a cautat sa se inconjoare cu asemenea elemente, cari erau incontestabil necesare la moment dat, dar a subapreciat valoarea lor.-

Tot aici apartine caracterul de dilatatantism al actelor lui, atunci cand s, a amestecat in chestiuni tehnice. A cazut o greseala obisnuita a oamenilor talentati, cari se pricep la toate. In general pt. el a fost mare acest pericol, deoarece era de fapt o capacitate latentă tehnica / a urmat 1 an de politehnica in strainatate / in general in arhitectura.-

Aici trebuie sa scot in evidenta caracterul de precautie al lui, care s-a manifestat mai tarziu in perioada doua de legalitate in 1947-48 cand au fost numiti in conducerea Uzinelor Dermata tov. Sisig Benő, ca adm. delegat, tov. Leb. tov. Varadi si tov. Bergner ca directori, primii doi ii pot caracteriza ca incapabili si ultimii doi ca necunoscatori de specificul Uzinei. Mai tarziu, ca director Ministerial in anul 1948, am vazut aceeaasi calitate de precautie, cand a stat in mod trecator in fata unor forte mai mari, si cand lui i-a revenit datoria de a infrunta actele lor gresite. M, am mirat de rãdãrea lui, cu care a putut astepta pana cand a venit momentul de opunere categorica, pana atunci i-a ajutat cu sãrã tãri. Aceasta inseamna un spirit disciplinat, educat in sens politic.-

5./ Viata personala.-

Ma refer exclusiv la problema casatoriei lui. Mi-a explicat personal ca prima casatorie a sotiei a facut din el o masina de castigat bani si nu a gasit o sursa in ea pt. a-si dezvolta fortele morale si a-si parasi reselile lui.-

A doua sotie a fost o adevarata martira comunista cum sunt informat, o personalitate de morala superioara, chiar daca din punct de vedere al inteligentei nu poate contura cu prima. Cunosc ambele.-

Sunt convins ca nu iubirea si nici speculatiile oportunistice au fost cauza divortului si motivul recasatoriei, ci motive morale. Dr. KLEIN a gasit in persoana doctriței o persoana matura din punct de vedere moral, un fel de sora sau mama mai de varsta, care il indreapta, ii ca echilibrul pierdut prin Auschwitz si in urma bolilor incasate in Ucraina. Intr, adevãr oridecate ori m, am adresat sotiei sale pt. interventie umana, am vazut efectul binevoitor asupra spiritului si decesiilor lui Klein.-

Dr. Klein, dupa ultimã mea convingere este un adevãrat partizan al proletariãtului si pana cand am avut contact cu ell-am considerat in totdeauna ca un fiu devotat al cauzei socialismului.-

Cluj, la 21.VIII.1952

ss. Kohonyi Vilhelm

Copie

00473 353

REFERINTA DESPRE TOV. KLEIN ANDREI DR.
=====

Cum stiu este fiul avocatului KLEIN MAXI, din Dej, care era cunoscut ca un om socialist. Dr. KLEIN ANDREI, avand diploma de avocat prin casatoria / inainte de 1940 / a intrat in familia capitalistului FARKAS IOSIF, actionar si director al Fabricii Dermata de pe atunci.-

Tov. KLEIN ANDREI, este un om capabil, inteligent, diplomat si un bun orator. Dupa un timp scurt ptin anul 1945, a devenit director general al fabricii Dermata Juca un rol de intermediar intre proprietari / actionari / fabricii, Comitet, Org. de baza si PCR.-

Dupa cum am putut aprecia Tov. KLEIN, a dus o munca de agitatie cu succes in anii de 1945-47, reusi sa convinga o buna parte a personalului / muncitorii manuali si intelectuali / sa se inscrie in PCR. ajutand intarirea democratiei populare.-

In anul 1948 a fost trimis de Guvern in Argentina intr, o Comisie, care a avut ca sarcina sa contracteze piei brute necesare Industriei Tarii.- Stiu ca aceasta Comisie si-a facut datoria, aducand in tara din mai 1948, un vapor / 500 vagoane piei brute. /

Dupa reintoarcerea sa din Argetina 1948 a fost mutat in Minister la Bucuresti, de atunci nici nu l-am mai intalnit. Așa stiu ca si azi ste la Bucuresti, insa nu stiu unde are serviciu.-

Cluj, la 9.IX.1952

ss. Horvathy Alexandru

00474

354

23/ R.D.

NOTA INFORMATIVA

19. Iunie 1952

Va informez ca in zilele trecute sotia lui Dr. Köppich Francisc, dela Medicala III. din Cluj, a fost in Bucuresti in delegatie.-

Cu aceasta ocazie susnumita a facut vizita la sotia lui Dr. KLEIN BANDI, care este prietena ei inca din ilegalitate.-

Numita KÖPICH, intre altele s, a interesat si despre problema sotului ei Dr. KLEIN BANDI, la care sotia lui IOSEPOVICI REGHINA, a raspuns ca se simte foarte lini tit in ceace priveste problema sotului ei; deoarece stie ca Partidul nu greseste si se va afla ca sotul ei nu este vinovat si niciodata nu a facut nici un fel de lucru ce este contrar liniei Partidului.-

Informator

R.
i.
i.
i.

00475

355

Fabrica ELECTROCERAMICA Turda

Klein A

356

00476

REGIUNEA C L U J

Nr.331/91.049 din
4 Sept.1952

C A T R E

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI

BUCURESTI

Schote copul de
referat

1

Incatinuoze
se note locul de
nunci

9

La ordinul Dv.Nr.331/450.464 din 27.8.
1952, in legatura cu numitul ~~EUFICH FRANCISC~~, nascut la
10.II.1909 in Petrosani-Hunedoara, medic oman, in prezent
director de studii la IMP Cluj, raportam:

Numitul KOPRIKH FRANCISC din anul

1915 pana in 1919 ur-
meaza scoala primara in Timisoara, dupa care data intra in
liceul din Alba Iulia denumit "Masilath", care il urmeaza
pana la sfarsitul anului 1927 dupa care data se inscrie la
Facultatea de Medicina din Cluj.-

Din anul 1931-1932 se inscrie la Concursul
de Externat Medical Cluj in calitate de student al Clinicii
Universitare Cluj, iar in anul 1933 devine medic secundar
si in aceasta calitate presteaza serviciul pana in anul
1935 la sanatorul Lengyel Cluj.-

Din anul 1935 pana in 1942 este medic secun-
dar la Spitalul Evreesc Cluj. Intre timp in 1939 este con-
centrat.-

Din 1942-1944, a fost in detasamentul de mun-
ca fortata ajungand apoi in 1945 in Uniunea Sovietica ca
prizonier si sta in Uniunea Sovietica pana in 1945 cand
a venit acasa si lucreaza in cabinetul sau medical particu-
lar pana in anul 1947 cand a fost numit medic primar al sec-
tiei interne la Spitalul Evreesc Cluj in care calitate lu-
creaza pana in anul 1949 la nationalizarea institutiilor
sanitare cand a fost numit director al acelu spital, si
tot in acel an a fost numit conferentier universitar la
clinica medicala lichidand cu cabinetul medical particular

///.

Tot in anul 1949-1950, a fost numit director de studii al I.M.F.-ului Cluj luand parte la conducerea acestui institut pana in ^{prezent} ~~prezent~~ 1952.-

In ce priveste activitatea politica a susnumitului in 1928 a devenit membru in org.sionista "Esera" de unde a fost recrutat in partid, acea organizatie fiind dizolvata. Membru in PCR. a devenit in anul 1932 inca pe cand era student la medicina in Cluj.

Dupa cum reiese din discutiile avute cu diferite persoane care-l cunosc ^{pe} susnumitul in calitate de membru de partid ilegalist a primit diferite sarcini in special pe linie financiara pe care sarcini le-a dus la bun sfarsit.-

Dupa cum rezulta din materialul ce-l posedam susnumitul in anul 1935 a refuzat o sarcina primita din partea Partidului de a imprastia prin fabrici unele manifeste PCR., spunand ca este un lucru prea periculos refuzand categoric. In continuare mai rezulta ca KUPICH RANGISC, a primit de multe ori insarcinari din partea PCR-ului pentru cazarea unor tovarasi ilegalisti care sarcini le-a dus la bun sfarsit pana in anul 1942 lucrand in continuare pe linie economica si financiara, asigurand totodata asistenta medicala pentru unii tovarasi din ilegalitate.-

Astfel a dat locuinta/azil/ pentru tov. medicul KERTESZ RESSO, ilegalist si alti tovarasi.-

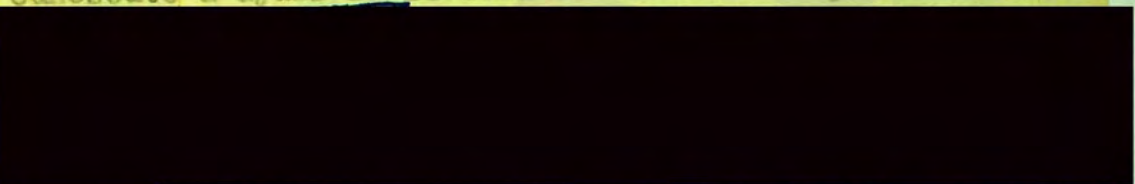
In anul 1941 a fost arestat impreuna cu sotia de catre organele politice hortiste si dusi in lagarul dela Bomeseni unde au fost tinuti circa 8 zile dupa care au fost pusi in libertate. Acest caz s, a intamplat foarte rar ca sa fie cineva eliberat, insa nu s, a putut stabili pana in prezent daca susnumitul a avut ceva legaturi si cu Siguranta hortista.-

Dupa reintorcerea sa din prizonierat a avut legaturi de prietenie stranse cu fostul ministru adjunct la Ministerul de Finante Iacob Alexandru, Nestor, Neuman Alexandru, care aveau posturi de raspundere si care l, au sustinut ca sa obtina si el post de raspundere si astfel a ajuns ca sa fie numit in functia de director de Studii la I.M.F. Cluj precum si membru in Biroul Regional PCR. Cluj.-

Deasemenea intotdeauna a fost vazut in anturajul elementelor reactionare din Cluj Burgheze sau cu stitudini burgheze, cum a fost KLEIN BONDII in prezent arestat/ care a fost director general al Fabricii "Dermata" a carui sotie

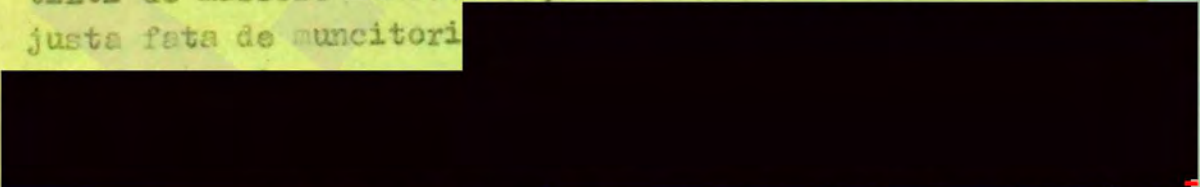
este fiica numitului PAREAS MOZES, care detinea cele mai multe actiuni ale uzinei "Dermata" Cluj. Dupa eliberarea tarii noastre KLEIN BONDI a fost numit director general al uzinelor Dermata, concomitent cu aceasta, sotia acestuia a devenit sotia fostului Ministru Adjunct Iacob Alexandru, iar sotia lui Iacob Alexandru a luat o Klein Bondy, astfel au facut schimb de sotii, si la care petrecere a asistat si KOPICH FRANOISC, facand niste petreceri mari, atunci cand muncitorii sufereau de foame, in anii 1945-1946.

Un bun prieten al susnumitului, este HAMBURG IOSIF, medic Oftalmolog, care in 1944 prin diferite metode cunoscute a ajuns in Elvetia si de acolo in prezent in Ame-

Susnumitul este cunoscut ca unul din cei mai intimi prieteni a-i tradatorului Iacob Alexandru, atat el cat si sotia lui care au fost in cele mai bune relatii si la fel si cu sotia lui Iacob Alexandru, numita Farcas Magda si sora sa care in prezent se afla la Paris si care in anii 1947-1948 a venit in tara pela Dr. KOPICH si pela sotia sa stand de vorba, intretinandu-se tot timpul cat se afla la Cluj.-

Atat Dr. Kopicat cat si sotia sa nu sunt simpatici de masele muncitoare, intrucat au o comportare nejusta fata de muncitori

Mai rezulta ca ar fi avut legaturi de prietenie restransa si cu fostul colonel de securitate Patriciu Mihai care-l sustinea in cele mai multe cazuri.-

In anul 1951-1952 a fost decorat datorita acestor relatii "Ministeriale" cu ordinul Muncii cl. II-a, pentru "merite te taram medical".-

De altfel cel in cauza este un element increzut, fara spirit autocritic, imoral, carierist.-

Pela sfarsitul lunii Iunie 1952 sotia lui Kopicat a fost in Bucuresti unde a facut vizita la familia lui Klein Bondy si ia comunicat cu bucurie ca cu cat eroism suporta sotia lui Klein Bondy grelele incercari.

Prin aceasta a vrut sa arate ca acea femeie este o eroina si nu o tradatoare asa dupa cum in realitate este. De aici se constata ca si aceasta femeie, adica sotia lui Koppich este o tradatoare a clasei muncitoare, intrucat sustine elemente care au tradat clasa muncitoare .-

In ce priveste activitatea pe linie de CDE., dupa eliberare nu rezulta ca el ar fi fost activist salariat al CDE-ului ci doar a activat pe linie CDE. si in acelasi timp a practicat si medicina in mod particular avand cabinetul sau medical atat el cat si sotia lui. In continuare mai rezulta ca a fost trimis la CDE. de Partid unde in mod formal si-a indeplinit sarcina dar nu rezulta din materialul ce-l posedam pana in prezent ca sa fi fost sector in munca politica CDE. Este adevarat ca la preocupat foarte mult cabinetul sau medical particular, ocupandu-se in special sotia lui dupa cum s, a aratat si mai sus

Dupa cum arata unii din colegii sai numitul Koppich Francisc totdeauna a dat goana dupa castiguri si dupa posturi, fiind caracterizat ca un carierist si egoist, desemenen nu se intereseaza de situatia personalului de sub conducerea lui si vede lucrarile mai mult prin prisma personala, cautand orisiconi sa arate " ca el are merite din trecut", inasa are o atitudine dictatoriala fata de subalterni si ii place sa se autoevidentizeze.-

In ce priveste sotia lui cu numele de KOPPICH ANA, nascuta in anul 1909 in com. Sebis, raionul Nasaud, reg. Cluj, de profesie medic uman, originea soc. sic burgheza, este o femeie ridicata din punct de vedere politic, iar pe linie profesionala ^{doct} numita medic consultat la uzinele "Herbakiolos" Cluj, iar ^{mai tarziu} este medic asistent la Institutul de Higiena a muncii din Cluj si responsabila cu munca stiintifica.-

Este cunoscuta ca a activat in miscarea muncitoreasca din anul 1932, fiind organizata in acea celula cu sotul ei, ajutand la distribuirea manifestelor "Studentul revolutionar" literatura ilegala, ducand munca de lamurire printre studenti, apoi a mai activat in organizatia "Femeilor Evreesti", "Apararea mamei si copilului".-

In anul 1934 a terminat Facultatea si a fost angajata ca medic secundar la Spitalul Evreesc unde a lucrat pana in anul 1944.-

Sohote olelo domiciliu

3

ppa. Waul de n. n. n.

Sohote olelo domiciliu

4

ruiele colico se tot! a

00449 268

Intre timp in anul 1935 se casatoreste cu numitul Koppich Francisc, care ii era coleg de facultate.-

In casa la ei a fost tinut in 1939 tov. Kertesz Reszo ilegalist cateva saptamani, iar in anul 1941 Februarie - Aprilie a fost tinut la ei in casa ilegalistul Schonherz Zoltan membru in partidul Communist Maghiar in prezent membru in Comitetul Central al P.C. Ungar.-

In 1944 a fost deportata impreuna cu parintii si copilul sau in varsta de 7 ani la Auschwitz unde parintii si copilul sau au fost exterminati.-

La 27.1.1945 a fost eliberata de catre Armata Rosie iar la 7 Mai 1945 s, a reintoars in tara stabilindu-se la Cluj incepand sa lucreze pe linia de UFDR, apoi la Crucea Rosie ca activista voluntara, iar in anul 1948 a fost numita membra in Comitetul Central Crucea Rosie. Tot in anul 1948 a primit confirmarea calitatii de membra de Partid din anul 1932. A avut mai multe ocazii de raspundere pe linie de Partid ca, propagandista, si altele.-

In anul 1951, a fost trimisa pe linie P.I.R. in Polonia cu ocazia aniversarii eliberarii Auschwitz-ului.

Tinem sa mentionam ca susnumita dupa cum s, a aratat si mai sus a tinut cabinet medical particular pana in anul 1948 1949 cand a lichidat, in care timp s, a ocupat de avorturi clandestine fiind ajutata si de sotul sau, luand bani in special dela muncitori. La acestea se adauga si cele aratate mai sus cum a murit in chinuri grozave o muncitoare dela uzinele "Herbak Inos" in urma unui avort executat de susnumite, care caz nu a fost cercetat si diferit justitiei.-

Tot ca parte negativa este si faptul ca intotdeauna a fost vaguta in enturajul elementelor burgheze, a celor elemente cu care sa sotul ei isi petrecea timpul dupa cum s, a mentionat si mai sus. Tot susnumita ca dovada ca este atasata traditorilor clasei muncitoare a compatimit pe sotia lui Klein Bandi care este arestat sotul, ei si spune ca infrunta cu eroism toate incercarile.-

Este o femeie egoista, usbland dupe functii si cautand sa se evidentieze.-

Referitor la parintii susnumitului ambii sunt in viata fiind intretinuti de catre Koppich Francisc si sotia sa.

Total susnumitului, KOPPICH ARTUR, nascut in 1890, a fost de profesie contabil, in prezent fara profesie fiind batran si neputincios. Nu este cunoscuta activitatea lui politica

noile role

5

din trecut iar in prezent este ne incadrat politiceste. - 24el

In ce priveste averea, nu s,a putut stabili daca a avut ceva avere in trecut, iar in prezent nu poseda nimic.

Mama susnumitului KOPPICH BERTA, nascuta in 1887 de profesie casnica, este intretinuta de Koppich Francisc si sotia lui, in trecut nu a facut politica, in prezent ne incadrata politiceste. La fel avere nu are. -

Fratii susnumitului: Koppich Carol de profesie inginer, in prezent sef de divizie la Comisia de Stat a planificarii Bucuresti cu domiciliul in Bucuresti Str. Rosetti nr. 30 in trecut a fost simpatizant al miscarii muncitoresti in prezent membru in PMR. -

Sora: Elena casatorita cu Dr. Schlesinger, in trecut nu a facut politica, in prezent ne incadrata politiceste, de profesie casnica/este bolnava de basedow de 15 ani/, sotul ei Schlesinger E. este membru de partid, in prezent functionar la Mini. terul Sanatatii cu dom. in Bucuresti bul. Republicii 77. -

Avere nu poseda nici Koppich Francisc si nici fratii lui. -

COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAI

LT DE SECURITATE
VANCEA E IL

GI/CM
3 ex.

St. Păun

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

362

R. Herer

PRIN CURIER
=====

OU
242/66803
=====
24.9.1952

✓ Klein A.

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI

BUCURESTI
=====

La ordinul Dvs.Nr.242/25.349 din 30 Iulie 1942, cu privire la numitul KLEIN ANDREI, nascut la 22 Decembrie 1912 in Dej, raportam :

Din anul 1919 pana in anul 1922 susnumitul a urmat 4 clase primare in orasul Dej. Dupa cum reiese din verificarile facute in acest timp era un elev cu comportari bune, si profesorii erau multumiti de felul cum a invatat.-

Din anul 1922 impreuna cu parintii se muta in Cluj, unde urmeaza in continuare liceul Evreesc "Tarbut" din Cluj, iar dupa terminarea scolilor secundare se inscrie la Facultatea de Drept a universitatii.-

Dupa terminarea cursurilor universitare o perioada lucreaza in biroul tatalui sau ca stagiar si fiind un tanar foarte iuteligent, cu un exterior placut facand cunostinta cu fata principalului actionar al fabricii Dermata Farkas Iosif, cu Farkas Magda, aceasta din urma se amorozeaza de el si pe urma se casatoresc. Dupa cum afirma unii cari cunosc mai indeaproape aceasta casatorie a fost fortata mai mult de fata care nu a vrut sa renunte la el.-

In jurul anului 1937 inca insainte de casatorie numitul KLEIN ANDREI intra ca practicant la fabrica viitorului sau socru, unde lucreaza la diferite sectii. Dupa casatorie lucreaza in continuare in fabrica pana in Iunie 1942 cand este incorporat in detasamentul de munca 110/25 din Gherla.-

La data de 1 Iulie 1942, impreuna cu detasa-

363

mentul mai susaratat este dus pe front , cu trenul pana la orasul Ghomel / Ucraina / . De aici distanta de 1300 Km. pana la front de toti din detasament este facut pe jos, si sunt expusi tuturor schingiuirilor comandantului Nadasi Nieman Ludovic, care in 1945 pentru atrocitatile comise in detasament a fost trimis in Justitie , insa din motive necunoscute de noi a fost achitat . Singur numitul KLEIN ANDREI, face exceptie si este in relatii foarte bune cu acest Nieman datorita carui fapt profita de favorul ca distanta de 1300 Km. ce a fost parcurs de camarazii sai pe jos el a facut cu bicicleta si pe carute, sub pretextul ca este curier.-

Situatia exceptionala a lui KLEIN ANDREI, ramane permanent in perioada cat comandantul detasamentului este Nadasi Nieman Ludovic, si persista si in perioada dupa ce aceasta din cauza boalei sale a fost inlocuit de un Lt. cu numele de Miklossi. Colegii lui din detasament explica relatiile bune ce existau intre Nieman si Klein si Miklossi si KLEIN, prin faptul ca apartinea clasei burgheze si presupuneau ca acesti comandanti au fost cumparati de familia bogata inca inainte de venirea lor pe front. Nu am putut stabili ca aceste favorizari s, ar fi datorat faptului ca numitul KLEIN ANDREI ar fi facut anumite servicii Comandantilor sai. Dupa cum afirma Dr. Kertesz Nicolae cu domiciliul in Cluj, angajat al Oficiului Gros Alimentarintz, o zi KLEIN ANDREI pe neasteptate din ordinul Comandantului Nieman a fost mutat dela bucatarie la munca, si cu aceasta ocazie KLEIN Le-a spus ca aceasta se datoreste faptului ca Nieman a conditionat favorurile sale de furnizarea unor informatiuni despre atitudinea si parerile celor din detasament, lucru ce insa el a refuzat categoric.-

Asupra atitudinii sale fata de camarazii sai din detasament toti declara ca aceasta a fost tovaraseasca, nu putine au fost cazurile cand a incercat sa obtina pentru colegii sai anumite favoruri dela comandantul Nieman, si Miklossi.-

Dupa 13 Ianuarie 1945, cand s, a inceput retragerea trupelor maghiare de pe frontul din Voronej si detasamentul de munca in care a fost numitul KLEIN ANDREI a inceput retragerea si in acest timp susnumitul a indurat aceleasi mizerii ca si ceilalti dintre camara-

zii sai, chiar trecand si intr-o boala grea thyphos exantematic , care i-a slabit inima.-

Dupa ce a ajuns in tara si a fost demobilizat a lucrat incontinuuare la fabrica Dermata , la laborator si in alte sectii. In acest timp dupa cum afirma inginerul Rohonyi a fost singurul dintre conducatorii evrei ai Uzinelor Dermata, care a reusit sa gaseasca o platforma de tratative cu organele de receptie a Ministerului de razboi maghiar, si aceasta datorita calitatilor lui exceptionale.-

Nu am putut obtine nici o relatie din care ar rezulta ca susnumitul a scapat din detasament in urma interventiilor facute de comandantul ghetoului din Cluj, cum se rata aceasta in ordinul Dvs.-

Cum rezulta din informatii in Martie 1944 dupa ocuparea Ardealului de catre armatele germane numitul KLEIN ANDREI incearca sa fuga in Ardealul de Sud spre Turda, insa nu reuseste si este predat de catre autoritatile romane Gestapoului, este retinut o perioada de timp in inchisoarea din Str. Ipar, de unde apoi este trimis in ghetoului dela Fabrica de Caramizi. Cu toti cu care am stat de vorba afirma ca din gheto susnumitul a reusit sa scape datorita bombardamentului din 2 Iunie 1944, cand in invalmaseala produsa a reusit sa fuga.

Din aceasta perioada pana la eliberarea tarii traeste in ilegalitate si din unele informatii rezulta ca ar fi fost ascuns o perioada de timp impreuna cu Jakob Alexandru, fost ministru-adjunct, la un borecare SZEPESI, invatator din comuna Vaida-Camaras. Tot in aceasta perioada de timp ar fi facut cunostinta si cu viitoarea sa sotie medica Iosephovits Reghina, cu care s, a casatorit dupa eliberare si dupa ce a divortat dela Farkas Magdalena, care s, a casatorit cu Jakob Alexandru.-

Din unele informatii rezulta ca in 1944 inainte de ar fi fost arestat de Gestapo deja ar fi avut legatura cu miscarea muncitoreasca, pentru care motiv pentru a nu fi demascat a plecat impreuna cu sotia si a trait cateva luni la Budapesta .-

In Decembrie 1944, se reintoarce in fabrica Dermata si in conditiunile grele de atunci este numit ca conducator al serviciului de aprovizionare, iar in luna Mai 1945, este delegat ca administratorul CASBI al intreprinderii. Aceasta numire al lui KLEIN ANDREI, se datoreste sprijinului Comitetului Regional de Partid in care in acel timp ocupa o functie de raspundere numitul IACOB ALEXANDRU, cu care numitul KLEIN ANDREI mentine relatii de prietenie cu toate ca aceasta a luat de nevasta prima sa sotie, si a devenit astfel actionar al fabricii Dermata.-

Dupa ce actiunile fabricii au fost restituite vechilor proprietari dintre cari principalul actionar era fosta luinsotie, numita FARKAS MAGDALENA, iar o parte din restul vechilor proprietari au domiciliat la Bucuresti numitul KLEIN ANDREI, este numit ca director general al fabricii, si el este acela care duce toate tratativele pentru reconstituirea legalitatii fabricii si ajungerea acestuia in mana vechilor proprietari.-

Tot Dr. KLEIN a fost acela care a aranjat si a propus Comisiei de Uzina ca magazinul de incaltaminte din Str. Dozsa Gheorghe sa fie predat numitei FARKAS MAGDALENA, cu drept de vanzare monopol a produselor Dermata. Intrucat o parte din conducerea Uzinelor Dermata a fost contra propunerii lui KLEIN, susnumitul a argumentat ca aceasta predare este necesara intrucat FARKAS MAGDA figureaza numai de forma ca beneficiar al magazinului, in fond castigul este al Partidului Comunist.- Desigur aceasta argumentare a fost decisiva si magazinul din Str. Dozsa Gheorghe, care a primit marfuri pe credite in tot timpul inflatiei a asigurat un castig considerabil familiei JAKAB.-

In acest timp Uzinele Dermata au avut un birou la Bucuresti, care avea diferite sarcini de aprovizionare si de vanzare. Conducatorii acestui birou la propunerea lui Dr. Klein au fost numitii Dr. Pajiste, si Adalbert Fenyö, primul pentru chestiuni juridice si financiare, ultimul pentru aprovizionare cu piei crude, ambii au fost oameni capabili cu legaturi vaste, insa mari excrochi si smecheri cari au facut pe spinarea fabricii afaceri considerabile.- Desei aceste afaceri ilegale au fost cunoscute de directorul KLEIN, masuri niciodata nu au fost luate.

In perioada cat Dr. KLEIN ANDREI, a fost directorul general al Uzinelor Dermata , tot timpul a luat parte din plin la conducerea treburilor fabricii, a cunoscut si a luat parte in diferitele afaceri facute pe piata neagra, insa dupa cum rezulta din informatiile ce am cules aceste afaceri erau prezentate totdeauna in asa fel ca sunt facute in interesul si cu cunostinta Partidului.

Susnumitul pentru a incheia contracte de vanzare pentru fabrica, in anul 1946 a facut un drum la Paris iar mai tarziu in 1947 el a fost acela care a fost insarcinat din partea Directiei Industriale a Pielariei sa mearga in Argentina si sa contracteze importul unui cantitati de 500 vagoane de piele. Cum suntem informati in drum spre Argentina a trecut din nou spre Paris, unde a luat legatura cu numita FARKAS EDIT, casatorita Baumgarten, sora fostei sale sotii. Cu aceasta ocazie a dus cu sine cateva intaltaminte special fabricate , aceasta sub pretextul de a face cadou in interesul incheierii contractului. Pielea adusa in tara erau de calitate cat se poate de proasta, insa cum rezulta din afirmatiile unor tehnicieni in general pieile din Argentina nu sunt de calitate buna.-

Un lucru pozitiv ce i se poate aduce este faptul ca in aceasta perioada inainte de nationalizare cand in general in toata fabricile care erau in proprietatea capitalistilor productia a fost sabotata, Uzinele Dermata a produs cu toata capacitatea si in intervalul de 1944-48, s, a construit mai mult decat anterior intr, o perioada de 10 ani.-

Relatiile lui personale cat timp a fost in Cluj era cu elementele fruntase ale Partidului ca Veress Paul, Dan Stefan, Jakob Alexandru, Vaida Vasile, Alexa Augustin, Dr. Köppich Francisc, Dr. Heller Iosif, fost actionar, si altii.-

Dupa cum suntem informati relatiile lui cu JAKAB ALEXANDRU, erau relatii [redacted] de prietenie, locuiau in aceeiasi cladire in Str. Republicii Nr.12. care a fost proprietatea fostei sotii, FARKAS MAGDALENA, se vizitau reciproc si faceau petreceri impreuna.-

Era inca in relatii bune si cu Dr. Köppich Francisc, aceasta mai mult era o prietenie a sotiei sale

00487 267

Intre prietenii casei mai pot fi enumerati numitii Balazs Egon, fost la Ministerul Afacerilor Externe si fostul Colonel Patriciu Mihai.-

Dupa cum cunoastem din unele informatii neverificate aceste relatii au continuat si dupa ce Dr. KLEIN ANDREI, s, a mutat la Bucuresti.-

Rude : KLEIN MAXIMILIAN, tatal, decedat in anul 1938, era cunoscut ca un element cinstit, de profesie era avocat, biroul lui avocatial a mers destul de slab, intre anii 1925-30 a pledat in mod gratuit in procesele muncitoresti si era in acelaasi timp si un luptator cunoscut al drepturilor minoritatii maghiara din Romania burgheza.- Tatal nu a posedat niciun fel de avere.-

KLEIN JANKA, nascuta Kolus, mama sa, a fost de profesie casnica, neincadrat in organizatii politice, fara avere, a decedat in anul 1944, fiind deportata.-

Kolus Stefania, matusa, cu domiciliul in Dej. Str. Mihail Kogalniceanu Nr.4. de profesie casnica, membru in UFDR. este o femeie cinstita, a fost casatorita cu numitul Agay Andrei de profesie avocat care a decedat in 1944.-

Alte rude apropiate nu sunt cunoscute.-

Alaturat anexam in original si copie declaratiile culese in cursul investigatiilor.-

COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAIL

Cpt. de Securitate
Toth Adalbert

Toth

DIRECTIA GENERALA A SECURITATII SATULUI
RAIONUL GHERLA.

67474.

Nr. 24/12853
29. August 1952

La tov. Hiescu

488 368

2
La secretariat
gry

1952 SEP. 1 - 1/2 67641
Către.

DIRECTIA REGIONALA A SECURITATII SATULUI REGIONEA
CLUJ

B24
47

La ord. Dvs "r. 24/66803. din 18.8.1952
referitor la numitul KLEIN ANDREI, fost director al Fabricii
germata Cluj, raportam urmatoarele.

In ce privete pe numitul Blum Adalbert, nu
se fala cu domiciliu in orasul Gherla, deoarece este plecat
in Palestina din anul 1952, dela care nu am putut obtine
declaratie. Inaintam alaturat 2, declarati in original
luate dela numiti DAVID AVRAN si FODOR IONA, ambi din orasul
Gherla.

SLT. DE SECURITATEA.
MUGINA TEODOR

Mugina

Slt. de securitate.
Roman Vasile.

Pa-Hertz.

SECTIA RAIONALĂ A SECURITĂȚII STATULUI DEJ.

Nr. 2/25.434.-

25. August 1952.-

1952. AUG. 26 *h* 67474

369
00409

h
La lucru
guru

C a t r e .

DIRECTIUNEA REGIONALĂ A SECURITĂȚII STATULUI.-

C L U J .-

La ord. Dvs. ~~Telefonie~~ Nr. 24/.66.803, din 18 August 1952, cu privire la numitul KLEIN ANDREI, înaintat alăturat raportul de investigații și una declarații primit asupra activității susnumitului în detasamentul de muncă.-

LT. DE SECURITATE
RUSU GRIGORE

Slt. de Securitate
Laposi S.

00490 370

RAPORT DE INVESTIGATII.

In urma investigatiunelor intreprinse in orasul Dej, referitor la numitul KLEIN ANDREI, raportam urmatoarele:

KLEIN ANDREI, este nascut in anul 1912 luna Decembrie ziua de 22, in orasul Dej, Raionul Dej, Regiunea Cluj, este ~~MAI~~ lui MAXIM, si IANCA, decedati, origina sociala, mic burghez de nationalitate Evreu, cetatenia Romana, de profesie Advocat studii poseda 4. clase primare si Universitatea, este fara avere este casatorit, iar nu se cunoaste ca cu cine, ultimul domiciliu avut o in orasul Dej in anul 1922.

Din anul 1919 si pana in anul 1922 a urmat 4. clasa primare in orasul Dej, din verificari reiese ca susnumitul in acest timp are constituit fara de vicii la invatatura a fost intre primi, fata de profesori avut comportari bune.

Din anul 1922 susnumitul pleaca din raza noastra in orasul Cluj, dela aceasta data susnumitul nu mai a fost in raza noastra, dela aceasta data nu se cunoaste activitatea.-

Cat timp a fost la detasamentul de munca nr. 110/25, din anul 1942 si pana in anul 1943 luna Mai, din aceasta perioada il cunoaste activitatea lui numitul DAVID MOISE, membru in C.D.E. in acest timp susnumitul avut functie de curier, a avut stransa legaturi cu numitul NADASI NIMAN LUDOVIC, care era Comandantul detasamentului de munca, si de care a fost simpatizat, in acest timp avut o comportare buna fata de alti muncitori in acest timp nu a facut nici un fel de politica, activitatea susnumitului nu cunoaste si MIHAI EUGEN, care este cu domiciliu in orasul Gherla..

KLEIN MAXIM, tata, decedat in anul 1938, cat timp a domiciliat in raza noastra, era un element constituit fara de vicii nu a fost judecat sau condamnat, nu a facut nici un fel de politica, fata de locuitori avut comportari bune, de profesie a fost avocat, iar in anul 1922 susnumitul este plecat din raza noastra in orasul Cluj.-

KLEIN IANCA, mama, nascuta KOLUS, decedata din anul 1944, de profesie a fost casnica, avere nu a posedat, nu a facut politica, nu a fost judecata sau condamnata, in oras fata de locuitori avut comportari bune, iar din anul 1922 a plecat cu sotul ei in orasul Cluj.-

341

KOLUS STEFANIE, matuse, in etate de 54 ani, de profesie este casnica, avere posedea una casa, in trecut nu a facut politica, in prezent este membru in U.F.D.R. este o femeie cinstita fara de vicii, nu a fost judecata sau condamnata, nu face parte din secte religioase, a fost casatorita cu numitul AGAI ANDREI, decedat din anul 1944, de profesie era avocat, cat timp a trait era un element cinstit fara de vicii, susnunita domiciliata in orasul Dej, Str. Cogalnicianu Nr.4.-

Informatiile a fost culese de la numitii: EGYED NICOLAIE, membru in U.P.M. FRIGMAN MOR, membru in C.D.E. PULOVER IACOB, membru in P.M.R. ROZENTAL NATI, membru in C.D.E. toti sunt cu domiciliu in orasul Dej, Regiunea Cluj.

Mentionez ca din informatii reese ca susnunitul a fost in perioada dela 1942, si pana in anul 1944 Directorul Dermatei din orasul Cluj.-

Serg. de Securitate.-

Dub David Lupu.-

D. Lupu

DIRECTIONEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

Nr.24/66803
18.8.1952.

R. Hauer

PRIN CURIER

Catre

~~00492~~

RAIONUL GHERLA

Luati masuri pentru a culege declaratii asupra activitatii numitului KLEIN ANDREI, fost director al fabricii Dermata dupa anul 1944, in prezent functionar la Ministerul Industrii Usoare, dela urmatoarele persoane:

FODOR IOAN cu domiciliul in Gherla Str.0. Iosif Nr.5. Susnumitul a fost ordonanta Slt. NADASI NIMAN LUDOVIC, comandantul detasamentului de lucru 110/25 si in aceasta calitate a maltratrat pe subalternii lui, facand insa exceptie cu KLEIN ANDREI, care a fost favoritul lui. Dela susnumitul ne intereseaza in special natura relatiilor ce exista intre NIMAN si Klein, daca ultimul nu a furnizat eventual informatii lui NIMAN despre comportarea celorlate persoane din detasament, si in general cauzele pentru care Klein a fost favorizat de acest criminal.

BLUM ADALBERT cu domiciliul in Gherla Str. Gh. Cosbuc Nr.7, fost gestionar la Mag de Stat din Gherla

DAVID AVRAM, cu domiciliul in Gherla Str. Dragos Voda Nr.37.

Dela ultimii doi sa cereti toate relatiile ce cunosc asupra lui KLEIN ANDREI, inclusiv cele ce am aratat la numitul FODOR IOAN.

Declaratiile ne veti inainta in original si 2 copii.

TERMEN: 25 Aug. 1952.

COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAIL

Cpt. de Securitate
Toth Adalbert

St. surz. Toth Adalbert

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI
REGIUNEA CLUJ

Nr. 24/66803
18.8.1952.

Prin curier

343

Catre

~~00443~~

RAIONUL DEJ

Luati masuri pentru a face investigatiuni complete asupra numitului KLEIN ANDREI, doctor in drept, nascut la 22 Dec. 1912 in Dej, in prezent functionar la Ministerul Industriei Usoare.

Ne intereseaza date asupra activitatii lui in perioada cat a domiciliat in Dej, relatii despre parintii lui, tatal lui fiind avocat mult timp in Dej, precum si orice date ce veti putea afla despre perioada cat a fost in detasamentul de munca 110/25, cat timp a fost favoritul comandantului detasamentului NADASI NIMAN LUCOVIC criminal de razboi.

Susnumitul este cunoscut de DAVID MOISE cu domiciliul in Dej Str. Pop Reteganu Nr. 1. care va putea indica eventual si alti colegi cu cari impreuna eu fost in detasament.

Familia trebuie sa fie cunoscut de avocatii din Dej, precum si la C.D.E.

Despre informatiile obtinute veti culege si declaratii, e cari ne veti trimite in original si 2 copii.

Termen 25 August 1952.

COLONEL DE SECURITATE
NEDELCU MIHAIL

Cpt. de Securitate

Toth Adalbert

Lt. secur. *Adalbert Toth*

DIRECTIUNEA GENERALA A SECURITATII STATULUI

344

Y. 8. 952

Nr. 242/... 035349

30 Iulie 1952.-

00494

Către, 31. IUL. 1952

Telemprimator

F. Urgent.

2
Misiuni de executie

REGIUNEA CLUJ

1952. AUG. -5 66803

Dispuneți investigații complete asupra numi-
tului KLEIN ANDREI, doctor în Drept, născut la 22
Dec. 1912 în Dej, căsătorit în anul 1938 cu Farcaș
Magda, fiica directorului fabricii Dermata, pentru
a-i stabili comportarea, activitatea politică și
profesională precum și relațiile de prietenie din
perioada 1938-1948, - în care timp a funcționat la
fabrica "Dermata" -

In afară de cele de mai sus, veți stabili
dacă cu adevărat în timpul războiului, fiind într'un
detașament de muncă pe teritoriul sovietic, a fost
eliberat de acolo din ordinul comandantului GETOULUI
din Cluj, anume BARANY, care era și omul contraspio-
najului maghiar, precum și legătura lui cu acesta. -

Deasemeni veți insista asupra relațiilor de
prietenie și afaceri, pe care KLEIN ANDREI le-a
avut cu IACOB ALEXANDRU, fost ministru adjunct la
Ministerul Finanțelor și cu LUNGU STEFAN, fost LANG,
director general în Ministerul Comerțului Exterior. -

Asupra celor stabilite, veți lua măsuri de
a se strânge declarații pe care ni le veți înainta
împreună cu raportul dvs. până la data de 4 Aug. 1952. -

COLONEL DE SECURITATE

H. Popescu G.

CAPT DE SECURITATE

Andriescu M,

L. Wolff

MV/PE

324. for 21m
glor. se nu se
renov. ale secur.
mobile, lucrare
nu s-a executat
până la data de 7 Aug 1952

Pushkin
Horez

Notă informațională
despre

Klein A.

00495

345

dr. Klein Andrei
domiciliat în București.

Numitul este fiul avocatului dr. Klein, originar din Dej. Studiile universitare le-a terminat la Cluj. S-a căsătorit cu Farkas Magda, fata lui Farkas Iosif, director și mare acționar la Dermata, Cluj, decedat în 1942. Scurt timp după căsătorie a intrat și el în serviciul fabricii Dermata ca funcționar incredințat cu tranșarea livrărilor militare. Din această căsătorie a rezultat o fetivă. În 1944 dr. Klein a divorțat de sovie și scurt timp după declararea divorțului s-a căsătorit din nou. Ambele sovii le-am cunoscut numai superficial. Despre prima sovie am auzit, că ar fi nutrit idei comuniste, despre a doua sovie am auzit, că este o comunistă veche.

Nu cunosc motivele divorțului cu prima sovie. După declararea acestui divorț, prima sovie a lui Klein Andrei s-a recăsătorit cu Jakab /Iacob/ Alexandru, fost ministru adjunct la Ministerul de Finanțe, despre a cărui fapte consider, că nu este cazul să scriu. Notez, că pe acesta din urmă deasemenea l-am cunoscut încă din timpul, de când a fost la Cluj activist de Partid. Nu am avut însă legături cu el și numai o singură dată am vorbit cu el.

Cu privire la caracterul lui dr. Klein Andrei trebuie să precizez, că este un om de vreo 41-42 ani, cu o inteligență rară, cu o vedere culturală și politică largă, pregătire ideologică aprofundată. L-am cunoscut că este un comunist inflăcărat, care astudiază mult lucrările marilor dascăli ai democrației și comunismului. În problemele mari, despre cari voi mai vorbi, Klein a fost un om, care s-a dovedit a fi la înălțime prin vinuta sa și prin felul manifestărilor sale. Pe lângă aceste aptitudini frumoase, a avut și slăbiciuni: cea mai mare slăbiciune a sa consider, că este faptul, că atunci, când se ocupă de diferite probleme, acestea le privește numai în linii mari, de sus, din perspectivă și nu se ocupă cu amănuntele problemei. Nu-l interesează tehnica realizării și nu se interesează nici de greutățile ce se ivesc în executarea chestiunii, deci nu se ocupă de problema înlăturării greutăților de amănunt.

O altă slăbiciune a lui Klein este, că este ușor influențabil și adeseori stă sub influența directă a unor fapte sau oameni, carinu au fost studiați indeajuns. Am văzut, că a fost influențat de oameni, a căror vinută nu a fost suficient analizată de Klein. Mă refer la prietenia lui cu Benedek János de exemplu, care a fost un comunist cu apucături de anarhist. Un timp oarecare dr. Klein a considerat, că tot ceea ce face Benedek János este bun și just. Abia peste câțva timp a ajuns la concluzia, că și acesta poate greși.

Dr. Klein datorită felului lui de a se prezenta și capacității sale de a conduce tratativele în orice domeniu, s-a evidențiat dela început și poate tocmai acesta a fost motivul, pt. care a fost însărcinat cu reprezentarea Dermatei la comisiile, cari au recepționat mărfurile comandate. Având maniere alese, desigur, că a fost o persoană corespunzătoare scopului urmărit. Și-a însușit extrem de repede cunoștințele profesionale necesare în acest domeniu, devenind astfel capabil să înfrunte și greutățile pe teren profesional.

În anul 1942, sub regimul maghiar, dr. Klein a fost înrolat într-un detașament militar de muncă și dus în Ucraina sovietică la muncă forțată. Aceste detașamente au fost formate de fasciștii militari, pt. scopul, de a extermina prin muncă istovitoare și tratament neuman și chiar împușcări, pe acele elemente, despre care s-a știut sau s-a presupus, că sunt comuniste. I-a reușit să revină acasă cu tot tratamentul greu, la care a fost supus și el. Am auzit, că în timpul, cât a fost în Ucraina sovietică, a trecut printr-o boală grea, care i-a atacat inima și de atunci este suferind. Se spune, că din cauza acestei boli contractate în timpul celui deal doilea război mondial, dr. Klein se enervează ușor și atunci greu își poate stăpâni nervii.

În anul 1944 dr. Klein, împreună cu soția, Farkas Magda au fost duși în lagărul de concentrare pt. deportare, la Cluj, la cărămidăria de lângă fabrica Iris. În timpul, cât erau reținuți acolo, s-a produs bombardarea orașului de bombardierele americane. /2.VI.1944/. În învălmășeala produsă atunci, printr-un act îndrăzneț de curaj, Klein cu nevastă sa au fugit din lagăr. Nu știu, unde au refugiat și ce au mai făcut până la eliberare, deoarece în acea perioadă nici eu nu eram la Cluj.

Când eu am revenit la Cluj și am reintrat în serviciul fabricii Dermata, pe dr. Klein l-am găsit la fabrică, având o funcțiune de conducere, ocupând o poziție cheie. Directorul general, prin mandat, a fost atunci ing. Rohonyi Vilhelm, director tehnic, conducătorul producției, a fost Dévényi Mauriuiu, iar șeful aprovizionării a fost dr. Klein A.

Trebuie să menționez, că aprovizionarea fabricii în acele vremuri a fost o problemă de o importanță covârșitoare, deoarece Ardealul de Nord s-a aflat sub comandament militar sovietic /armata mareș. Malinovsky și au trebuit depuse eforturi excepționale, pt. a putea asigura continuitatea producției desfășurată atunci sub lozinca "Totul pentru front!". Acești trei oameni, alături de Comitetul de fabrică, au avut sarcina de a asigura producția, de a-o reorganiza și a-o mări permanent astfel, ca să poată face față tuturor nevoilor.

Datorită în primul rând sprijinului primit de la comandamentul militar sovietic de atunci și spiritului dinamic și impulsiv al lui Klein, Dermata a reușit să realizeze toate sarcinile sale. Desigur, că în acest domeniu a fost un factor hotărâtor Partidul Comunist Român, care a desfășurat o muncă agitatorică și politică foarte largă la fabrică.

Știu, că dr. Klein a vinut o legătură strânsă de o parte cu comitetul de fabrică, de altă parte cu Comitetul Județean PCR Cluj. Astfel a trecut această perioadă grea pt. fabrică, obținându-se succese importante în domeniu politic și economic.

Încă înainte de venirea la putere a guvernului dr. Groza, fabrica Dermata, prin dr. Klein și-a restabilit legăturile sale cu România, astfel scurt timp după extinderea legilor românești asupra Ardealului de Nord, fabrica a fost trecută sub administrarea CASBI. Aceasta s-a produs astfel, că dr. Klein Andrei a fost numit administrator de control Casbi și pt. conducerea fabricii a fost numit de Casbi, un Consiliu de Administrație, compus din următoarele persoane: ing. Rohonyi Vilhelm, prof. Constantin Daicoviciu, ing. Dragoș Popp, dr. Bernard Pajiște avocat din București și Dionisie Anhauch ca reprezentant al principalilor acționari.

Dermata condusă de cei trei susamintiți și de Comitetul de Fabrică, a fost trecută sub un nou regim, anume cel al CASBI-ului. În noul regim Kleină a avut un alt rol, cu totul diferit de cel de mai înainte.

Dacă înainte de încadrare în CASBI, dr. Klein s-a ocupat mai mult cu problemele de aprovizionare, după ce a devenit administrator de control, i-au revenit sarcini mai importante, având responsabilitatea pentru buna gestionare a întregii fabrici. Nu cunosc amănuntele muncii sale, deoarece nu am avut prilej să le văd mai de aproape.

Încă în perioada de început, îndată după realipirea Ardealului de Nord, s-a organizat la București, un birou al Dermatei, în fruntea căruia s-a aflat avocatul dr. Bernard Pajiște din București și Fenyő Andrei /asociat cu un oarecare Brender/. Notez, că Fenyő a fost în rudenie cu familia lui dr. Farkas Mozes fostul director general dela Dermata. Acest Fenyő pe vremuri a fost la ORAP. Mult mai târziu am aflat, că acest Fenyő a fost un afacerist mare, care și-a făcut o avere foarte mare. A fugit din țară în străinătate, înainte cu câteva luni înainte de naționalizarea întreprinderilor.

Biroul Dermatei din București, Str. Brezoianu, a fost înființat inițial pt. rezolvarea problemelor de aprovizionare ale fabricii. În acest birou s-au rezolvat aceste probleme.

Prin natura lucrurilor, dr. Klein a întrevinut raporturi strânse cu acest birou. Întrucât însă numitul dr. Pajiște a fost un om cu mare trecere și bine relații economice, prin intermediul lui a fost început și acțiunea pt. scoaterea întreprinderii de sub CASBI.

Subsemnatul, lucrând la Cluj, nu cunosc amănuntele acestei chestiuni și în general a activității depuse la București de dr. Klein. Împrejurările, în care Dermata a fost scoasă de sub CASBI sunt cunoscute de dr. Klein. Știu că s-a pornit o acțiune la Tribunalul Cluj. Acest proces a fost intentat de acționarii Anhauch contra Dermatei și a fost câștigat de ei. Urmarea juridică a acestui proces a fost scoaterea fabricii de sub CASBI.

Presupun numai, fără însă să știu precis, că în acest proces dr. Klein trebuia să fie de partea intereselor CASBI. Dealtfel dosarul acestui proces poate fi găsit și azi la Dermata la contencios.

După scoaterea de sub CASBI a încetat funcțiunea de Controlor a lui Klein. Restabilindu-se forma juridică de societate anonimă a fabricii, dr. Klein a fost numit directorul general al întreprinderii. Numirea a fost făcută de Consiliul de Administrație ales atunci.

Dr. Klein în funcțiunea de director general, a condus întreprinderea cu multă pricepere și îndemănare. Știu, că în permanentă a ținut o legătură strânsă cu Partidul și cu comitetul de fabrică. Îndemănarea și priceperea sa, precum și calitățile sale excepționale l-au ajutat în munca sa.

Aproximativ pe la stabilizare, în 1947, sau în scurt timp după a ceasta, s-a produs o deplasare între deținătorii de acțiuni ale fabricii Dermata. A intrat în rândul acționarilor un grup nou, în frunte cu tov. Lisig Benő, care a devenit administrator delegat la fabrică. Eu nu cunosc împrejurările, în care s-a produs această deplasare între deținătorii de acțiuni. Asupra acesteia ar putea da lămuriri tocmai numitul Lisig Benő, care după cât știu în prezent este consilier economic la Legătuirea României la Budapesta.

Am putut observa, că între Lisig Benő și dr. Klein Andrei au fost legături apropiate și ei între ei au fost sinceri, rezolvând diferitele probleme ale fabricii, de comun acord.

În toamna anului 1947 dr. Klein a fost trimis de Guvern în Argentina, împreună cu o delegație, care a avut sarcina de a achiziționa pt. țării noastre din țară, mari cantități de piei crude. Astfel dr. Klein a părăsit țara și a revenit abia prin mijlocul anului 1948, cam prin luna Mai. În această perioadă de timp conducerea supremă a fabricii Dermata o avea numitul Lisig Benő în calitate de administrator delegat. Terminându-și misiunea, delegația a revenit în țară. Dr. Klein însă nu

și-a reluat funcția de director general, deoarece a fost numit director la Ministerul Industriei. Cam în același timp și Lisig Benő a fost numit director general la Oficiul Industrial al Pielăriei și astfel locul lui de administrator delegat la Dermata a fost luat de tov. Adalbert Lunčan, unul dintre aceia, cari au făcut parte din grupul acționarilor noi, despre cari am vorbit mai înainte.

În scurt timp, peste câteva săptămâni a intervenit naționalizarea industriilor /11.VI.1948/ și astfel a încetat vechea organizare a fabricii, dând loc la noua organizare socialistă a întreprinderilor industriale ale Statului.

Dr. Klein a fost director la Ministerul Industriei, iar prin anul 1949 sau 1950 /nu știu sigur când/ a trecut la Românoexport, întreprindere de comerț exterior, ca director. S-a mutat la București încă în anul 1948, îndată după revenirea sa din Argentina.

În această calitate știu că a fost în delegație trimis în repetate rânduri la Moscova, în Turcia și poate chiar și în altă parte. Amănunte despre aceasta nu știu, deoarece nu am avut prilej să le aflu, subsemnatul rămânând cu domiciliul la Cluj.

Dela Românoexport, dr. Klein a fost trecut ca director la Textilimport, tot o întreprindere comercială de comerț exterior a Statului. Comasându-se această întreprindere cu Românoexport, dr. Klein a revenit aci. Am auzit, că în 1952 a fost eliberat din funcțiunea avută la această întreprindere, fiind concediat. De atunci nu am mai auzit nimic despre el.

Am descris mai sus pe dr. Klein așa, cum l-am cunoscut. Trebuie să accentuez însă, că după părerea mea adeseori Klein a fost în situație foarte grea, în urma împrejurărilor date. Nu mi-am putut explica de exemplu, cum a știut să coordoneze el convingerile sale personale cu străduințele acționarilor fabricii. Incontestabil, că în acest domeniu a avut de unde să primească directive în privința comportării sale. Desigur, că aceste directive eu nu puteam să le cunosc și poate de aci nelămurirea mea.

Și iată aci este ceea ce a deosebit pe dr. Klein de ceilalți oameni, mai puțin capabili. Energia și iscusința, cu care a știut să înfrunte problemele, l-au ridicat.

Situația lui materială îmi este necunoscută mai de aproape. Ca director general la Dermata, și în funcțiunile pe cari le-a avut pe urmă, desigur, că a primit salarii corespunzătoare.

La Cluj a avut o locuință mare, cu gust, foarte frumos mobilată și a avut o "casă deschisă" pentru prieteni. O singură dată am fost la el invitat la cină și cu acest prilej am putut vedea, că diferitele persoane marcante din cercul său de cunoscuți sunt obișnuite cu vizitarea familiei lui.

Din punct de vedere material dr. Klein pot să zic, că a fost ușuratic și cu bună inimă a ajutat pe acei, cari i s-au adresat pt. sprijin material.

În general, în deosebi cu prima a doua soție, a trăit o viață conjugală bună și a doua soție a avut o influență binefăcătoare asupra dezvoltării sale morale și a întăririi sale în acest domeniu.

Deci mai este nevoie de lămurirea vre-unui amănunt, stau la dispoziție cu informațiuni suplimentare.

13.IV.1952.

Petru Nicolae

Scrieri:
Văcănii
Guberele
Oradea

Solomon fost funcționar la Casa Muncitorilor Sociali
originar din Târnăveni sau Alba-Julia, a activat
pe vremea de frontul plugarilor. - fost informator
siguranței R. munc. Declarații ~~de~~ ¹⁹
Suito. -

~~(Honor. Francisc)~~
Havadi Josif. a fost trimis la Regionala P.C.R.
Ardealului de Sud în 1940. - S'a refugiat în
Ungaria, după care a fost arestat de doi britanici
și eliberat. - A cunoscut locuințele mele ilegale
între 1941-1943, locuințe cari au fost descoperite
și urmăriți de contraspionajul maghiar.
Ultima locuință pe care el mi a cunoscut-o
nu a fost descoperită.

După căderea mea, în Toamna anului
1943 a fost adus la Someni în Carpați, dar
pute 2-3 ore a fost arestat. eliberat, la
dispoziția lui Fehai, care sosise între timp
și a fost năvărit pentru că a fost adus acolo.
Carol este cunoscut de Fredy Eugly la
Opera Maghiară.

Pariza Eleh cofetar, Vădărelii^o a studiat la
Ballauer, că sunt urmăriți, iar odată cu soa-
ră mutării mele într'o nouă locuință
el mi-a povestit, că Ballauer i-a spus
să - mi atragă atenția să am grijă, fiindcă
autoritățile cunosc noua mea locuință
unde mi'am mutat cu 2 zile înainte cu un
cal galben, lucru care era adevărat.

Dacă Carol eritor de domie, ar dus dăru-
a fost condamnat la 6 luni pentru activitate
ilegală și eliberat după proces. La această
ocazie i-am dat o scrisoare la o bătrână numită
Văd Pajzs din Căp. Str. Alunioș 10. După trimiterii
războiului am intrat într' o bătrână, care
mi-a spus, că odată a fost la ea în vora anului
1944 un subofiter maghiar, care a sfătuit-o
să nu mă treacă legătură cu mine, cunoscut
de scrisoare care am trimis-o -

Fun. Li Len de Sa

- Rosenberg Mauritia fost mașină croitor il cuorast
te pe Jakob, care a dublat la el acasă cu alții.
- Hun Abraham a avut legătură cu Jakob (Flacăra)
- Heves, funcționar (Haradi il cuorast) s'a preesen-
tat singur la autoritate, spunând că nu mai
poate veni în viziune viala delegată.
- Scau Stefan a fost în Ungaria în 1945 și a
vânzut dosarele procedurii dela Surescu.

00560

Nota informativa.
28 Martie 1952

353/28.3.1952. *zsl*

S. 70
Ref. la Jakob Alexandru.-

1) Cu ocazia deportării, fostul bijutier din Cluj Iosif S. *0050*, ar fi remis spre păstrare o mulțime de ~~mai~~ bani și de ceasornice de preț soției lui Friedl Frgyes de la Dermata. Aceasta, după eliberare, ar fi trimis aceste valori la Partid, ~~unde s-a păstrat~~ prin actuala soție a lui Léb János de la Dermata. Aceasta din urmă, ar fi predat valorile în mână lui Jakob Sándor, iar mai târziu ar fi văzut cel mai de preț ceasornic din acelea pe mâna lui Jakob. Ea ar fi fost ascultată în această privință de către CC al PMR. (Povestește Russu Nelly n. Davidovics, activista la Regionala Cluj a Crucii Roșii).

2) La eliberare Hirsch Sándor (plecat de atunci în Israel) ar fi primit sarcina din partea lui Jakob (pe care-l gazduise în ilegalitate, motiv pentru care a cazut Hirsch) să inventarieze marea drogherie MKK, urmând ca o parte a valorilor să-i revie Armatei Roșii, iar restul PCR-ului. Totuși cu puțin mai târziu, drogheria ar fi devenit proprietatea personală a fratelui lui Jakob Sándor, anume Jakob Bandi și a soției lui Jakob Sándor, adică a Magdei Farkas. (Pentru aceasta ar fi fost conflict între Jakob și Hirsch, până ce acesta din urmă, intimidat, a plecat în Israel). La plecarea lui, Hirsch ar fi denunțat cele de mai sus către CC al PMR. (Povestește Russu Nelly).

3) Dr. Klein Andrei, zis Klein Bandi, fostul soț al Magdalenei Jakob n. Farkas, fiind plecat în America de Sud să cumpere piei brute, ar fi făcut mari afaceri, neaducând toate pieile brute în RPR, ci vânzând o parte din ele în alte țări, pretins în democrații populare. Deasemenea Klein ar fi fost acela care ar fi fost pus de Jakob la Dermata pentru ca marele magazin al Dermatei (azi "Clujul"-ghete) care atunci a fost trecut înapoi la Farkas Magda proprietate particulară, să fie mereu în primul rând aprovizionat din fabrica. Pozițiile pe care la-a primit Klein ar fi fost date de Jakob în schimbul consumantului său la divorț cu Farkas Magda (povestește Tamás Gáspár).

Sursa: Homo

NOTA INFORMATIVA

din 22 Mai, 1952.

00502

382

23. 5. 1952
Turi nu a
declarat
recunoscut
de declararea
soției și a
măcerii ei

Sunt informat ca numita TURI, care are domiciliul la Str. E. Zola, Nr. 1, membra in P.M.R., cu ocazia unei sedinte la Org. de Baza, cand a fost prelucrat scirosoarea inchisa, unde mai multi tov. sau antrenat in discutii, iar numita TURI, care a fost bucatareasa al fostul Ministru Adjunct la JACOB ALEXANDRU a luat o pasivitate, iar cand a fost intrebata ca de ce nu a luat si ea cuvânt sa exprimat ca nici acei tovarasi cari au ridicat unele cazri asupra lui JACOB ALEXANDRU, nu au fost juste,

In ziua de 2 Mai, cu ocazia excursii din padurea Hoia, numita Turi a discutat cu o elementa despre scrisoarea inchisa, Este de mentionat ca Obiectiva il cunoaste pe sotia lui IACCOB ALEXANDRU /FARCAS MAGDA /, inca din copilarie fiind in tot timpul a lucrat la familia Farcas, dupa anul 1944, a condus bucataria lui JACOB ALEXANDRU, iar sozitul TURI care in prezent este responsabil de cadre la cooperativa "D. umul Nou" a fost conducatorul Magazinului de incaltaminte al lui FARCAS MAGDA, din Str. Gh. Doja Nr. 15.,

Este de mentionat ca numitul TURI, este inconjurat cu elemente le mici meseriasi, cu cari deseori frecventesza restaurantele.-

Iar sotia ei TURII, intre anii 1946 si pana in 1951, aproape in fiecare an, a fost dus la Bucuresti cu avionu pentru a depune unele fructe si alimente pentru zilele de iarna, Numita TURI, sa mai exprimat ca inca nu este cazul ca sa discuta despre fostul Ministru adjunct JACOB ALEXANDRU fiind ca el inca sa fie pus in libertate.

Numita TURI, in prezent in fiecare zi merge voluntar la Partidul Orasnesc, unde lucreaza la Dosare, din Sectia de Cadre.

Informatii sex mai pot lua dela numita sotia lui KON HILIEL, sotia lui ~~xxxxxxx~~ Maior de Militie TOADER, si fostul sotia lui Tov. Ministru VAIDA ALEXANDRU;

Informator,

Nesher 1951. október 10.

Prága Mellykám, Gyuri's a családomban többi tagjai!

Ma „Yom Kipur” az egyetlen böjti napja van.

Egy is egy negyed éve annak, hogy elindultam Izraelbe.

Hagy helyesen vagy helytelenül választottam azt most utam
nem taglalom, majd talán egy későbbi levélben esetleg szó
kellhet még rá. Most kizárólag eljött kíváncsi vagyok magam
ról mert egy évem, hogy ért még kell tudnem. Nem tudom, hogy
hogyan fog érinteni bevezetést kellemesen e vagy kelte-
metlenül, e kizárólag csak a személyes e szíves lények
fogam leírni. Feltehetőleg azt a kérdést, hogy miért csak most
e, nem előbb. Erre is egyelőre elmarad a válaszom, majd később.

Magamról: Ez egy nagy autógarázsban dolgozom napi 8 órát
és megkeresem a minden napot, szerezem ki is jóval többet. Este
hívt az utóbbi időben próbálkoztam az orosz nyelvvel az írott
megtanulni. Nem megy bőségesen mert a napi 8 órai munka után
fárad az ember, de még az évek száma is befolyásolja az ember
képességét. Itt nagyon beszélnek vagy félven nyelvvel az emberek.
Halbságos babeli nyelvzavar van. A zidis nyelvvel is népe
boldogul az ember mert mindegyik is beszél de a hivatali
nyelv az írt és szeretném is is megtanulni

Türelem a háttartás másik probléma megoldása körül
mindent egyből kell döngernie. Itt sokkal nehezebb és a probléma
mind máshol. Itt a beszéris valóságos művészet. Minden adagolva
van e, mindent szóban kell alanni, és egy embernek az egész napi
időjét veszi igénybe. Sokat fájnak a babai a választás a munka
váltásos okozza ezt.

A gyerekek jól vannak egész nagy nők. Egyszer

melva bevonulnak katonáinak két évre, artan majd
meg látjuk hogy mi lesz tovább.

Remélem, hogy mindenki jól van ott is. Távozt
válaszokat mindenkit csokolok Jany!

Cinem: Hirsch Alexandru Neshor Crif. N° 10 Terace
u. 1. Mellekelek egy csabadi fényképet amit egy amatőr
csinált, az udvaron a lakás a kassa firoskával
mert ihjesmin is van
Lokof a firt

Traducere din limba maghiara

384

0050

D E C L A R A T I E

=====

Subsemnata MARKOVICS OLGA, muncitoare la Centrofarm, locuiesc pe Str. Dobrogeanu Gh.21. dau urmatoarea declaratie.-

In anul 1945 am fost angajat la firma Sanodrog, in calitate de casiera. Firma a functionat sub numele lui Hirsch Alexandru. A fost condus de JAKAB ENDRE si controlat de LEB ADALBERT. Pana in 1946 venitul pravaliei a fost platit la Partid. Incepand din anul 1947 conducerea firmei s,a schimbat. Pravalia in detail s,a mutat separat, iar la magazinul engros a fost asociat VAIDA ALEXANDRU. Atunci am fost chemat la Partid, si LEB ALBERT mi-a comunicat, ca dupa aceasta dupa circulatia marfurilor 1% trebuia sa platim la Partid, si firma Unidrog pe mine m-a insarcinat ca sa fie executat. Venitul firmei a fost divizat in felul urmator : 70 % a fost reprezentat de JAKAB ENDRE / niciodata nu am aflat ca pe mine a reprezentat, 20 % Vaida Alexandru, si 10 % a fost proprietatea lui Kertesz Bela.-

Cluj, 24. Martie 1952

ss. Markovics Olga

Traducere din limba maghiara

00515
389
HS

DECLARATIE

Subsemnata MARKOVICS OLGA, muncitoare la Centrofarm, locuiesc pe Str. Dobrogeanu Gh.21. dau urmatoarea declaratie.-

In anul 1945 am fost angajat la firma Sandrog, in calitate de casiera. Firma a functionat sub numele lui Hirsch Alexandru. A fost condus de JAKAB ENDRE si controlat de LEB ADALBERT. Pana in 1946 venitul pravaliei a fost platit la Partid. Incepand din anul 1947 conducerea firmei s, a schimbat. Pravalia in detail s, a mutat separat, iar la magazinul engros a fost asociat VAIDA ALEXANDRU. Atunci am fost chemat la Partid, si LEB ALBERT mi-a comunicat, ca dupa aceasta dupa circulatia marfurilor 1% trebuia sa platim la Partid, si firma Unidrog pe mine m-a insarcinat ca sa fie executat. Venitul firmei a fost divizat in felul urmator : 70 % a fost reprezentat de JAKAB ENDRE / 30 % din care odata nu am aflat ca pe mine a reprezentat, 20 % Vaida Alexandru, si 10 % a fost proprietatea lui Kertesz Bela.-

Cluj, 24. Martie 1952

ss. Markovics Olga

Traducere din limba maghiara

00506

385

DECLARATIE
=====

Subsemnata MARKOVICS OLGA, muncitoare la Centrofarm, locuiesc pe Str. Dobrogeanu Gh.21, dau urmatoarea declaratie.-

In anul 1945 am fost angajat la firma Sano drog, in calitate de casiera. Firma a functionat sub numele lui Hirsch Alexandru. A fost condus de JAKAB ENDRE si controlat de LEB ADALBERT. Pana in 1946 venitul pravaliei a fost platit la Partid. Incepand din anul 1947 conducerea firmei s,a schimbat. Pravalia in detail s,a mutat separat, iar la magazinul engros a fost asociat VAIDA ALEXANDRU. Atunci am fost chemat la Partid, si LEB ALBERT mi-a comunicat, ca dupa aceasta dupa circulatia marfurilor 1% trebuia sa platim la Partid, si firma Unidrog pe mine m-a insarcinat ca sa fie executat. Venitul firmei a fost divizat in felul urmatoare : 70 % a fost reprezentat de JAKAB ENDRE / niciodata nu am aflat ca pe mine a reprezentat, 20 % Vaida Alexandru, si 10 % a fost proprietatea lui Kertesz Bela.-

Cluj, 24. Martie 1952

ss. Markovics Olga

NYILATKOZAT

~~00007~~

386

Alulírott Markovics Olga a Centrofarm dolgozója, lakom
Str. Dobrogeanu Gh. 21 sz. alatt a következő nyilatkozatot

teszem.

A Sanodrog cég alkalmazotja lettem 1945-ben, mint pénztáros
A cég Hirsch Sándor neve alatt volt, Jakab Endre vezette s
Léb Albert ellenőrizte. 1946-ig a cég haszna a párthoz lett
befizetve. 1947-től a cég vezetősége megváltozott. A detail üz-
let külön költözött s az engro üzlethez betársult Vaida
Sándor. Ekkor fellettem hiva a párthoz s Léb Albert közölte vel -
lem, hogy ezután a fotgalom után 1%-ot kell a pártnak fizessen
az Unidrog cég s engem bizott meg, hogy el is legyen intézva.
a cég haszna így lett elosztva: 70%-ot Jakab Endre képviselte
/soha sem tudtam kit képviselt/, 20% Vaida Sándor, 10% Kertész
Béla tulajdona volt.

1952 Március 24 Cluj

Markovics Olga

Por. 11
Personal pentru exploatare
11/2

000000
3876

Nota

timp de 3 săptămâni, Jacob Alexandru a locuit în Cluj, la familia consilierului de curte Linzmayer în toamna 1944, înainte de eliberare. A ajuns la ei, ^{probabil} prin dr. Miko Imre, care înainte de 1940 era șef-jurisconsultul fabricii "Dermata" iar apoi după dictatul din Viena, a devenit primpreședintele Tribunalului Cluj și în această calitate, era prieten bun cu Linzmayer, care și atunci era magistrat în Cluj. Nu este exclus, că Linzmayer, să se cunoască anumite relații, între Jacob Alexandru și dr. Miko Imre pe de o parte, sau între Jacob Alexandru și Miko Imre iunior pe de alte parte. Aceasta din urmă, este fiul lui Miko de mai sus, și a fost sub regimul horthyst: secretarul general al partidului guvernamental din Ardealul de Nord și deputat guvernamental. De asemenea este important de știut -cu privire la aceste relații- că atât Miko senior cât și cel iunior, după cum reiese din funcțiunile lor avute imediat după dictatul de la Viena, au fost stâlpi regimului horthyst din Ardeal, cari pe de o parte au avut f. intime relații cu familia soției lui Jacob -cari erau proprietarii Dermatei- iar pe de alte parte erau prieteni buni cu o serie de ofițeri superiori, consilieri de poliție etc.etc. din Cluj.

Această latură a problemei, nu este încă exploatată!

§§§§§§§

3693

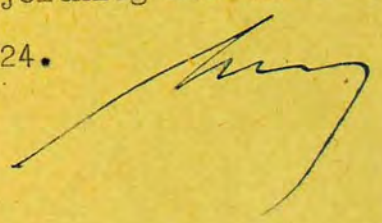
00509 386

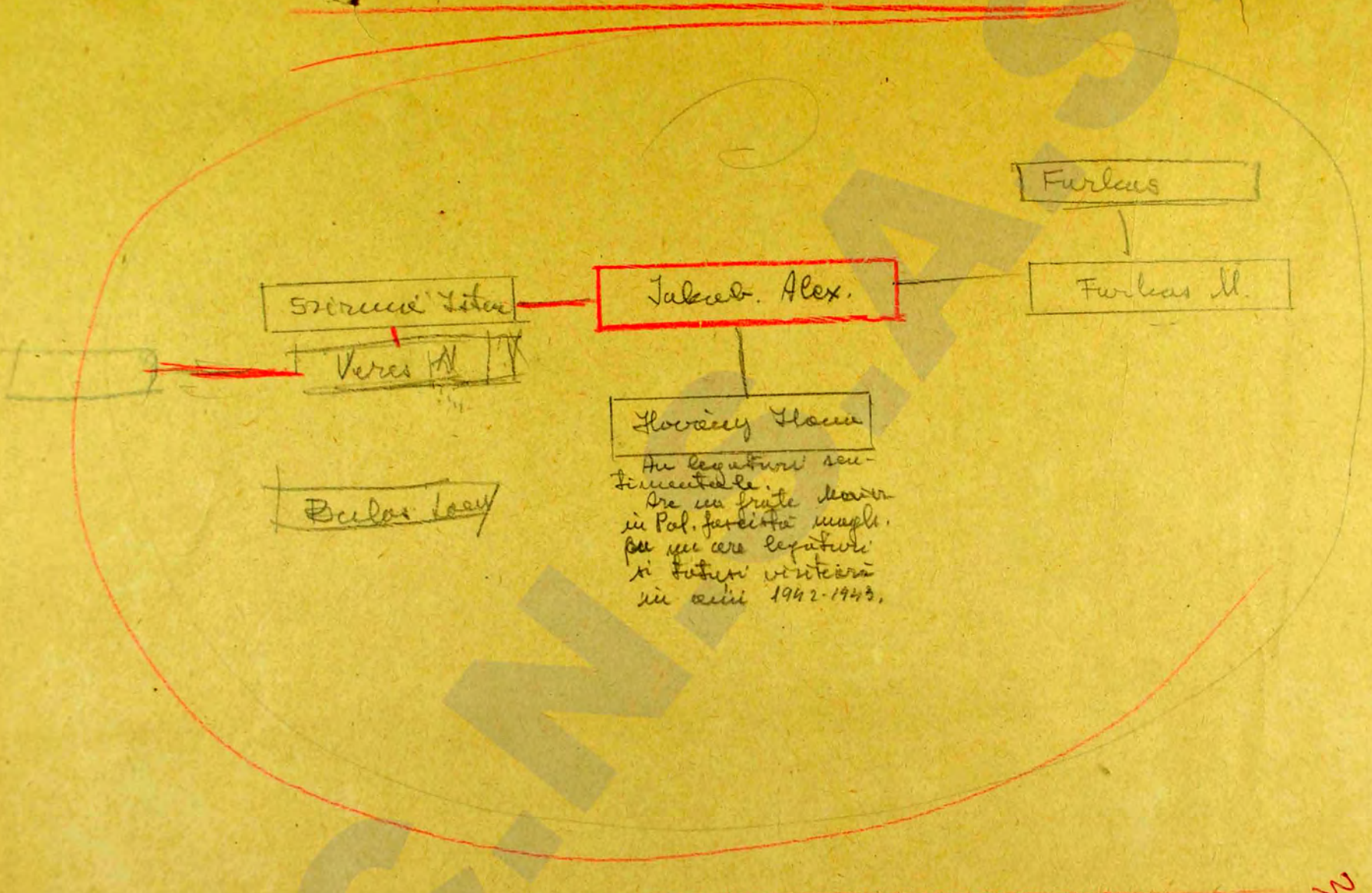
Nyilatkozat

Alulírott Nagyfalufi Mihály k-vári Traian u.47.az.alatti lakos jelenleg a CENTROFARM Állami Vállalat főkönyvelője,a következőket nyilatkozom a 3.sz.Állami gyógyszergyár államosítás előtti helyzetéről.

A gyár 1925 vagy 1930-ban ~~ixix~~ alakult.Tulajdonosa Dr.Stern Vilmos orvos-tanár.A 30-as évek folyamán a bukaresti Egger gyár érdekeltségébe került de a kolozsvári gyár fennmaradt Stern Vilmos külön érdekeltségében,ekkor épült ki a jelenlegi formájában.1938.-ban megszerezte a Neoszarvasan gyártás receptjeit,Lengyelországon keresztül.Azonkívül gyógyszernyersanyagot nem gyártott,hanem csak préselt,higitott és azokat felcsomagoltatta.1940-44.között Kolozsvári és Budapesti strohmanok nevei szerepeltek a részvényesek és az igazgatóság névsorában.A gyár ~~bank~~ tartozását budapesti bank vette át.Tényleges vezetője és tulajdonos / többségi részvényes/ Stern Vilmos volt.Mivel a közgyűlési jegyzőkönyvekben ~~x~~ részvényesek és az igazgatóság ~~xxv~~ tagok szerepeltek akik Budapesti lakosok,1945-ben a gyár CASBI kezelésbe került.Megjegyzem hogy Stern Vilmos dr-t 1944-ben deportálták,de nem Auschwitzba,hanem Schweizba került.Onnan hazatérkezve 1945-ben újra átvette a gyár vezetését és birtoklását.Az illetékes szervek a CASBI gyár élére 1946-48.között a következő igazgatók kerültek ~~x~~ /sorrendben/ Ardeleanu I.tanár,Nasodeanu pénzügyi ellenőr,Hirsch Gábor vegyész mérnök/ugy tudom mindnyájan bucuresti lakosok,cimüket nem ismerem.1948.elején került a gyár élére Szántó Sándor temesvári volt gyógyszerkereskedő.Jelenleg a Cluj tartomány főgyógyszerésze.A Szántó igazgatóideje alatt történt a gyár államosítása 1948.jun..1948-ban a volt tulajdonos dr.Stern Vilmos kiutazási engedélyt kapott / az államosítás előtt/A gyárat átadta de már akkor nem volt rendelkezési joga,de folyamatban volt ~~xxx~~ az általa megindított per a CASBI aloli felmentésért.Jelenlegi igazgatója Mezei CFR.munkás.Még az államosítás előtt történt hogy a gyárba belépett a "CORVIN" gyógyszerlaboratorium.Ugy a tulajdonosok mint a személyzet és az egész felszerelés./ Az árukészlet nem/Átadták a gyárnak a recepteket is,köztük a cálciumnyersanyag elkészítését is.A volt tulajdonos között volt Dr.Kohn Gyula/jelenleg a Centrofarm ~~ixix~~ dolgozoja/ Hofmann Ilona Gyógyszerész jelenleg a gyár produkciós felelőse és Alexi Béla/jelenleg már nincs a gyárban./

K-vár 1952.Március 24.

Suzanna

Jacob. Alex.

Furcas

Furcas II.

Veres

Hovassy Hana

Bulas Lucy

Au legaturii seu-
 timentale.
 Pre un frate mare
 in Pal. fascista ungh.
 pe un car legaturii
 si tutei vintarii
 in anii 1942-1943.

~~00513~~

Jacob. Alex.

289

Obz

~~1111~~

R A P O R T
8. Mart. 1952.

TOVARASE COLONEL

La ordinul Dvs. verbal pentru a verifica motivele pentru care contabilul sef al Intreprinde

Jug. Príncipe Nicolae
Str. Petř.

scriitură postulas
saider

Isăb Cuyeu

Str. Wilson Nr. 3.

766

Noti te

	Văuz	Cassa	Data	
	Adresa			
Cantit.	DENUMIREA MĂRFII		PREȚ	SUMA
			TOTAL	

telei *260* C *99051* Nr. 36 Rd. 9-62

Fülop István
Schreibere postafiszat
viselt
00000

399

00513

Extras din contul creditelor pentru marfuri la
fosta firma "Unidrog "

PagóNr.101
JAKAB ERNEST, are creanta Lei 400.000 Lei, 1957.Oct.9.
achitat in rate Lei 400.000

394

~~00.14~~

Extras din contul creditelor pentru marfuri la
fosta firma "Unidrog "

=====

Pag. Nr. 101

JAKAB ERNEST, are creanta Lei 400.000 Lei, 1947.Oct.9.
achitat in rate Lei 400.000

465

005515

Extras din contul creditelor pentru marfuri la
posta firma "Unidrog "

=====
Pag. Nr. 101
JAKAB ERNEST, are creanta Lei 400.000 Lei, 1947.Oct.9.
achitat in rate Lei 400.000

- Ciceu glaucus fust a gestapoului. -

- Darya f. proprietar de a falericã -
Bram u areca pe sheipolu -

396

~~00516~~

Doi la Securitate.

397

1) - Latela în legătură cu Ungarii, care a fugit în S.U.R.
și a vorbit la radio.

Ce legătură a avut cu Dr. Tura ⁰²⁵ de la ⁵ post
Sec. Hortob. și în pers. Centra spionaj 1940-44. -

- În 1940-44. a fost secretar general la fostul "Cernuța"

- În 1945-47. membru al Comisiei de purificare și putere
în tim cu Klaim.

2) Balazs Petru - lucrarea la "Institutul de Aritm
Ticton. -

În 1942-44. a lucrat la Centra spionaj - și a fost
om apropiat dr. Colonel Simon unul din Centra
spionaj.

Acosta a avut în același timp legături cu cercuri
progresiste de peritros și artuți, precum și cu
unii din miscarea munitrească. - ca Balog Edg,
Peter Lejiv, Fordaki dudovic,

3) Schlaijer dili - (dunav dili) fosta sotia lui Dr. Meauran
Gera - foșt dir. general al Continental

dili în 1940-44. a trăit la Budapesta unde a
avut legături cu Paul Holzrah.

de la legăția Elvețiană prin care transmita diferite
știri (după micșonă omultrouca)

- Ea în 1943. a fost arestată de Gheorghe Bănuț, pt. un
spionaj-, după scurt timp eliberată și ca act de folos
a trăit la Pucioasa - ajutat de un funcționar
superior ne cunoaște până în prezent.

Înainte de eliberare i-a avut gravita planditru
și i-a stabilit la Acad. Aici a avut legături cu Boris
'Neiman proprietarul fostei "Stă" / fugit din Toră, /
pe urmă a plecat la București, pe urmă la Cluj
în 1945.-

În 1946. a sosit la Cluj cu mașina proprie, aici
a avut legături strânse cu Jacob Alexandru și Silvia
pe urmă a fost ridicat la Bir. M.A.T. București și
la începutul 1948 a plecat din Toră împreună cu soția lui.

- 4). Le scrie priu lov de la Securitate con a lucrat
la pasaport, dacă Jacob sau tov Patriciu au
intervenit 1945-48: pentru persoanele cor: L^r Făciș
L^r Heller, sau fosti activiști beruata.

Schän - Comerciant din Hida, Sarkos Tognat
Comerciant din Gueda - pentru soția Schläifer,
Bercovici Bradu, Golstein mare comerciant din Cluj.

5) Se verificat trecutul lui Kerestesi Eugen al cărui
 fiica în timpul Hortobágyi a avut un contact de afecție
 Gestopauli - în această perioadă un timp a fost ascuns
 la el și Jakob Alexandru.

Kerestesi avea legături strânse cu Tolossi Pal fost
 Comd. organelor din Cluj.

Kerestesi după eliberare a devenit șef al Siguranței,
 și sunt indici că a fost și pus de Jakob Alexandru.

Kerestesi are seful porei Co. "Herber János"
 6) Avem noștre de material în legătura cu Tordaki
 Ludovic primitori la trecutul (1940-44) și după eliberare
 inclusiv 1946.

După eliberare a avut legături strânse cu un core
 priet Kencel care în prezent este arestat.

Tordaki în 1943 a fost reținut de DEF. după
 scurt timp eliberat și dus acasă pe masina DEF.
 Hai țării fiind concentrat și instruit în clădirea
 Caută spicuzului, din Cluj.

7) Relatii despre György Endre care în 1943-44
 fiind funcționar la "Kövérkeret" a ascuns în
 adăpost pe Jakob Alex.

György E. era cunoscut ca un rector, dar
 după eliberare a primit un post mare la
 Cooperativă - sunt indici că a primito prin
 Jakob Alex. și în prezent este arestat.

8) Brettas: de la Satu - mare a scris în
 intrerut scrisorile legate cu G. R. ian după
 eliberare era a fost membru P. R. Cărbănuș, și
 social democrat pe rol de conducere la Satu - mare.

În 1946. ambii au fost săgiziți împreună cu
 Hamilton și alți de la Legatia Angleză și
 Americană.

În prezent ambii sunt excluși din partid.

Jacob Alex. în 1950 s-a întâlnit cu Brettas la
 Constanta și au discutat intim.

9) Rona Lomul profesor Satu - mare, purtător
 pe ajut al Siguranței - scrisorile legate cu
 Jacob Alex. Timpul în 1932 - 33. când Jacob a
 rea legătura cu mișcarea și a locuit la acest
 profesor la Satu - mare.

10) Gr. Ia. Kovacs are material despre ac-
 tivitatea lui Jacob Alex. din 1940 - 44.
 care nu a fost menționate la București / ce este
 cu materialul?

Trebuie să fie alt material purtător la Iacob
 din anul 1944 - 48. -

Lääsi Pål. - Bergner Doltai + Debe la-
- Apoyi 44. - Puidai De laanu läädj.
lauf. ~~Tricotu~~ e couff 00521 Fachleit
399

Gaueso E leue is
Motilaw 16.

Erdelyi Bemb. volt
izergatoja. E Bankoran
volt kontojub.

Egereri Koeh gips is
Kenuai irem olallir uletei.

400

٤٠٠

٤٠٠

Tov. Selmy Hart
Varga - fost director și proprietar unei fabrici de textile Cluj
401
el a avut strânse legături cu Barany
fostul șef al Ștefanului din Cluj
acesta este persoana care a avut toate
legături se crede că prin acest Barany Iacob
Șofarna I.F. Barany este dispus să dea
toate aceste știri Varga

Păcău Ștearghe Șofer fost mult
timp lui Iacob după eliberare
și acum se învârtă pe la Șarutul
Ștefanului sau pe la fostele lui
Iacob la S.H.T. atelier
el știe toate matrapozlăcurile lui
Iacob.

Ștearghe

Körösi Tiborin Jr. P. P. T. A.
valata äggskal. - Hovrh -

Frisk. J. valutas siiso
ägg kiisi alaessuy.

Sulomon Sabiu - Roe-olam
oumalum -

Clinica Ginecologica le vult hovo
siiso siiso.

1945- jelfe di a troe.
Leur P. jubalot kiip.
Asakta.

Meek eidek kottit isant.

lämmimant
troukanta
1947 e...
kastit a
parfot, ala
kottit ägg
kiiläie siiso
Heifer, grisi
hain, kabo
Tennis.

Alain balat barit Jr.

~~UATENTE~~ — ~~Neuzett Bank.~~
inspektor —

402

~~00524~~

Komüves. Samoil.

Friedor Euy - fratile lui

Adm. Bureau Koko
-Barro

Posta Flamed us 20-

-daca a stat caruho
-acolo-

Keloti-mb. elmarottaitz -

Jakob. = 1947 00525

403

Măicuș Babe - Călug -

Flora în 1943

leperolată

Eu sotia lui Bălașu
Josef. Primul război în
luna sept. 1943 a dispus lui
fulcut, să înceapă imediat
cu activitate.

Märta Gizella "marat a
felgileitise" -
Helena Gizella
Bernath Fredor kvöðarfele-
lös.
1946-1947 heu eltaivalitattak a kvöðaröl.

Tar Hinnal lulealt uala ja:
ömuagj. leub. is Klein
Baudli

~~00026~~ 407

Pe legii suri a ~~celui~~ ⁴⁰⁵
Dr. Tuka Luolishuî fost loc.
florist și în sero. contra spionaj
1940-1944.

În 1940-44. fost ser. gen. la
fosta Securitate În 1945-47 membru
al comisiei de purificare, prieten
intim Klein.

- Haverdi Jassef -

- Weil. Gedi Fülmann -

- Daida Béla -

^C
taief

406

centru } Markovits Béla
fara }

Să clarificăm
chestiunea
Heinrich.

Farkas Jenő

Dr. Király.

Flovány. Ilona

ce a făcut Jakob. ca
bani

Marton József.

Ceastr. 9.

a spus că Jakob
a ridicat ureche
în legătură cu
procesul dela Toman

Lincéudi Cristina
fost librăria noastră

Farkas Jenő^{II}

Pinnand. Erökönu.

Libraria Nostra
felt mlat uerill

1) felnyalt a
k.p. kó tájolóak
latta.

2) Kerte a viláscipet

Boobae'

1965

felváltó vándoralt
gyűjtem.

401

X

Flori hadseregben
hírvető főhadnagy.
a felváltó.

00529

Merleke Reivungel.

Erődi könyvtár.

Daranyi állománytiszt -

Bauer János Győntényben költővel

Fényi - Pajit - Csaburcu -

408

Mr. Anuery, Nr. 3.

Filips Istvan juhannag.
postaint Selwasey bey aradas

Talvaj lüürta Victoria Lätö-
de Szabolcs ucca. Mr. Tuncari
lor. 1944. talmin pirtley
uolt.

günit uolt.

taesun. tilmör besett
te. la. jomun.

Lauian part serveroti fittkar
a er J. L. C. C. mit.

gn. Nouai lulew.
Lwöölö

ZRRDME.T.

Herbilö. llencü. klar.

Impoxxxxxx: Dr. Degeun Prof. univ. 609
Kertan Sitvoni
Halmas lanki Prod. Himeut.

Fluoriti Introp G. Coaster.
Szecudges ja varit Kleimnal.

00531

Simon Suci

Seu eyiu Flugo

~~Saitmanu Renka~~

~~Nevenanu Jeno~~

Teles Ladislau

~~Kohu Gailol~~

~~Tves. Pal~~

Truder Teatru d Maghior.

amikor Bpestén tartozkodik címe: VIII. Somogyi Béla út | Allami Gazdaság Ebes
 1/ (k. viselő) = Rács Gyula ^{3/6} Muzsina (Hajdu megye) ez biztosabb!!

- 2/ Fapalkas József } Debreczen
 (pontos címet Rács Gyula tudja 4/0)
- 3/ Balassi Anna } Balassi József legutóbb főnökövé volt a Cooperati-
 Balassi József } vának Csehal-Silyaúci- bcs (időközben
 Zalaúrbau he volt Zára, ma tudom hogy visszavert a
 régi állásba)
- 4/ Székely Mária } Munkásai a Flacăra Képfestésüzemben lakása
 (Misi) } Str. Nicolae Bălcescu Nr. 1 (Hozamú Hónapok lakásait)
- 5/ Socozau Petre } a canalul Dunărea - Marea Neagră sofer
 Petre în sectorul Ovidiu - Măntău, adresa apa de băut de la Costoșta
- 6/ Rákos Gyula } a 9-es Konstrucția vállalatnál Kőmivés
- 7/ Lőrincz Gede } nem tudom hol tartozkodik
- 8/ Fehér Béla } valószínűleg Oradea - n tartozkodik
- 9/ Kovács (főnök) } tartozkodási helyét nem ismerem a Kivási
 al in dispoziția } Băntuțeni út 1944 szept. ban kelt levelet
 lakása: Str. Măcelorilor Nr. 2, meletet.
- 10/ Herbák János, stanciar, őstálym munkásno
 üzemban

Sulaciu Antal - Antaluc

Rada Gyula Budapest 411
Farukas Jani Ungaria 00334
Habibullah Lanku Oradea activat P.M.P.

Balassa Maria
Balassa Jani
Mehmet Ali Cluj
Lorosau sefer
Praba Gyula - spian -

Weismann - Veres Klara (Patriciuca) - Budapest
Kinnai Istvan - "

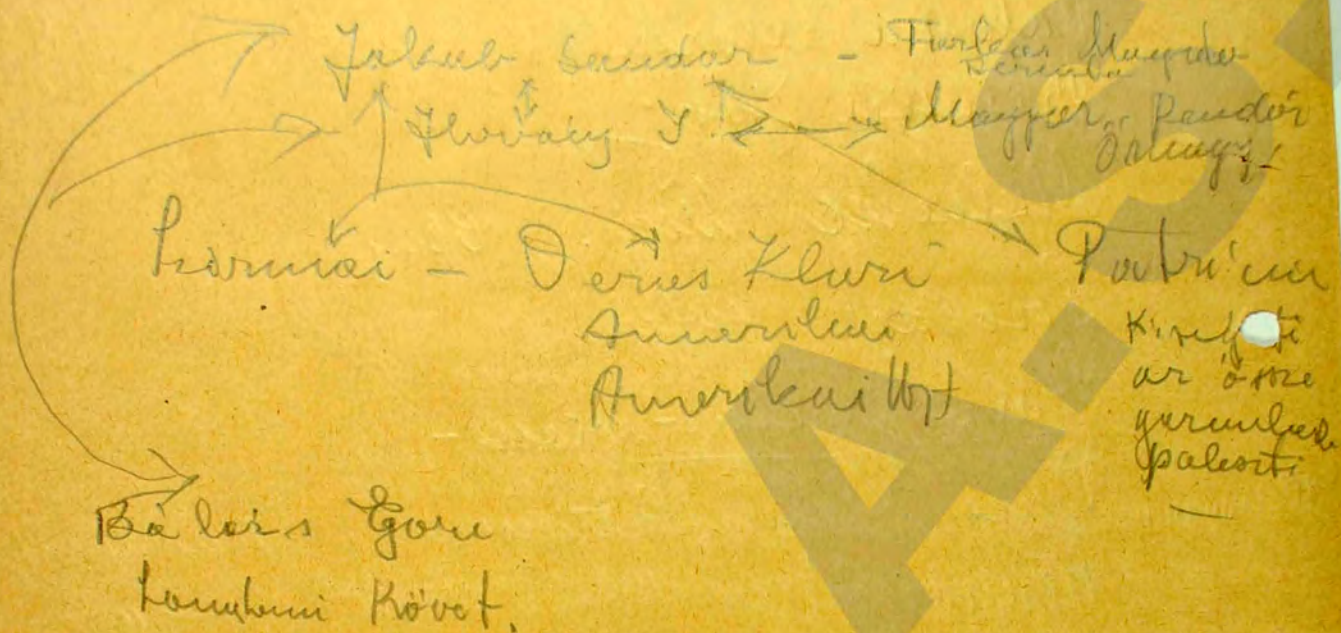
Hollai der Dalmos - most -
Lunko George Suedia - "lalu"
Leb Ede

Fisch Bela Budapest

Kovacs caciandental inchi sarie
din Cluj in 1944

Kilin Mihalyne Florida

Kristina
Helen Brand

Handwritten scribbles in red ink, including a signature and several sets of 'X' marks.

2. dominiósiú 2

Alul írot Páter György Tolár

555
412

1945. 18. hóba felvett jakab slótárs sósor-
nek az 1009 számú sósor autóra amivel
nekem is fogtam szálitani. Mikor mit kapot.
Véierberger slótárs szálitotam.

A sósor Magyarországra ahol lefogtak a rend-
éségen mert nem volt írot a sósor.

Rendben lepartak hármunkat, Páter Györgyöt
Mami Gyulát, Tolár József Szilveszter estején
1945. XII-31. egész 1946. I-1. sósor mentünk le
közül a sósor is meg vittem sósor Gímihály
szóvára töltésör és Botmár Kémelibe is fu-
varostam Holoksvár, Torda.

Torda Kémelibe cementet vittem is deszkát
kaptam meg jótam sósor munkára is

1946. nyarán az egyik vasárnap ki voltam
rendben sósor munkára is vistra kildtek a ga-
rázba már nem kellett le kocsis és meg kéri-
tem jakab slótársat hogy engedjen a kocsis-
val ki holoksvára hogy vigyen ki a családomat
mert miyem szép idő van ki is mentünk

együtt járni fél slótárs is azt mondta
hogy vigye le Holomvára 25 in in
azt mondtam hogy nem viszem mert
nincs engedélyem o ne azt mondta
hogyha nem akar reptető az állásomból
Azre vezetőnk is in azt mondtam itt van
a rendőrség telefonáljon le a garátsba
ha meg engedik akkor viszem szívesen
de inkább érő szakal fél rakat minden
kit a kocsiba úgy hogy meg telt.

A kocsit meg engedték a terhelessen
jóval felül akar el indultam is a
hegy tetőn meg álltam hogy nézem
meg hogy hány utas van a kocsin
mert jól olyan nehézen is akkor megint
veszélyeskedni kezdtem mert mielőbbi tud
ja milyen nagy a hegy ha történi
volami in fél féljék több slótárs
kérte hogy megyek tovább in nagyon
ideges voltam is mondtam neki
mert kéri a miher mi jogá

de a nagyot is ütlegelni kezdtek
is le kúrtak a volentol, is tetek más
sofőt. 28
413

A garátsban nekem estek is adig
ütlegeltek meg a falat is össze verestem
A feleségem is a kicsi gyermek végig
nézte a meg oda ment Lupsau sofőr
slótárs is azt mondta (ayunge), le
kérte a rendőrségre is le tartak

A feleségem el ment Gokab slótárs
hoz is töbör a Páthoz a Lipetes
után is Lób ki dobta az ucára
Meg mondtam a kaposnak hogy
töbet ne engedje le mert hi van
dobva a Páthol.

Ugye a like

Peter György

Tombul hiranyitom

Perdovots

4/11

~~00525~~

Alvást Lautmann Lenei, Csi; Libraria
Boastor alkalmasok, Veres Klara (Weissmann
Reszről) a követkeket deklarálom:

Fenti elötársnők kb. 1934-35-ös évi ismerem-
mozgalmai kapcsolataink volt, de azoknál, jó
barátok is voltak.

Mozgalmai aktivitásában, hasznos munkát
végzett, és beemlétes, jó elötársnőnek bizo-
nyult a múltban. Nem volt elég kitartó,
de minden rá bízott munkát elvégzett.

Regények kiadójának vonás volt benne, amiért
még kritikát is kapott. Szerette a szép ruhát,
a kényelmes életet - ami a szép ruhát illeti
mindig elő is teremtettem magának, - a kényelmes
életet illetően - az illegális időkben kevesebbé.

Magyarokat dolgozott, kis szerel. Korától maga
tartotta fent magát. ^{del}

Judok eszé, hogy az Amerikában élő bátyja
hámozgatók részén is, felszabadulás után pedig
hossza segítettel ahhoz, hogy kimenjen hozzájárul
rokonai látogatására.

Felszabadulás után, mintán 945-ös évi
háza jöttén többször össze kerülttem vele.
A kis prégári munkáival új munkát kapott
el a 4 év alatt, amíg nem találkoztunk.
Is kísérté őt állandóan.

Tesztverő, Fülöp Lottóval a következi-
ket:

Az illegális munkában részt vett, rend-
kívül jó életkörülmények ismertem.

Az 1941-es lebukás után illegális
ba vonult, Pesten élt, azonban 1942-
be letartóztatással is, Magyarorszá-
ra került, ahol néhány hónapig együtt
voltunk a kanizsai internáló táborba.

Tudok róla, hogy a Kolozsvári tere
David Ferenc utcán volt, ahol az udvar-
ba került egy, Herczeg nevű család, ari-
nek a feleségétől néhány ízben kani-
zsa-ra kapott postát. Nagy emlékezem
hogy a barátsággal kapcsolatos megbeszélés-
eket kapott Fulóp névtől, mivel a Fulópné
feje munkaszolgálaton volt.

Az a letartóztatásom előtti időből
emlékezem, hogy diszkuráltak róla, és
nagy beszéltek róla, minthetes, megbeszél-
hatatlan elemeket, ahogyan a béregetés
mellet - de a szociális életemben.

Cluj, 11 VI, 1952

Lautner, Renée

415
00538

Alulírott Valeanu/ Wolf / Ilona az alábbiakat deklarálom.

Jakab Sándort gyermekkorától ismerem. Gyerekkori barátnőmnek volt az ~~anyja~~ öcse. Mikor én hazulról elkerültem fiatal fiú volt.

1934-35-ben találkoztam vele újra Kolozsváron. Ha jól emlékszem, szigoroméknál Szirmai Istvánnéknál találkoztam vele. Egy esetben Rangetz Józseffel láttam az utcán. Tudtam, hogy férjem együtt dolgozik vele, mert üdvözlét küldte, mint régi ismerősnek. Egy alkalommal nálunk járt. Akkor én már jó ideje nem dolgoztam, mert beteg voltam. Újra be akartam kapcsolódni és kérdeztem kihez forduljak? Szilágyi Alzhoz utasított, mondván, hogy hivatkozzak rá.

Általában keveset láttam. A vasmunkások szakszervezetében találkoztam vele egy alkalommal. Csodálkozó kérdésemre, hogy mit keres ott az felelte, hogy tagja a vasmunkások szakszervezetének.

1944-ben a kolozsvári börtönben Balázs Joscánéval és Hovány Ilonával többször beszélgettünk róla. Balázs Joscáné haragudott rá, mert az illegálitás alatt, mikor veszélyben volt és pénzre volt szüksége nem törődött vele. Hovány Ilona ugyancsak az illegálitás alatt egy furcsa találkozást emlegetett, de már nem tudnám megmondani hogyan is volt, csak homályosan emlékszem valamire. Esetleg Hovány Ila tudna valamit mondani.

Újra a felszabadulás után láttam, amikor az összes volt politikai bebörtönzöttek össze voltak hívva egy gyűlésre. Ma sem tudom mi volt a gyűlés tulajdonképpeni célja. Annyira emlékszem, hogy Jakab, aki a gyűlést vezette nagyon cinikus volt és mindanyunk nagy elkeseredéssel távoztunk. Én a felszabadulás után nem beszéltem vele. Után, ha találkoztunk köszöntöttük egymást. Ennyi volt az egész kapcsolat közöttünk. És talán még annyi, hogy be akartam menni a "Herbák János" napközi otthonába dolgozni és mikor erről szoltak neki, akkor elutasított azzal, hogy "Weil Gábornét nem protezsáljuk."

Ezt azért tartottam fontosnak megemlíteni, mert lehet, hogy ez befolyásol az ítéletemben.

Furcsának találom Balázs Egon és még egy elvtársnőnek, valami Regina, elszigetelt lebukását.

Jakab Sándort száraz, gunyoros embernek ismerem. Nem tudok róla, hogy lettek volna barátai, vagy hogy valaki szeretettel beszélt volna róla. Soha nem láttam embereket között. Sem az illegális munkák idején, sem a felszabadulás után. Soha tüntetésen, vagy tömeggyűlésen nem láttam. Általában olyan embernek ismerték, aki nagyon tudott magára vigyázni, de akit nem nagyon érdekelt a más ember sorsa. hogy hogyan élt, arról nem sokat tudok. Rendesen öltözött, a megjelenése szerény volt.

Oradea, 2 Aprilie 1952

Valeanu Ilona

23/R.D.

466

Köpick Francisc.

00539

NOTA INFORMATIVA
13. Iunie 1952

Va informez ca in zilele trecuta sotia lui Dr. KHÖP-
IK FRANCISK, dela Medicala III.a din Cluj, a fost la Bucurest
in delegatie.

Cu aceasta ocazia, susnumita a facut vizita la sotia
lui KLEIN BANDI, care este prietena ~~de~~ inca din ilegalitate.

Numita Khöpik, intre mai multe lucru, s, a interesat
si despre acea ca cum sta problema sotul ei adica problema
a lui Klein Bandi, la care sotia lui Klein B./Josephovics
Reghina/, a raspuns ca, se simte foarte linistit in ce prive-
ste problema a sotul ei, deoarece stie ca Partidul nu grese-
ste si se va afla caci sotul ei nu este vinovat si nici od-
ata nu si, a facut nici un fel de lucru, ce este contrar lin-
ia Partidului.

S u r s a: Z. Zolt.

467

00540

Declarație

Pe tov. L. Köppich Francisc și soția și unora din anul 1936. Amândoi au fost considerați în cercurile studentești de stânga, ca buni tovarăși. Nu cunoșc însă activitatea lor. În general se „zvonea” că tov. Köppich se plasează întotdeauna așa ca să fie ferit de orice muncă mai periculoasă.

În anul 1941 au fost arestați și duși la Suceava unde după 2-3 zile au fost eliberați. Am reușit încă oare să vorbesc cu ei și mi-au spus că au fost arestați în locul meu, fiindcă Szabo Juliána m'a declarat numele meu, numai „medic la Spitalul Erceesc”. Așa au fost ridicat și confunțat cu Szabo Juliána, iar după arestarea mea i-a dat drumul.

Pe urmă nu m'am mai întâlnit cu ei, decât după eliberare. După ce s'a întors din prizonierat și-a deschis cabinet. Știu că a făcut în general impresie proastă șana lui după câștiguri, după posturi. Pe lângă cabinet avea două posturi. Părea a fi și carierist. Nu este simpatizat în general, fiind îngâmfat, orgolios, nu-și remuște greșelile și din cauza atitudinii lui lumii îi frică de el.

Cât am

fost la sindicat, iar el director la Spitalul Erceesc personalul se plângea că pe „director”-ul nu-l interesează situația personalului și trage mai mult spre conducere (spitalul a fost particular!)

Cluj 6/vī. 1952.

ABărănuși Nicolae
șef de lucrări Institutul
de Igienă Cluj. —

418 541
in legatura cu r. Köpik se va
lua legatura cu Dr. Constantinescu femeie
dela spitavalul Higiena Pasteur, care stie
multe in special au mixax cu avorturi.
despre el si sotia sa. -

Lua bani grei dela muncitori.
a avut cabinet medical acasa atat
el cat si sotia sa pana in anul, 1948.
ste decorat cu steaua Republicii
cl. II. pe nedrept.

Au este simpatizat de masa.
Se va lua referinte dela FISER BRNO
care este inf. lui tov. Capel care a fost
presedintele CDE. in anii 1946-1949.
Tot Fiser se va intreba daca acest
medic si-a insusit bunurile tov. deportat
care erau date in custodia CDE.

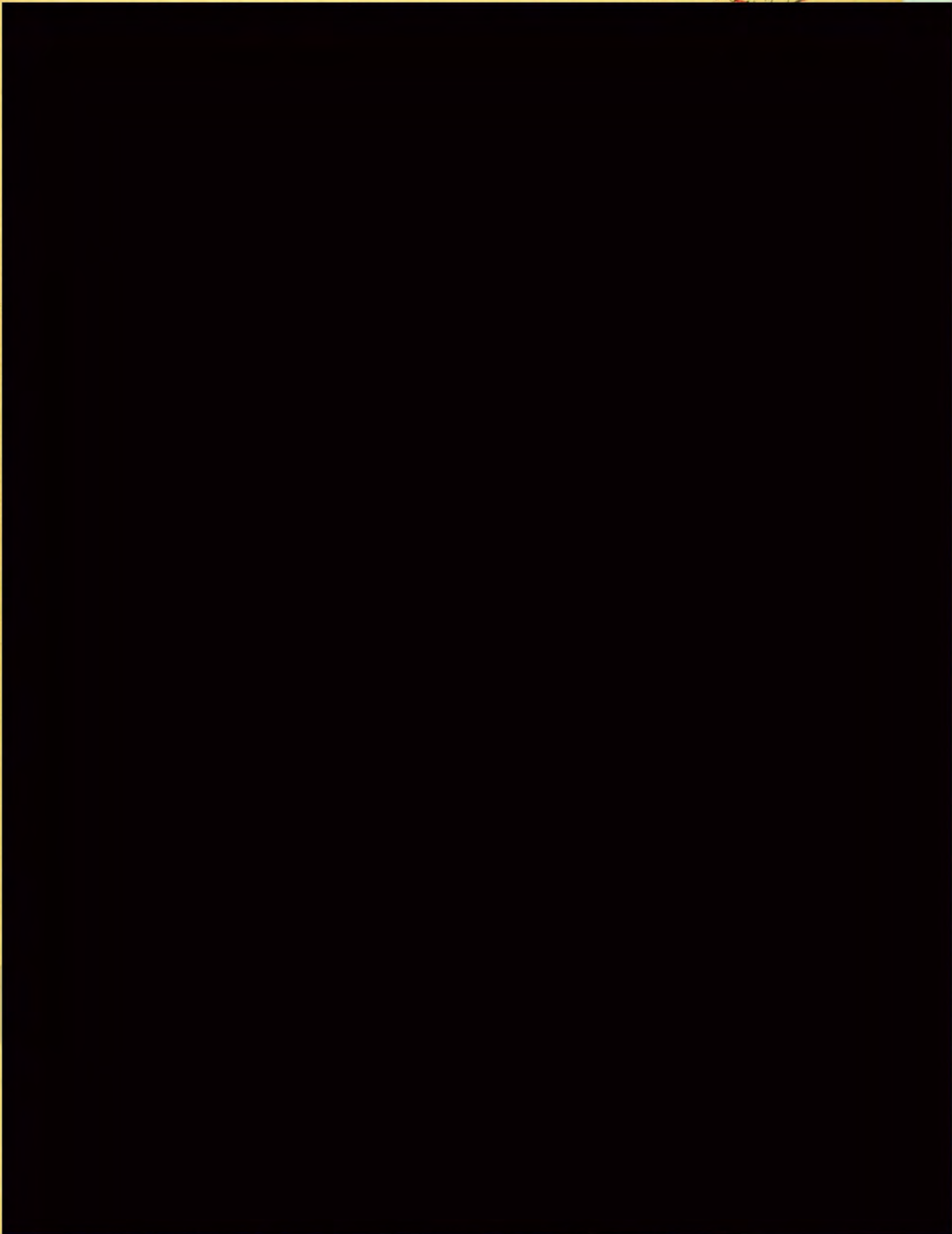
In legatura cu petrecerile facute
de el si Iacob pe cand muncitorii nu
avea ce manca 1945-46. ce stie Fiser.

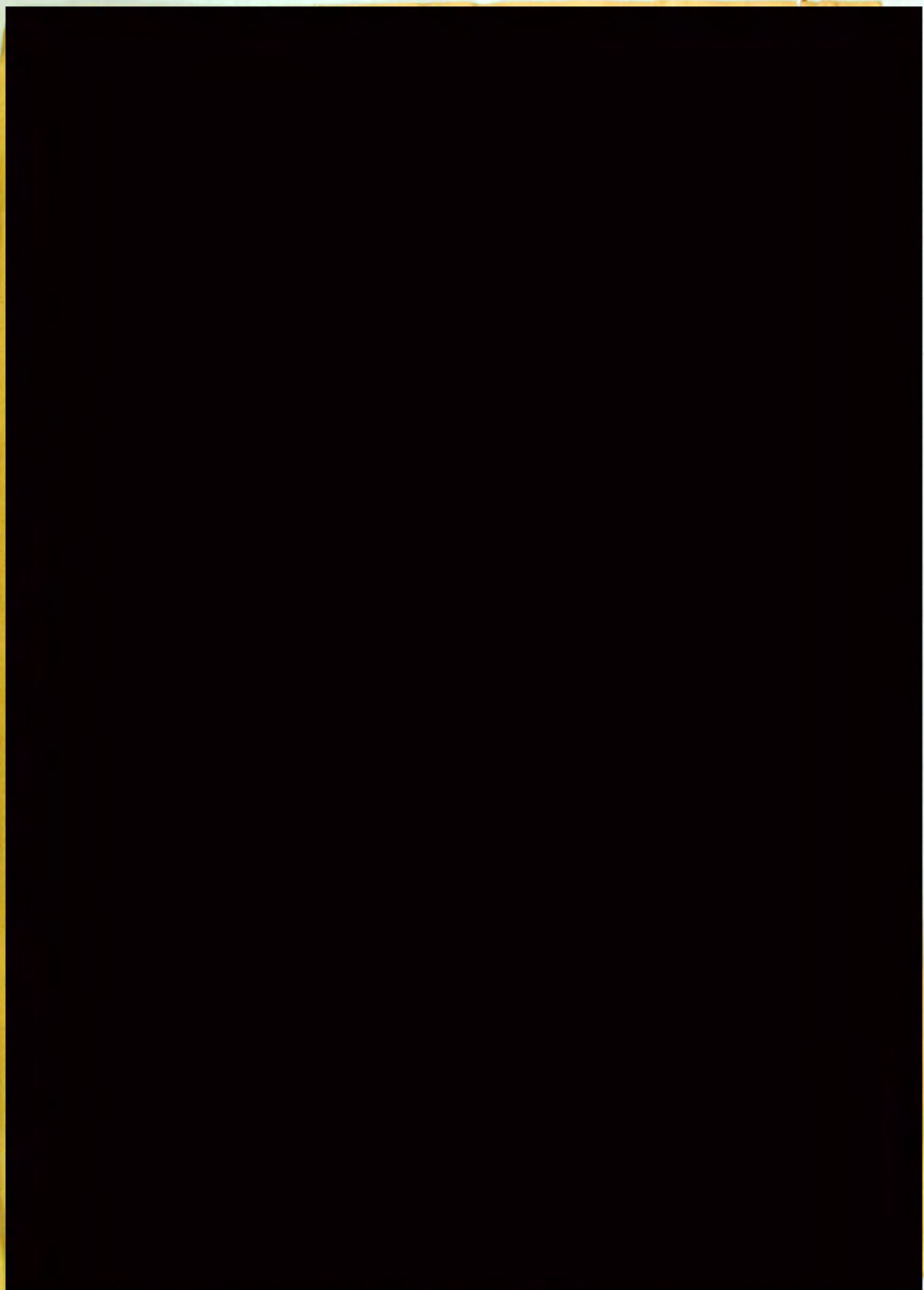
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI
REGIUNEA C L U J . -

Nr.

419

00517

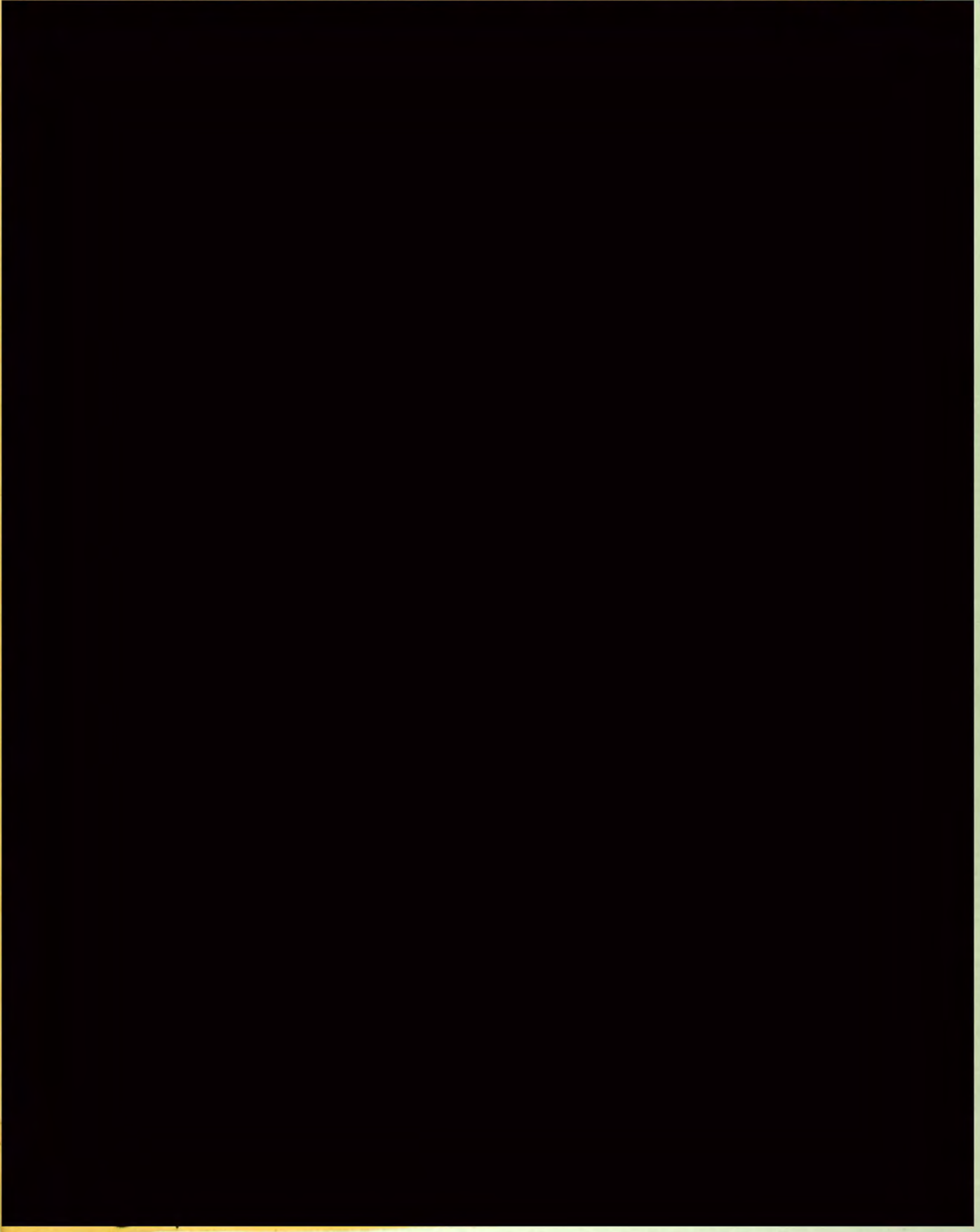

3.

428

~~00344~~

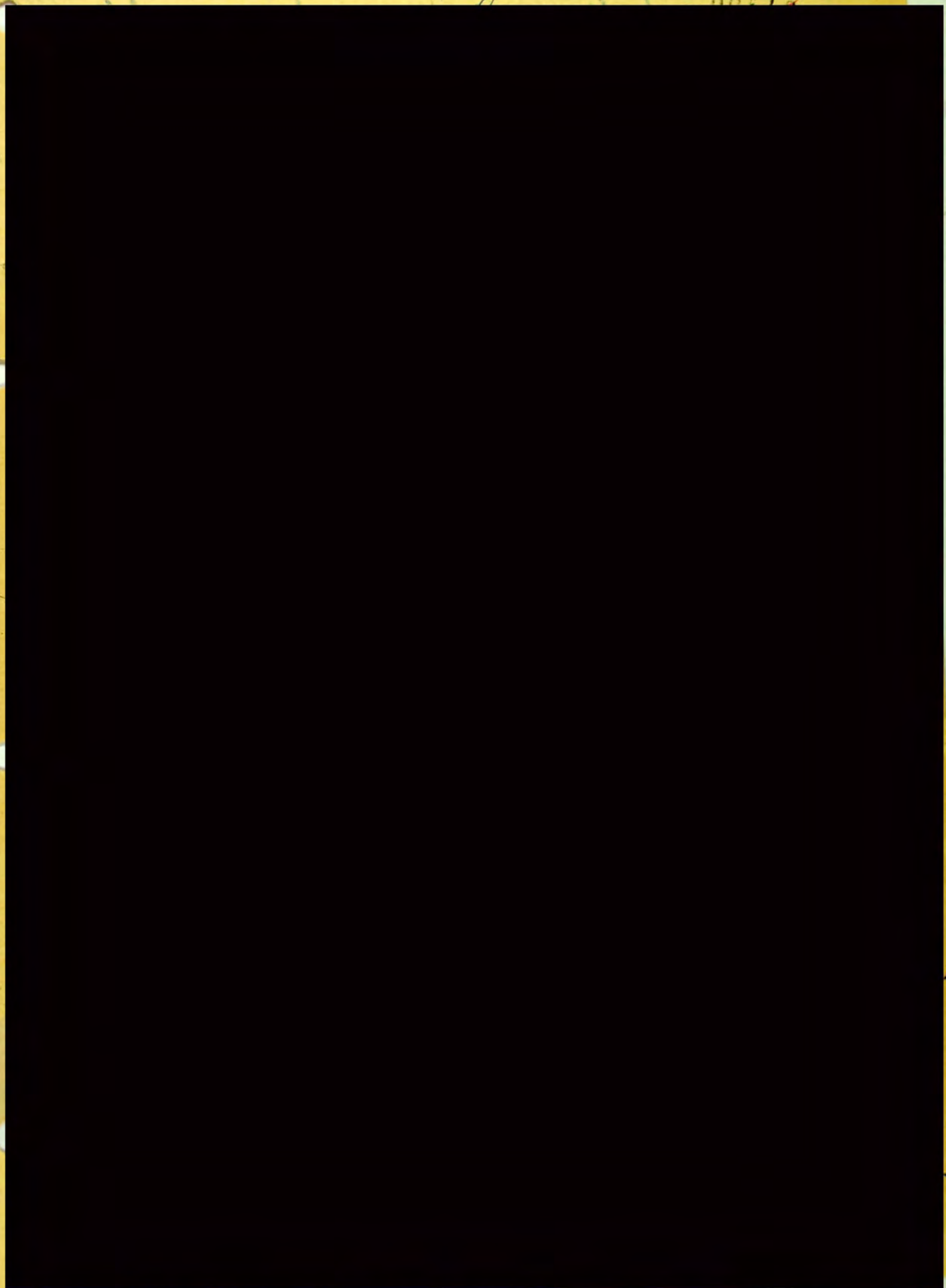

422

00515

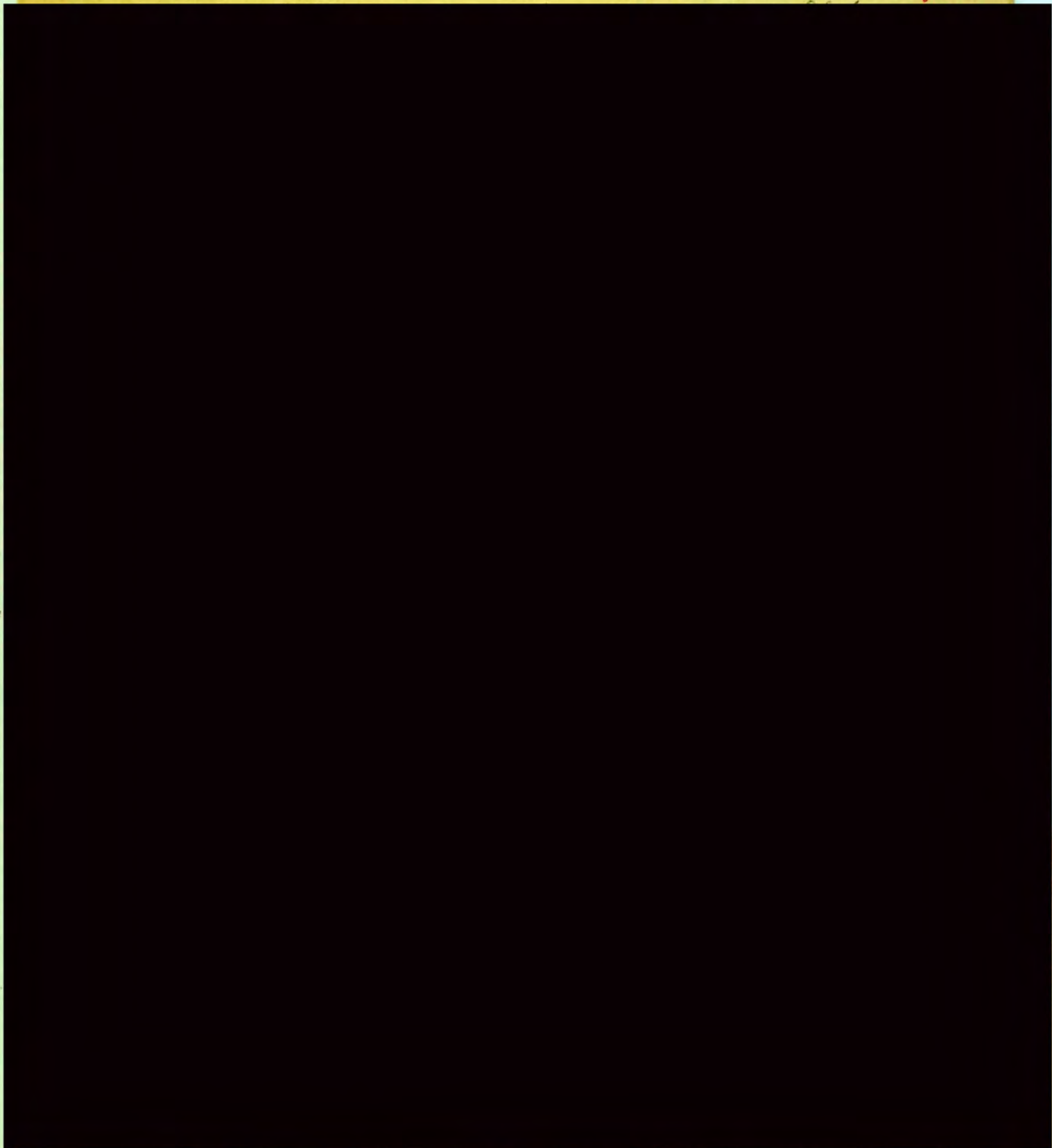
423

[Faint, illegible handwritten text on aged paper, possibly bleed-through from the reverse side. The text is mostly obscured by a large watermark.]

424

Continuă 11 pagini

475

Referințe

00045

El cu voce pe Dr. A. Köppich Francez din 1927
când ne-au mers la Facultatea de Medicină
din Cluj. Am invățat împreună până la 1930
când ne-am mutat împreună într-o cameră
mobilierată până la 1933. La această dată am
fost numiți împreună (la început numai el)
ca medici secundari la fostul Spital S. Leupold
după ce am el intra ca medic secundar la fostul
Spital Public Erces. În urma unui conflict el
"este albit să se retragă în anul 1941 și deține
ca și particular în St. Paris unde sta apoi
aproape până la emigrarea sa în 1942 din în
nerăznie. Revoluția din URSS. În 1945 lucrarea
la fostul Spital Erces ca medic primar apoi
"Director Muzeu prin Naționalizat". Mai târziu
este numit conferențiar în muzeu de multă vreme
când este propus profesor universitar. Cu câțiva ani
în urmă (1950?) la priuț ordinul Mincii clasei II
pentru merite în educația profesională a tineretului
pentru goga purtata față de bolnavii muncitori
(astfel era motivarea apărută în presă). În
prezent el este director de Studii la Inst. Med. Farmac.
din Cluj.

Eu l-am cunoscut la facultate în 1927. din
cauza mizeriilor naționaliste am fost izolat.

și noi cei 3 evrei (Köppich, actualu sa soție Rosefeld
'Anna și eu mine) am fost forțati să fim neaprobă
deși eu am studiat românește Köppich ungeru
(la Alba Iulia în liceul Maghiar catolic) iar Rosefeld
Anna nemțoasă în liceul german din Bistruta.
Început cu 'mucetul' s'a desvoltat între noi o
"camaraderie" Am zis, mucetul "câci Köppich
nu este o forță comunicativă și greu și mucet și
castigă simpatie. În 1929-30 'tatăl păm și' perde
postul și Köppich și mare în condiții materiale foarte
proaste, gâștelit și răcit fără bani, mănca la
cantina gratuit de că student elior foarte bun
și la concursul de externat iese primul și primește
o pună deși foarte mică și insuficientă pentru
cheltuelile zilnice. El nu vorbea limba românească
(nici azi) și afara de impurișcă nici o altă limbă
nu o ședea corect cu toate acestea la examene
se exprimă corect și just. Lucrarea sa, extern
în Clinici până la absolvire. În 1931 cu care
locuia la o matusă, certându-se cu mucetul
am pândit o căci era mobilată cu Köppich
în fostă strada 17, în fundul curții (care a devenit
mai târziu sediul de decizie a studenților programi
de la Medicină). Köppich și uclarașe ne-am juit
și nu plătesc decât 10 b. lei din luna cât o costă
camera. În 1932 soția lui Hamburg și Becsi
Grina studiază cu noi și ne purta la ea
unde vom discuta cu foalile ei și un om
inteligent: Becsi Andrei și soția

Am citit și discutat ^{3.} "Materialismul dialectic"
Becki a actualizat foarte cele citate și în
tr-un moment dat ne-a curios că marxist
în teorie înseamnă a fi în practică marxist în
P.C.R. Köppich în 1932 fuzionează cu mine ⁴⁷⁶
cu actuala sa soție și cu Gala Leon Ernest
(actual șef de lucrări O.R.L. Timișoara)
prima celulă la Medicină. Prii Köppich au
primit o proclamație "Studentul Revoluționar"
redactat de biroul organelor stud. Informația par
se afla atunci Ioan Vinte (min. ad. Interne)
și Vasile Popăciaru. Celula ia în mână conducerea
măsurii studenților la "Menză" studenților corei
și au format în jurul nostru un act "foarte
larg" de simpatizant. Ștanga a mobilizat
câteva sute de studenți pentru o organizație a stud.
corei. Încep atrocitățile la Universitate și "Ștanga
din Menza" deosebită fiind că Köppich
este considerat ca un conducător. El era
președ. la secția cea mai activă: Medicina
deși avea adversari tot și-au pecu vorbit melli
genul spiritual organizator și cinstea. La Menza
conștientele prau f. lince cu și oștiti condusi
de Karstner și Paszti'ner. Într-un moment
dat ne-am întâlnit cu președintele "Partidului
Evreesc" (Fischer și Klein)

4

Köppich primește sarcina de partid prin
Szirmai Dejan (azi Budapesta) să caute a
pozici în Partidul Evreesc. Köppich conduce
acțiunea de formare a peștii tineret. P. E.
Centru o rețea asupra sionistilor să facă
pătr cu centrul (reprezentat de grupul
Ș Herman deod azi în Palestina). Totu
sechă nu s'afomat pără Szirmai a scris un manifest
în numele lui 12 conducători (intre cari Köppich, cu
Simon Suci etc) prin care atacă conducătorii
Compli ai Partidului Ev. (Frochet etc) "... pe cari
ni vom matura din fruntea Partid. Ev. ..."
acest act necegetat și pecece pe a oprit intrarea
noastră în Partid. Siguranță ne-a cheuat
și au chetătat acuzându-ne "... ah vor răsturnarea
Partidului și pătch pecece în turbare." actul
nu a avut nici o urmă de au fost observat
și într-o noapte și Noții 17 au fost percheptate
de 15 polițisti cu mesina etc de îndușant nimic
nici nu erau acasă. După aceea a urmat
în preajma alegerilor din 1933. organiza
așa zisei "Opoziția a Partidului Evreesc"
înscare analoga cu "Opoziția Partidului Naț.
în frunte cu Vinke, Bányai etc - unde de asemenea

Koppich era conducător. Se vorbea chiar se în-
că unele cercuri așa zis progresiste din Partid
Evreilor (Bianca și Tass, Elekes Nicolae, Kertesz
și.) ar fi intenționat să-l atragă în conducere.
Sufără absolut Koppich activează într-o măsură
în comitetul antifascist cu Bugnariu și Mezincescu
dar numai cu încetul numai la parte activă
dar pe care eram în secretariat sau prezum
că a făcut - o curșon înstructiv Partidului.
În 1934/35 când eram în conducerea municipiilor
am trimis conducerea unei celule în care era
Koppich și în tv Springer. Lui Koppich aceste
muncă nu-i convenia (nu era muncă de condu-
cere și aveam discuții dese cu el încât am
cerut să fie trecut în altă celulă. Ne-am
întâlnit apoi în achuzarea protestară împotriva
Consulatului Italian cu ocazia atacului asupra
Abisiniilor. Și el a fost prezent când am aruncat
cu pietre în gâră Consulatului.
Sufără aceste cu am ajuns în secretariat
com. local și apoi regional și nu am
găsit activitatea lui Koppich decât în 1939 când
pare a lucrat pe linie financiară între întelelectuali

apoi cu Weimann (mort în Ucraina) pe "luna
Eveiana". A venit cu W. la mine ca să fac "me
de Partid din Partid" Era vrea să scrie o
broșură împotriva Siouistului și am e bine
să fie pe numele lui Kojnick "ci po a mea
Asfel a aparut o broșură foarte prețioasă
și cu mare răspundere în "Ordeal". Paleszi
'nabau a jövönk?' "sub numele meu.
În 1941 a fost și el dus la Somoșeni pentru
grea și apoi fără să fie torturat nici
el (nici stăa jos în libertate. Esind
mi-a spus că sunt mișcările foarte
grave de că el nu a spus nimic dar
nu e dign să ar fi putut prezenta la tortură
dacă ar fi fost Viinterog. În 1942 el
mi-a cerut împrumut sume 100-200 și 400
penzi. Ultimele mi-a restituit - o căci spune
că a cerut - o pentru Partid și nu o pentru restitui.
Din astle am înteles că el a activat și după
arestarea de la Somoșeni. În toamnă este
dus (1942) în Ucraina, și nu - l' ~~reved~~

decât în Sept 1945⁷, când sunt la Cley am ⁴²⁸
dozant la el. L-am subliniat uraptea saie
este situația politică și care sunt perspectivele.
Eu eram înținat pe drumul acesta că o
să am o decepție de Soviete, că nu sunt acei
pe care îi așteptam eu. Koppich a fost optimist
a regretat excesele furturile și atacurile
din tren) dar nu i-a dat importanță
asigurându-mă că el nu are nici o decepție.
Când am activat în Comitetul Sudaical
Sauritar, dr el trece la „linia evocare”
In aceeași activitate nu l-am putut urmări
El își include pali netul sau (mentine
musa pe al politici) și se dedică activității
spirituale. Foarte des am discutat
și de atunci; eu am făcut (numai în doi)
diseori critici asupra unor măști după
părerea mea generală, sau observații asupra unei
linii politice generale; el însă nu mi-a susținut
ci a fost corect și mult a făcut. Este foarte

Conspirativ precum și în ilegalitate.

Care este caracterul său ?

De bună seamă este un om inteligent
cu mult deasupra mediei. Un spirit
organizator și conducător. Aprofundează
problemele și nu se pronunță superficial
desi este prietăreț cu toate acestea
când e vorba de chestiuni mari e calm
și foarte circumspect. E spirit luptător
caută să și exprime părerea. Nu
lasă nimeni să îl deranjeze. Profesional este
silit și profund desigur după părerea
mea ca medic nu are intuiția așa
de mare (nasul de medic). Vorbește
- desigur are voce nu prea plăcută - este
măte și spirituale
Este foarte încrezut și desigur valoros
se supraapreciază. El se consideră
peșteră munci de conducere și

9. 429
Munca măruntă îi derogantă pentru
el. Nu are suficient spirit autocritic
centrală că are spirit critic foarte pro-
muntat. deși nu este carierist el caută
să se vâdică premeditat

Este foarte comod și îi place să
de a mai departe sarcinile 00552
măruntă care nu aduc succes
pe mare. Nu este destul de
"cald" cu oamenii mici. Nici nu
"spital nu este destul de popular cu
lumea bolnavă măruntă. Și privește
de susdescori.

În '35 a refuzat o sarcină periculoasă
de partid (supraoteroa în fabrică a unui manifest)
cred că s-a părut că i lucru prea periculos
petru un fapt mărunt. Dacă ar fi fost
lucru mare ar fi acceptat și ar dacă
este periculos.

Duce o vreață familială exemplară
 foarte corect față de familie. Se spune
 că nu-i displac nici micile aventuri, cu
 însă multu de micșuna. Este altăz fald
 de sport a castigat ca elev multe
 preștii la națională a practicat ni multe
 sporturi. Tameșia moderat. Nu bea
 decât foarte rar și puțin. X' place însă băncea
 rea bună. În trecut a jucat "bridge"
 în plătina ai: 2-3-4 ai se au cu
 Avraam și medici în familie. Stria matri
 ală ai bună. El cu seldia au cea 4 salarii
 Justine parianți bătrani împreună cu
 fratele sau Koppich Carl inginer Jechl
 (pare are post de conducere în Ministerul
 respectiv). Are un cunat d Schlesinger
 medic București post în Minister. Ambru
 lucrează pe lîmă politică. Alte rudeni
 apropiate nu are. Are feta de 5 ani prăutul
 sîn copil ars la dus clură.

Leha este fostă moșniea colegă. Stan 430
Căsătoriat când nu avea nici unul lucru
și au trăit foarte greu. La început socrii
cu care au stat împreună au câștigat
mai târziu trebuiau susținuți până la
moartea lor prin depozitare în 1944.
Soorul era notar care mai târziu
s'a ocupat cu comerțul fără
de rezultat.

Q 2/11/92

L. Rosenthal Jacob
Sef de lucrari I.M.F.
Membru in F.I.A.P.O.
Sti. Crisau 12
Del. 14.92

El cunoșc pe tov. Koppich Francisc din anul 1936-37, când eu am fost student la Facultatea de Medicină din Cluj, iar el a fost medic secundar la Spitalul Evreiesc Cluj, iar mai apoi a avut cabinet particular, după ce a părăsit Spitalul. În această perioadă, până în anul 1943, n'am avut legături strășne cu el, ne-am întâlnit rar, fiind mai în vârstă ca mine, ~~și~~ și având preocupări diferite. Totuși în această perioadă câteodată ne-am întâlnit și știam că 'dânsul și soția sunt comunisti'. În 1939 sau 1940 am luat parte la o sedință ilegală ținută la locuința lui, unde am luat parte încă tov. Kohn Hillel, Spinaș Gheorghe (în prezent la Budapesta) și tov. Koppich. Din 1943 până în 1948 nu l-am văzut și nu pot relatea nimic desebit despre această perioadă.

În 1949 Martie am fost numit asistent la Cl. Medicală III ~~și~~ ~~asistent~~ de atunci am contact mai strășn cu el, deoarece Clinica este condusă de dânsul. În 1949 a fost numit conferențiar universitar și cu mare elan s'a apucat să organizeze Clinica, care înainte 'fost un simplu spital, și să transforme într-o instituție unde să învețe cadre noi'. El, desi a fost un medic practician destul de bun, atunci încă n'a avut pregătirea suficientă profesională. A putut să realizeze această sarcină, de a conduce o clinică datorită faptului că posedă o inteligență și rasă și are o pregătire ideologică temeinică. În același timp avea și ambiția de a se ridica și de a ocupa o poziție din ce în ce mai înaltă, cu un cursant de a face "carieră", fiind conștient de capacitățile lui intelectuale. Și într'adevăr în cursul a 3-4 ani el a reușit să ajungă director de studii la I.M.F., post de mare răspundere, și profesor universitar. Este adevarat că în acești ani tov. Koppich s'a dezvoltat mult din punct de vedere profesional, a numit, s'a ocupat de

probleme didactice. A dus o luptă contra cosmopolitismului în știință, a promovat știința sovietică și s'a ocupat de parlorium, căutând să-l aplice în practică. În concluzie tov. Koppich a căutat să aplice linia progresistă, linia Partidului în suctorul munde lucrază. Acestea sunt merite nicontestabile și constituie latura pozitivă a activității tov. Koppich. El a căutat să ca conferențiar și director de studiu cu studenții să primească o pregătire profesională cât mai bună. Ca șeful clinicii a căutat să ca bolnavii să fie cât mai bine tratați și îngrijiți. Una ceace constituie greșeala fundamentală în activitatea tov. Koppich este modul cum lucrază și cum aplică principiile și directivele Partidului, modul cum se comportă față de 'tovarăși, colaboratori și bolnavi, deci față de oameni în general, atitudinea și poziția lui personală în cadrul activității sale, nu față de probleme, ci față de oameni. Această atitudine, acest fel de comportare, în au originea lor într-o serie de însușiri personale, de deficiente, ce caracterizează persoana tov. Koppich.

Tov. Koppich, ~~este~~ constient de capacitățile lui intelectuale, de "meritele lui trecut", de pregătirea lui marxistă, este în-credut, ceace merge ceterdata până la un orgoliu personal cu totul nejustificat. Aici este izvorul, după părerea mea, a tuturor greșelilor ce face, și de aici provine și faptul că nu este simpatizat de mase. Din acest motiv el nu a putut să se apropie de mase, a rămas un comunist "aristocrat", care în di o importanță mare personalității proprii, care nu se ocupă cu lucruri mărunte și care degajează în jurul lui un aer de superioritate, care merge din când în când până la atitudine dicatorială.

Este natural că, cu astfel de însușiri, el nu suportă critica și nici nu este criticat și că îi place dacă este lăudat. Fata de altu' tov. Koppide folosește arma criticii foarte just adeseori, însă în cease privesc persoana lui el nu vede nimic din lipsurile ce-l prăpătesc. Și deosece are curajul hotărât în problemele medicale la Cluj, nu ~~poate~~^{și se face} critica nici odată, la nici o sedință și cu nici o ocazie. Nimeni nu are curajul să-i aducă o critică, probabil având frică de umări.

Tov. Koppide, având multe preocupări, nu poate îndeplini pe toate și ~~nu~~ din acest motiv aminte lucrări, ce ar trebui să facă el, transpune pe spumarea altora. Astfel, în 1949-50, munca administrativă a Clinicii a transpus-o pe spumarea mea cu un titlu onorific de director adjunt, până ce am refuzat să mai fac mai departe. În prezent toată munca administrativă ce trebuie să facă seful de secție, care este el și pentru care primeste o leafă de aprox. 900 lei, a transpus pe spumarea lui D. Surianu, care e seful de lucrări la clinică, și care nu primeste nimic pentru această muncă în plus. La lucrări științifice, de obicei lucrarea este făcută de colaboratorii lui mai mici, iar el îi pune numele din oficiu ca autor, lăsând pe autori adevărați în locul al doilea. Multe, din acest motiv, au fost decurajate ca să continue o muncă științifică, deja începută.

Desigur, cu asemenea deficiente, putem afirma că tov. Koppide s'a rupt de mână. Un comunist adevărat nu poate să ducă o muncă de răspundere, încredințată de Partid, într-o masă reacționară, cum este majoritatea medicilor din Cluj, cu asemenea însușiri și metode burgheze, căci asta dăunează Partidului și clasei muncitore. De ce? Pentru că reacționarii și cei fără pregătire ideologică, cred că aceste însușiri și metode

dacă sunt folosite de un comunist, mai ales din ilegalitate, sunt metodele Partidului. Aceste deficiențe și metode greșite, dacă vin din partea unui tovarăș, care reprezintă Partidul și care este membru în Comitetul Regional de Partid, pot fi periculoase, fiindcă reacțiunea se folosește de ele pentru a face propagandă și a compromite linia Partidului.

Toate acestea se pot îndrepta dacă tov. Kóppich va fi ajutat să cunoască aceste greșeli și să știe să se îndrepte. Iată această critică și acest ajutor trebuie să vină de sus, deoarece tov. M. nu va recunoaște altfel.

În clase priveste viața lui particulară, trăiește foarte bine cu soția, tov. Kóppich are; o familie constituită, ridicată și la un anumit punct de vedere ideologic, comunistă, cu un trecut ilegal lung și care este simpatizată de mase, având o comportare tovarășească cu toți. Ea este modestă, a fost totdeauna răzbită și stărnită de bolnavi și de colaboratori, cu cari luase rădăcină și demarcată cu tov. Kóppich cu toate aceste faze de abateri dela morală proletară, un fapt cunoscut de mulți.

7 VI 1952.

Felix Nicolae

Referințe

despre Tn. D. Köppich este membru PMR, existentă la Institutul de Igienă - Cluj, dată de Goldstein Frida, membru PMR., medic la Spitalul CFR. Cluj.

O cunoșc pe Tn. Köppich din 1940, de la fostul Spital Euresse unde am lucrat în aceeași secție mai mulți ani. Relațiile dintre noi erau și mai sunt colegiale-torărăsești.

Știu despre T. Köppich că a activat în cadrul mișcării muncitorești ilegale, fără să-i cunoșc terenul de activitate. La spital era cunoscută ca comunistă. În 1942(?) a fost și odată dusă la Someseni, împreună cu soțul ei, cu fostă tinută scolo, doar câteva zile, fiind implicată din greșelă într-o chestiune în care nu aveam suietăți (asa mi-a părut din vestib doăna), și politică maghiară - cortistă - le-a dat un număr. — Cu bolnavii se comporta corect, însă Tn. Köppich era destul de interesată în raporturile ei cu bolnavii nu prea îi plăcea să nu fie plătite, nu munca în care nu cu bolnavii mai seraci, dar meară și fete de torărăși. Știu însă că a tratat mulți torărăși în mod grav. O cunoșc cum există, dintr-o importanță prea mare interese ei personale. Este cum rigida; putui pretindea. Crede că este stăpână regiunii noastre.

Cluj la 8/VI. 1952.

Goldstein Frida

Apreciere.

Subsemnatul D. Schapira
 Maurice născut în ziua de 3.
 Decembrie 1907 în comuna
 Bărbăntaba - Noua Reg. Suceava
 fiul lui Alter Schapira și
 Fani Lazarovici de origine
 medă nic burgheză fără
 avere membru de partid
 din anul 1937. căsătorit fer-
 copii cu serviciul de șef
 de lucrări la T. M. F. Cluj
 cu domiciliul în Cluj Str.
 Piata Mihai Viteazul 32
 despre D. Köppich Francisc
 fac următoarea apreciere:
 îl cunosc din anul 1929-
 1930.
 Ca student a luat parte
 la mișcarea studenților de

Stănga. În anul 1932 - 1935
a luat parte activă în viața
politică antifascistă...

S-a evidențiat mai mult ~~în~~^{în}
~~scena~~ perioadă în lupta
pentru reeducarea studenților
cum a fost în cazul alegerilor
conducerii cantinei studenților.
Elu cō a luat parte împreună
cu mine la organizația sto-
nistă de Stănga „Ezra” prin
anii 1929 - 30. care a fost
transformată într-o organizație
care a sprijinit mișcarea
comunistă. În această organizație
a mai făcut parte și Kohn
Hillel prof. Universitar la
Institutul economic din Cluj
și Leichtman Auditor de la
Ministerul Industriei Ușoare.
Cari ne-au ajutat în
desvoltarea nivelului politic
al simpatizanților de Stănga.

3
Între anul 1934-35-36 nu am
legături nu am avut legături
mai strânse nu s-a dus cu a
activat din punct de vedere
politice pe diferite organizații
ilegale și semi-ilegale (Frontul
democratic opoziția de Hai-gu
partidului coreean fiind membru
de partid.

În 1937-1942 am avut lega-
turi mai strânse cu el. În

1938. - 1939 - am făcut parte
din echipele celulei ilegale a
P. C. R. lucrând mai mult pe
linie economică financiară
și pe linie de asigurare
asistențe medicale pentru for.
din legalitate. Sau asigurare
de locuință pentru țărâșii ur-
măriți de securanți.

Am văzut cum a dat locuință
pentru for. R. Hertel și Pessô ile-

00560 434

agalist. si alti Torarasi

In anul 1941 ~~stia~~ ^{si} a fost arestat de organele de siguranta maghiari si trisut la Sorreseni vreo 8-10 zile împreuni cu sotia sa.

Itin, si in anul 1942-43 a fost luat la detasament de munca pe dus pe front in ter. sovietica impreuna cu Horik care lucra la Alimentara Cluj (sau Victoria).

Sunt informat ca a fost prizonier si armatei sovietice si astat in detasament cat si in prizonierat a avut o atitudine Toraroseasca.

Dupa cum au fost informat dupa repatnere in anul 1945 s'a incadrat medical in viata politica la C.D.E si pe linia medicala Santari de la perita Ardealul Medical

5.

In anii 1946-1948 a fost
medic la Spitalul public
evreesc din Cley in care timp
a avut și cabinet medical.

In anul 1948-50 a petrecut
pe linie de partid.

In anul 1950-52 a fost
numit director de studii
la Y. M. F. Cley sau pe linia
politica a fost in decembrie
1951 membrul in biroul
regional P. M. R.

Despre părintii lui Șteiu, ca
părintii lui au fost sala-
riști. In punct de vedere
politic era mic burghez
pasiv. In prezent părintii
sunt bătărași și susținuti
de el.

Sotul lui este tot ilegalist
membru in P. M. R. din anul
1932. Este in câmpul muncii

439
Cluj 582
funda asistată la S. M. F.
Știu că a fost deportată la Auschwitz
și a avut o comportare justă
fata de Tovarăși.

Ave un singur frate, care este inginer
textilist este un membru de partid
lucresă Comisia de Stat a plani-
ficării cu domiciliul București.

are o soară măritată cu un medic
Dr. Schlesinger angajat la secția
balneologică a Ministerului
Sănătății. Știu că cumnatul lui
este membru de partid.

Cluj 28. VIII 1952

J. Schapira le

440

4.

gelist și alți Fovărăși

Știu că în anul 1942-43 a
fost ~~scutit~~ luat la detașa-
ment de muncă

Prof. Nicolae Titu a fost
la Institutul de Cancer
a. te. Toluca de tute.

Cum - Iohanna Valentina
Republica ...
Și Iona Anuș prof.
la Institutul de Cancer
St. Păulescu -

441

1946

S. Köpörich Ferencz elot. k. b.

1946 elején Kaposolád~~ra~~ bele a
Kolozsvári Erőlt. Néptörzsök munkái-
jába.

A Néptörzsök Végrehajtó bizottsá-
gában dolgozott. Az együttesen rend-
szerezés járt is olyan minőségű munka,
párts. álláspontra helyezték el.

^{kegyvesztés}
ő volt 1947 elejéig a Néptörzsök
és a Part. Bizt. Kaposoládot.

A Erőlt. Néptörzsök Testületének
vezetőségében is inkább aktív volt és
a testületnek emellett magánéletben
is nagy szerepe volt a polgári feladatok
ért.

1948 - Tot az átkerest B. D. B.-nél
alattam volt egy darabot is ⁴²
szerepeje a megalakult B. D. B.-nél.

1948 vége felé kivált a B. D. B.
munkáitól kivétel nélkül, hogy
máskor is elfoglaltsága ⁵⁰
főleg gazdasági.

Így a vidéki vonalon nem
partivált.

Munkájain keresztül, amit
B. D. B.-nél végzett egy ismeretlen
meg, amit megpróbált, elvált
mindenki kiáltó becsületét elutasít,
az a post vonalát minden
körülményre kész ivingyos teri
arrestum is tudta is.

Cluj 1952. VIII. 31

Stencmann 573

Alulirott Köppich Bianca süd. Junges
Petrossinyben 1887 ben hárfarasteli.

Apám kisiparos mináros volt Petrossinyben
és 1931-ben Temesvárou meghalt Anyám hárfar-
hárbeli volt és 1932 halt meg.

Iskoláim at Petrossinyben végeztem 1907-ben
főjber mentem Köppich Arsur listviselőhöz
3 gomekem van.

Teljes listeltem
Köppich Bianka

Albiross Artur Köppich szül.

1880. - ban Lugojon.

Apium hivatalnok volt Nagybecs-

kecsen is 44 éves korában meghalt, anyjám
hárbartársbeli volt is 1942 ben Lugojon meghalt.

17 éves koromban a nagybecs kere-

ki felő Keres Katalin istóba eljegyzés után

1897-1905-ig a Losanci görögországi

1905-1908-ig a prorsingyi Hengerfalun

1908-1914-ig a Lelölgyi Törökfalun főbíró voltam

voltam, 1914- ben a karctere kintem is

szemem 1918 novemberében Turesvára me-
ltem, a hová családunk Prorsingfal istókör-
ben meuehált.

1918-1932-ig Turesvára kisébba vállalatoknál voltam

1922-1928-ig a Tolamun falun albainian, mint
főbíró voltam.

1928-1934-ig a Lugozi falun főbíró voltam is

1934-1938-ig a feresia falunál Rómab hivatalban

na voltam, azóta állás nélkül vagyok, 3 gyermekem van, 2 Bucevesben is 1 Lugojon.

Feleségemmel együtt helyben feresia falunál
lakunk.

Teljes szívvel politikai pártok nem
tartozok.

Teljes szívvel

Artur Köppich

Str. Boliba n. 4.

445
~~00568~~

COMPLECTARI DE AUTOBIOGRAFIE

Subsemnatul Köppich Francisc dau următoarele completări de autobiografie, referitoare la frați și surori.

1) Elena căsătorită Schlesinger. În trecut nu a făcut politică, nu este membră de partid, casnică. Nu are o activitate politică nici în prezent. (Bolnavă de Basedow de 15 ani) Căsătorită cu E. Schlessinger, membru de partid, funcționar în Min. Sănătății. Domiciliu: București, Bul. Republicii Nr. 77.

2) Carol, înainte de 23 August 1944, simpatizant al mișcării muncitorești, membru de partid din 1945. Ocupație: inginer, funcțiune: șef de divizie la Comisia de Stat a Planificării Domiciliu: București, Str. M. Rosetti 30.

Cluj, 4 Sept. 1952.

Köppich

446
00565

AUTOBIOGRAFIE

Subsemnata Köppich Ana născută în anul 1909 în Bebeșul de Jos jmd Regiunea Năsăud, sunt membră din organizație de bază din Institutul de igienă. Tatăl meu a fost notar comunal așa încât prima copilărie am petrecut-o în satul natal. În anul 1918 tatăl meu fiind mare patriot maghiar a refuzat să depeie jurământ regimului român și a pierdut postul de notar. De la data aceasta familia a dus-o foarte greu materialicește neavând asigurată existența. Tatăl meu s'a ocupat cu afaceri ocazionale, dar neavând nici o experiență în acest domeniu aceste afaceri de obicei se sfârșiau cu eșec. Din anul 1927 n'a mai încercat nici o afacere și familia trăia pe de o parte din ajutorul pe care l'a primit dela frații mamei mele, pe de altă parte din meditațiile pe care le făceam eu cu sora mea.

Liceul l'am terminat la Bistrița. În anul 1927 m'am înscris la facultatea de medicină din Cluj. Cu toate că am dus o viață plină de lipsuri și greutate materiale, totuși educația mea era în spirit mic burghez ceea ce era determinat atât de mentalitatea părinților mei cât și de legăturile lor cu mica burghezie atât prin familia lor, cât și prin prietenii.

Din licea mă cunosc Schimmer Elisabeta, Löbl Arnold, Karl și Frida Cluj.

Atât situația mea socială cât și persecuțiile rasiale dela Universitate m'au determinat să caut o soluție pentru problemele mele. În anul 1930 am făcut cunoștință cu tov. Becsky Andrei care văzând orientarea mea ne-a propus că ne face seminarii de ideologie marxistă. Un an de zile am frecventat aceste seminarii împreună cu tov. Köppich, tov. Rosenthal și Becsky Irina. După un an fost predați tov. Heves Renée care a continuat seminariile cu grupa noastră. În acest an deja am început să efectuăm lucrări mici ocazionale partidului.

În anul 1932 am fost organizată într'o celulă studențească din partea tov. Köppich Francisc. Din 1932 până 1933 am făcut propagandă între colegii distribuind manifeste: "Studentul revoluționar", literatură ilegală, și ducând o muncă de lămurire între colegii mai apropiați de mine.

În anul 1933 am făcut parte din comitetul antifascist împreună cu tov. Bugnariu, Köppich, Rosenthal, având legătură cu partidul prin tov, Khon Hilel. După o activitate de 6 săptămâni comitetul a

fost desființat eu împreună cu alți tovarăși am fost duși la poliție, unde am fost audiați, făcându-mă dosar cu proces-verbal.

În anii următori am activat în organizația: "Apărarea mamei și a copilului" în "Organizația femeilor evrești", ducând în în ambele organizații linia partidului.

Din aceasta activitate mă cunoaște tov. Bugnariu Zoe, Kertész Maia.

În anul 1934 am terminat facultatea și am fost angajată ca medic secundar la Spitalul Evreesc unde am lucrat până în anul 1944.

În anul 1935 m'am căsătorit cu tov. Köppich Francis, cu care am fost coleg de an la facultate.

În anul 1937 am născut un băiat, din care cauză 6 luni de zile n'am activat pe linie de partid.

Din anul 1938 am făcut parte dintr-o celulă care avea sarcina să facă propagandă în periferia orașului între familiile muncitorești, aceasta muncă am continuat-o până în anul 1941 Ianuarie când s'a desființat Partidul.

În 1939 tov. Kertész Rezső a stat în ilegalitate cămăra săptămâni în locuința noastră.

În 1941 Februarie-Aprilie tov. Schönherz Zoltan membru în CC al Partidului maghiar a fost trimis la Cluj, pentru a lua legăturile cu partidul din Ardeal. Tov. Schönherz a stat timp de 1 sau 4 săptămâni în locuința noastră. După desființarea partidului munca mea pe linie de partid s'a rezumat exclusiv la muncă de ajutor Roșu.

În anul 1941 Iulie am fost arestată din partea poliției lui Horthy, împreună cu soțul meu la Someșeni am stat 8 zile, dar deoarece am fost arestați pe o linie falsă presupunând că am avut legături ilegală cu tov. Balkányi după 8 zile am fost eliberați. Am iscălit un proces-verbal în care am negat orice legătură cu vre'un partid ilegal.

În 1942 soțul meu a fost mobilizat într'un detașament de muncă și în 1943 a fost dus pe frontul Ucrainian.

În 1944 am fost deportată la Auschwitz împreună cu părinții și băiatul meu în vârstă de 7 ani.

La Auschwitz părinții și copilul meu au fost imediat exterminați, iar eu am lucrat într'un spital unde am căutat să sabotez cu toate mijloacele ordinele și intențiile fascistilor germani

ni. 6 luni ma lucrat împreună cu sora mea, care în 20 Noemvrie a fost dusă mai departe în Germania. În 27.I. 1945 am fost eliberată de către armata sovietică. În acelaș an 7 Mai m'am reintors în țară.

După întoarcerea mea am continuat să lucrez în spitalul evreesc iar pe linie politică deoarece n'am fost încă verificat din partea partidului am lucrat în organizații de masă. Primaară la UFDR. unde am fost responsabilă cu secția sanitară, mai târziu la crucea roșie unde am lucrat în secția "2 surori". În anul 1948 am fost numită membră în CC. Crucii Roșie. În anul 1948 am primit confirmarea calității de membru de partid din anul 1932. În anul 1947 -48 am primit o școală serală la Uzinele Herbak. În anul 1949 am fost înscrisă la Universitatea de Partid ca studentă însă în acelaș timp am fost lectoare din economia politică. În 1951 am terminat Universitatea de Partid cu calificarea f.bine. În următorul an 1951-52 am fost încredințată cu conducerea catedrei de "Istoria Partidului Muncitoresc Român".

Pe linia profesională în anul 1947 am fost numită medic consultant la Uzinele Herbak, iar în anul 1951 am fost numită asistentă la Igienă Muncii.

În cadrul organizației de bază dela Inst. de Igienă am fost responsabilă cu munca științifică.

În 1951 Ianuarie am fost trimisă pe linie F.I.R. în Polonia cu ocazia aniversării eliberării, Auschwitzului.

Am o soră care a terminat facultatea de medicină în anul 1950 ea e asistentă la Diziopatologie, e membră de partid din 1945.

Rererințe despre mine pot da următorii tovarăși:

Balea Berta, Kertész Maria, Kertész Rezső, Balkányi Nicolae, Schlesinger Elisabeta moașă, Săla Rozalia Uzinele Herbak, Salamon Nicolae medic Blocul I. și ori și care tovarăș din Institutul de Igienă.

Cluj, 3 Septemvrie 1952.

Koppes Aug

Referință

448

despre Tov. Koppich Francisc, membru PMR, ^{profesor}
universitar, doctor de Goldstein Triador, membru PMR, medic
la Spitalul CFR. Cluj.

El cunoscut pe Tov. Koppich cam din 1940. După eliberare
am lucrat împreună în fostul Spital Euresse. Relațiile dintre
noi sunt torțosești. — Știu despre T. Koppich că a activat
în ilegalitate pe linia PCR. Cui fără să-i cunosc terenul de
activitate. Prin 1939 am luat parte la un cerc profesional
organizat de dănsul, la care am luat parte Tov. mei Tinei
și de stănga, sedințele le țineam în casa lui. În fostul
Spital Eur. am dus lupta contra vechei gonolucii (după
eliberare) dănsul făcând legătură cu Partidul.

T. Koppich este ridicat d.p.d.v. politic, are o unitate clară,
a zice ascuțită găoalește disleptă. Era considerat ca
un fruct al tineretului euresse de stănga. — Prin
1942 a fost și dănsul plus împreună cu soția la Joneșeni, de
câte politică hortistă. Au fost tineri acolo, doar că-
te zile.

Tov. Koppich este cam măresut, excentric, interesele sale
personale merge la ocazie deasupra principialității.
Tov. Koppich nu ar fi trebuit să aibă o persistență celi-
metului medical al soției sale - atât de mult. T. Koppich
nu a practicat, totdeauna o atitudine justă față de femei,
adesea ori ajungea în contradicție cu morale proletară.
Oare că T. Koppich este atestat regimului nostru.

Cluj la 8/VI. 1952.

Goldstein Triador

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECȚIUNEA GENERALĂ A SECURITĂȚII STATULUI

În timpul ocupării forșelor Maghiare, împreună cu soția lui au fost arestați ca. săptămâni, la Păroseni, unde ei au avut sen- ca ce nu întâmplat foarte rar, că au fost eliberați, la o săptămână fără nici-un fel de repercusiuni din care partea eliberării că nu au avut legătură cu mișcarea muncitorească sau ceilalți arestați.

După ieșirea din carceră și a elii deportații a făcut totuși pentru ca să ajungă la Dr. Spital- lui Evreesc, aligand pe Dr. Hreșticiu Francisc să abdice, ce ia revint, intrucat tabdcauna a revint să și alege prieteni după interesele lui, că Gheorghe Alexandru fost director, Nestor-Neuman Alexandru, care conștinuit pe el.

În săptămânile Treizecizec soția lui a fost la București, unde a făcut vizită la familia Ghilic Bardi și a comunicat în lucrarea, că nu căt erasem raportată soția lui Ghilic Bardi, grelele încercări.

Gheorghe Francisc după părerea mea nu a fost nici-o dată comunist, sentimentul comunist de Solon la fel ca prietenul sau Ghilic Bardi, care a fost în Elveția în prezent în America.

Relații pot da Shapiro Cica, Tarmacistu Felcs Nicolai, Gliler Max.

Gheorghe Hreșticiu este carerist, fără scrupule închipuit. Ia revint în cazul lui Büchler perideriu.

Tor. Saary
Hort.

05575 450

Nota informativa

Unul dintre cei mai intimi prietini a trădătorului Iacob Alexandru, era în Cluj: medicul dr. Köppich Francisc. Deasemenea și sovia medicului dr. Köppich - medic și ea - era în foarte bune relații atât cu Iacob Alexandru, precum și cu Parkas Magda și cu sora sa, care domiciliază în prezent la Paris. În 1947 sau 1948, când, sora lui Parkas Magda era în vizită în România, ea a fost văzută dese ori, cu sovia medicului dr. Köppich Francisc. Datorită acestor relațiuni apoi, doctorul Köppich - care de altfel este un medic foarte mediocre, un element extrem de îngâmfat și faimos jucător de cărți - a ajuns să fie numit, fără nici un merit real, mai înainte conferențiar, apoi profesor universitar, iar acum este directorul Clinicii Medicale no. III. din Cluj. Deasemenea, datorită acestor relațiuni "ministeriale", doctorul Köppich a fost decorat anul trecut, cu Ordinul Muncii cl. II. /a doua!/, iar când acum vro' ^{2 sav} 0/5 ani, când în urma unui rețel prost executat de soția sa în cabinetul său, a murit în chinuri groaznice o pacientă - mișepare o muncitoare de la fabrica Herbák? - nimeni nu a acționat cazul pe linia justiției. În schimb însă, când acum circa un an de zile, doctorul Köppich din cauza unui călătorie clandestine pe CFR, era citat cu forme legale la Militia Cluj, pentru semnarea unui proces verbal de contravenție: a fost sancționat cu câteva zile de arest aceluși milițian, care a executat citarea sa, deoarece: era reclamat de Köppich că... nu s'ar fi purtat destul de "respectuos" față de el!! /Această reclamație, mișepare, era susținută și de către colonelul de Securitate Patriciu Mihai, care la fel este prieten bun cu dr. Köppich. Astfel fiind, deși este cunoscut, că dr. Köppich și sovia sa, au o avere întreagă din bijuterii, murifere etc. - nu totuși ei nu erau urmăriți niciodată, nici pe această linie. În orice caz, atât doctorul Köppich precum și sovia acestuia, trebuie să știe de multe afaceri murdare ale lui Iacob Alexandru, în unele probabil, fiind și ei, părtași.

Alulirott Selinger Zoltán a "Herbák János" Művek tisztviselője a Román Munkás Párt tagja 1945-óta, lakik Cluj Str Paris 26. az alanti véleményezést adom Köppich Ferencz orvosról:

Köppich Ferencz orvost k.b. 1931 óta ismerem, már mint orvostanható tudásom szerint szimpatizált a munkásmozgalommal, ugyan is oly általán ismert elvtársakkal volt kapcsolata, maíy valószínűvé tette ezt a feltevésemet, mint pld. Szirmai István ki jelenleg a Budapesti Rádió igazgatója. Majd később, mint a kolozsvári volt Zsidó kórház alorvosa kapcsolódott be a mozgalomban, nekem mozgalmi kapcsolatom nem volt vele hasem, csak annyi, hogy általán ajánlott beteg elvtársakat kezelte.

A Magyar fasizmus alatt feleségével együtt k.b. egy heti letartoztatásba volt Szamosfalván és azok a rátká esetek közé tartozott akiket minden következmény nélkül kiengedtek, mely arra enged következtetni, hogy talán nem igen volt semmi féle kapcsolata a mozgalommal azaz olyan elvtársakkal akik már előzőleg letartoztatásban voltak.

A felszabadulás után visszatérve, mindent elkövetett, hogy a zsidó kórház igazgatója legyen, olyképen, hogy az akkori igazgatót lemondásra kényszerítette, Keresztési Ferenczet. Amit ~~ők~~ ~~is~~ el is tudott érni inkább, mert barátait nagyon jól megtudta vélogatni mindenkori érdekeit szemelött tartva, ez esetben Jakab Sándor, Nistor Neumann Sándor voltak azok kik támogatták céljaiban.

A mult hetekben is felesége Bucurestiben volt és meglátogatta Klein Bandiékát és örömmel közölte, hogy mily hősiesen viseli el Klein Bandi felesége a megpróbáltatásokat.

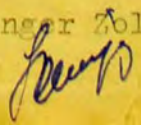
Köppich Ferencz véleményem szerint sohasem volt igazán kommunista inkább ha már a kommunosta szót akarom nála használni úgy akkor szalon kommunostának lehet nevezni, mert csak a szalonokban volt ő kommunista akár csak régi barátja Hamburg József szemorvos ki mint Sweitz jelenleg Amerikában van.

Mielőtt jellemezném fel kell hívnom az alanti elvtársakra a felvettem kik szintén nagyon jól ismerik multját és jelenjét, mint pld. Coira Cica gyógyszerész, Feles Miklos orvos, Miller Max orvos.

Köppich Ferencz ~~et~~; mint karierista és céljainak elérésében semmi áldonattól sem riad vissza, beképzelt és mint orvos is érezteti ha nem a magasabb körökhöz tartozik az illető. Sem a multban sem a jelenben soha sem exponálta volna magát bármily vonatkozásban olyan célokért ami nem a saját érdekeit szolgálta volna, most volt egy kivétel, mely ma még értéketlen, hogy Büchler Dezső ügyében mennyire exponálta magát ami nála igazán szokatlan dolog volt.

1952 junius Cluj

Selinger Zoltán

1944 după ghetto. 452
Iosepovici Regina a P
P
P
P
chemat la întâlnire
seara pe Gec Uki și
când a venit, a ve-
nit după el un agent.

A vrut să ceară
locuința.

La Arad au că-
zut 4 tov. cari nu au
putut pleca fundea
Iarab nu a trimis
banii

La Săbun-Mare 2
tov. - în 1941.

Solomon inform.

1938 Dalab devine secretar H.V. 457

În 1937 nu a mai lucrat a fost
salarizat.

Dalab a spus că lucrează pe
linia intelectuală

Pogăcean, Boyan, Metu, Flava-
di, Balica Misi,

Todoratos volt mindig, ő so.
hase vette ki resect.

Tudor Bugnaru, Balogh Edgar
Bolars Egon foarte repede sa
ridicat.

Scabo Iuciu a Dalab devine
volt es egyből tartományi lett.

Crisan Fani

Rosnuberg Marier Scabo

sa imbracat f. semp.

Hus Abraham - Flacara.

Este rărbunător

Bolars Goska felesige Bistrita

Vinere veri

1940 - J

Mameyaz Gussti - Carmen

Heves Chy sa prezentat in 1941. la
autorității

Flavadi in 1941 a venit din Brasov ma-
poi si a fost foarte demoralizat.

Varga Bela foarte hotit.

Frieder Jenő opera maghara
esetleg tudja hogy Havadi volt
2 orát bent.

Varga o stint dela Balauer că
politica stie unde sa muntat
Veil'g.

Van stie că toate actele
se găsesc in ungaria

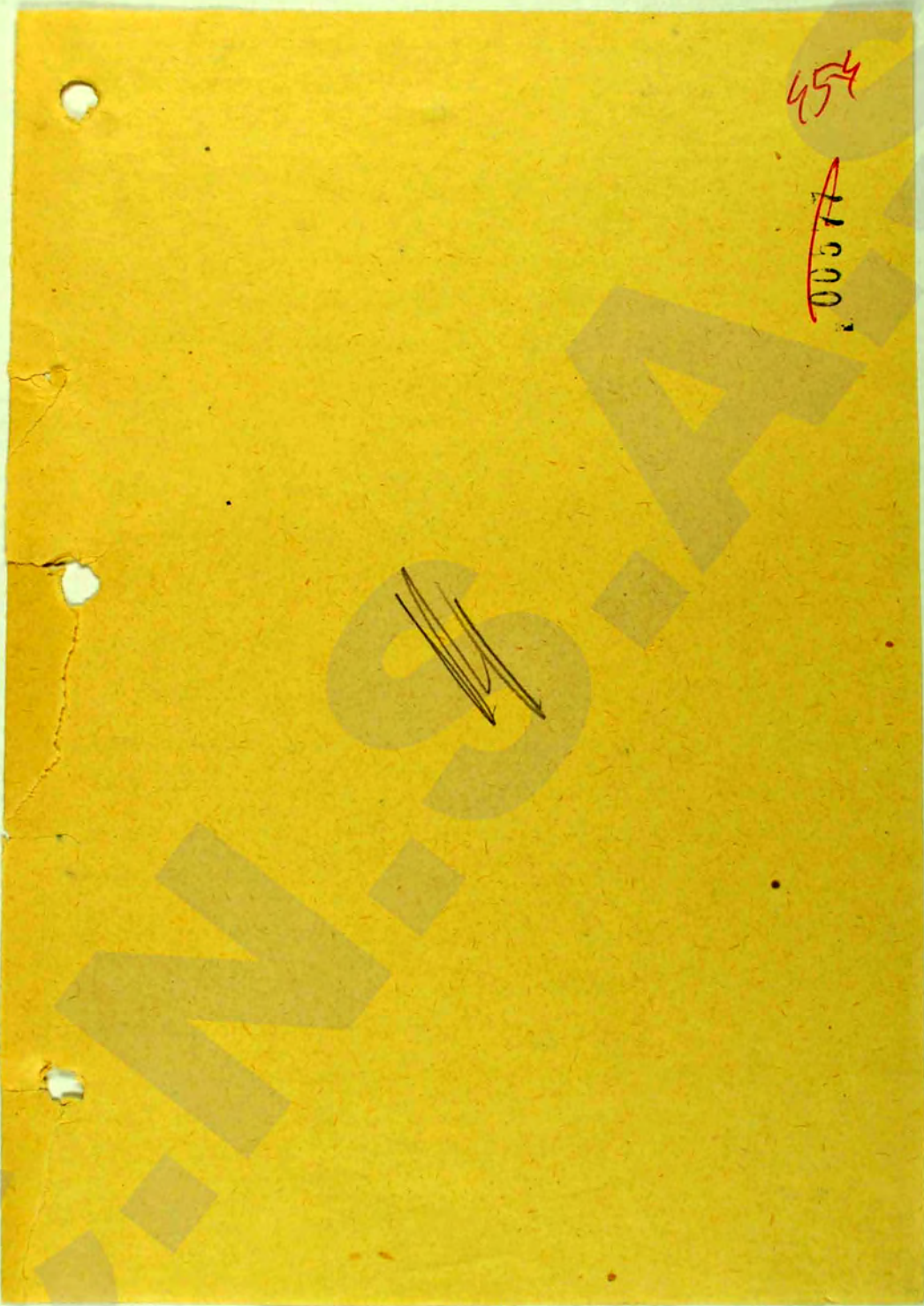
Dandă Karoly noi nabo
vitt levelet Veil-től es halgete
egy alvork ment el. Akid etel
Eulde mind bent voltak.

Kalman Ferencnek kop-
tál le Veilt.

Kirmai Balars püivel
vrent Sept. 1943 hogy beszüntel-
ni a nyomtatást a Szabonal.
Megis Szabol adott nyomtatni
valóit Kev. bev.

Balars Peter

Hocsa - Constantinesemé
Jorsa-ne.

454

~~00577~~

[Handwritten scribbles]

Jedlicke și sul. Marton Ghirella

În anul 1941 sau 1943 a vă-
zut pe strada cu Hanuleț
sau Veil și știa că este un leg.
al.

1944. După eliberare imediat
a cunoscut la partid - a dus pe
ea Simo - Simo a spus că dacă
nu are cu cine să dovedească,
prezentul să nu-i scrie.

A lucrat la cadre.

A avut o comportare
netovarăsească. Vaida a fost
sub influența lui; Tarabă a fost
resp. de cadre

Dacă cineva a criticat pe
ei atunci au fost dați afară.
Henric știe multe.

Henric Francisc organa-
tor a fost în relații bune cu
Tarabă și a fost bun cu Kay. În
prezent este în București.

Hovăuzi Ety (sa simonis)
a fost licențiată fără să cere-
ască, pentru vînz. altuia (sa su-
mis cu revolverul lui Henric,
motivul este suspect că fost
forțat.

✓

A fost revoltată pentru punerea
la o parte a lui Reuka.

Procesul verbal Defen-
dun 1943 a fost la partid.

Dr. Raucher carut in 1947, - gi-
nera lui Ghonkilel a dat decla-
rații despre eroismul lui. A fost
o civerura pe chestia asta.

Vaida a fost rolat de
masă când venea pe scări
se opreau oamenii.

Domnul avertat ^{Judei ut 20} Barokh Coloman
lăcătus a povestit că Tarab
numbla la petrecere în carci-
ma.

Borsai-né este în Ungaria
Pe numele lui Slovangi Etá este
o prăvălie pe P. Mihai Vit.

A fost pus la o magarie
de var unde vindea pe zi 10 kg.
var. La nastere lui a dat nici
un ajutor.

A luat dela ea o declara-
ție că nu are nici o pretentie.

În locul ei a pus la codre
o femeie fost capo.

Simó a spus că Tarab
a vrut să primească la partid
ca funcționare femei tinere
și frumoase. Simó a plecat

din cauza lui Tarab, luni de
ziile nu a avut sarcină ⁴⁵⁰

Biroul a primit vot de
blan și trebuie să exprin-
mească.

• Orbok stie cum Tarab
sa autoproșus ca secretar.

• Skilas György în secolă
militară a povestit că Tarab
a vrut să caie cu mașina
Tarab exclusiv din partid și
numa a fost exprimit.

În 1949 a făcut reclama-
ție la C.C. despre Tarab.

00512

Friedl Samu sfat Pop. oras
Sub Zausme Str. Motilor 2234
lata ar lasa orat Zarak
nal.

Zarak art munda hagg
Balauer erulta el

Einhorn Vili megtag-
adta a letartortata rat
Hirsch - ned.

Zarak Margit a criti-
cat ca este Cerar si a fost
pus laoparte.

Bergner Zoltan la 458
Almencsana a dat bonu
lui Zarak in ilegalitate.

459

~~Dromed...~~

F83

47

PREZINTU ROSAR...
NUMER 13
583
Lepia

50 - ötvény - darabot belülről
arról a föltétellel hogy képen
X-el megjelölt alakot a filmből fö-
rölni és a filmet renniúdesre átadni
kiveskedjék.

X Heil Gabriel
Saraspatube Ungari